

Περίοδος Β'
Τεύχος 450
Παρασκευή
2 Νοεμβρίου 1990
Δρχ. 200

ΑΝΤΙ

ΤΟ ΠΟΚΕΡ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

● **ΜΕΤΑΔΗΜΟΤΙΚΑ:**
Όσοι δεν ακούν δεν
ξέρουν να μιλούν

● **Το ΚΚΕ**
προγραμματίστηκε

● **ΦΥΛΑΚΕΣ:**
Το νέο
σωφρονιστικό
νομοσχέδιο

● **ΠΕΡΣΙΚΟΣ:**
Στην κόψη του
ξυραφιού

● **ΑΛΒΑΝΙΑ:**
Υπόγειες διαδρομές

● **ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ:**
Η οικονομία σε
διάλυση

● **ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΟ:**
Ιντιφάντα και νέοι
αγώνες

● **PANTEBOY ΣΤΟΝ**
ΕΛΑΙΩΝΑ

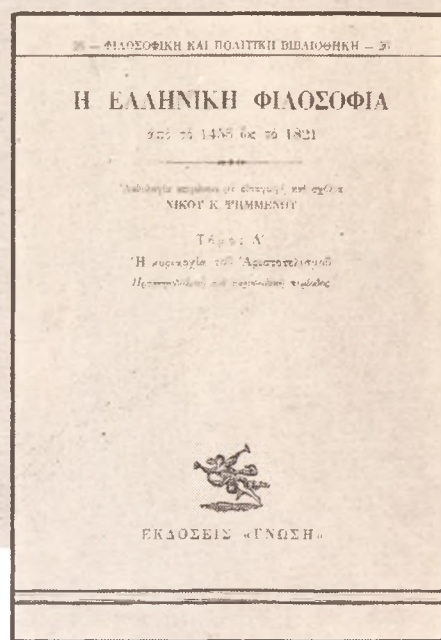
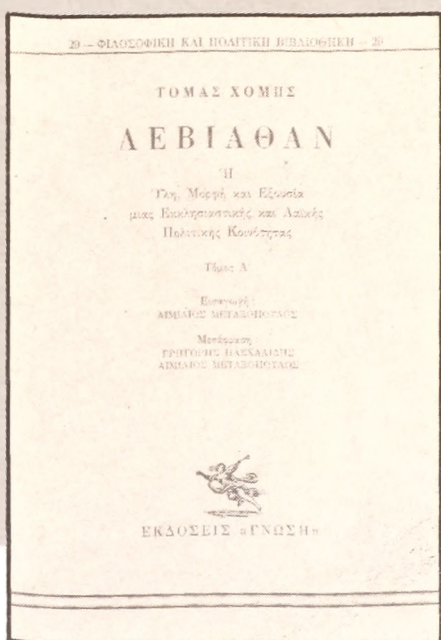
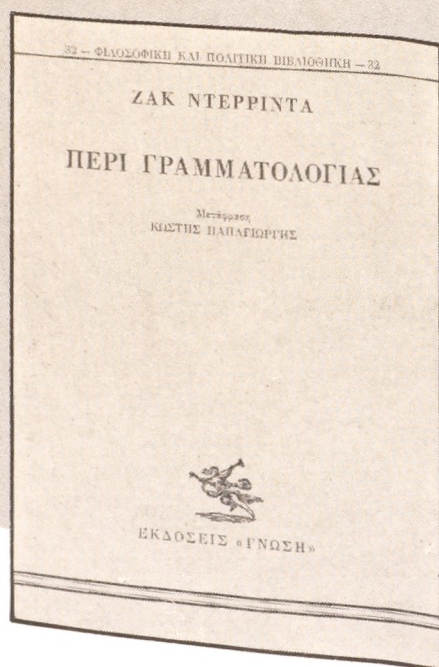
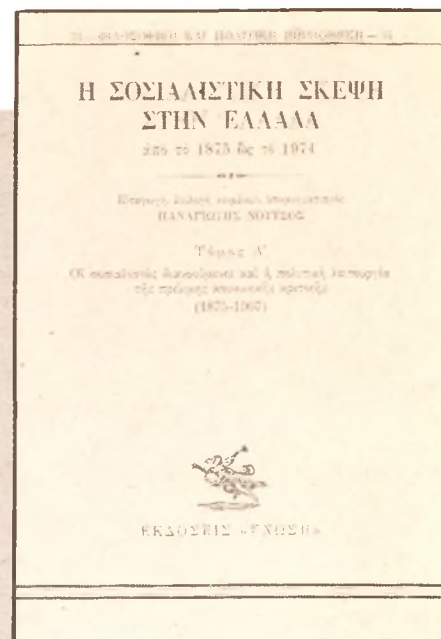
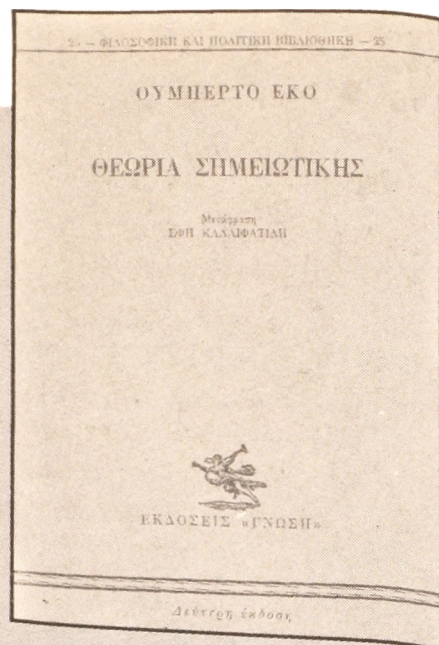

Η παρτίδα
άρχισε. Με
ανοιχτά και
κλειστά
χαρτιά. Με
χτυπήματα
και ρελάνς.
Η νέα
διάταξη των
πολιτικών
δυνάμεων
διαγράφεται

αχνά στον ορίζοντα με τις αλχημείες
του εκλογικού νόμου και τους
σπασμούς κρίσης των κομμάτων.
Βαλέδες στο τραπέζι και οι άσσοι
κρυφοί στο μανίκι.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΞΕΧΝΑΙΣ

Κυκλοφορούν στη σειρά
Φιλοσοφική &
Πολιτική βιβλιοθήκη.

ΘΕΩΡΙΑ ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗΣ / ΟΥΜΠΕΡΤΟ ΕΚΟ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ / ΤΖΩΝ ΛΟΚ

Η ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ / Π. ΝΟΥΤΣΟΣ

ΠΕΡΙ ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ / ΖΑΚ ΝΤΕΡΡΙΝΤΑ

ΛΕΒΙΑΘΑΝ / ΤΟΜΑΣ ΧΟΜΠΣ (ΤΟΜΟΙ ΔΥΟ)

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ / ΝΙΚΟΥ ΨΗΜΜΕΝΟΥ (ΤΟΜΟΙ ΔΥΟ)

εκδόσεις «γνώση»

Ιπποκράτους 31, 10680 ΑΘΗΝΑ τηλ. 36.20.941 - 36.21.194

ΠΟΘΟΙ ΣΤΟ ΒΑΛΤΟ

Η ΠΑΡΤΙΔΑ για τον τρίτο γύρο της πολιτικής σύγκρουσης άρχισε κιόλας με την κατάθεση του εκλογικού νόμου, όπως το επισημάναμε ήδη στο προηγούμενο τεύχος μας.

ΑΝΑΜΕΝΕΤΑΙ να είναι σφοδρή, μετωπική, διάρκειας και με απρόβλεπτες διακυμάνσεις διότι πολλά χαρτιά απομένουν ακόμα να ριχτούν στο τραπέζι. Γι' αυτό κι είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς την έκβασή της.

Ο ΕΚΛΟΓΙΚΟΣ όμως νόμος πυροδότησε προβληματισμούς και διαγράφει, όποια μορφή κι αν πάρει τελικά, ορισμένες συντεταγμένες εντός των οποίων θα διαμορφωθεί η νέα διάταξη των πολιτικών δυνάμεων της χώρας. Διότι θέτει με νέους όρους το πρόβλημα της διακυβέρνησης της χώρας στη δεκαετία που διανύουμε.

ΓΙΑ ΤΗΝ Αριστερά και συγκεκριμένα για τον ΣΥΝ τα διλήμματα είναι τεράστια, ζωής και θανάτου θα έλεγε κανείς. Βρίσκεται στην απαρχή μιας νέας εποχής που την χαρακτηρίζουν ραγδαίες ιδεολογικές, κοινωνικές και γεο-πολιτικές ανακατατάξεις. Τα τακτικά περιθώρια έχουν εξαντληθεί. Οι αποφάσεις θα είναι στρατηγικής σημασίας. ΕΧΟΝΤΑΣ σταθμίσει ορισμένα δεδομένα η Αριστερά, με απαρχή το 1986, αποφάσισε να παίξει αυτόνομα στο παιχνίδι της εξουσίας, τάση που ενισχύθηκε με τον σχηματισμό του Συνασπισμού. Και πράγματι έκανε ορισμένα σημαντικά βήματα στο δρόμο της πολιτικής της χειραφέτησης, της αυτονομίας και του αυτοκαθορισμού της. ΑΛΛΑ όταν όλα εξαντλούνται σε έναν τακτικισμό απλώς και μόνο για τη συντήρηση των δυνάμεων, τότε η φθορά επέρχεται με μαθηματική ακρίβεια. Είναι θέμα χρόνου. Και η

διαδικασία της κατολίσθησης επιταχύνεται όταν τα παραδοσιακά στοιχεία της πολιτικής ταυτότητας βρίσκονται σε αποσύνθεση κι όταν έχει χαθεί το έρμα, ο προορισμός στο λαβύρινθο των τακτικών κινήσεων που οδηγούν όσοι δε βλέπουν πέρα από τη μύτη τους.

ΑΝ ΟΜΩΣ η Αριστερά θέλει να διατηρήσει την πολιτική της αυτονομία, να οικοδομήσει την πολιτική της ταυτότητα και να διασφαλίσει το μέλλον της, δεν μπορεί να σύρεται σε στρατηγικές αποφάσεις που θα εκμηδενίσουν το ρόλο της στην πολιτική ζωή της χώρας.

Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ με το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να είναι σωσίβιο της δικής της κατάρρευσης. Αντίθετα θα την επιταχύνει. Η επιδίωξη της συνεργασίας για τη συγκρότηση του κοινωνικού και πολιτικού μετώπου που θα πρόσφερε μια εναλλακτική κυβερνητική λύση, τότε μόνο μπορεί να γίνει αποδεκτή αν έρθει σε σφοδρή σύγκρουση με το ήθος, τις πρακτικές, τις διαχωριστικές γραμμές, την ίδια την πολιτική που επέβαλε και επιβάλλει το ΠΑΣΟΚ. Γιατί, τίποτα δεν έχει αλλάξει στο χώρο αυτό. Και θα αλλάξει μόνο αν μια αλλαγμένη και εκσυγχρονισμένη Αριστερά πείσει ευρύτερα στρώματα πολιτών.

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ, χωρίς δηλαδή την προοπτική αυτή που θα βάζει στην ημερήσια διάταξη το θέμα της αλλαγής και του εκσυγχρονισμού της κοινωνίας, που πάντα συνεπάγεται κάποιο κόστος, η εκλογική της βάση θα λεηλατηθεί από το αυριανό ΠΑΣΟΚ και τους επαγγελματίες δημαγωγούς του με αποτέλεσμα τη συρρίκνωση και απορρόφησης της. Το τέλος δεν θα αργήσει να έρθει, για τον απλούστατο λόγο ότι δεν θα έχει πια λόγο ύπαρξης.

ΕΙΝΑΙ δύσκολο να είσαι σήμερα Αριστερός. Αλλά αξίζει κανείς να προσπαθεί και να αναζητά.

αντί

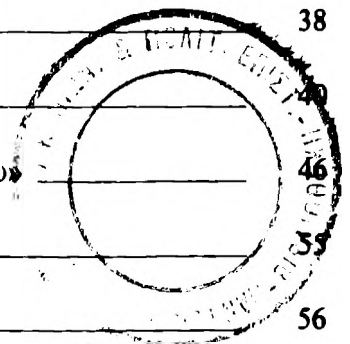

• Περίοδος Β'
• Χρόνος 17ος
• Τεύχος 450
Παρασκευή 2 Νοεμβρίου 1990
δρχ. 200

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
FAX: 72.26.107 - TELEX: 214179 ANTI

ΕΛΛΙΩΝΑΣ	12
Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ	
Ύστατη ευκαιρία	14
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
ΚΚΕ: Ενότητα δια συρραφής	16
Α. ΠΕΡΙΣΣΟΥ	
Πίσω, καμπανάκια και πούπουλα	17
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Μετά τον Πέτσο, ποιός	18
Ν. ΧΙΟΣ	
ΕΛΛΑΣ: Η χώρα των σκανδάλων	19
Γ. ΜΑΝΔΡΟΥ	
Οι εξεγέρσεις των κρατουμένων	20
Γ. ΣΙΑΚΑΝΤΑΡΗΣ	
Διοίκηση ως λογική εξουσίας	23
Χ.Γ.Π.	
ΑΛΒΑΝΙΑ: Ας μιλήσουμε για λογοτεχνία και ιδεολογία	24
Θ. ΣΤΟΦΟΡΟΠΟΥΛΟΣ	
Η κρίση στον Περσικό	31

ΜΠΟΣΤ	
Απίστευτα και όμως αληθινά	34
Α. ΜΠΙΣΤΗΣ	
Συνέντευξη με τον παλαιστίνιο πρεσβευτή	36
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ: Η πείνα	38
Μ. ΤΟΥΝΤΖΑΪ	
Το εργατικό κίνημα στην Τουρκία	
Γ.Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ	
Μια προσέγγιση της έννοιας της «προόδου»	46
ΕΤΤΟΡΕ ΣΚΟΛΑ	
Για τον Ούγκο Τονιάτσι	
Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ	
Αιρετικοί του αύριο	56
ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ	
Εν τη απλότητι η μεγαλοπρέπεια	61

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΙ-ΛΟΓΟΣ	
Μετεκλογικά παίγνια	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	8
Δ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ	
ΛΟΓΟΥ ΧΑΡΙΝ	10
ΤΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ ΤΗΣ ΙΣΙΔΩΡΑΣ	11
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	42
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ: Δ. Φιλιππίδης, Π. Μινόπουλος,	
Ν. Μητρόπουλος, Β. Κρεμμυδάς, Α. Ξύδης, Η. Κανέλλης,	
Ε. Τρισόν - Μιλσανή	50
ΒΙΒΛΙΟ	58
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	62
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	66

Μετεκλογικά παίγνια...

ΚΑΙ ΟΙ δημοτικές εκλογές του '90 τελείωσαν... Στη μάχη των εντυπώσεων του δεύτερου γύρου η οποία επικεντρώθηκε στη Θεσσαλονίκη, η κυβέρνηση δεν βγήκε χαμένη. Ο εκλεκτός της Κ. Κοσμόπουλος ενισχυμένος με κάθε τρόπο από τον κυβερνητικό μηχανισμό έκοψε πρώτος το νήμα παρά την σημαντική εκλογική άνοδο του συνδυασμού του Δ. Φατούρου. Συνήθως καμιά κυβέρνηση όταν ο «καλός» της πλησιάζει τόσο πολύ στην «πηγή» (το 50% των ψήφων) δεν του επιτρέπει να την χάσει...

ΩΣΤΟΣΟ, μετά την επαναληπτική αναμέτρηση στους 142 δήμους την δεύτερη Κυριακή, η καταγραφή της «κομματικής γεωγραφίας» των δήμων, καθώς και των κερδών και απώλειων των κομμάτων επιτρέπουν μια νηφάλια προσέγγιση των δημοτικών εκλογών.

ΕΝΑ ΠΡΩΤΟ συμπέρασμα είναι η μικρή μείωση της εκλογικής δύναμης της ΝΔ. Και στους 359 δήμους η απώλεια της ΝΔ σε σχέση με τις βουλευτικές εκλογές του '90 είναι της τάξης του 3,34% ενώ η αντίστοιχη άνοδος του ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ φθάνει το 2,86%. Περισσότερο μειωμένη εμφανίζεται η ΝΔ στους περιφερειακούς δήμους των μεγαλουπόλεων, όπου αντιστοιχα εμφανίζεται ενισχυμένο το ΠΑΣΟΚ και με απώλειες ο Συνασπισμός.

ΣΤΟ «σκορ» των δήμων η ΝΔ κέρδισε 136 δήμους έναντι 87 που είχε το 1986. Το ΠΑΣΟΚ 166 έναντι 143 και ο Συνασπισμός από τους 59 που είχε το '86 τώρα ελέγχει τους 47.

ΕΙΝΑΙ σαφές ότι η ΝΔ κατόρθωσε, κερδίζοντας τους δυο μεγάλους δήμους Αθήνας και Θεσσαλονίκης, να διασκεδάσει με θετικές εντυπώσεις τις πραγματικές απώλειες που είχε κυρίως σε περιοχές με εργαζόμενα και λαϊκά στρώματα, και να υποβαθμίσει την άνοδο της αντιπολίτευσης στους αντιστοιχούς δήμους.

ΤΟΥΤΩΝ δοθέντων, οι υψηλοί τόνοι περί «σαρωτικής ήττας της ΝΔ» που προς στιγμήν προσπάθησε να δώσει στο αποτέλεσμα των εκλογών ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Α. Παπανδρέου αποτελούν ακραίες διατυπώσεις, και δεν οφελούν σε τίποτα ούτε το ΠΑΣΟΚ, ούτε την αντιπολίτευση. Αντίθετα, δημιουργούν ερωτήματα γιατί π.χ. ο βασικός στόχος του ΠΑΣΟΚ να χάσει η ΝΔ τις 3 μεγάλες πόλεις δεν επετεύχθη και ποιος ευθύνεται γι' αυτό. Ωστόσο το ΠΑΣΟΚ από την αναμέτρηση των δημοτικών δεν βγήκε χαμένο. Κατόρθωσε, έστω και αν δεν έχει τον έλεγχο κανενός από τους 3 μεγάλους δήμους, να πετύχει σημαντικά και ουσιαστικά κέρδη σε όλους σχεδόν τους περιφερειακούς δήμους της Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Πειραιά αλλά και να κερδίσει μια σειρά μεγάλων δήμων στις πρωτεύουσες των νομών...

Παρ' όλη τη συνεργασία όμως με το ΠΑΣΟΚ η Αριστερά έχασε μια σειρά από τα παραδοσιακά της οχυρά σε περιφερειακούς δήμους προς όφελος του ΠΑΣΟΚ. Εκτός δε των «παραδοσιακών οχυρών», η Αριστερά σε πολλές περιπτώσεις είδε και τα ποσοστά της να μειώνονται: τάση που υπήρχε από τον α' γύρο και επιβεβαιώθηκε και στο δεύτερο. Φυσικά, η εκτίμηση της συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να στηριχθεί στα «συν και τα πλην» των δήμων. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειώσουμε τους έντονους προβληματισμούς που αναπτύσσονται στο Συνασπισμό για την πολιτική προοπτική της συνεργασίας ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμού σε σχέση και με το μέλλον του ίδιου και της Αριστεράς. Προβληματισμοί που αναμένεται να συζητηθούν το επόμενο διάστημα, αν και πολλοί περιμένουν ως «καταλύτη εξελίξεων» το συνέδριο του ΚΚΕ, το οποίο τελικά θα γίνει το Φεβρουάριο του '91. Οι νέες «ισορροπίες» που διαμορφώνονται στον Περισσό (βλ. σε άλλες στήλες του ΑΝΤΙ) πιθανόν να παρατείνουν την περίοδο αναμονής στο Συνασπισμό και ίσως να αναστείλουν τελικά διαδικασίες οι οποίες φάνηκε ότι μετά τις δημοτικές θα έπρεπε να δρομολογηθούν. Ως τότε όμως οι συγκυρίες (τώρα ο εκλογικός νόμος) και οι εσωκομματικές εξελίξεις (συνέδρια ΕΑΡ-ΚΚΕ) θα καθορίζουν και τον πολιτικό βηματισμό και όχι μόνο τον οργανωτικό του Συνασπισμού;

Ο Μένιος ζει...

ΤΗΝ ΕΠΑΥΡΙΟ σχεδόν, των δημοτικών ο Μακεδονάρχης της ΝΔ και φυσικά «αρχιτέκτων» της κυβερνητικής επέλασης στη Θεσσαλονίκη για τον Β' γύρο Σ. Κούβελας ξαναχτύπησε με το εκλογικό νομοσχέδιο. Έγκαιρα αυτή τη φορά, είναι η αλήθεια, αλλά για ιδιαίτερους κομματικούς λόγους —είναι επίσης η αλήθεια— η κυβέρνηση έφερε

έναν εκλογικό νόμο —μη αιφνιδιάζοντας παραμονές των εκλογών— αλλι στην ίδια λογική με όλες τις μέχρι τώρα αλλαγές εκλογικών νόμων: Την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της κυβέρνησης και του κόμματος που βρίσκεται στην εξουσία.

ΤΟ νομοσχέδιο που συγκέντρωσε τα πυρά όλων των κομμάτων της αντιπολίτευσης διατηρεί τη βασική λογική του Κουτσογιωργικού νόμου του '85 Διευρύνει το bonus της τρίτης κατανομής υπέρ του πρώτου κόμματος και μι την λεγόμενη «εξομάλυνση» γίνεται πιο αναλογικός για το τρίτο κόμμα «χαϊδεύοντάς το» σε βάρος του δεύτερου. Το πόνημα των εκλογομάγειρων του κ. Κούβελα περιέχει δυο βαρβαρότητες όμως όμοιες των οποίων δεν υπάρχουν στην ιστορία των μεταπολεμικών εκλογικών συστημάτων. Η πρώτη αφορά την απαγόρευση συμμετοχής του συνασπισμού κομμάτων στην τρίτη κατανομή που μπορεί να οδηγήσει ακόμα και στην επανάληψη του παράδοξου (!) του 1956 όπου ένα κόμμα μειοψηφικό εκλογικά έγινε πλειοψηφικό κοινοβουλευτικά.

Αυτή τη διάταξη παρ' όλο που η γνωμάτευση της Επιστημονικής Επιτροπής της Βουλής με την υπογραφή του κορυφαίου Έλληνα συνταγματολόγου Αρ. Μάνεση έκρινε αντισυνταγματική η πλειοψηφία της ΝΔ την ψήφισε (!) στην αρμόδια κοινοβουλευτική Επιτροπή. Είναι δυνατόν όμως να καθορίζονται οι σχέσεις δυο κομμάτων με νόμο; Είναι δυνατόν νόμος να απαγορεύει και να επιτρέπει ουσιαστικά τη συνεργασία δυο, τριών ή και περισσότερων κομμάτων; Και είναι δυνατόν αν αυτά τα δύο κόμματα —στην προκειμένη περίπτωση ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ— συγκεντρώσουν την πλειοψηφία του λαού να μην μπορούν να κυβερνήσουν; Ποιά αρχή της Δημοκρατίας και της συντεταγμένης πολιτείας υπηρετείται με αυτή τη νομικιστική αυθαιρεσία;

Η ΔΕΥΤΕΡΗ βαρβαρότητα αφορά το «νεωτερισμό» του πλαφόν 3%. Οι αντιρρήσεις γι' αυτή τη ρύθμιση δεν έχουν να κάνουν με το συνταγματικό ή όχι. Έχουν να κάνουν με το γεγονός ότι για πρώτη φορά δεν δίνεται η δυνατότητα της αντιπροσώπευσης μικρών πολιτικών σχηματισμών στο Κοινοβούλιο. Και μάλιστα με ένα κλογικό σύστημα που επιδιώκει την τόνωση του δικομματισμού σε βάρος ουσιαστικά και του τρίτου και των άλλων μικρών κομμάτων.

ΕΚΕΙΝΟ όμως που θα μείνει θα είναι η ενίσχυση του δικομματισμού και μέσω αυτού του εκλογικού νόμου αν ψηφισθεί η οποία ευνοεί και το ΠΑΣΟΚ. Δεν είναι τυχαίο π.χ. ότι ο κ. Α. Παπανδρέου που κατήγγειλε —ύστερα από μια εβδομάδα— ως «καλπονοθευτικό, αντισυνταγματικό και αντιδημοκρατικό» το νόμο, απέφυγε να ζητήσει τη

ΑΝ ΤΕΡΑ ΛΙΣΤΕΥΕΙΣ ΕΤΣΙ ΤΙΣ ΕΔΡΕΣ
ΕΣΤΙ ΑΡΓΟΤΕΡΑ ΘΑ ΕΓΓΑΡΤΗΖΕΙΣ
ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ!..

ΝΑΙ ΧΑΡΙΛΑΕ...
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΠΛΕΟΝ ΝΟΗΜΑ ΝΑ ΕΡΥΘΟΜΑΙ
ΕΙΜΑΙ ΚΙ ΕΓΩ ΣΤΑΛΙΝΙΚΟΣ!..

απόσυρσή του όπως έκανε ο Συνασπισμός. (Όπως επίσης, λένε ορισμένοι, δεν είναι εκτός λογικής ΠΑΣΟΚ —το αντίθετο— η συλλογιστική που λέει ότι το 43-44% που θέλει ο νόμος για την αυτοδυναμία είναι πολύ κοντά, αφού μετά τις δημοτικές πλησιάζουμε το 40%. Το 3-4% είναι πολύ μικρή διαφορά και μπορούμε να την κερδίσουμε και από αριστερά και από δεξιά. Γιατί λοιπόν εκτός της συνεργασίας να μην έχουμε ανοιχτό και αυτό το μέτωπο και βλέποντας και κάνοντας...).

Η ΣΤΑΣΗ των κομμάτων στη Βουλή θα αποσαφηνίσει τελικά και ορισμένες κομματικές προθέσεις και σκοπιμότητες ένθεν και ένθεν που τώρα καλά είναι κρυμμένες. Όσον αφορά τα «παιγνια» του εκλογικού νόμου ο αναγνώστης του ΑΝΤΙ μπορεί να δει τη σχετική ανάλυση σε άλλες σελίδες του τεύχους...

Ευρώπη...

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ωστόσο δεν ήταν μόνο εκλογικό. Η Διάσκεψη Κορυφής των «12» στη Ρώμη, αν και δεν ήταν σύνοδος καθοριστικών αποφάσεων, έθεσε κατ' αρχήν το πλαίσιο για την προώθηση της πολιτικής ενοποίησης της Ευρώπης σε συνδυασμό με τη θέσπιση κοινής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής. Αυτή η κατ' αρχήν απόφαση που θα οριστικοποιηθεί το Δεκέμβριο στην τακτική Σύνοδο Κορυφής έχει μια ιδιαίτερη σημασία για την Ελλάδα γιατί πλέον τα σύνορά μας θα αντιμετωπίζονται ως σύνορα της ΕΟΚ με προφανείς θετικές επιπτώσεις για τα ε-

θνικά μας συμφέροντα.

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ Κ. Μητσοτάκης δήλωσε μετά τη Σύνοδο αισιόδοξος για την πορεία της ενοποίησης της Ευρώπης και τη θέση της Ελλάδας. «Παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε», είπε χαρακτηριστικά, «θα μετάσχουμε σε όλες τις φάσεις ενοποίησης και θα ανταποκριθούμε στις υποχρεώσεις μας». Πως όμως να συμμεριστεί κανείς αυτό τον τόνο της ευρωπαϊκής αισιοδοξίας του πρωθυπουργού όταν η οικονομική πολιτική —όπως ομολογείται και στα κυβερνητικά στελέχη— δεν αποδίδει, όταν ο προϋπολογισμός ταλαιπωρεί ακόμα το υπουργείο Οικονομικών, όταν στα ήδη ταμειακά μέτρα που «λύγισαν» τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους προστίθενται και νέα, όταν ο πληθωρισμός δεν τιθασεύεται, όταν στον Τύπο πληθαίνουν οι καταγγελίες για σκάνδαλα (ναι για σκάνδαλα! γιατί όπως πάμε στη χώρα της φαιδράς πορτοκαλέας θα ανθίζουν τελικά μόνο σκάνδαλα), όταν, όταν...

ΕΤΣΙ λοιπόν θα μετάσχουμε σε όλες τις φάσεις της ευρωπαϊκής ενοποίησης και έτσι θα ανταποκριθούμε στις υποχρεώσεις μας;

Η ΕΙΚΟΝΑ πάντως που έδινε η κυβέρνηση στις αρχές της εβδομάδας, όχι για το πως αντιμετωπίζει τα μεγάλα προβλήματα που άπτονται της ευρωπαϊκής ενοποίησης, αλλά τα μικρότερα όπως π.χ. αυτό του ΟΤΕ - Κιουλάφα ή της Ολυμπιακής δεν ήταν καθόλου κολακευτική. Το αντίθετο. Ήταν μια εικόνα που αποκάλυπτε έντονες ενδο-

κυβερνητικές και άλλες αντιθέσεις, αδυναμία ελέγχου της κυβερνητικής μηχανής, αναποφασιστικότητα, βεβιασμένες ενέργειες που κάθε άλλο παρά βοηθούν στην αξιοπιστία και τη σοβαρότητα της κυβέρνησης κλπ. Και όλα αυτά μόλις με τη συμπλήρωση επτά περίπου μηνών στην εξουσία της κυβέρνησης της ΝΔ και λίγο μετά τις δημοτικές εκλογές όπου η κυβέρνηση δεν υπέστη και καμιά σοβαρή κατά «κράτος ήττα». Αλλά το αντίθετο...

ΣΤΗ σύντομη πάντως επισκόπηση του δεκαπενθήμερου θα πρέπει να σημειώσουμε την επιτροπή των 10 ομήρων από τους 24, αλλά και να επισημάνουμε την κακή υπηρεσία που προσέφεραν στην υπόθεση οι ανταγωνισμοί ΠΑΣΟΚ - κυβέρνησης. Ας ελπίσουμε ότι για τους 4 έλληνες που έμειναν εκεί θα ακολουθηθεί μια διαφορετική πρακτική αντάξια τόσο της σοβαρότητας όσο και της λεπτότητας του θέματος και από τις δυο πλευρές και ας είναι σίγουροι και οι δυο ότι ο λαός γνωρίζει και θα κρίνει επί της ουσίας και όχι επί των εντυπώσεων. Ακόμη να σημειώσουμε την προσωρινή «ανακωχή» στις φυλακές μεταξύ του υπουργείου Δικαιοσύνης και των κρατουμένων καθώς και τη θετική προσπάθεια που γίνεται για τον εκσυγχρονισμό του σωφρονιστικού. Τέλος στην υπόθεση των σκανδάλων η προφυλάκιση του Γ. Πέτσου μετά την απολογία του έκλεισε τον πρώτο κύκλο, ενώ αναμένεται ο δεύτερος και πλέον δύσκολος...

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα το ΠΑΣΟΚ την ώρα που σύρονται αυτές οι γραμμές εκλέγει το νέο Ε.Γ. και το γραμματέα του χωρίς όμως να αναμένονται από την ψηφοφορία μεγάλες εκπλήξεις. Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι στον Τύπο δημοσιεύθηκαν πληροφορίες που έφεραν τους Κ. Σημίτη, Γ. Γεννηματά, Κ. Λαλιώτη και Θ. Πάγκαλο ως επικεφαλής μιας τάσης χειραφέτησης από τον Α. Παπανδρέου αλλά και αλλαγών εκσυγχρονιστικού χαρακτήρα στο κόμμα. Ίδωμεν... Εκτός και αν ο τίτλος της «Αυριανής», «Αρσακειάδες οι Πασόκοι» για άλλο βέβαια θέμα ανταποκρίνεται καλύτερα στην εσωκομματική κατάσταση του ΠΑΣΟΚ και τη θέση του ιδρυτή και προέδρου του Α. Παπανδρέου από ό,τι όλες οι αναλύσεις και πληροφορίες που είδαν το φως της δημοσιότητας τις περασμένες μέρες...

ΚΙ ΕΝΩ αυτά συνέβαιναν «εντός των τειχών» η φρεγάτα «Έλλη» απέπλευσε για να αντικαταστήσει το «Λήμνος» που θα επιστρέψει στα χωρικά μας ύδατα τη Δευτέρα. Εκεί όμως τα πράγματα φαίνεται να βρίσκονται στην «κόψη του ξυραφιού». Ο Σαντάμ συγκάλεσε στρατιωτικά συμβούλια και από την άλλη οι Δυτικοί έσφιγγαν τον κλοιό...

ΑΝΤΙ ΔΕΣΕΙΣ

Τα τύμπανα του πολέμου

Πυκνώνουν και πάλι τα σύννεφα του πολέμου στον Περσικό Κόλπο. Η επιλογή του πολέμου δεν έπαψε ποτέ φυσικά να είναι η κυρίαρχη, παρά τα όσα διαδραματίστηκαν και διαδραματίζονται στη διπλωματική σκηνή και στα διπλωματικά παρασκήνια.

Είναι κατανοητή η πασιφιστική και ανθρωπιστική στάση όλου του κόσμου που απεύχεται την πολεμική σύρραξη, και τις τεράστιες απώλειες που θα προξενήσει. Αλλά συνήθως λησμονείται ότι τον πόλεμο άρχισε ο Σαντάμ με την εισβολή, κατοχή και προσάρτηση του Κουβέιτ.

Η κατακραυγή της διεθνούς κοινής γνώμης και τα μέτρα που έχουν ληφθεί από τον ΟΗΕ θα έπρεπε να είχαν πείσει τον Χουσεΐν ότι δεν έχει άλλη διέξοδο από την αποχώρηση από το Κουβέιτ. Δεν έχει το δικαίωμα να οδηγήσει τον λαό του Ιράκ σε νέες περιπέτειες, στο αίμα και την καταστροφή.

Αρκετά έχει πληρώσει κι έχει υποφέρει ενώ κατέχει ένα κομμάτι γης που κάτω από άλλο καθεστώς θα του παρείχε όλες τις δυνατότητες ευημερίας.

Τα τύμπανα του πολέμου φαίνεται πως άρχισαν να ηχούν στον Περσικό. Παρ' όλα αυτά εύχεται κανείς, γιατί μόνο ευχή μπορεί να εκφράσει, την ύστατη αυτή ώρα να υπάρξει μια λύση ώστε να αποφευχθεί η αιματοχυσία. Λύση που δεν μπορεί να είναι άλλη παρά η άνευ όρων αποχώρηση του Ιράκ από το Κουβέιτ. Η συζήτηση περί των εκκρεμών θεμάτων έπεται.

Διαφορετικά η διπλωματία θα μιλήσει με την άλλη της γλώσσα. Τον πόλεμο.

Η επιστροφή των ομήρων

Η επιστροφή των Ελλήνων ομήρων από το Ιράκ έδειξε και πάλι ότι στη χώρα αυτή τα πάντα γίνονται αντικείμενο κομματικής εκμετάλλευσης. Δεν έχουμε διδαχθεί τίποτα από το παρελθόν.

Επιτρέψαμε σε μια ξένη χώρα, να παίζει με τις εσωτερικές μας διαιρέσεις. Είμαστε ανίκανοι να βρούμε κοινά σημεία στην εξωτερική μας πολιτική και να χαράξουμε μια πορεία που θα προστατεύει τα εθνικά μας συμφέροντα. Και εισπράττουμε πάντα το κόστος

που πέρα από τη βλάβη των εθνικών μας συμφερόντων συνεπιφέρει και τη γελοιότητα.

Κυβέρνηση και αντιπολίτευση πρέπει να καταβάλουν κάθε προσπάθεια για την απελευθέρωση και των υπόλοιπων Ελλήνων ομήρων που κρατά ο Χουσεΐν χωρίς τυμπανοκρουσίες. Αλλά και η χώρα θα πρέπει να μείνει αταλάντευτη στην εκπλήρωση των διεθνών της υποχρεώσεων. Αυτό κάνουν και τα άλλα κράτη. Ο Μιττεράν στέλνει την Λεγεώνα των Ξένων στον Περσικό και ταυτόχρονα κερδίζει και την επιστροφή των Γάλλων ομήρων. Ο Σαντάμ θα πρέπει να αντιληφθεί ότι πολιτική με ομήρους δεν ασκείται ούτε αποδίδει. Και τα ελληνικά πολιτικά κόμματα να καταλάβουν ότι τέτοια θέματα δεν επιδέχονται καμιά εκμετάλλευση.

Να αποσυρθεί

Οι απόψεις περί αντισυνταγματικότητας ορισμένων διατάξεων του νέου εκλογικού νόμου που συζητείται στη Βουλή, κυρίως δε της διάταξης που αφορά τους συνασπισμούς κομμάτων, επικυρώθηκαν με τον πιο έγκυρο και κατηγορηματικό τρόπο από την Επιστημονική Επιτροπή της Βουλής και τον καθηγητή κ. Αριστόβουλο Μάνεση, ο οποίος ουδέποτε δίστασε να εκθέσει τις επιστημονικές του απόψεις ανεξάρτητα από την πολιτική συγκυρία.

Αντισυνταγματική και αντιδημοκρατική η διάταξη αυτή πρέπει να αποσυρθεί αμέσως διότι δυναμιτίζει την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και αλλοιώνει το πολιτεύμα. Πρόκειται για ένα σοβαρότατο ολίσθημα της κυβέρνησης μπροστά στο φάσμα μιας συνεργασίας ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ στις επόμενες εκλογές.

Αλλά με τέτοια τεχνάσματα δεν μπορούν να αποτραπούν πολιτικές εξελίξεις, είτε διαφωνεί κανείς με αυτές είτε όχι.

Αυτά συμβαίνουν όταν ο εκλογικός νόμος αλλάζει κατά το δοκούν για να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα του εκάστοτε κυβερνώντος κόμματος. Έτσι, σε κάθε εκλογική αναμέτρηση έχουμε και αλλαγή των κανόνων του παιχνιδιού, ενώ κόμματα που στην αντιπολίτευση υποστηρίζουν την απλή αναλογική, όπως το ΠΑΣΟΚ, παθαίνουν αμνησία όταν πάρουν την εξουσία.

Ένα πάγιο εκλογικό σύστημα, όπως αυτό της απλής αναλογικής, με συμφωνία όλων θα θεράπευε μια βασική αδυναμία του πολιτικού μας συστήματος και θα επέτρεπε μια γνήσια ανάπτυξη και διαμόρφωση των πολιτικών δυνάμεων. Θα έδινε κυβερνήσεις που θα ανταποκρίνονταν στη θέληση της δημοκρατικής πλειοψηφίας και θα δημιουργούσε πολλά ενδεχόμενα κυβερνήσεων συνασπισμού.

Τώρα, για μια ακόμα φορά τροφοδοτείται κλίμα οξύτητας, αντιπαράθεσης, μετωπικής σύγκρουσης. Και την ευθύνη φέρει ακέραια η Νέα Δημοκρατία.

Καθαρός αέρας

Θα πρέπει ήδη να έχουν ανακοινωθεί οι προτάσεις του κ. Μάνου για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, όταν θα κυκλοφορεί το τεύχος αυτό. Και ασφαλώς απόψεις και συμπεράσματα θα συγκρουστούν.

Η προσέγγιση στο θέμα είναι σαφής: θα γίνει απόπειρα με κίνητρα αγοράς να μειωθούν οι πηγές της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, που δεν είναι άλλες από το ιδιωτικό αυτοκίνητο σε ποσοστό άνω του 70%. Θα ακουστούν και πάλι φωνές διαμαρτυρίας για τον επιμερισμό του κόστους. Θα περιμένουμε να δούμε με πόση σοβαρότητα άτομα και συλλογικοί φορείς, κρατικοί και ιδιωτικοί, θα συζητήσουν τις διαθέσιμες λύσεις και με ποιο διάνυσμα χρόνου. Θα κρίνουμε και θα τοποθετηθούμε.

Γεγονός όμως παραμένει ένα και μοναδικό. Ότι χωρίς κόστος τίποτα δεν γίνεται. Κι ότι πρέπει να κληθούν όλοι να καταβάλλουν αυτό το κόστος. Γιατί το νέφος αφορά όλους. Αφορά πλέον πολλές πόλεις της χώρας. Σε λίγο θα σκεπάσει τα πάντα.

Δεν είναι δυνατόν να θωπεύεται από κυβερνώντες και κυβερνωμένους η νοοτροπία ότι οι όποιοι άλλοι πρέπει να πληρώσουν. Οι τοποθετήσεις πρέπει να είναι σαφείς και διαφανείς και τα εχέγγυα επιτυχίας του εγχειρήματος σοβαρά.

Φέρνουμε στη μνήμη τα συνθήματα της δεκαετίας του '70 ότι το νέφος «είναι πολιτικό» και παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό.

Οι κυβερνήσεις έχουν τις ευθύνες τους αλλά και οι πολίτες είναι άξιοι της μοίρας τους και θύματα του αργού θανάτου όταν αρνούνται να δουν την πραγματικότητα κι είναι απρόθυμοι να την αλλάξουν.

Αξιοκρατικά...

Με στοιχεία μας καταγγέλλουν από την Ολυμπιακή τις ιδιαίτερες «αξιοκρατικές» αλλαγές που έγιναν πρόσφατα. Μεταξύ αυτών και η μετάθεση του κ. Βακιρτζή στη θέση του Διευθυντή Γερμανίας με έδρα τη Φραγκφούρτη.

Από σχετική έκθεση προκύπτει ότι ο κύριος αυτός μαζί με τον τότε διευθυντή Λογιστηρίου, όταν ήταν διευθυντής του Σταθμού Βρυξελλών, έκαναν σειρά παρατυπιών με λογαριασμούς που δείχνουν ότι ο νέος υπεύθυνος του μεγάλου

Καλά, δεν διαβάζετε ΑΝΤΙ;

Γιατί τα «δέρματα», «δέρατα» ή «τομάρια» —που πάντως δεν ήταν «κόκκινα»— έγιναν πρώτο θέμα στις εφημερίδες δεν καταλάβαμε. Από το 1984 (τχ. 255, της 2/3/84, σελ. 17) έχουμε δημοσιεύσει στο ΑΝΤΙ τον πλήρη κατάλογο των «108» συμφωνιών για τις βάσεις. Ανάμεσά τους και μια του 1960 που περιέχει Τεχνικό διακανονισμό για το σχέδιο SHEEPSKIN —το 1955 δεν υπάρχει τίποτα σχετικό. Γιατί αυτοί, που το 1985 τις κατήργησαν όλες αυτές τις συμφωνίες, τις βάφουν σήμερα «κόκκινες» και θυμούνται ξαφνικά να τις καταγγείλουν (τώρα που δεν υπάρχουν) ούτε αυτό το καταλάβαμε. Το γεγονός είναι πως το εκλογικό νομοσχέδιο, η υπόθεση Κιουλάφα, η αναβολή των μέτρων απορρύπανσης της Αθήνας «πνίγηκαν» χάριν ιστοριών με λίρες και θαμμένα όπλα. Μήπως κάποια άλλα «τομάρια» μας περνούν για πρόβατα —κι έβαλαν τους λύκους να μας ενημερώνουν; Ή μήπως οι «108» ήταν περισσότερες και τότε ο κ. Καψής είχε αποκρύψει την ύπαρξη αυτών που σήμερα καταγγέλει;

Από το τχ. 255 του ΑΝΤΙ, σελ. 17

108

Τεχνικός διακανονισμός για το σχέδιο «SHEEP SKIN». Υπογράφηκε στις 3 Μαΐου 1960 (2 προσθήκες). Επιστολές Αρχηγού Αεροπορικών Δυνάμεων Ευρώπης. Υπόμνημα.

Κ. Καραμανλή

Απόρρητη

τερου σταθμού της Ο.Α. κάθε άλλο παρά είναι ο πλέον κατάλληλος γι' αυτή τη θέση.

Άραγε με ποια κριτήρια έγιναν οι μεταθέσεις; Μήπως οι αρμόδιοι δεν έχουν υπόψη τις σχετικές εκθέσεις και αν την έχουν πως δικαιολογούν τη μετάθεση του συγκεκριμένου υπαλλήλου σε μια κρίσιμη θέση για την Ο.Α.; Τέτοια εξυγίανση, διαφάνεια και αξιοκρατία προϋθύνουν στην Ο.Α. οι νέοι υπεύθυνοι;

Στρατιωτικά

Φαίνεται ότι στο Στρατό τη μη εφαρμογή των Δικαστικών αποφάσεων τη θεωρούν ως «προσωπικό θέμα». Αλλιώς δεν εξηγείται η αγνόηση τριών δικαστικών αποφάσεων από τη στρατιωτική ιεραρχία για την περίπτωση αξιωματικού που καταδικάστηκε το 1984 χωρίς αιτιολογία και για την οποία το ΑΝΤΙ είχε γράψει στο τχ. 435. Ο αξιωματικός αυτός ζήτησε να εφαρμοσθούν οι τρεις αποφάσεις αλλά η «ιεραρχία» τον έγραψε και αυτόν και τις αποφάσεις στα παλαιότερα των υποδημάτων της.

Ο ίδιος παρουσιάστηκε στη συνέχεια στον κ. Βαρβιτσιώτη και του έθεσε το θέμα του. Αντί όμως της λύσης και της

εφαρμογής των αποφάσεων και του νόμου η «ιεραρχία» έθεσε σε εφαρμογή σχέδιο εξόντωσης του αξιωματικού με τη μορφή του Ανακριτικού Συμβουλίου επειδή παρουσιάστηκε στον υπουργό και έθεσε προσωπικό του θέμα (!) και γιατί υπέβαλε αναφορά όχι με το σύστημα που προβλέπει ο Σ.Κ. 20-1 αλλά το Ν.Δ. 796/71 (!).

Στη συνέχεια δεν επέτρεψαν στον αξιωματικό να παρουσιασθεί στον κ. Βαρβιτσιώτη και του στέρησαν και το βαθμό του αντισυνταγματάρχη ώστε να σταματήσει την «ενοχλητική» γι' αυτούς προσπάθεια να εφαρμοσθούν οι νόμοι. Τι να πρωτοθαυμάσει κανείς. Την «αυτονομία» της στρατιωτικής ιεραρχίας; Ή την ενσωμάτωση του Στρατού στη συντεταγμένη πολιτεία;

ΥΓ.: Μήπως αφού αυτή η υπόθεση έφθασε και στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης ο κ. Βαρβιτσιώτης θα πρέπει να την εξετάσει ο ίδιος; Και μήπως θα πρέπει να δει αν η «ιεραρχία» του αποκρύπτει στοιχεία τώρα που ο αξιωματικός έχει προσφύγει στο Δευτεροβάθμιο Ανακριτικό Συμβούλιο; Γιατί φοβούνται και «απαγορεύουν» σε έναν αξιωματικό να δει τον υπουργό; Και μήπως πρέπει ο κ. υπουργός να επανεξετάσει και την περίπτωση εκείνη —μοναδική στα

χρονικά— όπου άλλος αξιωματικός δικαιώθηκε πανηγυρικά από την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων;

Να τα πούμε;

«Αν κουνήσω το δαχτυλάκι μου θα κλάψουν πολλοί, γιατί έχω πολλά χαρτιά στα χέρια μου». Οι απειλές αποδίδονται στον άλλοτε κραταιό αντιπρόεδρο του ΠΑΣΟΚ Μένιο Κουτσόγιωργα που νοσηλεύεται κρατούμενος στο Γενικό Κρατικό.

Ο Μένιος, φέρεται να δήλωσε ότι «αναρωτιέται αν πρέπει τώρα να μιλήσει» και ότι «δεν θα πληρώσει μόνος αυτός» για το σκάνδαλο Κοσκωτά. Οι δηλώσεις του δημοσιεύθηκαν στην «Απογευματινή», η οποία έγραφε ότι τότε έφη ο Μένιος σε στέλεχος του ΠΑΣΟΚ που τον επισκέφθηκε στο νοσοκομείο.

Δεν ξέρουμε αν τα αποδιδόμενα στον Μένιο ελέγχθηκαν. Εκείνο πάντως που είναι βέβαιο, είναι ότι ο άλλοτε «αντ' αυτού» γνωρίζει πολλά γι' «Αυτόν» και αν τα πράγματα δυσκολέψουν θα έχουμε εκπλήξεις. Τους «άσους» άλλωστε που έχει στα χέρια του ο Μένιος, τους κρατάει για τις δύσκολες ώρες...

ημερο δνηκτής

ΤΕΤΑΡΤΗ 17.10. — ΤΡΙΤΗ 30.10.90

ΤΕΤΑΡΤΗ, 17.10.90

Ευρισκόμεθα εμείς εις το μέσον της διαδρομής από τον πρώτον εις τον δεύτερον γύρον των δημοτικών εκλογών — ο ήλιος βρίσκεται εις το τέλος σχεδόν της διαδρομής του από την γλυκείαν Παρθένον εις τον δηλητηριώδη Σκορπιόν — πότε θα λήξουν οι εξεγέρσεις των απανταχού της Ελλάδος φυλακισμένων, το αγνοούμε. Οι Αθηναίοι απέκτησαν, όπως τους άξιζε, Δήμαρχο Τρίτην — τον οποίον προεκλογικώς όλοι οι πολιτικοί του φίλοι τον έβριζαν, ενώ τώρα τον επαινούν. Μακάριοι οι νικώντες.

Εκκρεμότης υπάρχει στη Θεσσαλονίκη, όπου όμως οι φουτουριστές ετάχθησαν αναφανδόν υπέρ του κ. Φατούρου, οι ντανταϊστές υπέρ του κ. Κοσμοπούλου, ενώ οι σουρεαλιστές παραμένουν διχασμένοι.

Έληξε δυστυχώς και η περί το Νόμπελ Φυσικής εκκρεμότης: κ. Νανόπουλε χάσαμε, ενώ αν υπήρχε Νόμπελ Ημεροδηκτικής...

Δια ψηφοφορίας η Βουλή καταργεί τα λεωφορεία του ΟΣΕ — δεδομένου ότι τα τραίνα είναι έτσι κι αλλιώς ανύπαρκτα, δεν το κλείνουν εντελώς το μαγαζί να γλυτώσουμε κι από τις ισόπεδες διαβάσεις που τρώνε κόσμο και κοσμάκη κάθε χρόνο;

Πληροφορώ τους αγρότες αναγνώστες μου ότι εις το εξής δεν δικαιούνται αφορολόγητα τζίπ. Το Αφορολόγητο εισόδημά τους όμως μπορούν να συνεχίσουν να το απολαμβάνουν ησυχώς.

Θεοδωράκης, Σαμαράς, Παλαιστίνιοι παίρνουν αμ-

πάριζα και παρεμβαίνουν υπέρ των εν τω Ιράκ Ελλήνων ομήρων. Κύρκος, Τσοχατζόπουλος, Κουβέλης παρεμβαίνουν υπέρ του κ. Φατούρου — δεν τους βλέπω καλά ούτε τους μεν, ούτε τον δε.

Οι Κροάτες αποχώρησαν από τη Γιουγκοσλαβική Βουλή — εμείς οι Μοραίτες ως πότε θα παραμένουμε στην Ελληνική;

Συναντήθηκαν αντιπροσωπείες ΠΑΣΟΚ - Συνασπισμού και αποφάσισαν να υποστηρίξουν εαυτούς και αλλήλους κατά τον β' γύρο των εκλογών.

ΠΕΜΠΤΗ, 18.10.90

Αντ' αυτού, μετέβη εις το Γενικόν Κρατικόν Νοσοκομείον ο πάλαι ποτέ κραταιός κυρ-Μέντιος, καίτοι η συνεχιζόμενη εξέγερση εις τον Κορυδαλλόν δεν εστρέφετο εναντίον του.

Ευτυχώς! Στη Θεσσαλονίκη κατέπλευσε η επικεφαλής της αριστεράς πτέρυγας των ντανταϊστών κ. Μαρίκα, γνωστότερη και ως αυγοτάραχον. Μόνη αυτή αρκεί για να εξουδετερώσει την παρουσία του κ. Κύρκου — οι ελπίδες του Δ. Φατούρου αυξάνονται.

Κατά της τρόικας του ΠΑΣΟΚ επιτίθεται λαύρος από τις στήλες του ΑΝΤΙ ο ευρωβουλευτής κ. Σ. Κωστόπουλος. Κλαίουν κι οδύρονται στον Ταύρο που έχασαν την αποκλειστικότητα της διακίνησης των ιδεών του πρώην Γενικού Γραμματέως Τύπου και Πληροφοριών.

Πίπτουν, πίπτουν οι μετοχές — το τέλος του κοπιταλι-

σμού πλησιάζει. Καλό είναι να επενδύουμε σε χρυσάφι.

Κόμμα αριστερών που θα συμπλέουν με τη δεξιά, ετοιμάζει ο κ. Θεοδωράκης. Εγώ νομίζω πως αυτό που μας λείπει είναι ένα κόμμα που θα συμπλέει με την εκάστοτε κυβέρνηση, ανεξαρτήτως πολιτικών πεποιθήσεων ώστε να μην κομματικοποιείται η πολιτική ζωή.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 19.10.90

Όπως όλοι θυμάστε από πέρυσι, σήμερα έχει τα γενέθλιά της η Χλόη — πολλά της! ΠΑΟ-Θρύλος, 0-0: ήταν βαρύ το γήπεδο από την ανομβρία, αλλιώς θα τις είχαμε σκίσει τις γαζέλες.

Έφτασαν Κούβελας και Μπακογιάννη στη Θεσσαλονίκη — αυτοί οι δυο ισοφάρησαν τον Φ. Κουβέλη. Από τον Α. Τσοχατζόπουλο, ποιος θα σώσει τον Δ. Φατούρο;

Κάποια οργάνωση «17N» στέλνει προκήρυξη και καταγγέλλει ως πλαστή προκήρυξη συνωνύμου οργανώσεως την οποία ο υπΔημΤαξ κ. Βασιλειάδης είχε χαρακτηρίσει γνήσια.

Σε ιδιώτες θα αποδοθεί και ο Ιππόδρομος — με την προσδοκία να επανέλθουν στο Φάληρο οι σοβαροί επενδυτές, που εδώ και λίγο καιρό μετακόμισαν στη Σοφοκλέους.

Μια ζωή καθυστερημένοι αυτοί οι Ρώσοι: τώρα που πείτουν οι μετοχές και ο καπιταλισμός κινδυνεύει, αυτοί υπερψηφίζουν, το νόμο του για μετάβαση στην Οικονομία της Αγοράς.

Πάντως αναρωτιέμαι: όλα τα συγγράμματα του Μπετελέμ και άλλων που εις την νεότητά μου edιάβασα περί της μετάβασης από την Αγορά στο Σχέδιο — να τα φάω, να τα κάψω, να τα φυλάξω; Διότι για να τα πουλήσω, λίγο δύσκολο το βλέπω.

Υποχρεωτικό μάθημα πλέον εις τα σχολεία της Πολωνίας τα Θρησκευτικά. Να δείτε που θα επαναφέρουν και τα Αρχαία Πολωνικά.

Πίπτει, πίπτει και η τιμή του πετρελαίου. Γεμίστε ντενεκέδες, παγούρια, θερμός, μπουκάλια. Στην αναβροχιά, καλή και η βενζίνη.

Παρά τις δυο πυρκαγιές, το INTEAL από σήμερα λει-

τουργεί. Καλορίζικο — άντε με το καλό και το ομώνυμο εστιατόριο.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 20.10.90

Κάθε χρόνο τέτοια ημέρα κοιτάζομαι στον καθρέφτη. Παρατηρώ τα μάτια που χάνουν τη λάμψη, το δέρμα που χαλαρώνει, τις ρυτίδες που αυξάνονται, το μέτωπο που μεγαλώνει, τα μαλλιά που, όταν δεν θνήσκουν, παραδίδονται στο χρόνο υψώνοντας λευκή σημαία. Και λέω: «Τρομάρα σου! Και τι κατάλαβες που τότε αντί να διαβάσεις Φυσική έτρεχες κι έβαζες μπόμπες — με αποτέλεσμα σήμερα να ημεροδηκτείς και επιπλέον να χάνει η Ελλάς και τα Νόμπελ; Ούτε στον Σύλλογο Φυλακισθέντων και Εξορισθέντων δεν έχεις εγγραφεί, ούτε σύνταξη, ούτε μετάλλιο θα πάρεις — ούτε τις συνέπειες των πράξεών σου μπορείς να άρεις!». Του βγάξω τη γλώσσα, τον μουντζώνω κι αν δεν έχω άλλη δουλειά παίρνω τηλέφωνο τους παλαιούς συμπολεμιστές να δω αν ζούνε.

Αργά τη νύκτα έφτασα στο χωριό — στο υπόγειο οι μύκητες ολοκλήρωσαν το έργο τους, το όργιό τους με τα σάκχαρα τους έστειλε αι θάνατο γλυκό, το κρασί είναι έτοιμο, τα βαρέλια πρέπει να κλείσουν.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 21.10.90

Με ξύπνησε μέσα στη νύχτα ήχος ξεχασμένος: βροχή πάνω στα κεραμίδια, βροχή πάνω στα φύλλα των δέντρων, μπουμπουνητά στον ουρανό, αστραπές που θα έσβηναν τα άστρα — αν δεν τα κάλυπταν τα σύννεφα. Είναι απίστευτο αλλά συνέβη — έβρεξε!

Η χαρά για τη βροχή με τρίασε τη λύπη μου για τη ήττα των φουτουριστών στη Σαλονίκη. Δυστυχώς, μέχρι την τελευταία στιγμή, δε βρέθηκε κανείς για να αντιμετωπίσει τον κ. Άκη.

Όσο για τον ίδιο τον Δ. Φατούρο, δεν μπορεί, θα το γλύκανε την πίκρα το γεγονός ότι ο Α. Παπανδρέου το αποκάλεσε «νέο άνθρωπο»

ΔΕΥΤΕΡΑ, 22.10.90

Κρύο, βροχές, χιόνια, Λύκοι κατασπαράζουν 160 πρόβατα στη Δράμα, κεραυνός σκοτώνει 100 κατσίκια στην Καβάλα. Επιτέλους! σχεδόν παντού κακοκαιρία — όπου να είναι θα

έρθει και στην Αθήνα, πού θα πάει;

Οι άλλοι, οι κρυόκωλοι, αντι να χαίρονται και να γιορτάζουν που τα στοιχεία της φύσης οργιάζουν, το έριξαν στην καταμέτρηση κερδών και απώλειων σε δημάρχους —και ψάχνουν να βρουν εσωκομματικούς αντιπάλους που θα πληρώσουν τη νύφη.

Για την ήττα της κ. Μερκούρη πάντως φταίει σίγουρα ο Γάλλος σύμβουλος κ. Σεγκελά. Μπέρδεψε τους Αθηναίους με τους Παριζιάνους. Ο δε κ. Λαλιώτης, μέσα στην παράταξη, πρότεινε να μεταφερθούν τα γραφεία του ΠΑΣΟΚ από τα Εξάρχεια στην Κηφισιά —που είναι λαϊκιά, δημοκρατικιά κι όχι αριστοκρατικιά όπως η Χαρ. Τρικούπη, που επιμένει να ψηφίζει τον κόντε Τρίτση.

Στην Κηφισιά άνοιξαν, άλλωστε, και τα γνωστά φτηνά λονδρέζικα μαγαζιά Μαρκς και Σπένσερ —άλλο αν εδώ φαντάζουν αριστοκρατικά, όπως καλή ώρα και τα ΜακΝτόναλτς στη Μόσχα. Αυτοί όμως έχουν τη δικαιολογία του Στάλιν.

Στον «στρατηγό χειμών» εναπόθεσε τις ελπίδες του ο κ. Κανελλόπουλος για να σταματήσει η εξέγερση στις φυλακές και να κατέβουν οι κρατούμενοι από τις στέγες.

Στο ένα πλάνο, με χειροπέδες οδηγείται στον υπουργό. Στο αμέσως επόμενο με ντυντούκα ενημερώνει τους δημοσιογράφους. Ο Γ. Παπαδόπουλος του Κορυδαλλού εκπροσωπεί επάξια όλους τους κολασμένους της Αλικαρνασσού, των Τρικάλων, της Χαλκίδας, Πάτρας, Κομοτηνής, του Βόλου.

Πρωτοβουλία για την απλή αναλογική θα πάρει ο Συνασπισμός, αποφάσισε η Εκτελεστική Επιτροπή του. Δηλαδή, σα να λέμε, το υπάρχον εκλογικό σύστημά δεν τους αρέσει;

Πίπτει πίπτει κι άλλο το πετρελαϊκό βαρέλι ενώ οι μετοχές ανεβαίνουν —η σοσιαλιστική επανάσταση προσωρινώς αναβάλλονται, καλού - κακού όμως κρατείστε το χρυσάφι.

Ο Μαρξ πέθανε προ πολλού, ο καυμένος ο Αλτουσέρ εγκατέλειψε σήμερα τον μάταιο τούτο κόσμο, κι εγώ

πλέον έχω γίνει βενιζελικός. Τι να σου κάμει ακαθοδήγητο το έρμιο το προλεταριάτο;

ΤΡΙΤΗ, 23.10.90

Γαμώτο! Παντού βρέχει, χιονίζει, μπουμπουνίζει και μόνο στα Εξάρχεια δεν ρίχνει στάλα. Τι κακό κάναμε, Θεέ μου;

Εις την αρμοδιαν κοινοβουλευτικήν επιτροπήν κατετέθη υπό της κυβερνήσεως ο νέος εκλογικός νόμος. Σύμφωνα με τη γνώμη έγκυρων παρατηρητών εκ Παρισίων αντί του πολυπλόκου νομοθετήματος περί 3%, συνασπισμών, γ' κατανομής, πριμ, επτά προς δέκα, κτλ., θα ήρκει εν και μόνον άρθρον; Απόλυτον πλειοψηφίαν των εδρών λαμβάνει το κόμμα του οποίου ο αρχηγός διαθέτει θυγατέρα ακούουσα εις το όνομα Ντόρα.

Δύστυχοι 24 Έλληνες όμηροι του Σαντάμ: ο κ. Παπανδρέου στέλνει τον κ. Τσοχατζόπουλο να σας ελευθερώσει...

Γνήσια η προκήρυξη της «17 Ν» επιμένει ο υπΔημΤαξ κ. Βασιλείαδης. Με ποιο δικαίωμα αποφαινεται αυτός για θέμα αρμοδιότητος της Δ/σης Εμπορικών Σημάτων του Υπεμπαρ;

Και το 1986 κι εφέτος έγινε κλήρωση στο Δίστρατο Άρτας για την ανάδειξη Προέδρου της Κοινότητας, διότι και τις δύο φορές οι αντίπαλοι ισοψήφισαν. Σύμπτωση ή πονηρός σχεδιασμός για κατάργηση των εκλογικών διαδικασιών κι επιστροφή στην Αρχαία Αθήνα;

ΤΕΤΑΡΤΗ, 24.10.90

Πανδιαβαλκανική Συνδιάσκεψη αρχίζει στα Τίρανα —σε λίγο θα παρελαύνουν και μαζορέτες.

Σε 200 θα μειωθούν οι βουλευτές, προτείνουν οι οικολόγοι. Και γιατί όχι μόνο ένας και καλός, ισόβιος μάλιστα, εκλεγόμενος δι' ανατάσεως των χειρών; Αυτό να προτείνουμε, να μας ψηφίσουν όλοι οι αυριανιστές που θα δουν ότι νοιαζόμαστε να μην εκμεταλλεύονται τον ιδρώτα του λαού 300 τεμπέλχανάδες.

Την αυτοδιάλυσή της αποφάσισε η Σοβιετική ΓΣΕΕ —άντε με το καλό και η δική μας.

Επειδή οι Ιρακινοί τους έκοψαν το νερό, οι Αφρικανοί διπλωμάτες πίνουν νερό απ' τις πισίνες στο Κουβέιτ. Εμείς εδώ στα Εξάρχεια, ελλείψει πισινών, θα πίνουμε φθηνή βενζίνη.

Συνεχείς συναντήσεις κορυφής ΕΑΡ-ΚΚΕ πραγματοποιούνται αυτές τις ημέρες. Αυτό μου θυμίζει πως πρέπει οπωσδήποτε να πάω στη λαϊκή —πεθύμισα κολοκυθοκορφάδες.

ΠΕΜΠΤΗ, 25.10.90

Η Λουίζα σήμερα γίνεται 14 ετών και ουδείς αμφιβάλλει ότι θα τα εκατοστήσει. Παρ' όλα αυτά οι πολυπληθείς θαυμαστές της, εύχονται χρόνια πολλά.

Εγώ ως ευτυχής πατήρ πέρασα την ημέρα μου να φτιάχνω στον κομπιούτερ προσκλήσεις για το επαυριανό πάρτυ —κι έτσι το μόνο νέο που ξέρω είναι ότι η Αλβανία έχασε και τον μοναδικό τουρίστα που είχε, αφού ο Ισμαήλ Κανταρέ αποφάσισε να ζητήσει πολιτικό άσυλο στο Παρίσι.

Όταν βγήκα έξω κόντεψα να σκοτωθώ —το πεζοδρόμιο ήταν όλο γλίτσα· τα καυσάερια μ' έπνιγαν —χιλιάδες αυτοκίνητα μπουτλιαρισμένα· τ' αυτιά μου υπέφεραν —όλοι κορνάριζαν. Αυτή η κωλοβροχή που πέφτει από το πρωί έκανε το κέντρο της Αθήνας άνω - κάτω.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 26.10.90

Επειδή ο Άγιος Ημεροδότης θα καθιερωθεί μετά τον θάνατό μου, έχω αποφασίσει και γιορτάζω σήμερα Αγίου Δημητρίου, επειδή ταιριάζουμε στο χαρακτηριστικό «δη», το οποίον στην πραγματικότητα είναι «γη», διότι ως γνωστόν Δημήτρα σημαίνει Γη-μήτηρ, εξ ου Δημήτρης = Γη-πατέρας, άρα αντί ημεροδότης, θα μπορούσα είμαι ημερογήκτης. Το ζήτημα είναι πως ελάχιστοι με θυμήθηκαν γι' αυτό και λέω τη γιορτή να την καταργήσω. Τουλάχιστον να μην στενοχωρούμαι.

Πέραν της προσωπικής πικρίας εις τους απανταχού Δημήτρηδες και σε όλες τις Δημήτρες εύχομαι εις έτη πολλά.

Τσοχατζόπουλος-Παπούλιας, ακόμη στη Βαγδάτη είναι. Λέτε να κάνει το καλό ο Σαντάμ να

τους κρατήσει κι αυτούς;

Κατά 50.000 θα μειωθούν εφέτος οι δημ. υπάλληλοι, ισχυρίζεται ο κ. Έβερτ —εννοεί ότι θα μειωθούν οι πασοκίτες και θ' αντικατασταθούν με ισάριθμους νεοδημοκράτες.

Μάνος - Τρίτσης τσακώνονται για το ποιος θα διώξει το νέφος. Αποφασίστε γρήγορα —δεν μπορώ να κρατώ άλλο την αναπνοή μου.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 27.10.90

Το πάρτυ της Λουίζας πήγε θαυμάσια: χορεύαμε όλοι εμείς οι απόφοιτοι και οι μαθητές του Ε' Γυμνασίου μέχρι βαθείας νυκτός.

Απελύθη, λέει, ο γενικός διευθυντής του ΟΤΕ κ. Κιουλάφας, όχι επειδή δεν μπορούμε να τηλεφωνήσουμε, αλλά γιατί αγόρασε καλώδιο για το Β. Αιγαίο —ενώ έπρεπε να το έχει αγοράσει για να κρεμαστεί.

Αποκλειστικό: Όχι μόνο παντρεύτηκε αλλά και κόμμα ιδρύει ο Γιάννης Φ.: Την ΚΥΠΡΟ, το Κόμμα Υγείας και Προόδου, στο οποίο εγγράφονται όσοι κόβουν το τσιγάρο για να αλληλοϋποστηριχθούν και να ανταλλάξουν τις εμπειρίες τους. Μου πρότεινε την αρχηγία —δεν μπορώ όμως να εγκαταλείψω τους βενιζελικούς.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 28.10.90

Μόνο 10 όμηροι θα έλθουν εν τέλει από τη Βαγδάτη —θα τους συνοδεύει δυστυχώς και ο κ. Τσοχατζόπουλος.

Οργάνωση παραστρατιωτική με λίρες και κρύπτες σε μοναστήρια δρούσε μέχρι το 1985 ενταύθα —δεν καταλαβαίνω πού είναι το σκάνδαλο, εκτός κι αν τα μοναστήρια ήσαν γυναικεία.

Χάλια πάλι έπαιξαν σήμερα και ο Προτασώφ και ο Λούπου. Κρίμα το συνάλλαγμα και το Λογοθέτη.

Παραλίγο να το ξεχάσω, 50 χρόνια από το 1940 σήμερα. Καλό πράγμα βεβαίως το ΟΧΙ —μετρήσαμε όμως πόσα ΝΑΙ έχουμε πει έκτοτε;

ΔΕΥΤΕΡΑ, 29.10.90

Όχι, εν τέλει δεν απελύθη ο κ. Κιουλάφας, μια απλή παρεξήγηση ήταν, έχουν μοιραστεί σωστά οι προμήθειες. Στη θέση τους λοιπόν ατάραχοι και ο απολυθείς και οι απολύοντες υπουργοί.

Κόκκινη Προβιά ονομαζόταν η οργάνωση που χθες ανεκαλύφθη ενώ είχε διαλυθεί το 1985. *Ερυθρόν Δέρας* δηλαδή και όχι *χρυσόμαλλο* —άρα ούτε *λίρες*, ούτε *καλόγριες* υπάρχουν.

Εδώ ο *Σεγκελά* μπερδεψε *Αθηναίους* και *Παριζιάνους*, να μην μπερδεύει ο κ. Άκης Έλληνες με Γάλλους; 260 Γάλλοι έφυγαν από τη Βαγδάτη κι ανάμεσά τους 10 γαλλόφωνοι Έλληνες.

Τι άλλο θα δουν τα μάτια μας; Το *αντικομμουνιστικό μέτωπο* κέρδισε τις εκλογές στην πατρίδα του *Στάλιν*, τη *Γεωργία*. *Αντισυνταγματικό* το *εκλογικό τερατούργημα* της κυβερνήσεως, απεφάνθη το *Επιστημονικό Συμβούλιο της Βουλής*. Σιγά, μην ιδρώσει το αυτί του Κ. Μητσοτάκη.

ΤΡΙΤΗ, 30.10.90

Κόσμος πάει κι έρχεται: Ο Γ. Πέτσος προφυλακίζεται, ο κυρ-Μέντιος, ζητά να αποφυλακιστεί για λόγους υγείας.

Ο κ. Κιουλάφας δεν θα ασκείται καθήκοντα του μέχρις ότου αποφανθεί το *Ελεγκτικό Συνέδριο* σαν οι προμήθειες μοιράστηκαν δικαίως —έτσι απεφάσισε ο κ. Μητσοτάκης. Ο κ. Δροσογιάννης ήταν αρχηγός του *Ερυθρού Δέρατος* το 1964, ισχυρίζεται ο κ. Βάρβιτσιώτης. Επιβεβαιώνεται δηλαδή πως ήταν εντελώς *ασόβαρη οργάνωση*.

Απεχώρησαν ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμός από την κοινοβουλευτική επιτροπή και οι Νεοδημοκράτες υπερψήφισαν μόνοι τους τον εκλογικό νόμο —έτσι είναι το σωστό: Περισσότεροι είναι, ό,τι θέλουν κάνουν.

Βάστα Γιάννη —μακριά από τσιγάρο. Ζήτω η ΚΥΠΡΟΣ!

Ο ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΟΣ ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Δuo Ψυ, Λουτέσια: Βεβαίως και μπορείτε να διατηρείτε ελπίδες για το *Νόμπελ*, διότι και ο *εφετινός υποψήφιος* ως αποτυχών ευρέθη *φυσικός* —στο *Πολυτεχνείο* ήθελε να περάσει το 1966 που έδινε εξετάσεις... Χαιρετισμούς στον Νικολά και τη Μάρα.

ΛΟΓΟΥ ΧΑΡΙΝ

ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΑΡΣΑΚΕΙΑΔΕΣ

Αυτός είναι *αρσακειάς*, είχε αποφανθεί ο Παπαδόπουλος εν έτει 1973, αναφερόμενος στον Ιωαννίδη, όταν κάποιοι του επέστησαν την προσοχή σε ύποπτες δραστηριότητες του αρχηγού της ΕΣΑ. Λίγους μήνες αργότερα η «αρσακειάς» ανέτρεπε με πραξικόπημα τον πανίσχυρο και αδιαφιλονίκητο μέχρι τότε ηγέτη της Χούντας. Για πρώτη φορά από καταβολής Αρσακειού σπλωνόταν το όνομα των αποφοίτων του χρηστοηθούς Παρθεναγωγίου.

Θυμήθηκα τον Ιωαννίδη διαβάζοντας τον οχτάστηλο πρώτο τίτλο της «Αυριανής» της περασμένης Δευτέρας που κραύγαζε ΑΡΣΑΚΕΙΑΔΕΣ ΟΙ ΠΑΣΟΚΟΙ, με αφορμή την «υπόθεση Κιουλάφα». Υποστήριζε βεβαίως η ναυαρχίς των Κουρήδων ότι όλα όσα επί ΠΑΣΟΚ έγιναν (κι έχουν οδηγήσει ως τώρα στη φυλακή 3 υπουργούς) αποτελούν αθώες σκανταλιές κορασίδων, συγκριτικά με όσα σήμερα, επί ΝΔ, τεκταινούνται. Βεβαίως, ο συνειρμός «αρσακειάδα ήταν και ο Ιωαννίδης» δεν αναφερόταν από την κουριάδα —είναι δυνατόν όμως να μην πέρασε από το μυαλό των έμπειρων αφεντικών της;

Ανεξαρτήτως συγκρίσεων, ουδείς αμφιβάλλει ότι ισχυρά οικονομικά συμφέροντα, κρύβονται πίσω από την υπόθεση του καλωδίου, πολλοί πιστεύουν πως κάποιοι μέσα στην κυβέρνηση ή το κόμμα της ΝΔ έχουν προσωπικό συμφέρον και γι' αυτό κόπτονται για τις προμήθειες του ΟΤΕ κι όχι από άδολο ενδιαφέρον για τα δημόσια οικονομικά.

Και είναι λογικό βεβαίως να σκεφθεί κανείς πως αν για ένα απλό καλώδιο 3-4 δις, μόλις το 10% της ληστείας Κοσκωτά, βγήκαν από τη θήκη τέτοια φιλελεύθερα μαχαίρια, τι έχει να γίνει, π.χ. με την *πώληση του αιώνα*, με την εκποίηση των προβληματικών και την ιδιωτικοποίηση τόσων δημόσιων επιχειρήσεων; Αν κάποιοι στο ΠΑΣΟΚ πλούτισαν με την «αγορά του αιώνα», πόσοι στη ΝΔ θα πλουτίσουν με αυτήν την πώληση;

Αστήριχτες υποθέσεις και καταγγελίες χωρίς στοιχεία, θα πει κανείς. Και δεν αποτελεί λοιπόν στοιχείο ο εκλογικός νόμος, αυτό το τερατούργημα που δεν αντέχει όχι σε επιστημονική ανάλυση και κριτική αλλά ούτε σε στοιχειώδη έλεγχο της απλής λογικής; Υπάρχει κάποια αρχή, κάποιο λογικό νήμα, κάποιο θεμέλιο που να στηρίζει αυτό το νόμο, κάτι άλλο πέρα από

την απαίτηση της ΝΔ να διατηρηθεί στην εξουσία ακόμη κι αν έρθει δεύτερο κόμμα; Κι αν αυτή τη δίψα για εξουσία προσπαθούν οι κυβερνώντες να την κρύψουν με τα πλέον απίθανα ψεύδη, γιατί να μην αποτελούν ψεύδη και όσα περί διαφάνειας, καθαρότητας, διαύγειας μηρυκάζουν οι υπουργοί που απολύουν τον κ. Κιουλάφα και ανέχονται με ευαισθησία παχύδερμου ιπποποτάμου την παραμονή του;

Είναι απολύτως βέβαιο πως ούτε ενοχή, ούτε ντροπή, ούτε τύψεις αισθάνονται οι υπουργοί οι ενεχόμενοι σε μαγειρεία προμηθειών ή εκλογικά —είναι απολύτως βέβαιοι, και σε πρώτη ευκαιρία θα το ισχυριστούν, πως οι ίδιοι είναι αρσακειάδες σε σχέση με τους πασόκους κι ας ισχυρίζεται το αντίθετο η «Αυριανή». Παράδειγμα ο κ. Κούβελας που τολμά να δηλώνει πως «οι άλλοι» μέχρι τώρα ήθελαν να κρατούν την αριστερά «στη γωνία», ενώ αυτός με το 7 προς 10 την βγάξει —την ώρα μάλιστα που η αριστερά αυτοβούλως διαλέγει τη γωνίτσα της και δεν έχει διάθεση να κινηθεί ούτε ρούπι απ' εκεί.

Ο Γ. Παπαδόπουλος δεν πίστευε βεβαίως πως ο αρχηγός της ΕΣΑ ήταν αγαθή κόρη —σε σύγκριση με τον *εαυτό* του τον έκρινε αρσακειάδα, δεν πίστευε πως ο Ιωαννίδης μπορούσε να είναι χειρότερος, πιο ηθικός, πιο αθώος του ίδιου. Κι έτσι έχασε. Το πάθημα όμως έγινε μάθημα —εις το εξής όλοι οι Έλληνες πολιτικοί θεωρούν τους άλλους ύπουλους και επικίνδυνους εγκληματίες, τους εαυτούς τους όμως αθώες αρσακειάδες που ό,τι κι αν κάνουν παραμένουν αιεπάρθενες. Το αποτέλεσμα προφανώς είναι ένα σπειροειδές κατρακύλισμα σε κακοήθεις πρακτικές που μόνο στόχο έχουν να προλάβουν τις υποτιθέμενες κακοηθέστερες πρακτικές των άλλων. Για παράδειγμα, όπως τα ομοιόμορφα αλλά όχι ομόχρωμα ψηφοδέλτια μας προστατέψαν από την επάνοδο της επάρατης δεξιάς, ο διαχωρισμός κομμάτων και συνασπισμών θα μας προστατεύσει από νέα σκάνδαλα Κοσκωτά.

Μπορούμε πάντως να είμεθα ευτυχείς ως έθνος διότι έστω κι αν δεν προκόβουμε στα υλικά αγαθά κι όλοι οι δείκτες ευημερίας και πλούτου κατρακυλούν μαζί με το εθνικό νόμισμα, τουλάχιστον ως προς το ήθος συνεχώς βελτιωνόμαστε, μετατρέπομενοι, άπαντες σε αρσακειάδες.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Κ. ΨΥΧΟΠΙΟΣ

Το Σημειωματάριο της Ισιδώρας

Ποιος Έλληνας υπουργός, προ τεσσάρων περίπου εβδομάδων στην Washington D. C., ζήτησε ακρόαση από το γενικό διευθυντή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου κ. Camdessus, αλλά δεν έγινε δεκτός, με τη δικαιολογία ότι έπρεπε να είχε ζητήσει το ραντεβού αρκετά νωρίτερα;

Πληροφορούμαι ότι σύντομα θα κυκλοφορήσει το νέο βιβλίο, αυτή τη φορά έκπληξη, της κ. Ελένης Βλάχου, με τίτλο «Δημοσιογραφικά Χρόνια — Πενήντα χρόνια και κάτι...» (επιμέλεια Γ. Κάσδαγλη, εκδόσεις «Ζήτρος») το οποίο, πέραν των όσων «είπε και έγραψε» σ' αυτά τα πενήντα χρόνια η συγγραφέας, θα περιλαμβάνει και πολλά από αυτά που «είδε και άκουσε».

Έλεγχο διενεργεί η Τράπεζα Ελλάδος στην Εμπορική Τράπεζα, διότι η τελευταία αγοράζει αυτόν τον καιρό πολλές μετοχές χωρίς την έγκριση της πρώτης.

Έχουν «κολλήσει» τα ελληνοαμερικανικά, παρά την έμφαση που δόθηκε από την ελληνική κυβέρνηση στο θέμα και την τοποθέτηση από έτους και πλέον επικεφαλής της πρεσβείας μας στην αμερικανική πρωτεύουσα του κατά γενική αποδοχή ικανότατου πρέσβη κ. Ζαχαράκη. Έτσι, παρά το ότι η κυβέρνηση μόλις αποδεσμεύτηκε από τον Συνασπισμό υπέγραψε τη συμφωνία των βάσεων χωρίς περιστροφές και επιφυλάξεις, διευθέτησε το θέμα Mohamed Rashid κατά τρόπο που ικανοποίησε απόλυτα τόσο το αμερικανικό υπουργείο Εξωτερικών, όσο και το Πεντάγωνο, δρομολόγησε την από δεκαετιών εκκρεμή υπόθεση των αμερικανικών κεραιών στην Ελλάδα που —από εγκαταστάσεως των μετά τον εμφύλιο— δεν είχαν καμιά μορφή τυπική νομική κάλυψη, πρόθυμα δέχθηκε τη συμμετοχή μας στον στρατιωτικό «ρεφενέ» της Αραβικής χερσονήσου και παρεχώρησε όλες τις διευκολύνσεις που χρειάστηκαν σε κρίσιμες στιγμές οι Αμερικανοί, για την αερογέφυρα Αυγούστου - Σεπτεμβρίου μεταξύ ΗΠΑ και Σαουδικής Αραβίας κτλ. κτλ., δεν είδαμε καμιά ουσιαστική αντιπαροχή σε κανένα επίπεδο από τους υπερατλαντικούς συμμάχους μας, ούτε καν λεκτικά. Όσο για τις αποζημιώσεις που δίδονται σε αυτούς που υφίστανται ζημιές από την κρίση στον Κόλ-

πο, εμείς είμεθα πάντοτε πολύ «εθνικά υπερήφανοι και βαθιά συγκινημένοι» για να ζητήσουμε να περιληφθούμε στον κατάλογο των αναξιοπαθούντων. Τι είμαστε εμείς τέλος πάντων, κορόιδα σαν τους Τούρκους, και τους Γιουγκοσλάβους να ζητήσουμε μερικά δισεκατομμύρια δολάρια μηνιαίο επίδομα και να δώσουμε το δικαίωμα στον Ανδρέα να διαλαλεί ότι ξεπουλήσαμε την εθνική μας αξιοπρέπεια για μερικά φραγκοδίφραγκα ή να φανούμε φτωχοπρόδρομοι στους συμμάχους μας για μερικά ψωροδολάρια;

Τα πράγματα μετά τον ΟΤΕ είναι πολύ, πάρα πολύ μπερδεμένα και φοβάμαι ότι κατέληξαν εκεί διότι κάποιοι στο κυβερνών κόμμα πίστεψαν ότι ο κ. Μένιος Κουτσόγιωργας ποιείταις διατριβάς του στον Κορυδαλλό επειδή είναι Πασόκος και όχι γιατί είναι ένοχος.

Κατ' αρχήν ένα flash-back για να θυμηθούμε τα πρόσφατα γεγονότα. Ο κ. Κυριάκος Κιουλάφας, γενικός διευθυντής του ΟΤΕ, αναθέτει το Φεβρουάριο την προμήθεια 480.000 ψηφιακών παροχών στις εταιρείες Siemens και Intracom, ύστερα από ομόφωνη εντολή των τριών πολιτικών αρχηγών κ. Μητσοτάκη, Παπανδρέου και Φλωράκη. Όμως, παρά την πλήρη πολιτική κάλυψη, ακολουθεί εισαγγελική δίωξη σε βαθμό κακουργήματος κατά παντός υπευθύνου, διότι με τη σύμβαση της οικονομικής διαχειρίσεως του Φεβρουαρίου —η οποία έγινε σε πρότυπα και προδιαγραφές Τόμπρα—, πληρώθηκαν καμιά δεκαριά δισεκατομμύρια παραπάνω. Την κατάσταση επιδεινώνει προσφορά Κοινοτικής κοινοπραξίας για τις επόμενες 720.000 παροχές, την προμήθεια των οποίων ο ΟΤΕ προγραμμάτιζε να αναθέσει στους ίδιους προμηθευτές, με τιμή μικρότερη από το ποσό που πληρώθηκε για τις 480.000 παροχές μερικούς μήνες πριν. Στο παιχνίδι μπαίνει και η ΕΟΚ η οποία τελεσιγραφικά μας γνωρίζει ότι αν συνεχίσουμε την τακτική ευεργεσίας των δυο εταιρειών θα σταματήσει βάνουσα όλες τις επιδοτήσεις και χορηγήσεις του ΟΤΕ και όχι μόνο. Εδώ, όμως, η υπόθεση έχει τέτοιες διαστάσεις που μοιραία γίνεται πολιτική, διότι προσφέρεται πλέον να χρεωθεί στον κ. Κωνσταντίνο Μητσοτάκη από τους εσωκομματικούς τους αντιπάλους. Σαν αποτέλεσμα αρχίζει και διαφαίνεται ότι τα κίνητρα μερίδας του Τύπου, που αρχικώς ερμη-

νεύοντο ως εμπορικά, ήταν πολιτικά, πράγμα που οδήγησε την κυβέρνηση σε άτακτη υποχώρηση.

Η απόφαση να απομακρυνθεί ο κ. Κυριάκος Κιουλάφας, με τη δικαιολογία του καλωδίου οπτικών ινών που κατεκυρώθη στην Siemens, ελήφθη με γνώμονα την αντίληψη ότι η υπόθεση δεν περιείχε το στοιχείο του οικονομικού σκανδάλου, αλλά μόνο την «ανυπακοή» στις εντολές που έδωσε ο πρωθυπουργός. Τώρα, από πού έως πού ο πρωθυπουργός έχει αρμοδιότητα και δικαίωμα να δίνει εντολές στους γενικούς διευθυντές των επιχειρήσεων που ελέγχει το κράτος και να τους απολύει επειδή δεν τις ακολουθήσαν, είναι κάτι που κανείς δεν μπόρεσε να εξηγήσει. Εν πάση περιπτώσει, μεταξύ της ανακοινώσεως της αποφάσεως του πρωθυπουργού (που έλειπε στη Ρώμη) από τον αρμόδιο υφυπουργό κ. Απόστολο Κράτσα και την επιστροφή του πρώτου στην Αθήνα συνέβησαν τα εξής:

Ο κ. Κιουλάφας αντελήφθη ότι το «άδειασμα» που του εγένετο θα ήταν μόνο η αρχή των περιπετειών στις οποίες θα τον έβαζε η πιστή υπακοή στις Οικουμενικές επιταγές του Φεβρουαρίου. Οι ενδιαφερόμενοι διαπίστωσαν πως και στην υπόθεση του καλωδίου θα μπορούσε κάποιος καλοθελητής να δώσει διάσταση σκανδάλου, διότι και με κάποιο δισεκατομμύριο παραπάνω κλείστηκε η δουλειά, και η εταιρεία θα το παρήγαγε στο εξωτερικό χωρίς μάλιστα να έχει την ανάλογη πείρα, ενώ στην Ελλάδα υπάρχουν τουλάχιστον τρία ελληνικά εργοστάσια που μπορούν να το παράγουν και διαθέτουν την απαιτούμενη εμπειρία. Οι πολιτικοί αντίπαλοι του πρωθυπουργού —εκτός και εντός κυβερνήσεως— «χόνδρυναν» το παιχνίδι, και τέλος, οι δυο γνωστές εταιρείες άρχισαν να αντιλαμβάνονται πως η απομάκρυνση της διοίκησης του ΟΤΕ θα σήμαινε γι' αυτές και το τέλος των παχυνών αγελάδων. Στην πραγματικότητα, αυτό που κανείς από τους ενδιαφερόμενους δεν κατάλαβε ακόμη, είναι πως σ' αυτόν τον τόπο τίποτε δεν κρατάει πάνω από μια επταετία, από χούντες και δημοκρατικές κυβερνήσεις με Λουδοβίκια σύνδρομα, μέχρι αγροτικά δάνεια, ενώ οι «ισχυροί» αυτής της χώρας ήλθε η στιγμή που έφυγαν βράδυ, αυτοί που πρόκαναν φυσικά, διότι μερικοί άλλοι όπως ο κ. Κουτσόγιωργας δεν τα κατάφεραν. Και μην μου πείτε πως

οι σημερινοί «ισχυροί» είναι ισχυρότεροι από αυτό που ήταν κάποτε ο κ. Γιώργος Τσάτσος ή ο κ. Μένιος Κουτσόγιωργας.

Ίσως δεν γνωρίζετε ότι άμεσα μόλις το Ιράκ κατέλαβε το Κουβέιτ, ο Ιρακινός αντιπρόεδρος μετέβη στην Άγκυρα και ίπως φαίνεται με την απειλή του όπλου του, ζήτησε από τον Τούρκο Πρόεδρο κ. Turgut Ozal να μην μετάσχει η χώρα του στο προγραμματιζόμενο εμπάργκο κατά του Ιράκ. Ο Τούρκος πρόεδρος ο οποίος ήδη πυροβολήθηκε μια φορά από τρομοκράτη (!) κατά τη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας, επειδή είναι πιστός στη Δύση και στις αρχές της Δημοκρατίας (!), αρνήθηκε παρά την απειλή και δήλωσε στον ιρακινό οπλοφόρο ότι θα ήταν ο πρώτος που θα το εφαρμόζε. (Φυσικά δεν μπόρεσε να εξηγήσει στον Ιρακινό αξιωματούχο ότι αν δεν υπήρχε εμπάργκο δεν θα μπορούσε να το «σπάσει» η Τουρκία που έχει 350 χιλιόμετρα σύνορα με τους εμπόλεμους, προκειμένου να δημιουργήσει μια νέα πηγή εισοδήματος). Αυτές και άλλες πολλές παρεμφερείς «αλήθειες», δημοσιεύονται όχι ως πληρωμένη διαφήμιση αλλά ως κύρια ανάλυση (!) του αμερικανικού περιοδικού TIME, το οποίο υποτίθεται ότι διαβάζεται από την αμερικανική ιντελιγκέντσια. Αν δηλαδή απευθύνονταν στον μέσο Αμερικανό τι θα έγραφε; Ότι ο ΟΗΕ θα πρέπει να επιβάλλει στην Ελλάδα να επιστρέψει στην Τουρκία το «Τουρκολίμανο» και τα «Τουρκοβούνια»;

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Καν Μαριέττα Γιαννάκου Κουτσίκου, υπουργόν Υγείας και Πρόνοιας. Θα γνωρίζετε ασφαλώς ότι σε περίπτωση διαφωνίας των νομικών υπηρεσιών δυο υπουργείων τη λύση δίνει το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους. Η σχολή σκέψης ότι «περνάει» εκείνου που βάζει την υπογραφή, κατ' επέκταση του «μακάριοι οι κατέχοντες», δεν έχει εφαρμογή εν τα προκειμένω.

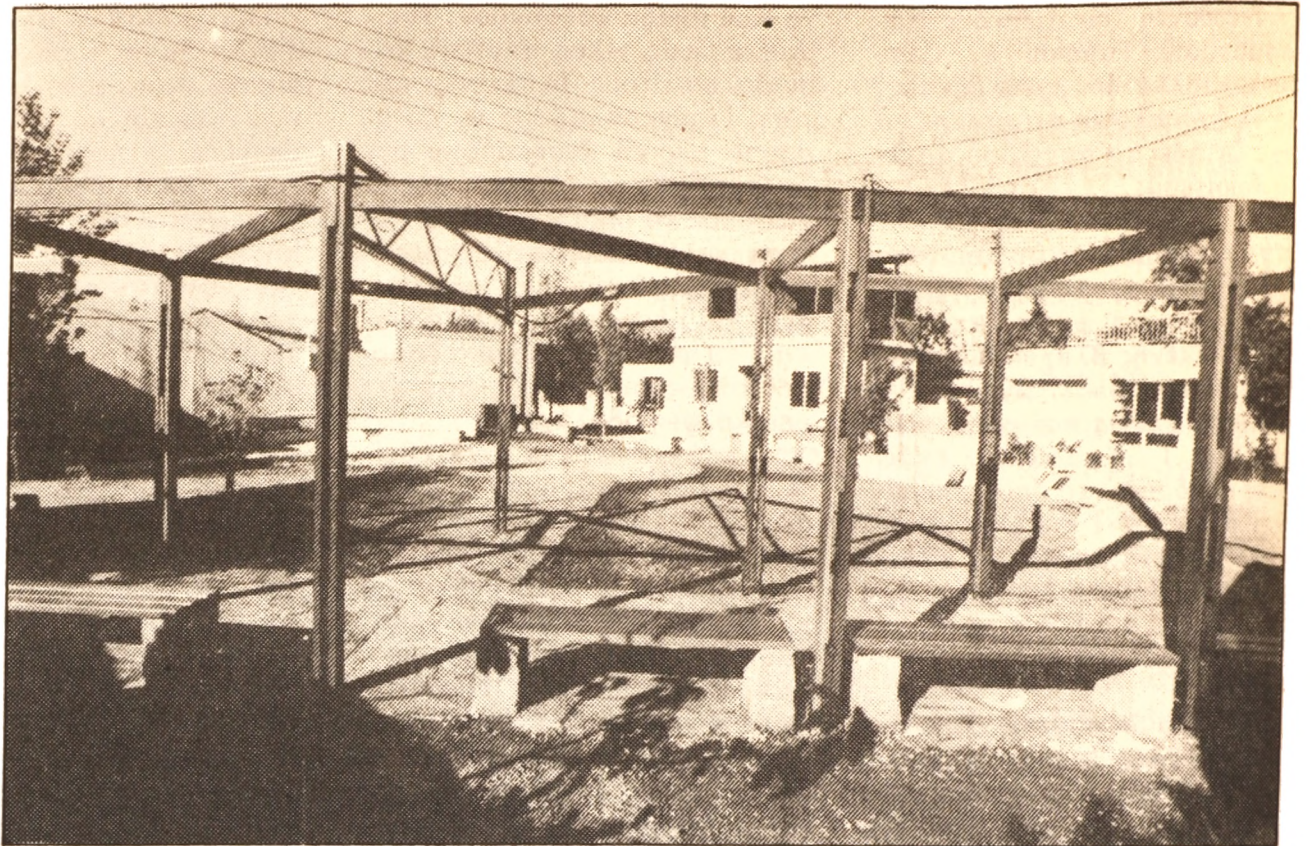
Καθ. Δημήτρη Γερμίδα, Διοικητή Εθνικής Τράπεζας. Ασφαλώς δεν θα έχει υποπέσει στην αντίληψή σας ότι κάποια υποκαταστήματα της Τράπεζάς σας διανέμουν —δωρεάν βέβαια— τα διαφημιστικά έντυπα που εκδίδει στο ξέφραγο αμπέλι μας, η φασιστικοθησκευτική οργάνωση MOON.

B.K.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΝ ΕΛΑΙΩΝΑ

**Κυριακή 4 Νοεμβρίου,
στις 11 το πρωί.**

**Εγκαίνια της πλατείας
στη γειτονιά Μαρκόني
και συζήτηση για τα
προβλήματα του Ελαιώνα.**

Η πλατεία στο Μαρκόني, όπως διαμορφώθηκε από την Ε.Κ. «Παρέμβαση» και τον Εξωραϊστικό Σύλλογο της γειτονιάς, ο «Άγιος Σάββας».

ΑΥΤΗ τη φορά κίνητρο του περιοδικού για τη διοργάνωση μιας ακόμη συνάντησης στην περιοχή του Ελαιώνα, αποτέλεσε αφενός η ολοκλήρωση της προσπάθειας της Εναλλακτικής Κοινότητας «Παρέμβαση», για τη διαμόρφωση της πλατείας στην οδό Ανοιξέως, στη γειτονιά Μαρκόني και αφετέρου το γεγονός ότι από το ΥΠΕΧΩΔΕ επίκειται νομοθετική ρύθμιση όλης της περιοχής, με την ένταξη της στο Σχέδιο Πόλεως. Επιπλέον, όσο κι αν στην πρόσφατη προεκλογική περίοδο το θέμα του Ελαιώνα δεν αποτέλεσε κεντρικό σημείο αναφοράς, ωστόσο πολλοί υποψήφιοι δήμαρχοι, των δήμων που τον περιβάλλουν, αντιπαρατέθηκαν με διαφορετικές απόψεις για το παρόν και το μέλλον του και η περιοχή αναδείχθηκε ως σημαντικό πρόβλημα του Λεκανοπεδίου. Εκτιμούμε ότι με την εγκατάσταση των νέων δημοτικών αρχών, ο Ελαιώνας στο άμεσο μέλλον, δεν μπορεί παρά να αποτελέσει θέμα εκτεταμένης συζήτησης.

ΚΑΤΑ την άποψή μας, η όποια πρόταση για την περιοχή, δεν μπορεί παρά να λάβει υπόψη την καθημερινή τρομακτική όξυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων του Λεκανοπεδίου. Αναμφίβολα, όπως το έχουμε επανειλημμένα επισημάνει, τα 9.000 στρέμματα,

αυτός ο σκουπιδότοπος των χρήσεων και των λειτουργιών, αποτελούν εν δυνάμει μοναδική ελπίδα για την αναβάθμιση των συνθηκών ζωής των κατοίκων του Λεκανοπεδίου και η Πολιτεία, καθώς και οι υπόλοιποι θεσμοθετημένοι φορείς, οφείλουν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα συνολικά και συνδυασμένα, μαζί με όλα τα άλλα μέτρα και έργα που εξαγγέλλονται. Προς ποια κατεύθυνση όμως;

ΠΡΟΣ ΤΗΝ κατεύθυνση να μπει και αυτός ο χώρος στη διαδικασία της αντιπαροχής με υψηλούς συντελεστές εκμετάλλευσης, διαδικασία από την οποία κρατήθηκε μακριά έως τώρα, εξαιτίας της έντονης περιβαλλοντικής υποβάθμισης ή προς την κατεύθυνση να αποδοθεί αυτός ο πλούσιος, σε παλαιότερες και πρόσφατες, ιστορικές μνήμες χώρος στην προσπάθεια για βελτίωση της σωματικής και κοινωνικής υγείας των κατοίκων της Αθήνας;

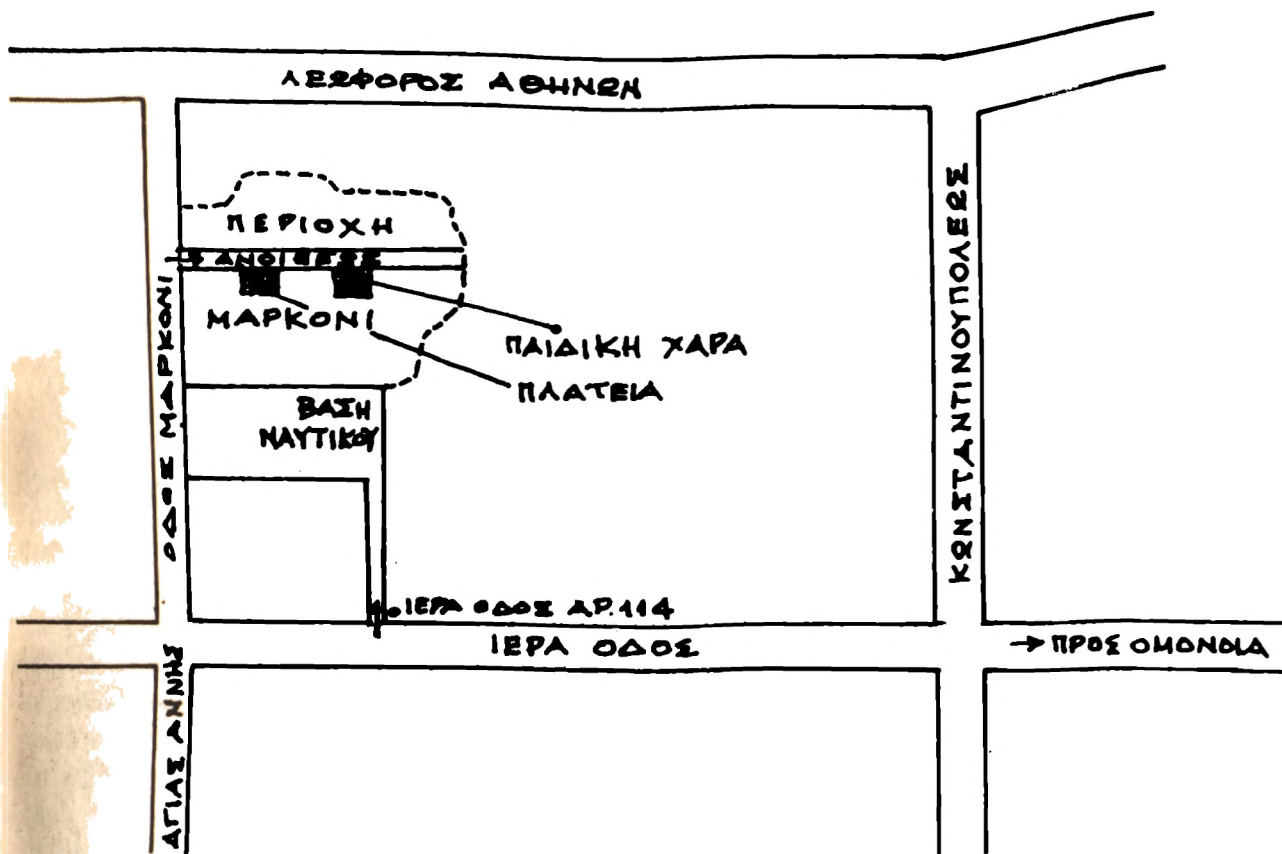
ΑΝΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΑ, ο Ελαιώνας αποτελεί περιβαλλοντικό πρόβλημα, που έχει και οικονομικές απαιτήσεις. Οικονομικές απαιτήσεις όμως έχουν και τα μέτρα για καθαρά αυτοκίνητα, τα μέτρα για ανανέωση του στόλου των δημοσίων συγκοινωνιών και για αναδιάρθρωσή τους, η δημιουργία του δικτύου μετρό και τόσα άλλα που καθημερινά

εξαγγέλλονται. Πιστεύουμε ότι ο χώρος του Ελαιώνα πρέπει να ενταχθεί σε αυτό το σύστημα των μέτρων και μάλιστα κατά προτεραιότητα.

ΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ευκαιρίες χάθηκαν και χάνονται καθημερινά. Χώροι ελεύθερων χρήσεων, που θα μπορούσαν να είχαν μετατραπεί σε πάρκα· εκτάσεις που ανήκαν σε νομικά πρόσωπα Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου εκποιήθηκαν. Εξακολουθούν να εκποιούνται, βιομηχανικά κελύφη, που θα μπορούσαν να παραλάβουν εξυγιαντικές για την περιοχή λειτουργίες, αντιμετωπίζονται ως κατεδαφιστέα κτίρια. Από την εποχή που τέθηκε το πρόβλημα «Ελαιώνας» —είναι τώρα μια δεκαετία— καμία πειστική ενέργεια, κάποιας κλίμακας δεν έχει αναληφθεί, ούτε από το κράτος, ούτε όμως και από τους όμορους Δήμους, ενέργεια που να κατευθύνεται στον περιορισμό των ρύπων που παράγονται στην περιοχή και στη δημιουργία πνευμόνων πρασίνου και αναψυχής.

ΤΟ ΑΝΤΙ, λαμβάνοντας υπόψη και τη συλλογική εμπειρία που αποκτήθηκε στο μεταξύ διάστημα απ' όλους τους συνεργάτες και φίλους που δούλεψαν μαζί του για την ανάδειξη του προβλήματος «Ελαιώνας», έχει από την αρχή

ΠΩΣ ΘΑ ΦΘΑΣΕΤΕ

Τόπος συνάντησης:

- Η πλατεία στην οδό Ανοιξέως στη Γειτονιά Μαρκόνι,
- στην περίπτωση κακοκαιρίας στο στρατόπεδο Κ.Σ.Α.Ν., είσοδος από την Ιερά Οδό, αρ. 114.

προσδιορίσει την κατεύθυνση για την ανάπλάσή του.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ αναφέρουμε: Η ελεύθερη χρήσεων γη να διατεθεί για πράσινο και καλλιέργειες. Να βελτιωθεί και να διανοιγεί, ώστε ο χώρος να είναι προσπελάσιμος, το οδικό δίκτυο και να γίνουν βελτιωτικές παρεμβάσεις στους πυρήνες των υπαρχόντων οικισμών. Να χαρακτηριστεί «μητροπολιτικό πάρκο» και να επιδιωχθεί σχετική ενίσχυση από την ΕΟΚ. Να αναζητηθούν από τους δήμους και από όλους τους κοινωνικούς φορείς τρόποι ενεργοποίησης των πολιτών, πέραν της συμβολής της Πολιτείας. Να διατυπωθούν με σαφήνεια και να δημοσιοποιηθούν οι επεξεργασμένες προτάσεις των δήμων, των φορέων και των κομμάτων. Να εντοπιστούν τα παλιά βιομηχανικά κτίρια και να αντιμετωπιστεί η επαναχρησιμοποίησή τους με λειτουργίες κοινωνικού χαρακτήρα, στα πλαίσια του επόμενου έτους ΕΟΚ, που αποφάσισε να αναδείξει αυτό το θέμα.

ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ αυτούς τους λόγους, πιστεύουμε ότι η συζήτηση που οργανώνουμε, συνδυασμένη με τα εγκαίνια της πλατείας στη γειτονιά Μαρκόνι, θα αποτελέσει σημαντικό βήμα για την υπόθεση του Ελαιώνα και της επιβίωσής μας στην πόλη της Αθήνας. Όμως, η

συζήτηση απαιτεί και προϋποθέτει και τη δική σας παρουσία και συμμετοχή, μαζί με όλους εκείνους που ήδη από το παρελθόν επέδειξαν το ενδιαφέρον τους.

ΕΛΠΙΖΟΥΜΕ, λοιπόν, να βρεθούμε όλοι μαζί την **Κυριακή 4 Νοεμβρίου** στις **11 π.μ.** στην πλατεία της οδού Ανοιξέως στη γειτονιά Μαρκόνι, για τα εγκαίνια της πλατείας που διαμόρφωσε η «Παρέμβαση» και για συζήτηση. Στην περίπτωση, που ο καιρός θα είναι βροχερός, έχουμε φροντίσει. Μετά τα εγκαίνια η συνάντηση θα πραγματοποιηθεί σε στεγασμένο χώρο στη Βάση του Ναυτικού Κ.Σ.Α.Ν —είσοδος από τον αρ. 114 της Ιεράς Οδού— που βρίσκεται ακριβώς δίπλα, στη γειτονιά Μαρκόνι.

ΕΧΟΥΝ προσκληθεί στην εκδήλωση:

Μιλτ. Έβερτ υπουργός Προεδρίας, **Μαριέττα Γιαννάκου-Κουτσίκου**, υπουργός Υγείας, **Στέφανος Μάνος**, υπουργός ΠΕΧΩΔΕ, **Άννα Ψαρούδα - Μπενάκη**, υπουργός Πολιτισμού και Επιστημών, **Μιχάλης Παπακωνσταντίνου**, υπουργός Γεωργίας, **Απόστολος Κράτσας**, υπουργός Μεταφορών και Επικοινωνιών, **Μίκης Θεοδωράκης**, υπουργός άνευ Χαρτοφυλακίου.

Επίσης οι **Χάρης Παπαμάργαρη**, τ. υπουργός Εργασίας, και **Ευάγγελος Κουλουμπής** τ. υπουργός ΠΕΧΩΔΕ.

Οι ακόλουθοι δημοτικοί άρχοντες (απερχόμενοι και νέοι):

Νίκος Γιατράκος και **Αντώνης Τρίτσης** Δήμαρχοι Αθηναίων, **Δημήτρης Φωλόπουλος** και **Δ. Δημητράκοπουλος** Δήμαρχοι Περιστερίου, **Π. Βακαλόπουλος** Δήμαχος Ταύρου, **Τ. Παπαντώνης** Δήμαρχος Μοσχάτου, **Γ. Γρύλλης** Δήμαρχος Αγ. Ιωάννη Ρέντη, **Γιάννης Μυστακόπουλος** και **Π. Σπηλιόπουλος** Δήμαρχοι Αιγάλεω και ο **Ηλίας Σκαλαίος** Αντιδήμαρχος Αθηναίων.

Οι βουλευτές:

Δ. Ανδρουλάκης, **Βιργ. Τσουδερού**, **Μαρία Δαμανάκη**, **Ν. Κωνσταντόπουλος**, **Κ. Γείτονας**, **Θ. Κασσίμης**, **Β. Κεδίκογλου**, **Στ. Τζουμάκας**, **Μανώλης Σκουλάκης**, **Αναστασία Ανδρεαδάκη** και ο ευρωβουλευτής **Μιχάλης Παπαγιαννάκης**.

Επίσης οι εκπρόσωποι φορέων:

Χρ. Κυρόπουλος, Σύμβουλος υπουργού Υγείας, **Φώτης Κουβέλης** Γεν. Γρ. ΕΑΡ, **Σίνα Νάκου**, Ινστιτούτο Υγείας Παιδιού, **Βασίλης Χαρίσης**, Πρ. Οργανισμού Αθήνας, ο κ. **Ζαχαράτος**, Πρ. Συλλόγου «Αγία Μαρκέλλα», **Θεανώ Γιαλύρη**, Πολεοδόμος, **Δημ. Τριχόπουλος**, Καθηγητής Υγιεινής και Επιδημιολογίας, ο κ. **Χατζησταματίου**, Πρ. Συλλόγου «Άγιος Πολύκαρπος», **Γιάννης Μπανιάς** Γ. Γρ. ΚΚΕ Εσ. Αν. Αρ., **Κ. Χατζησταύρου** Πνευμονολόγος, **Λεωνίδας Λουλούδης** Λέκτωρ Γεωπονικής Σχολής, **Κώστας Λιάσκας**, Πρόεδρος ΤΕΕ, τ. υπουργός, **Ράνια Κλουτσινιώτη**, Πρόεδρος ΣΑΔΑΣ, Πολεοδόμος, **Κώστας Μπαλλής** Καθηγητής ΑΓΣΑ, **Μπ. Πουλοβασίλης**, Πρύτανης ΑΓΣΑ, **Θύμιος Παπαγιάννης** Πολεοδόμος, **Έλλη Παπακωνσταντίνου** Αρχιτέκτων, **Χρήστος Γριμπάς**, Πρόεδρος 3ου Διαμερίσματος Δ. Αθηναίων και άλλοι, καθώς και οι εκπρόσωποι του Τύπου, του Ραδιοφώνου και της Τηλεόρασης.

Η Εναλλακτική Κοινότητα «**ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ**», ο Εξωραϊστικός Σύλλογος «**ΑΓΙΟΣ ΣΑΒΒΑΣ**» και το περιοδικό **ΑΝΤΙ**, σας καλωσορίζουν.

ΥΣΤΑΤΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Φαίνεται ότι η Αριστερά πάντα χρειάζεται κάποιον από «μηχανής Θεό» για να διασώζεται από τον ίδιο της τον εαυτό, από το σύνδρομο της αυτοκαταστροφής.

του Κ. Βασιλείου

Αυτή τη φορά στο θέατρο της πολιτικής του *deus ex machina*, προσέφερε το αναπάντεχο «δώρο» του στον κ. Μητσοτάκη με τον εκλογικό νόμο. Πρόκειται βέβαια για ένα «δώρο» το οποίο ανταποκρίνεται στα συμφέροντα του κυβερνώντος κόμματος. Δεν υπάρχει όμως αμφιβολία ότι ταυτόχρονα αποτελεί ισχυρό κίνητρο, μια *ύστατη ευκαιρία* για την ελληνική Αριστερά να αποφασίσει για τον αυτόνομο κι αυτοτελή ρόλο της στην ελληνική πολιτική.

Δεν θα εμπλακώ στη συζήτηση περί κινήτρων, προθέσεων, υπολογισμών κτλ. που υπαγόρευσαν την κατάθεση του νέου εκλογικού νόμου. Επ' αυτών, νομίζω, η συζήτηση μπορεί να είναι ανεξάντλητη, οι συνδυασμοί πολλοί. Η ροή των πολιτικών εξελίξεων διαμορφώνεται πάντα από τις επιδράσεις πολλών παραγόντων, γι' αυτό έχει περιορισμένη προβλεψιμότητα. Κι αυτός είναι ο κύριος λόγος που συνήθως διαψεύδονται όλα τα «ρεπορτάζ» των σεναρίων καλά πληροφορημένων δημοσιογράφων, προς τους οποίους διοχετεύονται πληροφορίες και επιχειρηματολογία από τους κομματικούς χειραγωγητές των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Ενώ αυτό που πρέπει να εξετάζεται στην ουσία είναι αν οι προβλέψεις «επαληθεύονται», σύμφωνα με τις υποθέσεις που οι ίδιες έθεσαν για να στήσουν το οικοδόμημά τους.

Στρατηγικός στόχος του εκλογικού νόμου

Η ουσία του νομοσχεδίου έγκειται στη θέσπιση ενός *εμποδίου*, νομικού, ψυχολογικού και εκλογικού για τη συνεργασία ΠΑΣΟΚ - ΣΥΝ, τουλάχιστον την προεκλογική. Αυτός είναι ο *κύριος στρατηγικός στόχος* του νέου εκλογικού νόμου.

Η επίτευξη αυτού του στόχου στηρίζεται, κατά την άποψή μου, στην εκπλήρωση δύο αναγκαίων προϋποθέσεων: α) στη διατήρηση κάποιας γέφυρας

μεταξύ ΝΔ και ΣΥΝ και β) την παρουσία ενός ικανοποιητικού απολογισμού κυβερνητικού έργου, κατά το φυσιολογικό χρόνο των εκλογών, τόσο από την άποψη στυλ, ήθους και χρηστής διαχείρισης, όσο κυρίως αποτελεσμάτων της οικονομικής πολιτικής.

Η εκπλήρωση της δεύτερης προϋπόθεσης έχει κρίσιμη σημασία. Τυχόν κατάρρευση της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης ή παρουσίας πενιχρών αποτελεσμάτων, θα οδηγήσει την «ψήφο διαμαρτυρίας κατ' ευθείαν στην κάλπη του ΠΑΣΟΚ, άνευ περαιτέρω διερεύνησης. (Μελέτες για τις μετακινήσεις των ψηφοφόρων στις δημοτικές εκλογές έδειξαν ότι το 70% των χαμένων ψήφων της ΝΔ οδεύουν προς το ΠΑΣΟΚ).

Κρίσιμη τετραετία

Η τετραετία αυτή είναι η *κρίσιμη τετραετία* για τη διάταξη των πολιτικών δυνάμεων στην Ελλάδα. Τα *μεταβατικά* της στοιχεία είναι έντονα.

Μπορεί κανείς να φανταστεί τον κ. Μητσοτάκη να ηγείται της ΝΔ εκ νέου στην προεκλογική εκστρατεία του 1994. Παρά την ηλικία του, το εκλογικό σώμα δεν θα του αρνηθεί μια δεύτερη επανεκλογή, αν θεωρηθεί και προβληθεί ως «πετυχημένος». Αλλά σε κάθε περίπτωση η ΝΔ έχει μηχανισμούς ανάδειξης νέου ηγέτη, όπως το απέδειξε μέχρις τώρα (Ράλλης, Αβέρωφ, Μητσοτάκης).

Στο στρατόπεδο, όμως, της αντιπολίτευσης τα πράγματα είναι διαφορετικά. Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς τον κ. Παπανδρέου να διεξάγει «σφριγηλή» προεκλογική εκστρατεία το 1994 κι ακόμα δυσκολότερο βέβαια να τον φανταστεί «μάχιμο» στον ίδιο ρόλο ή ακόμα και πρωθυπουργό το 1998. Η βιολογία έχει κι αυτή τα όριά της και τον ρόλο της στην πολιτική.

Γι' αυτό απασχολεί τόσο πολύ η υγεία του κ. Παπανδρέου. Διότι η υγεία του προέδρου της Δημοκρατίας, αποτελεί δευτερεύον πρόβλημα. Εάν η Βουλή αναγκαστεί να εκλέξει νέο πρόεδρο και η κυβέρνηση κρίνει ότι η συγκυρία των εκλογών είναι δυσμενής γι' αυτήν, τότε είναι βέβαιο ότι ο κ. Μητσοτάκης δεν θα διστάσει να αναζητήσει κάποια συναίνεση στο πρόσωπο του νέου προέδρου ή ακόμα και να ψηφίσει τον υποψήφιο των κομμάτων της αντιπολίτευσης. Δεν αποκλείεται τότε να έχουμε πρόεδρο στηριζόμενο «δια της βίας» στην ψήφο όλων των κομμάτων. Πλή-

ρης επικράτηση της «αναγκαστικής συναίνεσης».

Ο νέος εκλογικός νόμος διαγράφει λοιπόν τα πλαίσια του πολιτικού ανταγωνισμού κυρίως στο χώρο της αντιπολίτευσης. Διότι είναι φανερό, ότι όλα τα φράγματα που ορθώνει, εύκολα καταρρίπτονται με χίλιους δυο τρόπους, αν εκδηλωθεί αποφασιστικά η πολιτική βούληση των δύο κομμάτων, ΠΑΣΟΚ και ΣΥΝ για συνεργασία.

ΠΑΣΟΚ: Στρατηγική αυτοδυναμίας

Το ΠΑΣΟΚ έχει πάγια πολιτική. Μόνο όταν εκ των πραγμάτων αναγκαστεί θα μοιραστεί την εξουσία με την Αριστερά. Διακηρυγμένη στρατηγική του είναι η στρατηγική της αυτοδυναμίας. Η συνεργασία με την Αριστερά είναι ένα συμπληρωματικό και παρεπόμενο στοιχείο, βοηθητικό των δικών του επιδιώξεων. Αυτή η στρατηγική αυτοδυναμίας δεν είναι μόνο σαφώς διατυπωμένη στα πιο πρόσφατα κομματικά κείμενα του ΠΑΣΟΚ και τις δηλώσεις του κ. Παπανδρέου αλλά επαναλήφθηκε και δια στόματος *Λαλιώτη* αμέσως μετά τη δημοσιοποίηση του περιεχομένου του νέου εκλογικού νόμου. Πρότεινε ο κ. Λαλιώτης διάλογο με τον ΣΥΝ με στόχο ένα κοινό πρόγραμμα (πόρισμα το λέει ο κ. Ανδρουλάκης) για *μετεκλογική συνεργασία*, προβαίνοντας ταυτόχρονα στην απαραίτητη διευκρίνιση ότι τα δύο κόμματα πρέπει να κατέλθουν *αυτόνομα* (αυτοτελώς, δηλαδή, όπως ορίζει ο νόμος) στις προσεχείς εκλογές.

Σύμφωνα μ' αυτό το «μεγαλοφυές» σχέδιο του κ. Λαλιώτη το ΠΑΣΟΚ θα ε-

πιζητά και θα ζητά την αυτοδυναμία του για να εφαρμόσει όχι το δικό του πρόγραμμα αλλά το «κοινό». Και θα ζητά από τους αριστερούς να ψηφίσουν την αυτοδυναμία του (για να φύγει η Δεξιά) με την ψιθυριστή υπόσχεση ότι θα «συγκυβερνήσει» με τον ΣΥΝ ακόμα κι όταν πάρει την αυτοδυναμία. Αλλά, αν το ΠΑΣΟΚ εκ των προτέρων δεσμευθεί ρητώς, δημοσίως και κατηγορηματικώς για μετεκλογική συνεργασία, τότε αυτομάτως υπονομεύει και την στρατηγική του περί αυτοδυναμίας.

Αν το ΠΑΣΟΚ δεσμευθεί σ' ένα «κοινό πρόγραμμα» μετεκλογικής συγκυβέρνησης με τον ΣΥΝ, «τότε με κανένα τρόπο δεν μπορεί να δικαιολογήσει την αυτοδύναμη στρατηγική του, ούτε να επικαλεστεί την «αυτοδύναμη» υπερψήφισή του. Επομένως, το ΠΑΣΟΚ θα συνεχίσει να πατάει σε δύο βάρκες, θωπεύοντας την Αριστερά και έτοιμο να «υπογράψει» χιλιάδες διακηρύξεις, αλλά κανένα δεσμευτικό κοινό κυβερνητικό πρόγραμμα εκ των προτέρων για μετεκλογική συγκυβέρνηση.

Φυσικά, το ΠΑΣΟΚ δεν ενδιαφέρεται για «κοινό πρόγραμμα», ούτε πρόκειται να συμπεριλάβει στην αντιπροσωπεία του για τις διαπραγματεύσεις περί του καταρτισμού για τον κ. Σημίτη. Πρόγραμμα το ίδιο δεν έχει. Η νέα του Προγραμματική Διακήρυξη ανεβλήθη για πιο εύθετο χρόνο, το Συνεδριό του περί άλλων ετύρβασε. Αυτό που ενδιαφέρει το ΠΑΣΟΚ είναι να συλλέξει τους ψήφους διαμαρτυρίας και δεν πρόκειται να διστάσει προ ουδενός. Είναι πρόθυμο να ξεπεράσει και τον «καλύτερο» εαυτό του της περιόδου 1974-81. Το ΠΑΣΟΚ δε νοιάζεται ούτε για εκσυγχρονισμό, ούτε για επεξεργασία εναλλακτικών λύσεων και εναλλακτικής πολιτικής, όπως θα έκανε ένα σοβαρό ευρωπαϊκό κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, ούτε για τίποτα άλλο, παρά μόνο για το πώς θα επανέλθει στην εξουσία σύντομα. Ο πολιτικός χρόνος τρέχει εναντίον του. Γι' αυτό και ασκεί την αντιπολίτευση που ασκεί.

ΣΥΝ: στρατηγική αδυναμίας

Για τον ΣΥΝ τα πράγματα είναι κάπως διαφορετικά. Οι ποικίλοι «πρασινοκομμουνιστές», κατά την επιτυχή έκφραση του κ. Πρετεντέρη, έχουν πλέον αποφασίσει περί της «στρατηγικής σύγκλισης» και συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ. Η τάση είναι κυρίαρχη. Προς αυτήν συγκλίνουν κι άλλες μερίδες του ΚΚΕ έχοντας και ως επιστέγασμα και τη στάση του κ. Φλωράκη. Και προς αυτήν συγκλίνουν εκόντα - άκοντα κι όλα τα άλλα «ρεύματα» εντός του ΣΥΝ.

Πρόκειται φυσικά για μια συνεργασία άνευ όρων και πλήρους υποταγής

στο ΠΑΣΟΚ, ενόψει των τραγικών αδιεξόδων που αντιμετωπίζει το ΚΚΕ. Φανταστείτε τώρα ένα «κοινό πόρισμα» από δύο πολιτικούς σχηματισμούς που ιδεολογικά και προγραμματικά είναι απαρχαιωμένοι, στους οποίους κυριαρχούν πρόσωπα και πρακτικές που δεν έχουν καμιά σχέση με τον εκσυγχρονισμό. Φανταστείτε κυβερνητική συνεργασία με τα ίδια ηγετικά πρόσωπα του ΠΑΣΟΚ κτλ., κτλ. και υπουργούς τον κ. Τσολάκη ή τον κ. Κωστόπουλο.

Μια Αριστερά διψασμένη για εξουσία, είναι καταδικασμένη να συρθεί στο άρμα του ΠΑΣΟΚ. Άλλη λύση δεν έχει. Αλλά δεν έχει και τίποτα να προσφέρει στην ανανέωση της ελληνικής οικονομίας, κοινωνίας και πολιτικής. Όπως φυσικά και το ΠΑΣΟΚ.

Αυτόνομη Αριστερά

Μια Αριστερά που θέλει να αλλάξει την κοινωνία και να συμμετάσχει στη διακυβέρνηση της χώρας είναι επίσης υποχρεωμένη να αναζητήσει δρόμους σύγκλισης με το ΠΑΣΟΚ. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι η δική της αυτόνομη παρουσία και ο δικός της πολιτικός αυτοκαθορισμός σ' όλα τα επίπεδα. Η σύγκλιση αυτή περνάει αναγκαστικά μέσα από μια σύγκρουση με ιδεολογίες, πρακτικές και προγράμματα. Περνάει μέσα από τη συγκρότηση και άσκηση μιας πειστικής και αποτελεσματικής αντιπολίτευσης, της ανάδειξης της ιδιαίτερης πολιτικής ταυτότητας και φυσιογνωμίας της Αριστεράς. Από ένα «ξεκαθάρισμα λογαριασμών» στην κορυφή και στη βάση και στη διαμόρφωση μιας ρεαλιστικής κυβερνητικής εναλλακτικής λύσης, σύμφωνα με την οποία θα πρέπει να καταστούν σαφείς οι στόχοι και να γκρεμιστούν οι ψευδαισθήσεις ότι οι «αυριανικές μάζες», οι μικρομεσαίοι μη προνομιούχοι και οι «γειτονιές» θα φάνε και πάλι με «χρυσά κουτάλια» και τα άλλα ευτράπελα που αραδιάζονται χωρίς αιδώ και φειδώ για την προσέλευση ψήφων.

Μ' αυτήν την έννοια ο νέος εκλογικός νόμος δίνει μια ύστατη ευκαιρία ανασυγκρότησης στον ΣΥΝ, εφόσον του διασφαλίζει μια αξιοπρεπή κοινοβουλευτική παρουσία κάτω από τις πιο δυσμενείς συνθήκες. Με τα υπάρχοντα δεδομένα κάθε άλλη λύση θ' αποτελέσει καθαρή αυτοκτονία για τον ΣΥΝ, θα διατηρήσει τα κακώς κείμενα, θα αναβάλει την ανανέωση και τον εκσυγχρονισμό και τελικά θα τον αποσυνθέσει.

Τα προβλήματα, λοιπόν, της Αριστεράς που θέτει πλέον με τέτοιο τρόπο ο νέος εκλογικός νόμος, δεν είναι προβλήματα εκλογικής αριθμητικής, αλλά κατ' εξοχήν πολιτικά. Κι έτσι πρέπει να τα αντιμετωπίσει ο ΣΥΝ αν θέλει να μην οδηγηθεί στην πλήρη κατάρρευσή του.

Ένα θαυμάσιο βιβλίο μεταφράζεται τώρα και στην Ελλάδα

ΤΟ ΚΒΑΝΤΙΚΟ ΣΥΜΠΑΝ

Hey και Walters το κβαντικό σύμπαν

- Επιτέλους, ένα βιβλίο που καταγράφει την ευρύτητα του πεδίου της κβαντικής μηχανικής χωρίς να οδηγεί τον αναγνώστη στο λαβύρινθο των μαθηματικών. Ένα ζωντανό, πληροφοριακό, θαυμάσιο εικονογραφημένο βιβλίο για την ισχυρότερη επιστημονική θεωρία που γνώρισε η ανθρωπότητα.

Paul Davies

Συγγραφέας του βιβλίου Θεός και μοντέρνα Φυσική

- Αν θέλετε μία εισαγωγή στην πιο επιτυχή και ευρεία θεωρία που συνέλαβε η ανθρώπινη νόηση, τότε διαβάστε *Το κβαντικό σύμπαν*.

New Scientist

- Το κβαντικό σύμπαν έχει ένα δικό μου μικρό απόσπασμα στην αρχή κάθε κεφαλαίου· παρ' όλα αυτά είναι ένα τρομερά καλό βιβλίο.

Richard Feynman

σχ. 17,5×25, σελ. 255,
173 ασπρόμαυρες εικόνες,
60 έγχρωμες, 3.400 δρχ.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ τροχαλία ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
Γριβαίων 5 (πάροδος Σκουφά 64)
106 80 Αθήνα — Τηλ. 36.46.426

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΙΑ ΣΥΡΡΑΦΗΣ

του Ρεπόρτερ

ΤΕΛΙΚΑ, το ΚΚΕ φαίνεται να διαθέτει την ελάχιστη εφευρετική ικανότητα που απαιτείται, προκειμένου ένας οργανισμός να διυλίζει στοιχεία από το περιβάλλον του και στη συνέχεια να τα αφομοιώνει χωρίς πολλούς κλυδωνισμούς. Και ένα κομμουνιστικό κόμμα εκτός εξουσίας έχει πολλή περισσότερη άνεση χρόνου να κάνει αυτή τη διύλιση, σε αντίθεση με άλλα «αδελφά» του κόμματα που ήσαν αγκυλωμένα μέσα στο εξουσιαστικό τους περιτύλιγμα και αδυνατούσαν να αφομοιώσουν ο,τιδήποτε από το περιβάλλον τους, γι' αυτό και αναγκαστικά κατέρρευσαν εν μια νυκτί.

ΑΦΟΡΜΗ γι' αυτά είναι το *Σχέδιο Προγραμματικής Διακήρυξης* (Σ.Π.Δ.) της Κ.Ε. του ΚΚΕ για το 13ο Συνεδριό του. Το Σχέδιο έχει την προϊστορία του, ιστορία χαρακτηριστική των διαδικασιών που επιλέγονται προκειμένου να επέλθει «ισορροπία» στις ομάδες που αποτελούν το μηχανισμό: στάλθηκε στην Κ.Ε. η οποία το «ανέπεμψε» στο Π.Γ. και εκείνο το διατύπωσε ξανά προκειμένου να εξοικονομηθούν οι αντιδράσεις εκείνων που είχαν χαρακτηρίσει το πρώτο σχέδιο ως «δεξιό» κ.τ.τ. Τελικώς το Σ.Π.Δ. ψηφίστηκε με διαφωνούντες τον κ. Γόντικα και την κ. Παπαρήγα και κάποιους «λευκούς», που δεν αποδέχθηκαν τη λογική του συμψηφισμού των αντιθέσεων.

Ένα βήμα μπρος...

ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ με τις «θέσεις της ΚΕ», το Σ.Π.Δ. διακρίνεται από κάποια μεγαλύτερη συνοχή και σαφή δείγματα νεωτερικότητας. Ίσως δεν θα μπορούσε να είναι και διαφορετικά, δεδομένου ότι το ΚΚΕ αποφάσισε μετά από 12 χρόνια να ξανασυντάξει το Πρόγραμμά του, το οποίο ήδη τότε (1978) ήταν παρωχημένο στη «θεωρητική» του κατασκευή και στα παράγωγά της (πολιτική τακτική και στρατηγική). Το κενό στην πολιτική του ΚΚΕ είχε φανεί από τον Μάιο του 1987, όταν στο 12ο Συνεδριό θίχτηκαν κάποια ζητήματα - ταμπό, για να μείνουν στη συνέχεια μετέωρα.

ΧΩΡΙΣ να είναι θεμιτό στην κριτική αποτίμηση ενός κομματικού κειμένου τόσο σημαντικού όσο το Πρόγραμμα, να οριστεί το «ισοζύγιο» των θετικών και των αρνητικών του σημείων, θα μπορούσε κανείς να πει, ότι στο ΚΚΕ

διαμορφώνεται πλέον αδρά ένας άλλος τύπος σκέψης και συνείδησης, ικανότερος να αντιμετωπίσει τα σημερινά προβλήματα, μέσα από μια αλλαγή ορισμένων μεθοδολογιών και εννοιών που χαρακτήρισαν δεκαετίες ολόκληρες την παιδεία και την κουλτούρα των «κούτβηδων». Στο Σ.Π.Δ. μπορεί να διακριθεί μια περισσότερο ολοκληρωμένη προσέγγιση της ελληνικής κοινωνίας και πολιτικής, απαλλαγμένη από τα στερεότυπα τύπου «κρατικομονοπωλιακός καπιταλισμός», και μια άλλη αντίληψη για τον εν γένει «καπιταλισμό», την «αστική δημοκρατία» και το σοσιαλισμό. Κοινός παρανομαστής αυτών των διαφοροποιήσεων είναι η απομάκρυνση από τον ποσοτικό τρόπο αντίληψης των πραγμάτων, τον οικονομισμό και, εν μέρει, τον κρατισμό.

ΑΥΤΑ τα στοιχεία υποδηλώνουν ότι ένα τμήμα τουλάχιστον από τους αντιπροσώπους της συλλογικής συνείδησης του «κόμματος» αναθεωρούν στην πράξη μια παράδοση πολλών γενεών· μένει αυτή η αναθεώρηση να αποκτήσει και θεωρητική υπόσταση. Αυτό είναι τόσο περισσότερο αναγκαίο μάλιστα, όσο επιχειρούνται τομές που θίγουν αυτή τούτη την ιδεολογική συνέχεια του ΚΚΕ, δηλαδή έναν από τους κεντρικότερους όρους αναπαραγωγής του.

● ΟΤΑΝ επί σειρά δεκαετιών τα μέλη και οι οπαδοί του ΚΚΕ έμαθαν να προσκυνούν την ιδέα του σοσιαλισμού στο σκηνώμα της «δικτατορίας του προλεταριάτου», πώς τώρα θα μάθουν να διαβάζουν ότι «*αναπόσπαστο συστατικό της ελευθερίας που εγγυάται ο σοσιαλισμός είναι... η επιλογή κυβερνήσεων σύμφωνα με τη θέληση της πλειοψηφίας του λαού*» (Σ.Π.Δ., σ. 22);

ΟΜΩΣ, οι τομές τέτοιου είδους δεν μπορούν να διεκπεραιωθούν ούτε μέσα στην «ισορροπία» που εξασφαλίζει την κομματική συνέχεια, ούτε αφήνοντας άθικτους τους βασικούς εκείνους αρμούς που αποτελούν μέχρι τώρα τα εκ των ουκ άνευ του κομματικού ναού. Είναι σαφές στο Σ.Π.Δ., ότι η «ισορροπία» των κεντροεπιτρόπων επιτυγχάνεται με την προσήλωσή τους σε δυο από αυτούς τους αρμούς: το *κόμμα-οδηγό* και τη *θεωρία «του»*. Και μάλιστα διατυπώνεται με καθαρότητα η άποψη, ότι οι «αλλαγές» στο ΚΚΕ «*πρέπει να οδηγούν στην ενίσχυση των θεμελιακών γνωρισμάτων του, ως πρωτοπόρου*

κόμματος της εργατικής τάξης και όλων των εργαζομένων...», ενώ η θεωρία αυτού του κόμματος είναι εκείνη «*που θεμελίωσαν οι Μαρξ, Ένγκελς, Λένιν*».

ΑΝ ΑΥΤΑ τα δυο εδαφία απεικονίζουν ένα θεμελιώδη συμβιβασμό μεταξύ διαφορετικών ρευμάτων ή τάσεων στο ΚΚΕ, τότε μπορούμε να κατανοήσουμε τι είδους «*νέα κομματική ενότητα*» επιζητεί ο κ. Ανδρουλάκης σε άρθρο του στον «Κυριακάτικο Ριζοσπάστη» (28-10). Μπορεί κάλλιστα —αν έχεις αποφασίσει την *ενότητα* δια της *συρραφής*— να «αντιπροσωπεύεται» στη μια σελίδα ενός κομματικού ντοκουμέντου ο οπαδός του *σταλινισμού* (ρεύμα υπαρκτό και μακροβίωτο) και σε μια άλλη σελίδα ο υπέρμαχος του «*τρίτου δρόμου*». Η δια της συρραφής ενότητα μπορεί να είναι υβριστική για την εικόνα ενός ιστορικού κόμματος, όμως το ζητούμενο στους σημερινούς χαλεπούς καιρούς φαίνεται να είναι η υπηρέτηση του γνωστού «ο σώζων εαυτόν σωθείτω».

ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ προκαταβολικά να πει κανείς τι θα διασωθεί με τη μέθοδο της διύλισης και της συρραφής, από τη λαίλαπα που σαρώνει δεδομένες αρχές ιδεολογικής και πρακτικής ύπαρξης ενός παραδοσιακού κομμουνιστικού κόμματος όπως το ελληνικό. Μπορεί όμως να πιστωθεί η άποψη, ότι οι ενδογενείς του αντιφάσεις που μέχρι τώρα μπορούσαν σε αρκετές περιπτώσεις να επιλύονται με τη μέθοδο της αναδίπλωσης στους κώδικες, στην ηθική και στην εσωτεριστική οργάνωση που συγκροτούσαν την αντι-κοινωνία του «Κόμματος», δεν μπορούν πλέον να βρουν διέξοδο. Ο λόγος γι' αυτό δεν είναι μόνον η κατάρρευση της μητρικής αναφοράς (: «*υπαρκτός σοσιαλισμός*»), αλλά και το άνοιγμα στην πολιτική και στην κοινωνία (κυβέρνηση Τζαννετάκη και οικουμενική) που εμπειρικά, αλλά με ανυπολόγιστες συνέπειες, επιχειρήθηκε τον τελευταίο χρόνο και που κλόνισε σε οριακό βαθμό τα μέχρι τότε δεδομένα στην ύπαρξη και τη λειτουργία του ΚΚΕ ως κόμματος - διαφορετικού - από - τα άλλα.

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ από την έκβαση του ενδοκομματικού διαλόγου και των εργασιών του Συνεδρίου, το ΚΚΕ εισέρχεται στην πιο ενδιαφέρουσα ίσως φάση της ιστορίας του. □

ΠΙΣΑ, ΚΑΜΠΑΝΑΚΙΑ ΚΑΙ ΠΟΥΠΟΥΛΑ

του Α. Περισσού

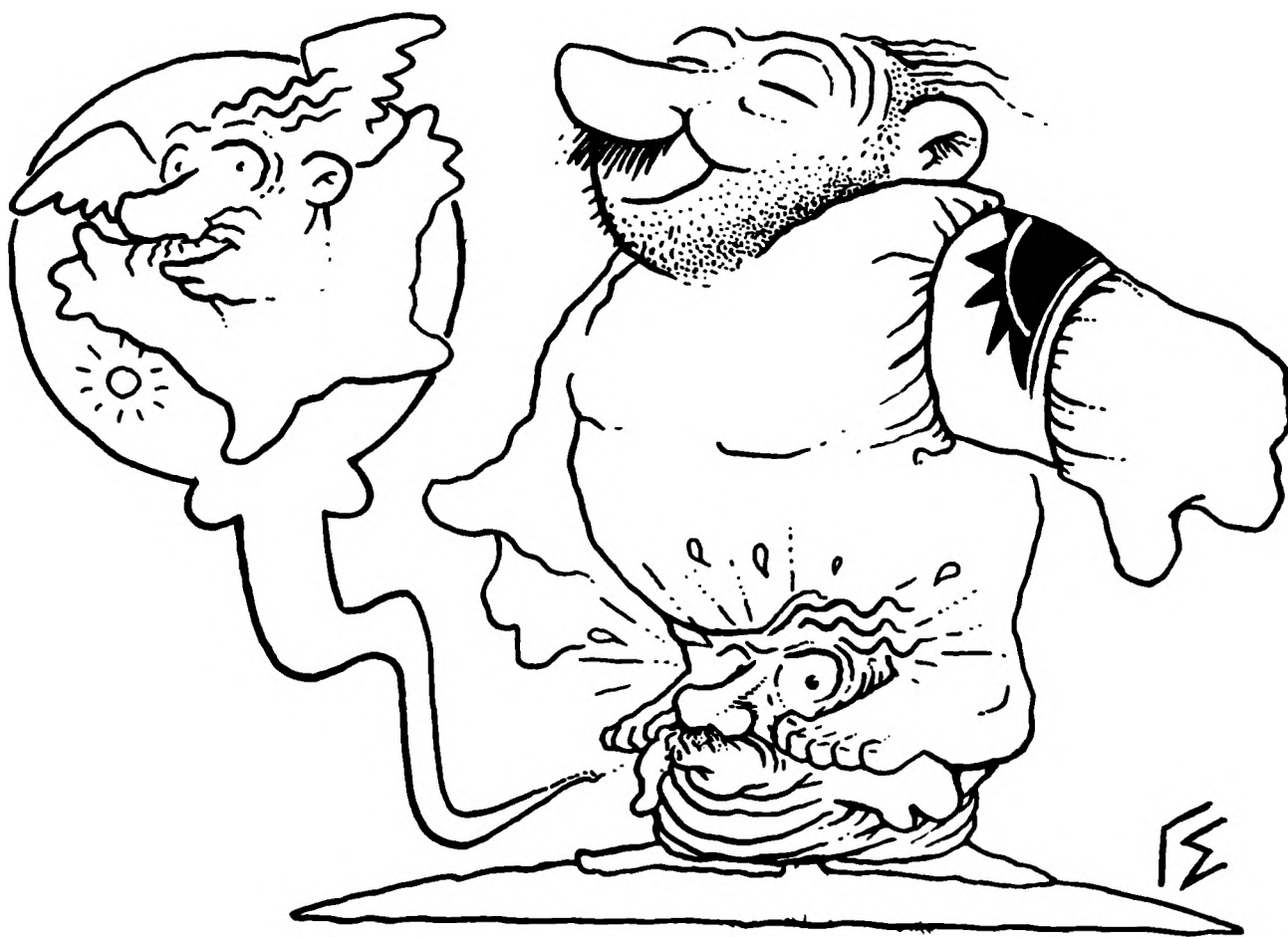
Πολύ θα 'θελα να γνωρίσω τα μαξιλάρια ορισμένων ηγετών του ΚΚΕ. Τι άραγε να τους συμβουλεύουν τις γκαστρωμένες νύχτες; Πώς, για παράδειγμα, εμφανίζεται στην τηλεόραση ο πρόεδρος του Συνασπισμού —ο άνθρωπος που κατ' εξοχήν συμβουλευεται το μαξιλάρι του, πρώτα, παρά τους συντρόφους του— και μετατρέπει το μαύρο σε άσπρο; Εμφανίζει δηλαδή το Συνασπισμό ακόμη και κερδισμένο μετά το δεύτερο γύρο των εκλογών;

Και τι πούπουλα έχουν τα μαξιλάρια - σύμβουλοι, ώστε λίγες ώρες μετά το βιασμό των ψηφοφόρων της Αριστεράς από το ΠΑΣΟΚ πανελλαδικά, ο πρόεδρος του Συνασπισμού —και όχι μόνος, δυστυχώς— να πανηγυρίζει για την επιτυχία της συνεργασίας ΠΑΣΟΚ - Συνασπισμού; Και ο αρθρογράφος του «Ριζοσπάστη» να οικειοποιείται τη δήλωση του προέδρου του ΠΑΣΟΚ για μια φερέγγυα εναλλακτική κυβερνητική λύση μακράς πνοής κτλ. κτλ.;

Πισα και πούπουλα, λοιπόν! Σε μια περίοδο —μάλιστα, προσυνεδριακή για το ΚΚΕ, όπου στα κείμενα των πλειοψηφιών περισσεύουν οι υποσχέσεις για δημοκρατίες, διαφάνειες, συμμετοχές, ενημερώσεις, οριζόντιες και κάθετες.

Ωραία λόγια, αλλά στην πράξη πώς παράγει πολιτική επιτέλους η Αριστερά; Δεν συζητάμε για το Συνασπισμό που ούτε καν έχει τεθεί ακόμη για συζήτηση το μέγα πρόβλημα των συμμαχιών. Όπου στην εκτίμηση της εκτελεστικής του επιτροπής, ύστερα από μάχη μπήκε στη φρασούλα ότι, ναι, ο Συνασπισμός είχε κάποιες απώλειες στις δημοτικές. Τότε, πώς ο πρόεδρος του Συνασπισμού προδίκασε την προοπτική μιας μακρόπνοης συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ; Ψιλά γράμματα για ένα χώρο, που έχει πάψει προ πολλού να συνδιαλέγεται με ειλικρίνεια και διάθεση αναζήτησης λύσεων...

Αλλά και στο ΚΚΕ φαίνεται ότι οι σοφοί λιγοστεύουν. Οι εκτιμήσεις του Προέδρου του ΣΥΝ, που, ως γνωστόν είναι και πρόεδρος του ΚΚΕ, δεν συζητήθηκαν καν σε κάποια Κεντρική Επιτροπή. Όσο για τα έρμα τα μέλη του

κόμματος, ακόμα περιμένουν εξηγήσεις στις ΚΟΒες τους. Ποιος τους δίνει σημασία; Ας περιμένουν έως το Συνέδριο. Υπομονή, τι κι αν αναβλήθηκε το Συνέδριο για δυο ακόμη μήνες! Τώρα δεν είναι ώρα για δημοκρατίες και άλλες ανούσιες συζητήσεις για συμμαχίες και λοιπά. Μετά το Συνέδριο, να δείτε δημοκρατία και συμμετοχή... Ο παράδεισος μπορεί να περιμένει.

Κι όμως. Μια συζήτηση ουσίας για το κρίσιμο θέμα της συνεργασίας ΠΑΣΟΚ - Συνασπισμού, ας πούμε, δεν θα ήταν απλά μια απόδειξη των διαθέσεων της ηγεσίας του ΚΚΕ για δημοκρατία, αλλά ίσως θα εξασφάλιζε τα εχέγγυα για έναν ουσιαστικό προσυνεδριακό διάλογο. Θα ήταν ένα «πείραμα» επικοινωνίας με την ταλαιπωρη «βάση», και βεβαίως ένα ασφαλές κριτήριο για την παραγωγή μιας αξιόπιστης πολιτικής από την Αριστερά. Αλλά, φευ...

Και τώρα επί της ουσίας. Τι επιζητά η Αριστερά ή έστω ένα τμήμα της; Μια συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ; Μάλιστα.

● **Ερώτημα πρώτο:** Με ποιο ΠΑΣΟΚ; Πόσο φερέγγυα μια τέτοια προοπτική μπορεί να είναι με τη σημερινή ηγεσία του ΠΑΣΟΚ; Εκτός αν κάποιοι ξέρουν κάποια μυστικά ότι κάτι αλλάζει στο κόμμα αυτό, οπότε να μας τα πουν.

● **Ερώτημα δεύτερο:** Με ποιους όρους οραματίζεται η Αριστερά αυτή τη συνεργασία; Ή μήπως δεν χρειάζονται όροι; Άνευ όρων και ό,τι βγει; Και αυτό λέγεται αριστερή πολιτική;

● **Ερώτημα τρίτο:** Δεν είναι όρος, κρίσιμος μάλιστα, η ανανέωση της Αριστεράς, ο εκσυγχρονισμός του πολιτικού της λόγου; Ορισμένοι λένε ότι η Αριστερά προχωρά σ' αυτή τη συνεργασία για να κερδίσει χρόνο. Χρόνο για τι πράγμα; Για την επιβίωση της Αριστεράς; Η αναβολή του Συνεδρίου του ΚΚΕ και μόνο, αποδειχνει ότι τέτοιος καημός δεν υπάρχει. Αλλά και επιβίωση της Αριστεράς μέσω ενός κινήματος που του δανείζει κιόλας για τις ανάγκες των δημοτικών— ασύλληπτο, έ;

Στο κάτω κάτω, αν ήθελε να κερδίσει χρόνο η Αριστερά, την επομένη των δημοτικών θα μπορούσε να αναγνωρίσει, επιτέλους για μια φορά, ότι έπεσε στις δημοτικές. Κι ότι αυτό είναι ένα ακόμη καμπανάκι —όχι να ταλαιπωρούν τον κόσμο της Αριστεράς, την κοινή γνώμη γενικότερα, τα οράματα και τα ιδανικά χιλιάδων αγωνιστών— αλλά για μια άνευ προηγουμένου ανανέωσή της. Αλλά είπαμε τα καμπανάκια δεν βρίσκονται εύκολα στην αγορά —ενώ τα μαξιλάρια περισσεύουν.

ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΕΤΣΟ ΠΟΙΟΣ;

Παραπομπή έντεκα διοικητών και άλλων στελεχών των ΔΕΚΟ στο σκάνδαλο Κοσκωτά και εμπλοκές στη δικαστική εκκαθάριση της υπόθεσης, στο Ειδικό Δικαστήριο, με απρόβλεπτες εξελίξεις συνθέτουν την πορεία της κάθαρσης, η οποία φαίνεται ότι προχωρεί με βήματα αργά και περνώντας μέσα από συμπληγάδες. Συμπληγάδες, που σχετίζονται όχι μόνο τις πολιτικές βουλήσεις και προθέσεις των κομμάτων για την συνέχισή της αλλά και με την εφαρμογή του χουντικού νόμου περί ευθύνης υπουργών, ο οποίος με τα κενά και τις ασάφειες του επιδεινώνει ακόμα περισσότερο την κατάσταση.

Έτσι, δικονομικά αδιέξοδα με απρόβλεπτες εξελίξεις, για την πορεία της δικαστικής εκκαθάρισης του σκανδάλου Κοσκωτά για τους πρώην υπουργούς και για τους πρώην κυβερνητικούς παράγοντες δημιουργεί η απόφαση του δικαστικού συμβουλίου του Ειδικού Δικαστηρίου να παρίσταται ο βουλευτής του Συνασπισμού, Νίκος Κωνσταντόπουλος ως κατήγορος του Γιώργου Πέτσου.

Ο Συνασπισμός μετά την επάνοδο

στις ανακρίσεις του Νίκου Κωνσταντόπουλου εκπροσωπείται πλέον στην εισαγγελική αρχή για το σκάνδαλο Κοσκωτά με δυο βουλευτές του, ως τακτικούς κατηγόρους.

Τον Νίκο Κωνσταντόπουλο ως κατήγορο του Πέτσου και τον Νίκο Γαλανό για τους υπόλοιπους (*Κουτσόγιωργα, Τσοβόλα, Ρουμελιώτη και Ανδρέα Παπανδρέου*). Η «διπλή» παρουσία του ΣΥΝ στο σκάνδαλο Κοσκωτά, εκτιμάται από νομικούς και δικαστικούς κύκλους ότι θα δημιουργήσει εμπλοκές όχι κυρίως στο στάδιο της ανάκρισης αλλά της δίκης.

Πολλοί μιλούν, για δικονομικό «αλλαλούμ» στη δίκη με δυο κατηγόρους στην έδρα από την πλευρά του ΣΥΝ. Άλλοι, δηλώνουν κατηγορηματικά ότι η παρουσία δυο βουλευτών κατηγόρων δεν πρόκειται να δημιουργήσει κανένα πρόβλημα στη διεξαγωγή της δίκης.

Πάντως, συγκλίνουν οι εκτιμήσεις στο ότι εμπλοκές, κωλυσιεργίες και άλλα τινά θα υπάρξουν οπωσδήποτε. Και τούτο γιατί:

- Έχουν το δικαίωμα και άλλοι κατηγορούμενοι, να ακολουθήσουν τον δρόμο που έδειξε ο Πέτσος. Να ζητήσουν

να παρίσταται για λογαριασμό τους ο βουλευτής κατήγορος Νίκος Κωνσταντόπουλος. Αιτήσεις με τέτοιο περιεχόμενο θα μπλοκάρουν την ανάκριση, που βρίσκεται στο στάδιο της κλητεύσεως προς απολογία του Ανδρέα Παπανδρέου.

- Μπορεί ο Γιώργος Πέτσος ή άλλοι κατηγορούμενοι να ζητήσουν διαχωρισμό της δίκης τους από τους υπολοίπους (να δικαστούν χωριστά).

- Στο στάδιο της δίκης η παρουσία δυο βουλευτών του ΣΥΝ θα είναι «η χρυσή ευκαιρία» για κάποιους κατηγορούμενους να υποβάλουν σωρεία ενστάσεων με το σκοπό παρεμπόδισης της δίκης.

Οι ερμηνείες και οι εκτιμήσεις για το θέμα ποικίλλουν. Πρακτικά, το «σχήμα» δεν έχει λειτουργήσει και ευλόγως διερωτάται κανείς: Με τις αποφάσεις του δικαστικού συμβουλίου περί της παρουσίας των βουλευτών κατηγόρων, με όσες εμπλοκές παράγουν, βρισκόμαστε ενώπιον ενός δικονομικού αλλαλούμ ή μιας δικονομικής ανατίναξης της κάθαρσης;

Και οι έντεκα στο εδώλιο

Διοικητές δημοσίων επιχειρήσεων και στελεχών δημόσιων οργανισμών, ανάμεσά τους οι Τόμπρας, Ακριβάκης, Μανταγός, Βουρνάς και άλλοι, παραπέμπονται σε δίκη για τις καταθέσεις των ΔΕΚΟ στην Τράπεζα του Κοσκωτά.

Με βουλευμα του Συμβουλίου Εφετών Αθήνας έκλεισε ο φάκελος «ΔΕΚΟ» του σκανδάλου Κοσκωτά με την παραπομπή με βαριές κατηγορίες, έντεκα στελεχών των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών, οι οποίοι υπακούοντας στα κελεύσματα της τότε κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ και προσωπικά του Ανδρέα Παπανδρέου, έσπευσαν να καταθέσουν τα κεφάλαια των ΔΕΚΟ στην Τράπεζα Κρήτης που τότε —το καλοκαίρι του '88— είχε φθίνουσα οικονομική πορεία.

Μεταξύ των παραπεμφθέντων είναι: οι Αλ. Ακριβάκης βουλευτής του ΠΑΣΟΚ και πρώην διοικητής της Ολυμπιακής, Θεοφ. Τόμπρας πρώην γενικός διευθυντής του ΟΤΕ, Παν. Βουρνάς των ΕΛΤΑ, Ιω. Μανταγός του Οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων Γ. Μπούσμπουρας των ΗΣΑΠ Γ. Γαλιανός στέλεχος των ΕΛΤΑ και πολλοί άλλοι.

ΕΛΛΑΣ: Η ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ

του Νίκου Χίου

Η κυβέρνηση της ΝΔ, συμπληρώνοντας 7 μήνες στην εξουσία, βρίσκεται αντιμέτωπη με σωρεία καταγγελιών, που αφορούν σκανδαλώδεις δραστηριότητες των διοικήσεων στον ΟΤΕ, την Ολυμπιακή Αεροπορία και την ΛΑΡΚΟ. Πρόκειται ίσως για τα πρώτα στάδια επανάληψης του ίδιου έργου που παιχθηκε κατά τη διάρκεια της οκταετίας του ΠΑΣΟΚ με αποκορύφωμα το σκάνδαλο Κοσκωτά και όλα όσα ακολούθησαν. Διότι μπορεί οι κυβερνήσεις να πέφτουν, αλλά οι δομές που εκτρέφουν τα σκάνδαλα παραμένουν αδιατάρακτες.

Μονίμως πλέον στη χώρα μας, το μεγαλύτερο μέρος των οικονομικών δραστηριοτήτων μιας μερίδας επιχειρηματιών περιστρέφεται γύρω από το κράτος: είτε αυτές αφορούν τον τομέα των κρατικών προμηθειών είτε πάλι την εκτέλεση μεγάλων δημοσίων έργων. Στο πλαίσιο αυτό οι συμβάσεις ύψους πολλών δισεκατομμυρίων δραχμών αποτελούν το κύριο μέλημα ενός κυκλώματος μεσαζόντων και εργολάβων με άμεσες ή έμμεσες διασυνδέσεις στο χώρο των δημοσίων επιχειρήσεων, στην κυβερνητική εξουσία και στα μέσα ενημέρωσης. Οι υπόγειες αυτές διασυνδέσεις δεν χρησιμεύουν μόνο στην ανάληψη των έργων, αλλά και στη ματαιώση της ανάληψης από τους ανταγωνιστές. Έτσι λοιπόν, η «μίζα», οι «δικοί μας άνθρωποι» και τα αντικρουόμενα συμφέροντα βρίσκονται πίσω και πάνω από κάθε προσπάθεια εκσυγχρονισμού των δημοσίων επιχειρήσεων, εκτέλεσης μεγάλης ή μικρής κλίμακας δημοσίων έργων και ιδιωτικοποίησης των λεγόμενων προβληματικών επιχειρήσεων.

Η έναρξη του επαναληπτικού αγώνα δόθηκε μετά την αποτυχία των προπαθειών για τη διοργάνωση της Ολυμπιάδας, αφού αρκετοί ήσαν αυτοί που είχαν θέσει υποψηφιότητα στον τομέα των έργων. Μόλις όμως ξεπεράστηκε η απογοήτευση, ο ανταγωνισμός περιορίστηκε σε «υποδεέστερες» δουλειές. Όπως ήταν φυσικό, ο πόλεμος εντάθηκε

● ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ

Ο «Ε.Τ.» ΞΕΠΛΥΝΕ
ΤΗΝ ΝΤΡΟΠΗ

Άμεση κυβερνητική κινητοποίηση
για τη σύνταξη πεινας στη χήρα
του μαρτυρά ισχυνομικού

ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ
ΣΤΟΝ ΟΤΕ

• Στο Ελεγκτικό Συνέδριο το σκάνδαλο
• Ο εισαγγελέας διέταξε προκαταρκτική εξέταση

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ
ΧΑΡΤΙ

Κερδίζει χρόνο
η βίαια

για Κιουλάφα και Σία

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΡΥΜΜΕΝΑ ΚΙ ΑΛΛΑ ΟΠΛΑ

«Ποιόφρανε τις ερωτικές σχέσεις από την CIA - Ο Ανάδελφος επιβεβαιώνει το παρασκήνιο της σχέσης στις Εθνικές Αυθιγές (ΣΕΑ, ΤΟ)»

Κοδώνει τα προνόμια των
ομοδάρχων ο Ανδρέας

Αυριανή

Δεν περνάει
το εκλογικό
τετατούργημα

ΧΑΛΑΕΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΦΑΓΟΠΟΤΙ ΚΑΙ ΤΙΣ ΜΙΖΕΣ

ΑΡΣΑΚΕΙΑΔΕΣ
ΟΙ ΠΑΣΟΚΟΙ!

και τα κτυπήματα κάτω από το τραπέζι αποτυπώθηκαν στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων. Πάντα, βέβαια, σε συνάρτηση με τα συμφέροντα και των εκδοτών, πολλοί από τους οποίους τυγχάνουν παράλληλα ανάδοχοι η εργολάβοι.

Η πρώτη αποκάλυψη αφορούσε το «σκάνδαλο των δεξαμενών» για τα έργα φυσικού αερίου στη Ρεβυθούσα. Το έργο ανέλαβε η γερμανική κοινοπραξία παρά την ακριβότερη προσφορά που υπέβαλε από τη γαλλική ανταγωνίστριά της. Τον πόλεμο ξεκίνησε ο «Ανάδελφος» του «Ελευθέρου Τύπου» βάλλοντας κατά των επιλογών του γενικού διευθυντή των ΔΕΠΑ, ο οποίος με τη σειρά του προέκρινε την γαλλική κοινοπραξία πίσω από την οποία βρισκόταν ο Σ. Κόκκαλης.

Ακολούθησαν οι αποκαλύψεις του τέως προέδρου της ΛΑΡΚΟ κ. Αργυρόπουλου. Με επιστολή του στον πρωθυπουργό θα αποκαλυφθεί ότι ο κ. Σουφλιάς παρασύρθηκε από τον πρόεδρο του ΟΑΕ και έδωσε ψευδή στοιχεία για το ξεπούλημα της εταιρείας. Μάλιστα, ο τέως πρόεδρος θα αναρωτηθεί στην επιστολή του «σε τι διαφέρει η συμπεριφορά και η πρακτική αυτή από την ανάλογη συμπεριφορά του υποκόσμου». Ο πρωθυπουργός φαίνεται ότι απαξίει να απαντήσει στον κ. Αργυρόπουλο, εφόσον ο τελευταίος δεν ανήκει πλέον στις τάξεις του κυβερνώντος κόμματος. Ωστόσο, το θέμα βρίσκεται στα χέρια του εισαγγελέα.

Το ίδιο διάστημα προέκυψαν οι αποκαλύψεις για τις αγοραπωλησίες των «Μπόινγκ» από τη διοίκηση της Ολυμπιακής Αεροπορίας και, όπως αναφέρει ο ευφυής τίτλος του «Έθνους», «Από το πάρε-δώσε λείπουν 9,4 δις».

Ήδη η διοίκηση της Ομοσπονδίας, των εργαζομένων της Ολυμπιακής έχει υποβάλει μήνυση στη διοίκηση της ε-

ταιρείας, ενώ η αντιπολίτευση πρόκειται να ζητήσει τη σύσταση εξεταστικής επιτροπής για τη διερεύνηση των όσων έχουν δει το φως της δημοσιότητας. Και στην περίπτωση αυτή παρενέβη ο εισαγγελέας.

Αποκορύφωμα των αντικρουόμενων συμφερόντων και των αποκαλύψεων που επακολούθησαν ήταν τα «φύγε-επιστρέψε-ξαναφύγε» που απευθύνθηκαν στο πρόσωπο της επικαιρότητας, τον γ. διευθυντή του ΟΤΕ κ. Κιουλάφα.

Αναμένεται η απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, στο οποίο παρέπεμψε την υπόθεση ο πρωθυπουργός ως «Πόντιος Πιλάτος», εάν και κατά πόσον οι πράξεις του Δ.Σ. του ΟΤΕ ήταν σύμφωνες με το νομο και εάν τηρήθηκαν οι κυβερνητικές οδηγίες για την προμήθεια του καλωδίου οπτικών ινών.

Εντυπωση προκαλεί η στάση του «ΡΙζοσπάστη» που υπεραμύνεται των επιλογών του κ. Κιουλάφα, για τον οποίο ο «Ανάδελφος» του «Ελευθέρου Τύπου» πρωτοστάτησε στην άσκηση πιέσεων προκειμένου να απομακρυνθεί, χρησιμοποιώντας απείρου κάλλους κοσμητικά επιθέτα. Να σημειωθεί ότι και στην περίπτωση αυτή οι δυο εταιρείες που ερίζουν για την ανάθεση του έργου, η μια είναι γαλλική και η άλλη γερμανική.

Ο όρος «διαφάνεια» μπορεί πλέον να είναι ξεπερασμένος στην χώρα του Γκορμπατσώφ, φαίνεται όμως ότι στην χώρα της φαιδράς πορτοκαλέας αποτελεί επιτακτική ανάγκη.

Υ.Ι. Μήπως τελικά θα σταματήσει η εκκόλαψη των σκανδάλων στην Ελλάδα όταν θα καταργηθεί το κράτος; Λέμε, μήπως...

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
Ενδοκυβερνητικό ζήτημα
με το θέμα
ΟΤΕ - Κιουλάφα

ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΕΣ ΚΡΑΥΓΕΣ ΣΕ

Μήνας των εξεγέρσεων των κρατουμένων ο Οκτώβριος. Για πρώτη φορά χίλιοι πεντακόσιοι κρατούμενοι σε δεκατρείς φυλακές της χώρας, ύψωσαν τη φωνή τους διεκδικώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Οι κινητοποιήσεις των κρατουμένων ξεκίνησαν από την Αλικαρνασσό, στις 9 Οκτωβρίου, από 18 βαρυποινίτες. Αμέσως επεκτάθηκαν στην Πάτρα, όπου πήραν μέρος στις εξεγέρσεις 183 κρατούμενοι. Στις φυλακές Κορυδαλλού, της Χαλκίδας, των Διαβατών Θεσσαλονίκης, της Κασσάνδρας Κομοτηνής, Λάρισας, Κέρκυρας, Τρικάλων, Χανίων, Νεάπολης και Τίρυνθας, εκδηλώθηκαν εξεγέρσεις των κρατουμένων, με μεγαλύτερη εκείνη των φυλακών του Κορυδαλλού.

της Ιωάννας Μάνδρου

ΚΟΛΑΣΤΗΡΙΑ οι φυλακές, μεσαιωνικές οι συνθήκες κράτησης. Καταγγελίες διατυπωμένες πλειστάκις. Το ότι νοσεί βαρέως το σωφρονιστικό μας σύστημα, είναι πλέον κοινός τόπος. Οι εξεγέρσεις των κρατουμένων για τη διεκδίκηση καλύτερων συνθηκών ζωής, συχνές τα τελευταία χρόνια και επαναλαμβανόμενες. Συχνά και τα δημοσιεύματα του Τύπου για τη ζωή στις φυλακές. Άφθονες οι καταγγελίες, κατά καιρούς, για βιασμούς, βασανισμούς και ξυλοδαρμούς κρατουμένων.

Πολλές και οι υποσχέσεις ή οι νομοθετικές ρυθμίσεις από τις εκάστοτε κυβερνήσεις, επί σκοπώ την εξανθρώπιση ενός απάνθρωπου και αναχρονιστικού σωφρονιστικού συστήματος.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ, παρ' όλα αυτά οι ελληνικές φυλακές, εν έτει 1990, δέκα μόλις χρόνια πριν την είσοδο του 21ου αιώνα, παραμένουν κολαστήρια. Σε τίποτα δεν έχει αλλάξει αυτό, που κατ' ευφημισμόν, αποκαλείται σωφρονιστικό σύστημα.

Ενόψει και των τελευταίων εξεγέρσεων —οι μαζικότερες και εντονότερες της τελευταίας δεκαετίας— ανακύπτει, και δικαίως, το ερώτημα: *Τις πταίει και η κατάσταση των φυλακών παραμένει επί χρόνια η ίδια;*

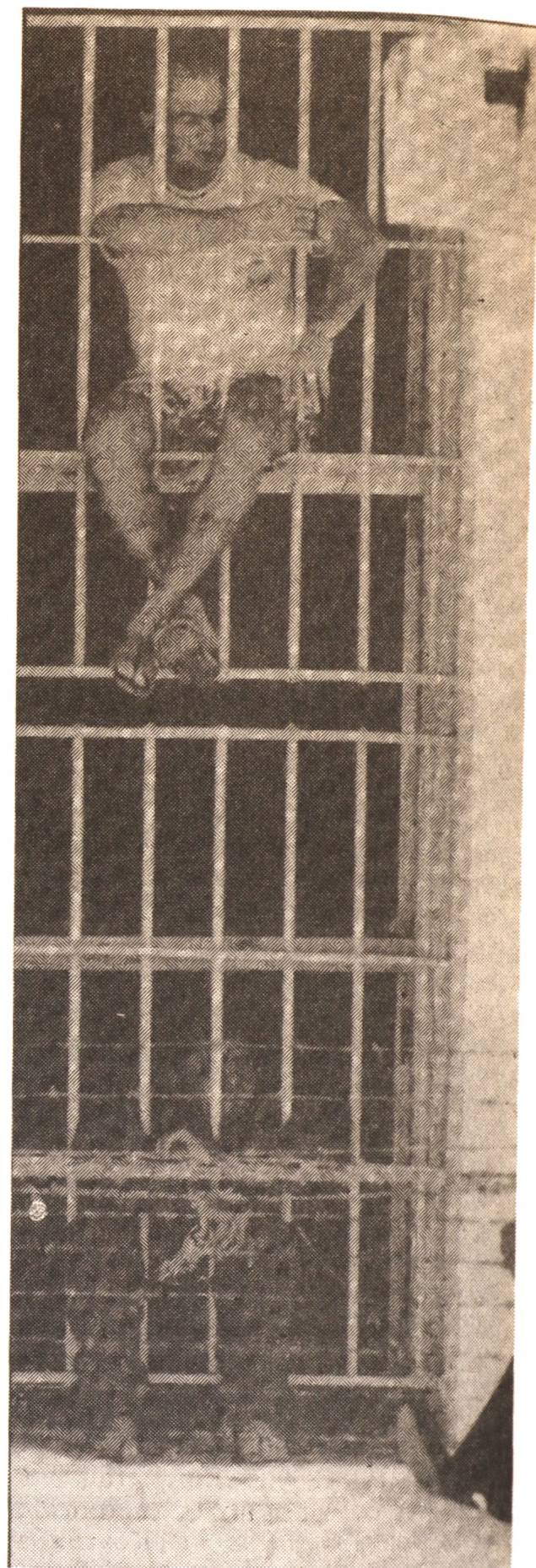
Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ απάντησης του ερωτήματος και η ανίχνευση των αιτιών του άθλιου συστήματος σωφρονισμού των πολιτών, είναι άκρως αναγκαία

σήμερα, όταν νέες ρυθμίσεις και νέα μέτρα εξαγγέλλονται για τη βελτίωση της ζωής των κρατουμένων και οι διαπραγματεύσεις υπουργείου και κρατουμένων συνεχίζονται. Κι αυτό για να μην έχουμε απλά και μόνο την επανάληψη της ίδιας ιστορίας, που σημαίνει: εξέγερση, νομοθετική ρύθμιση, μη υλοποίηση, η ίδια κατάσταση και πάλι εξεγέρσεις.

Κοινωνικοί παρίες

ΠΟΛΛΟΙ υποστηρίζουν ότι οι φυλακές είναι ο καθρέφτης της κοινωνίας μας. Στην Ελλάδα, όμως, η κατάσταση στις φυλακές, οι συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων, δεν αντικατοπτρίζουν την κοινωνική πραγματικότητα. Η αναντιστοιχία είναι τεράστια. Η κοινωνική πραγματικότητα «των έξω» απέχει παρασάγγης από εκείνη «των μέσα». Στην ελληνική κοινωνία της καθυστέρησης με τα τόσα προβλήματα στασιμότητας, δεν βρίσκονται απλώς και μόνο «σε στάσιμη» κατάσταση τα σωφρονιστικά ιδρύματα. Πρόκειται για κολαστήρια με μεσαιωνικές συνθήκες.

Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ αυτή, οφείλεται σε πάμπολλους παράγοντες. Σημαντικότερος, εκείνος των αντιλήψεων της κοινωνίας. Η ελληνική κοινωνία αντιμετώπιζε και αντιμετωπίζει τους κρατουμένους, ως παρίες. Διέπεται από αντίληψη εκδικητικότητας, προς εκείνον που παρέβη το νόμο. Εκδικητική είναι άλλωστε η σωφρονιστική αντίληψη,

αλλά και η ποινική μεταχείριση. Ο μέσος Έλληνας πολίτης, ουδέποτε ευαισθητοποιήθηκε για τα προβλήματα των κρατουμένων. Είναι οπαδός της αναχρονιστικής άποψης: «εγκλημάτισε πρέπει να τιμωρηθεί σκληρά». Δεν ενστερνίζεται την άποψη: «εγκλημάτισε πρέπει να σωφρονιστεί και να επανενταχθεί κοινωνικά». Η αντίληψη αυτή, είχε και έχει πάντα ως αποτέλεσμα την

ΓΑ ΜΗ ΑΚΟΥΟΝΤΩΝ

ανυπαρξία όχι μόνο ευαισθητοποίησης στα προβλήματα των κρατουμένων, αλλά και την παντελή απουσία κάποιας σχετικής κοινωνικής διεκδίκησης. Ενδεικτικό, ότι κανένα κόμμα, και ποτέ, δεν περιέλαβε ούτε μια αράδα στο πρόγραμμά του για το σωφρονιστικό σύστημα. Δεν εξέδωσε, ποτέ, ούτε μια ανακοίνωση σε περιπτώσεις εξεγέρσεων. Για τους φυλακισμένους, ισχύει ο κοινωνικός ρατσισμός που ισχύει και για τους ομοφυλόφιλους και άλλους, που η κοινωνία τους εντάσσει στο περιθώριο. Η άποψη που επικρατεί είναι ότι στις φυλακές ζουν εγκληματίες, ενώ από τους 5 χιλιάδες κρατούμενους μόνο 250 είναι ισοβίτες. Το μεγαλύτερο ποσοστό έχει καταδικαστεί για αδικήματα μέχρι πέντε χρόνια.

Εμπόριο ανθρώπινων αναγκών

ΜΙΑ ΤΕΤΟΙΑ κοινωνική αντιμετώπιση δεν μπορεί ποτέ να αποτελέσει μοχλό πίεσης στους εκάστοτε κυβερνών-

τες για τη λήψη κάποιων μέτρων, έστω και στοιχειωδών, για τη βελτίωση του σωφρονιστικού συστήματος. Κοινωνική πίεση, λοιπόν, ή ευαισθητοποίηση δεν υπάρχει.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ, υπάρχουν κυκλώματα, οικονομικά συμφέροντα τεράστια, που ζουν και θησαυρίζουν εμπορευματοποιώντας κάθε ανθρώπινη ανάγκη του κρατουμένου. Τα κυκλώματα αυτά, διάδοσης ναρκωτικών και άλλα, αποτελούν πάντα τον ισχυρό φραγμό σε όποια προσπάθεια βελτίωσης της ζωής των φυλακών. Οι φυλακές και οι άνθρωποι που στοιβάζονται στα ανήλιαγα κελιά τους είναι εύκολη λεία για τους ανθρώπους των κυκλωμάτων. Είναι ανθρώπινες υπάρξεις ευάλωτες, απροστάτευτες, στερημένες της ελευθερίας τους. Και τα κυκλώματα, ως κύκλοι επάλληλοι, συνθέτουν μια αλυσίδα, που μέχρι τώρα καμία κυβέρνηση δεν τόλμησε όχι μόνο να σπάσει, αλλά ούτε καν να ταρακουνήσει.

Η κατάσταση των φυλακών

Είκοσι πέντε σωφρονιστικά, κατ' ευφημισμόν, καταστήματα λειτουργούν σε ολόκληρη τη χώρα. Στις φυλακές αυτές «σωφρονίζονται» όσοι παρέβησαν τους νόμους, συνολικά 4.100. Από αυτούς μόνο 250 είναι ισοβίτες. Η συντριπτική τους πλειοψηφία είναι άνδρες, σε ποσοστό 95,6% έναντι 4,4% γυναικών κρατουμένων, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της αρμόδιας υπηρεσίας του υπουργείου Δικαιοσύνης.

Συνολική χωρητικότητα των φυλακών 3.900 κρατούμενοι. Δηλαδή κρατούνται ή καλύτερα στοιβάζονται, στις φυλακές 1000 κρατούμενοι παραπάνω. Οι φυλακές της χώρας, χωρίζονται σε αγροτικές, κλειστές, δικαστικές, θεραπευτικά καταστήματα κρατουμένων, γυναικών και ανηλίκων.

Αγροτικές, στις οποίες οι κρατούμενοι εργάζονται και οι εργάσιμες ημέρες συνηγορούν στο χρόνο έκτισης της ποινής τους ευεργετικά, είναι: Αγιάς, Κασσάνδρας, Τίρυνθας.

Κλειστές, είναι: Αλικαρνασσού, Κέρκυρας, Πάτρας, Τρικάλων, Χαλκίδας και οι γυναικείες φυλακές στον Κορυδαλλό.

Δικαστικές: του Βόλου, της Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων, Κομοτηνής, Κορυδαλλού, Κω, Λάρισας, Ναυπλίου, Νεάπολης, Τρίπολης, Χανίων, Χίου.

Σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων: του Κορυδαλλού και της Κασσάνδρας.

Θεραπευτικά καταστήματα: το Πρεβεντόριο, Ψυχιατρείο στον Κορυδαλλό και το νοσοκομείο κρατουμένων στην ίδια φυλακή.

Η υπερπλήρωση των φυλακών είναι κοινό πρόβλημα σε όλα τα σωφρονιστικά καταστήματα. Ενδεικτικά από τον στατιστικό πίνακα κρατουμένων του υπουργείου Δικαιοσύνης για την κατάσταση των φυλακών το 1989.

Φυλακές Κορυδαλλού: χωρητικότητα 480, κρατούνται 800.

Φυλακές Πάτρας: χωρητικότητα 343, κρατούνται 510.

Φυλακές ανηλίκων στον Κορυδαλλό: χωρητικότητα 100, κρατούνται 130.

Φυλακές Αλικαρνασσού: χωρητικότητα 105, κρατούνται 155.

Από τους 4.900 κρατούμενους οι χίλιοι εκτίουν ποινές φυλάκισης μέχρι δύο χρόνια και επτακόσιοι από δύο έως πέντε χρόνια.

ΕΠΙΣΤΕΓΑΣΜΑ των κυκλωμάτων, οι εκάστοτε διευθύνσεις των φυλακών. Γνωρίζουν, και αν δεν συμμετέχουν στην ανίερη εκμετάλλευση των κρατουμένων, υποθάλπτουν και ανέχονται. Η εξουσία της διεύθυνσης μέσα στη φυλακή είναι απείρως πολλαπλάσια και σε τρομακτικά μεγέθη μεγαλύτερη, από την ασκούμενη εξουσία στην κοινωνία με οποιαδήποτε άλλη μορφή. Είναι εξουσία σκληρή και βάνανυση, αφού απευθύνεται σε ανθρώπους μη ελεύθερους. Σε ανθρώπους εξαρτημένους πλήρως, που μπήκαν στη φυλακή και ζουν εκεί χωρίς να κάνουν τίποτε δημιουργικό, χωρίς να μπορούν να εξασφαλίσουν στοιχειώδεις συνθήκες ανθρώπινης επικοινωνίας.

ΟΣΟΙ, ελάχιστοι, ακροθιγώς, άγγιξαν τα τεράστια συμφέροντα των κυκλωμάτων, ισοπεδώθηκαν, έστω και αν ήταν εκπρόσωποι της δικαστικής αρχής. Και ο λόγος βέβαια, για τους εισαγγελείς Κώστα Λογοθέτη και Μαρία Γιαταγάνη, που έκαναν τις έρευνες και αποκάλυψαν το βόρβορο του Γεντί-Κουλέ.

ΟΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ και κυρίως οι ισοβίτες ή εκείνοι που εκτίουν μακροχρόνιες ποινές, οργανώνουν με τη σειρά τους τα δικά τους κυκλώματα για να επιβιώσουν. Η καταπίεση που υφίστανται από τη διοικητική εξουσία των αρμόδιων για τη φύλαξή τους, και οι άθλιες συνθήκες ζωής τους, δημιουργούν ανθρώπους εκδικητικούς, οπλισμένους με μίσος.

ΤΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ αυτά έχουν ως αποδέκτες συγκρατούμενους τους και σε περίπτωση απόλυσης των κρατουμένων, το κοινωνικό σύνολο. Εξ ου και καθ' υποτροπή εγκληματίες. Οι μισοί απ' όσους φυλακίζονται, ξαναμπαίνουν στις φυλακές. Οι συνθήκες στις φυλακές, αντί να σωφρονίζουν, αποτελούν συγκοινωνούντα δοχεία με την εγκληματικότητα. Κοινό μυστικό, ότι όποιος μπει στη φυλακή για κλοπή, βγαίνει έτοιμος να κάνει φόνο.

Ασκήσεις επί χάρτου

Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ απ' την πλευρά της στάθηκε πάντα ανάληκτη στις απαιτήσεις των ανθρώπων, που παρέβησαν το νόμο. Επέδειξε απέναντί τους όχι μόνο σκληρότητα, αλλά ανειπωτή αδιαφορία και μέγιστο κοινωνικό ρατσισμό. Ουδείς από τους εκάστοτε ιθύνοντες των σωφρονιστικών καταστημάτων

και της σωφρονιστικής πολιτικής έσκυψε και μελέτησε σοβαρά αυτό που λέμε καθημερινότητα στις φυλακές. Ουδείς γνωρίζει, τι σημαίνει η εμπειρία της φυλακής και το να βιώνει κάποιος τον απόλυτο εξευτελισμό υπό συνθήκες πλήρους ελευθερίας.

ΟΙ ΕΚΑΣΤΟΤΕ κυβερνώντες, σε περιπτώσεις εξεγέρσεων, προς εκτόνωση της κατάστασης, αλλά κυρίως με προθέσεις κινούμενες εντελώς σε θεωρητικό επίπεδο —δηλαδή ρυθμίσεων άνευ αντικινήματος— καταπιάστηκαν με τωπωνικές συνθήκες του σωφρονιστικού μας συστήματος, όπως ο «θεωρητικός» ενός προβλήματος, που δεν το ξέρει, ούτε τον ενδιαφέρει πρακτικά η λύση του.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ επί χάρτου αποδείχθηκαν, οι κατά καιρούς προοδευτικές, ομολογουμένως, νομοθετικές ρυθμίσεις, οι οποίες όμως έμειναν ανεφάρμοστες. Ανεφάρμοστες, διότι δ'ήρξε ούτε η πολιτική βούληση, ούτε κοινωνική αξίωση, ούτε η τόλμη να γίνουν τα συμφέροντα των κυκλωμάτων. Και η κατάσταση διαιωνίζεται προς δόξα και τιμή της Ελλάδος του '90.

Μια απ' τα ίδια;

ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ, στο τέλος του Οκτωβρίου —*Οκτώβριος των κολασμένων*— ονομάστηκε, βρισκόμαστε και πάλι μπροστά σε ένα μπαράζ εξεγέρσεων.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ βλέπει και ακούει ουσιαστικά αδιάφορη, τις κραυγές των

ανθρώπων των φυλακών που διεκδικούν καλύτερη ζωή. Το υπουργείο απ' την πλευρά του, νομοθετεί. Εξαγγέλλει αλλαγές στο σωφρονιστικό κώδικα, ο οποίος σημειωτέον, άλλαξε πριν τρία χρόνια. Οι διαπραγματεύσεις κρατουμένων - υπουργείου συνεχίζονται.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ εξαγγέλλει μέτρα όχι εξανθρωπισμού των φυλακών, αλλά αποσυμφόρησής τους. Και οι κρατούμενοι με τη σειρά τους ζητούν μείωση των ποινών. Αξιώνεται μάλιστα από την πολιτική ηγεσία του υπουργείου, συνδικαλιστική εμπειρία από τους ισοβίτες (ανθρώπους που βρίσκονται εκτός κοινωνικής πραγματικότητας εδώ και δεκαπέντε χρόνια).

ΚΑΙ Ο ΧΟΡΟΣ καλά κρατεί. Όμως, πολύ φοβόμαστε ότι οι εξαγγελίες, τα μέτρα, οι διαπραγματεύσεις, ανεξαρτήτως προθέσεων, θα σηάνουν και πάλι «μια απ' τα ίδια». Γιατί από πουθενά δεν προκύπτει, ότι ο διάλογος, οι ρυθμίσεις, οι βουλήσεις των ιθυνόντων, στοχεύουν σε μέτρα άμεσα που να θέσουν αν όχι τέρμα, τουλάχιστον να βελτιώσουν αισθητά τις άθλιες συνθήκες στις φυλακές. Μέτρα που πρακτικά θα σήμαιναν: Σωφρονιστική πολιτική *επί σκοπώ σωφρονισμού* του κρατούμενου και όχι σωφρονισμός *επί σκοπώ εκδίκησης*, όχι μετατροπή των φυλακών σε αποθήκευση «άχρηστων» ανθρωπίνων υπάρξεων.

Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ και ο προβληματισμός, πλην των μέτρων για αποσυμφόρηση,

χωριστή κράτηση των τοξικομανών και άλλα θετικά, θα έπρεπε να επικεντρωθεί σε μέτρα θεσμικά και πρακτικά, κυρίως, όμως, **υλοποιήσιμα, όπως:**

- εργασία μέσα στις φυλακές για όλους τους κρατούμενους.
- Εξασφάλιση επικοινωνίας με τις οικογένειές τους και τον «έξω κόσμο».
- Καλύτερες συνθήκες ζωής.
- Καταπολέμηση των κυκλωμάτων που εμπορεύονται τις ανάγκες του ανθρώπου που κρατείται.
- Ψυχαγωγία στους κρατούμενους, παροχή δικαιώματος ψήφου σε όσους, (και είναι η συντριπτική πλειοψηφία) δεν έχουν στερηθεί τα πολιτικά τους δικαιώματα.
- Επιμόρφωση των σωφρονιστικών υπαλλήλων, δυνατότητα ελέγχου της ζωής των φυλακών από τη δικαστική εξουσία, δυνατότητα έννομης προστασίας στον κρατούμενο απέναντι στη διεύθυνση των φυλακών και άλλων ουκ έστιν αριθμός.

ΑΝ ΔΕΝ γίνει προσπάθεια αν όχι επίλυσης, τουλάχιστον προσέγγισης αυτών των θεμάτων, ακόμα μια εξέγερση θα τελειώσει, ακόμα ένας νόμος θα ψηφιστεί, χωρίς να υλοποιηθεί ουσιαστικά στο σύνολό του ποτέ.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ και η Πολιτεία θα συνεχίσουν να κοιμούνται τον ύπνο του «δικαίου».

Τι μέτρα θα περιλαμβάνει το νομοσχέδιο

Το νομοσχέδιο που θα αλλάξει τον ισχύοντα σωφρονιστικό κώδικα (ο οποίος ψηφίστηκε το 1987 επί υπουργίας Μένιου Κουτσόγιωργα), βρίσκεται στο στάδιο της επεξεργασίας.

Η ολοκλήρωσή του αναμένεται στις 10 Νοεμβρίου. Στη νομοπαρασκευαστική επιτροπή του υπουργείου, έλαβαν μέρος μετά από αίτημα των κρατουμένων του Κορυδαλλού πανεπιστημιακοί και δικηγόροι, μέλη της επιτροπής συμπαράστασης στον αγώνα των κρατουμένων.

Στο νέο νομοσχέδιο θα περιληφθούν μεταξύ άλλων μέτρα που ικανοποιούν ορισμένα από τα αιτήματα των κρατουμένων και υπόσχονται, αν υλοποιηθούν, αποσυμφόρηση των φυλακών και καλύτερες συνθήκες

κράτησης.

Τα σημαντικότερα είναι:

- Κατάργηση της θανατικής ποινής. Μέχρι σήμερα επιβάλλεται αλλά δεν εκτελείται. Μετά από τρία χρόνια μετατρέπεται σε ισόβια.
- Δυνατότητα να απολύονται από τις φυλακές, οι ισοβίτες μόλις συμπληρώσουν 16 χρόνια της ποινής τους.
- Μετατρέπονται σε χρηματικές ποινές έως δυο χρόνια. Σήμερα ήταν μέχρι 18 μήνες.
- Από δυο μέχρι τρία χρόνια αναστέλλεται η εκτέλεση της ποινής και ο καταδικασθείς τίθεται υπό την επιτήρηση επιμελητή κοινωνικής αρωγής.
- Οι ποινές από ένα μήνα έως ένα χρόνο μετατρέπονται σε υποχρέωση για την παροχή κοινωφελούς εργασίας.

- Προβλέπεται η χωριστή κράτηση τοξικομανών και ψυχασθενών κρατουμένων, μέχρι την ίδρυση θεραπευτικών μονάδων, θα νοσηλεύονται σε ειδικές πτέρυγες των κρατικών νοσοκομείων.

Για την υλοποίηση των μέτρων που έχουν οικονομικό κόστος, δεν έχουν εξασφαλιστεί εκ των προτέρων τα απαιτούμενα κονδύλια από το υπουργείο, προσπάθειες, προς διεθνείς οργανισμούς, την ΕΟΚ αλλά και το υπουργείο Οικονομικών άρχισαν, αλλά, προς το παρόν, δεν έχουν αποδώσει κάτι συγκεκριμένο.

Έτσι, τα μέτρα που θα περιληφθούν στο νομοσχέδιο τελούν πάντα υπό την διαλυτική αίρεση της μη υλοποίησής τους αν δεν βρεθεί και το ανάλογο χρήμα.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΩΣ ΛΟΓΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

του Γιώργου Σιακαντάρη

Από τη στιγμή που η ΝΔ επανήλθε στην κυβέρνηση γίναμε μάρτυρες της επιστροφής των στελεχών της στον κρατικό μηχανισμό. Επιστροφή που κυριολεκτικά πήρε προκλητικό χαρακτήρα στο χώρο της δημόσιας διοίκησης (υπηρεσιακά συμβούλια, νομαρχίες, στελέχωση του ευρύτερου δημόσιου τομέα και των επιχειρήσεων). Αυτή η πρακτική που ονομάζεται απλοελληνικά *κομματικοποίηση της διοίκησης*, που ενώ όλοι την εξορκίζουν εξίσου όλοι την εφαρμόζουν, επιδιώκεται να αποδοθεί στην μικρόνοια των κυβερνώντων οι οποίοι δεν τοποθετούν το «γενικό συμφέρον» πάνω από το κομματικό.

Τα ιδεολογήματα που κρύβονται πίσω από αυτές τις διαπιστώσεις δεν είναι δύσκολο να αποκαλυφθούν. Η πολιτική που άσκησε το ΠΑΣΟΚ στην οκταετία της διακυβέρνησής του και η σημερινή πολιτική της ΝΔ απέναντι στη Διοίκηση μπορούν να χαρακτηρισθούν ως πολιτικές που κινούνται μέσα σε αυστηρά κομματικά πλαίσια, μόνο αν αποσυνδεθούν από δυο κυρίαρχα θέματα.

● *Πρώτον*, είναι ο ίδιος ο χαρακτήρας της ελληνικής κοινωνίας και κατά συνέπεια ο τρόπος συγκρότησης των κυρίαρχων αιτημάτων της. Ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός δεν διαρθρώθηκε πάνω στην αυτονομία της παραγωγής και του τρόπου άντλησης και κατανομής του πλεονάσματος, αλλά μέσα από την ιδιαίτερη σύνδεσή του με την κρατική παραγωγή πλεονάσματος και με τις αντίστοιχες ιδεολογικές ενσωματώσεις. Μια τέτοια κατάσταση που προϋπήρχε, για ένα σωρό λόγους επιδίωξε να αναπαράγει το ΠΑΣΟΚ με την αλλαγή των φορέων της και όχι των κοινωνικών και ταξικών θέσεων αλλά και προοπτικών.

Ο κρατικισμός της ελληνικής κοινωνίας αλλά και της διοίκησής της δεν οφείλεται σε κάποια στραβοτιμονιά των κυβερνήσεων, αλλά είναι μια συνειδητή επιλογή που στοχεύει στην αφομοίωση

των κοινωνικών συγκρούσεων στα πλαίσια μιας αδύναμης οικονομίας. Η τροπολογία Έβερτ για τα διοικητικά συμβούλια, η προώθηση των ελεγκτών της δημόσιας διοίκησης που όπως παρατήρησε ο Ν. Κωνσταντόπουλος αποτελεί μια επικίνδυνη και αυταρχική επιλογή, δεν είναι κάποιες λαθεμένες επιλογές των υπουργών της κυβέρνησης, αλλά ουσιαστικά είναι συνισταμένη μιας θεσμικής λογικής που υπερβαίνει πρόσωπα και προθέσεις. Πίσω από το πρόβλημα της κατάληψης κάποιων θέσεων από τους κομματικούς «εγκαθήμετους» κρύβεται η ίδια η πολιτική ποιότητα της διοίκησης που αποδυναμώνει τους δημοκρατικούς θεσμούς και ενισχύει τον κρατικό αυταρχισμό.

● *Δεύτερον* είναι ο ίδιος ο χαρακτήρας της Διοίκησης. Από πολλούς γίνεται η προσπάθεια να παρουσιασθεί η Διοίκηση ως ουδέτερη, που κακώς κομματικοποιείται από τα μεγάλα κόμματα-εξουσίας. Η ίδια όμως η διοίκηση είναι ο κατεξοχήν πολιτικός φορέας μέσω του οποίου υλοποιείται η πολιτική της εκτελεστικής εξουσίας.

Ο νεοσυντηρητισμός μέσα από τους πανηγυρισμούς του για την τελική νίκη της δημοκρατίας και για το τέλος της ιστορίας επιχειρεί να καλύψει το γεγονός ότι η δεκαετία του '80 ήταν μια δεκαετία απορρόφησης των λειτουργιών του Κοινοβουλίου, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των δημοκρατικών θεσμών από την εκτελεστική εξουσία με μοχλό την Διοίκηση. Η αυταρχικοποίηση του κράτους —ανεξάρτητα αν αυτό είναι «μεγάλο» ή «μικρό»— συνοδεύτηκε από την μονοσήμαντη πολιτικοποίηση της Διοίκησης. Οι λειτουργίες που ανήκαν ή θα έπρεπε να ανήκουν στην κοινωνία απισχνώνονται ή εξαφανίζονται. Τυπικό παράδειγμα μιας τέτοιας πρακτικής είναι ο κ. Κούβελας με την επίθεσή του στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η μη θεσμοθέτηση του Β' Βαθμού Τ.Α. και οι προσπάθειες του κ. υπουργού να αναδιαρθρώσει τη Διοίκηση σε επαρχιακά επίπεδα, είναι ακρι-

βώς αντίστροφες των ενεργειών του Τρικούπη στο 1887 όπου επεδίωκετο η κατάργηση των επαρχιών (πελατειακό σύστημα) με στόχο ευρύτερες διοικητικές ενότητες. Ο κ. υπουργός μας γυρίζει πριν το 1887. Αλήθεια τόσο νέες ιδέες;

Δεν πρέπει επομένως να μας εκπλήσσει το γεγονός ότι η ΝΔ δεν τηρεί τα νομοσχέδια που η ίδια ψήφισε στην οικουμενική κυβέρνηση. Τώρα πλέον η ΝΔ λειτουργεί ως κυρίαρχο μαζικό κόμμα εξουσίας και όχι ως ένας από τους πόλους της εξουσίας. Γι' αυτό και ηχούν άκαιρες και άνευ πολιτικού αντικειμένου οι εκκλήσεις για τη δημιουργία οικουμενικών λύσεων μακροπρόθεσμης πνοής.

Μέσα στα πλαίσια του πολιτικού χαρακτήρα της Διοίκησης και της εκτελεστικής εξουσίας εντάσσεται και η πολυποικίλη επίθεση ενάντια στην «αδιαφορία» των δημοσίων υπαλλήλων.

Ο μηχανισμός κατηγορεί τους φορείς του, επειδή λειτουργούν όπως ο αδιαφανής χαρακτήρας της πειθαρχίας απέναντι στην εκτελεστική εξουσία επιδιώκει. Ενοχοποιούνται και απειλούνται οι δημόσιοι υπάλληλοι (βλ. κατάργηση μονιμότητας που οδηγεί στο μόνιμο ρουσφέτι) για να μην θιγεί η εσωτερική λογική της εκτελεστικής εξουσίας.

Η αριστερή παρέμβαση σήμερα πρέπει να καταδείξει το χαρακτήρα που έχουν τα ιδεολογήματα για την ουδέτερη διοίκηση, για τη γραφειοκρατία και αξιοκρατία. Απαραίτητο όμως είναι να καταθέσει και τη δική της πρόταση που θα αναλύει όλα αυτά τα θέματα όχι μέσα από τις ιδεολογίες και τις πρακτικές που κυριαρχούν στην ελληνική κοινωνία αλλά μέσα από τη λογική της ριζοσπαστικής αμφισβήτησής τους. Ουδέτερη συναινετική Διοίκηση δεν υπάρχει. Διοίκηση όμως κοινωνικά και δημοκρατικά ελεγχόμενη πρέπει να αναζητηθεί. Τότε όμως και η Αριστερά θα είναι διαφορετική.

ΑΛΒΑΝΙΑ: ΑΣ ΜΙΛΗΣΟΥΜΕ ΓΙ

Μια τετραήμερη επίσκεψη στη γειτονική μας Αλβανία, τρία χρόνια μετά την πρώτη γνωριμία μου με τη χώρα, ήταν εξόχως αποκαλυπτική και ενδιαφέρουσα. Με την ευκαιρία της Β' Διαβαλκανικής Διάσκεψης, βρεθήκαμε μια ομάδα Ελλήνων δημοσιογράφων μαζί με συναδέλφους από πολλές χώρες —βαλκανικές και μη— στα Τίρανα. Προφανώς το ενδιαφέρον δεν ήταν τόσο για την ίδια τη Διάσκεψη, αλλά κυρίως για το τι συμβαίνει τη στιγμή αυτή στη χώρα.

Σε πάρκο των Τιράνων· φροντίδες επισκευής.

Μια, κατά τη γνώμη μας ασφαλή, πρόβλεψη λέγει ότι πολύ σύντομα, από τον επόμενο κιόλας μήνα, θα αρχίσει νέα σειρά αλλαγών που θα οδηγήσουν στην ανατροπή της σημερινής εικόνας στην Αλβανία: Η προσεχής σύνοδος της ΚΕ του Κόμματος Εργασίας της Αλβανίας, λίγες ημέρες πριν από τη σύνοδο της ΔΑ-ΣΕ στο Παρίσι, αναμένεται να ανακοινώσει και νέα μέτρα φιλελευθεροποίησης. Το πιθανότερο είναι να επιτραπεί το άνοιγμα των εκκλησιών και των τζαμιών αυτόν το μήνα. Ενισχυτικό της πρόβλεψης αυτής είναι ότι στο διάταγμα της 31 Ιουλίου που αναφέρεται στις προϋποθέσεις για συγκεντρώσεις, συναθροίσεις κ.τ.λ. ενώ σημειώνεται ότι δεν επιτρέπεται «ο φασιστικός ή ρατσιστικός χαρακτήρας τους» δεν γίνεται καμία μνεία του όρου «θρησκευτικός».

Αλλά στο άμεσο μέλλον πρέπει να αναμένεται νέος άνεμος στην πολιτική ζωή, έστω και αν αυτός θα περιοριστεί στην ανανέωση του πολιτικού προσωπικού. Οι αλλαγές αυτές είναι μονόδρομος και ο προβληματισμός της εξουσίας περιορίζεται πια μόνον ως προς το ρυθμό του βηματισμού και τη μεθόδευση:

«Να κάνουμε μικρές αλλαγές, αλλά να τις εμφανίζουμε ως κοσμογονικές προκειμένου να κερδίσουμε την κοινή γνώμη της Ευρώπης και να εκτονώσουμε την αγανάκτηση. Στόχος να αποφύγουμε το διχασμό και την αιματοχυσία α λα Βουκουρέστι». Έτσι θα μπορούσε

κανείς να διατυπώσει συνοπτικά όσα συζητούν στους ηγετικούς πυρήνες του ΚΕΑ.

Τα όρια της υπομονής

Στον ελληνικό τύπο δημοσιεύτηκαν οι αντιδράσεις της μειονότητας κατά την επίσκεψη του υπουργού Εξωτερικών Α. Σαμαρά σε δύο χωριά της Δρόπολης. Μπροστά στα μάτια της Σιγκουρίμι και των κομματικών στελεχών και αντιμέτωποι με τα γκλομπ των αστυνομικών οι κάτοικοι της Δελβίτσας και του Γκοραντζή ετόλμησαν να εκδηλωθούν, να μιλήσουν και να δώσουν σημειώματα. Και ας είχε προηγηθεί, σύμφωνα με πληροφορίες, το προηγούμενο Σάββατο (21/10) η προληπτική σύλληψη των Χρήστου Κόλλα και Σωκράτη Ξέρου. Η αντίδραση αυτή αποκτά τις σωστές της διαστάσεις αν σκεφτούμε ότι πρόκειται για μικρούς αγροτικούς οικισμούς και όχι για σημαντικά και πολυπληθή αστικά κέντρα. Αλλά το φαινόμενο δεν είναι μοναδικό. Άλλος δημοσιογράφος που τις ίδιες ημέρες ταξίδεψε στις βόρειες και δυτικές περιοχές της χώρας, μας πληροφόρησε ότι οι κάτοικοι και εκεί μιλούσαν θαρρετά, ήταν πληροφορημένοι αφού «ακούνε πολύ στο ραδιόφωνο τις αλβανικές εκπομπές κυρίως του BBC και της Φωνής της Αμερικής», έχουν τώρα πια πολλές ελπίδες και βρίσκονται σε μεγάλη αναμονή.

Η εξουσία έχει βέβαια ακούσει τα προειδοποιητικά καμπανάκια μετά την

«κρίση των πρεσβειών» τη φετινή άνοιξη και έχει αρχίσει να ανασυντάσσεται. Αμέσως μετά την κάθοδο των τανκς που διέταξε ο «μετριοπαθής» υπουργός Εσωτερικών Σιμόν Στεφάνι, στη θέση του τοποθετήθηκε στις 15 Ιουλίου ο Χεκουράν Ισαί, ο επονομαζόμενος «σιδηρούς υπουργός» όχι τόσο γιατί χεκουράν σημαίνει σίδερο, αλλά γιατί ευρισκόμενος στο ίδιο αυτό πόστο πριν τον Σιμόν Στεφάνι είχε επιδείξει ήδη τη δύναμη της πυγμής του. Η αντικατάσταση του Στεφάνι ερμηνεύθηκε ως «τιμωρία για τον εξτρεμισμό του», μάλλον όμως άλλα εσήμαινε.

Τον Χεκουράν Ισαί συνάντησα στο προεδρικό μέγαρο την Πέμπτη 25/10 στη δεξίωση που ο πρόεδρος Αλία έδωσε προς τιμήν των υπουργών και των αντιπροσωπίων που μετείχαν στη Διάσκεψη.

— Ποιο είναι το τελευταίο ανέκδοτο που κυκλοφορεί για τον υπουργό Εσωτερικών στα Τίρανα; τον ρώτησαν με την προπέτεια της δημοσιογραφικής ασυλίας.

— Δεν το ξέρω, μου απάντησε.

— Ε, τότε δεν έχετε καλές μυστικές υπηρεσίες.

— Και ποιο είναι; ξαναρωτά.

Υποσχέθηκα να το δημοσιεύσω και να το πληροφορηθεί σε γραπτή μετάφραση. Λένε, λοιπόν, σήμερα, με πολύ σαρκασμό στα Τίρανα, ότι ο Χεκουράν Ισαί απελευθέρωσε έναν πολίτη που συ-

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

Η εφηβική τρυφερότητα ξεπερνά τον παραδοσιακό πουριτανισμό που υποχωρεί.

νελήφθη γιατί τόλμησε να διαμαρτυρηθεί όταν δεν βρήκε στο μπακάλικο τη μάρκα ουίσκι που προτιμούσε. «Έχει δικιο ο πολίτης» παρατήρησε ο Ισαί, «το ίδιο συμβαίνει και σε μένα». Και, γενναιόδωρος όπως είναι, συνεχίζει η ιστορία, άνοιξε το συρτάρι του, γέμισε ένα ποτήρι και πρόσφερε Black and White στον πολίτη που κόντευε να ξεραθεί απ' τη λαχτάρα του. Μπορεί το ανέκδοτο να ακούγεται κάπως μπουρλέσκο, αλλά αν λογαριάσει κανείς την έλλειψη στοιχειωδών στην αγορά των Τιράνων και το απρόσιτο της εξουσίας, τότε μπορεί να χαμογελάσει... αλβανικά.

— Θα το πληροφορηθώ και αν τα γράψεις σωστά θα σε καλέσω στην Αλβανία, μου είπε αποχαιρετώντας με.

Ο Στάλιν έκανε λάθη

Η παρατήρησή του ότι θα «φακέλωνε» το άρθρο δεν μου πολυάρεσε, γιατί μου θύμιζε ανάλογο περιστατικό στην Αθήνα πριν δυο μήνες, όταν επισκέφθηκα ηγέτη του Περισσού προκειμένου να μου παραχωρήσει συνέντευξη, αυτός με το «καλησπέρα» μου ενεχείρησε ένα φάκελο που περιείχε φωτοτυπίες από άρθρα του ΑΝΤΙ κριτικά για το κόμμα. Και όμως σήμερα, ακόμα και στα Τίρανα, ο Στάλιν —ή το άγαλμά του— δεν στέκεται καλά.

— Το άγαλμα του Στάλιν θα το τινάξει μια μέρα η ίδια η Σιγκουρίμι, μου παρατήρησε ξένος διπλωμάτης. Έτσι θα πετύχει διπλό κέρδος: Και απ' τον Στάλιν

θα απαλλαγεί και εκτόνωση θα προσφέρει στο λαό.

Πρέπει να σημειωθεί ότι φέτος, για πρώτη χρονιά, δεν γιορτάστηκε ούτε η επέτειος της γέννησης ούτε η επέτειος του θανάτου του Ιωσήφ Βησσαριόνοβιτς. Το ίδιο βράδυ αμέσως μετά τα «χαριτολογήματα» με τον υπουργό Εσωτερικών είχα την ευκαιρία που επιμονα αναζητούσα από δυο μέρες: τη δυνατότητα να συνομιλήσω, με τον υπ' αριθμόν 2 του καθεστώτος, τον Φώτο Τσάμη. Τακτικός μέλος του ΠΓ, γραμματέας της ΚΕ, παλαιμάχος και συναγωνιστής του Ενβέρ Χότζα, ο Φώτο Τσάμη είναι από χρόνια ιδεολογικός υπεύθυνος του κόμματος και σήμερα υπολογίζεται ο λόγος του περισσότερο και από τον μάλλον διακοσμητικό πρωθυπουργό Αντίλ Τσαρτσάνι.

— Ελπίζω να μου λύσετε εσείς την απορία μου, σαν ένας Σουσιλώφ της Αλβανίας...

— Ε, όχι και Σουσιλώφ. Αλλά προχωρήστε, μου αντείπε.

Τα προηγούμενα εικοσιτετράωρα, σε όλες τις συνομιλίες που είχα με, επίσημους ή μη, Αλβανούς δεν άκουσα την τόσο οικεία από τις προηγούμενες επισκέψεις αναφορά στο μαρξισμό - λενινισμό - σταλινισμό. Σήμερα στην Αλβανία όλοι μιλούν για την ΕΟΚ, την ΔΑΣΕ, το Κοινό Ευρωπαϊκό Σπίτι κ.ο.κ. Αλλά και τις επόμενες ημέρες στη διαδρομή προς τα σύνορα, οι πινακίδες με τις δοξολογίες για τον Χότζα μου φάνηκαν ότι είχαν περιοριστεί, ενώ άλλες, νέες, με αναφορές στην Ευρώπη, είχαν εμφανιστεί. Στην απορία μου, ο Φώτο Τσάμη άρχισε ένα μάλλον παράξενο και ατελείωτο λόγο όπου κοντολογίς μου είπε ότι «και οι χριστιανοί έλεγαν όπως και οι σοσιαλιστές ενδιαφέρθηκαν,

για την ευτυχία του ανθρώπου. Πριν από τον Μαρξ πολλοί ήταν οι σοσιαλιστές (έγινε αναφορά και στον Ρουσώ και τον Σαιν-Σιμόν και τον Όουεν), ο Μαρξ όλα αυτά τα ανέπτυξε και ο Λένιν τα κωδικοποίησε, ενώ ο Στάλιν τα εφάρμοσε στην πράξη».

— Και εγώ σοσιαλιστής είμαι, κατέληξε.

— Ναι, αλλά ο Στάλιν...

— Ο Στάλιν έκανε λάθη, μου παρατήρησε.

Μου φάνηκε ότι δεν άκουσα καλά και τον ρώτησα αν μπορώ να γράψω ότι ο Φώτο Τσάμη λέει ότι «ο Στάλιν έκανε λάθη».

— Βεβαίως, απάντησε.

— Μήπως τότε και ο Χότζα έκανε λάθη ή ο Χρουστσώφ είχε δικιο;

Δεν πήρα απάντηση. Όταν τον ξαναρώτησα μήπως «και ο σύντροφος Αλία και ο ίδιος είχε κάμει λάθη» μου περιέγραψε δια μακρών τα μέτρα για την κτηνοτροφία που «είχε πάρει ο σύντροφος Αλία και η ζωή θα δείξει αν είχε κάμει λάθος» και ότι ο ίδιος «αν είχε κάμει λάθη αυτά είναι επί της θεωρίας αφού δεν ασχολείται με πρακτικά θέματα».

Η συζήτηση επανήλθε στο προσφιλές θέμα της ΔΑΣΕ και ο γραμματέας της ΚΕ ρώτησε με πικρία γιατί η Ελλάδα φέρνει αντιρρήσεις για την προσχώρηση της Αλβανίας. Του είπα την άποψη ότι προϋπόθεση είναι η εγκαθίδρυση νέων θεσμών, πολιτικές, θρησκευτικές ελευθερίες κ.τ.λ.

— Μελετήστε καλά τα ντοκουμέντα γιατί έτσι την πάθαμε και μεις με την ΕΟΚ. Προσχωρήσαμε αδιάβαστοι και τώρα τραβάμε τα μαλλιά μας.

Είναι όμως μάλλον απίθανο να καταλαβε τον πόνο μας, γιατί όλοι τώρα στην Αλβανία βλέπουν τη ΔΑΣΕ σαν το

Με το Φώτο Τσάμη (τρίτος από αριστερά) και δύο Αλβανούς διπλωματικούς (αριστερά) στη δεξίωση στο Παλάτσο Μπριγκάντα.

Ο υπουργός Αντ. Σαμαράς με μέλη της διπλωματικής αντιπροσωπείας και Έλληνες δημοσιογράφους, υπό την σκέπη του Στάλιν ατενίζουν προς τον αδριάντα του Λένιν. Όταν η Σιγκουρίμι ανατινάξει το άγαλμα του Ιωσήφ Βησσαριόνοβιτς ποιος θα φροντίσει για τον Βλαδίμηρο Ίλιτς;

μαγικό ραβδί που μεταμορφώνει την ανέχεια σε ευμάρεια.

Μου ανέφερε πάντως ότι έχουν θεσμοθετήσει μια σειρά από μέτρα που συμβαδίζουν με τις προδιαγραφές της ΕΟΚ.

Η αλήθεια είναι ότι από τις αρχές Ιουλίου έχουν ψηφιστεί διαδοχικά και με θαυμαστή ταχύτητα μια σειρά νόμων: Περιορίστηκε για εξαιρετικές περιπτώσεις η θανατική ποινή και προβλέπεται μετατροπή της, προβλέπεται σειρά ευεργετικών διατάξεων στην περίπτωση «προτέρου εντίμου βίου», «εγκλήματα εναντίον του Κράτους» θεωρούνται απλές ποινικές παραβάσεις, στο εξής δικαιούσαι να έχεις δικηγόρο - υπερασπιστή, επιτρέπεται η ελευθερία συνελεύσεων, χορηγούνται διαβατήρια κ.ο.κ. Την παραμονή της Διαβαλκανικής ανακοινώθηκε ο νέος εκλογικός νόμος που προβλέπει περισσότερους του ενός υποψηφίους στις εκλογές. Και μόνη η απαρίθμηση όλων αυτών και άλλων λεπτομερειακών διατάξεων απεικονίζει το καθεστώς του ζόφου που επικρατούσε —και επικρατεί ακόμα— στη χώρα, αφού πολλά απ' αυτά «είναι μόνον στα χαρτιά».

Αλλά και για την απελευθέρωση της αγοράς έχουν στο ίδιο διάστημα ψηφιστεί σειρά νόμων με σκοπό την προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Σημαντική καινοτομία, που πέραν της οικονομικής σημασίας έχει και αυτή πολιτικές και ιδεολογικές επιπτώσεις: ό,τι μέχρι σήμερα ήταν προδοσία και κατάρα, το άνοιγμα προς τα έξω δηλαδή, είναι τώρα ευλογία και υπέρτατος νόμος. Η ξеноφοβία γίνεται ξενοφιλία.

Κάνει λάθη ο σ. Αλία;

Η ζωή θα δείξει αν ο **Ραμίζ Αλία** κάνει λάθη. Είναι πάντως ο μόνος που αυτή τη στιγμή θα μπορούσε να οδηγήσει σε κάποια διέξοδο από την κρίση την αλβανική κοινωνία. Απέναντί του έχει την **Ντεσμιγιέ Χότζα**, τη «χήρα» που ελέγχει τα 55 από τα 95 μέλη της ΚΕ. Πολλοί πιστεύουν ότι πρόκειται για συμπαιγνία αφού οι «*παλαιμαχοί*» —ή βετεράνοι για τα καθ' ημάς— έχουν ενιαίο μέτωπο και το μόνο μέλημά τους είναι η αποφυγή εμφύλιας τραγωδίας. — *Γιατί όλο μας μιλάτε εσείς οι ξένοι για τη Ρουμανία;* με ρώτησε ένα μεσαίο στέλεχος.

Τσαουσέσκου, Βουκουρέστι, Ρουμανία, είναι οι λέξεις που κυνηγούν σαν εφιάλτες την αλβανική εξουσία. Θα μπορέσουν να οδηγηθούν σε μια λύση παρόμοια με της Βουλγαρίας; Αλλά πώς και με ποια μεθόδευση;

Είναι αμφίβολο αν αυτή τη στιγμή η αλβανική ηγεσία έχει ένα συνεκτικό σχέδιο εξόδου από την κρίση. Οι κινήσεις της χαρακτηρίζονται από τακτικισμό και ο προσανατολισμός προς την Ευρώπη έχει πάμπολλα στοιχεία αοριστίας. Οι Αμερικανοί δεν είναι πια εχθρός και αναμένεται η αναθέρμανση των σχέσεων με τους Σοβιετικούς μήπως και εξασφαλιστούν τα ανταλλακτικά εργοστασίων σοβιετικής τεχνολογίας που είναι υπό κατάρρευση, όπως λ.χ. το μεγάλο συγκρότημα «*Ενβέρ Χότζα*» έξω από τα Τίρανα.

Η αγροτική παραγωγή έχει δραματικά μειωθεί. Η αδιαφορία έχει επιλεγεί ως μέσο διαμαρτυρίας. Και ο αγρότης,

προκειμένου να ζήσει πρέπει να «κλέψει», να αποκρύψει δηλαδή μέρος της παραγωγής. Οι αμπελώνες που παρατηρούσες ανθηρούς πριν τρία χρόνια στη διαδρομή από τα Τίρανα ως τα σύνορα, έχουν ξεραθεί και δεν ανανεώνονται. Οι φυτείες του καλαμποκιού έχουν γίνει βοσκότοποι. Οι κύριοι συναλλαγματικοί τομείς πάνε απ' το κακό στο χειρότερο:

- Η παραγωγή ενέργειας από υδροηλεκτρικά φράγματα έχει μειωθεί λόγω της ξηρασίας που έπληξε την Αλβανία. Το μεγαλύτερο φράγμα της χώρας —της Κέρζα στο Βορρά— δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από το Μόρνο.

- Το πετρέλαιο, που έτσι κι αλλιώς δεν είναι άριστης ποιότητας, προκειμένου να αξιοποιηθεί χρειάζεται νέες γεωτρήσεις, νέες τεχνολογίες, νέες αντιλήψεις —πράγματα που λείπουν.

- Η παραγωγή του χρωμίου έχει επίσης μειωθεί. Από το 1.100.000 τόνους ετήσιο πλάνο, είναι ζήτημα αν εφέτος πραγματοποιηθεί η εξόρυξη 700.000 τόνων.

Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι να περιορίσουν και πάλι την εγχώρια κατανάλωση κρέατος —παλιά συνταγή για την εξασφάλιση συναλλάγματος. Αλλά έχει παρατηρηθεί άλλο ένα φαινόμενο που δεν υπήρχε παλιά στην Αλβανία: Η μαύρη αγορά συναλλάγματος ήταν άγνωστη αφού οι Αλβανοί δεν είχαν τίποτε να κερδίσουν μαζεύοντάς το: ούτε ταξίδια επιτρέπονταν στο εξωτερικό ούτε ειδικά καταστήματα αγρών με συναλλάγμα υπήρχαν. Τώρα εισήχθη και το φρούτο αυτό.

Όλα αυτά δίνουν μια μάλλον ζοφερή εικόνα —κάτι που κανείς δεν θέλει να κρύψει.

Ούτε οι κομματικοί αναφέρονται πια στα «μεγάλα πλάνα», τις «επιτεύξεις», την «αυτάρκεια» κ.τ.λ. όπως παλιά. *Γενικευμένη γκρίνια*, είπε ψυχρός παρατηρητής και γνώστης της οικονομίας της χώρας. Η δυσανεξία είναι εμφανέστερη στους νέους ανθρώπους. Είναι χαρακτηριστικό ότι το κόμμα απέφυγε να συγκαλέσει Ολομέλεια της οργάνωσης της Νεολαίας.

Πώς θα βγει ο φετινός χειμώνας με τις προϋποθέσεις αυτές; Η ασφαλιστική δικλείδα των πρεσβειών έχει κλείσει. Υψηλές μάντρες και συρματοπλέγματα έχουν υψωθεί, οι εισοδοί είναι ελεγχόμενες και έχουν ενισχυθεί οι φρουρές. Αλλά και οι ξένες πρεσβείες δεν είναι πρόθυμες να δεχτούν νέους φυγάδες.

Τι όμως επιθυμεί πραγματικά η σημερινή εξουσία; Η **Βικτωρία Τσούρη**, αντιπρόεδρος της Βουλής και «κοινοβουλευτική εκπρόσωπος» της μειονότητας, χάνοντας κάποια στιγμή την

ψυχραιμία της στη Δελβίτσανη, είπε για τους μειονοτικούς:

— Ας φύγουν λοιπόν, ας φύγουν να ησυχάσουμε.

Η ιταλική πρεσβεία ζήτησε να μπουκαστούν αστυνομικοί στον περίβολό της για να διασφαλιστεί από την επανάληψη της ιστορίας των αδελφών Πόπα που έμειναν έγκλειστοι — με ταυτόχρονο περιορισμό στις κινήσεις των Ιταλών διπλωματών — για μια πενταετία. Που είσαι λοιπόν, κραταιά και υπερήφανη Ιταλία;

Με τη συσσώρευση προβλημάτων αυτής της κλίμακας και την έλλειψη κάποιων διεξόδων, είναι προβληματική η αποφυγή μιας ολέθριας σύρραξης. Θα δείξει την απαιτούμενη ευελιξία το καθεστώς;

Ποιος έκλεψε τον Κανταρέ :

Την ημέρα που δινόταν στη δημοσιότητα το ανακοινωθέν της Διαβαλκανικής και το καθεστώς ήταν έτοιμο να πανηγυρίσει, ένα απρόβλεπτο γεγονός επεσκίασε κάθε νέο που προερχόταν από τα Τίρανα. Ο δοξασμένος συγγραφέας, το καμάρι της Αλβανίας, ο συγγραφέας Ισμαήλ Κανταρέ ζητούσε πολιτικό άσυλο στο Παρίσι όπου βρισκόταν μαζί με όλη την οικογένειά του από τις αρχές Οκτωβρίου και δημοσιοποιούσε μια δήλωση όπου μεταξύ άλλων διακήρυσσε:

« Ελπίζω ότι θα επιστρέψω μια μέρα, όχι πολύ μακρινή, στη χώρα μου. Και λέγοντας αυτό δεν εννοώ επιστροφή την επομένη μιας καταστροφής, αλλά την επομένη της έναρξης ενός αληθινού εκδημοκρατισμού. Καλώ όλους τους Αλβανούς όπου κι αν βρίσκονται, καθώς και όσους ενδιαφέρονται για τη χώρα μας, να χρησιμοποιήσουν όλα τα ειρηνικά μέσα για να οδηγηθούμε σε δημοκρατική λύση που η έλευσή της, για μένα είναι αναμφίβολη».

Ποια ήταν αλήθεια τα κίνητρα του Ισμαήλ Κανταρέ;

Οι εξηγήσεις έδιναν και έπαιρναν. Αναζητώντας μια άκρη είχα την ευκαιρία να συζητήσω την περίπτωση με πολλούς, και μπόρεσα, αν όχι να βρω την άκρη, τουλάχιστον να καταγράψω ιδέες και αντιλήψεις που κυκλοφορούν.

Όσο και αν απομυθοποιεί τον Κανταρέ, το πιθανότερο — και το κυνικό συμπέρασμα — είναι πως ψυχανεμίστηκε ότι το καράβι βυθίζεται και θέλησε να πάρει εγκαίρως τις αποστάσεις του. Πόσο εγκαίρως; Στο τελευταίο τεύχος του ξενόγλωσσου περιοδικού «Η Αλβανία Σήμερα», δίπλα σε κείμενα του Αλία, της Νεσμιγιέ, του Τσαρτσάνι, δημοσιεύεται πολυσέλιδο άρθρο του

Κανταρέ για την αλβανική λογοτεχνία που αξίζει να προσεχτεί. Πολλές οι αμφισημίες. Αλλά και το λιβανωτό στην εξουσία δεν απολείπει. Κάπου λ.χ. σημειώνει:

« Όλα αυτά έρχονται σε αντίθεση προς την γραμμή του κόμματος σ' ό,τι αφορά τη λογοτεχνία και την τέχνη. Η πιο ακριβής απόδειξη αυτού είναι το γεγονός ότι στη μεταπολεμική περίοδο στην Αλβανία δεν υπήρξε και δεν υπάρ-

χει θεσμός λογοκρισίας, πράγμα που είναι προς τιμήν του σοσιαλιστικού μας κράτους. Εάν υπάρχουν άνθρωποι που δεν τους αρέσει αυτό, τότε βρίσκονται εκτός τόπου και χρόνου και αντιτίθενται στην εξέλιξη και την πρόοδο της χώρας, στη σοσιαλιστική δημοκρατία και στις προοπτικές, που ανοίγει στον αλβανικό πολιτισμό το 8ο συνέδριο του κόμματος».

●

— Ήταν μια μελετημένη πράξη για να δυσφημίσει τα ανοίγματά μας, να αμαυρώσει τις εντυπώσεις της Διαβαλκανικής, σχολίασε ο Φώτο Τσάμη.

— Ο Κανταρέ ήταν το χαϊδεμένο παιδί της εξουσίας. Απολάμβανε τόσα που μόνο ο Πρόεδρος Αλία μπορούσε να απολαμβάνει, μου είπε ένας δημοσιογράφος.

Δεν είναι πατριώτης δεν είναι Βαλκάνιος. Για μένα είναι ένα μυστήριο. Ίσως το έκανε για να αρέσει στους δυτικούς και να πάρει το Νόμπελ της Λογοτεχνίας που από καιρό κυνηγά, παρατήρησε ο Πρόεδρος της Ένωσης Συγγραφέων και Καλλιτεχνών, Ντιτερό Αγκόλι.

Παρουσία και του Φώτο Τσάμη, ρώτησα τον Αγκόλι αν η Ένωση σκοπεύει να πάρει διοικητικά μέτρα (διαγραφή κ.τ.λ.) εναντίον του.

— Πρέπει να το σκεφθούμε και να συζητήσουμε πάνω σ' αυτό, μου απάντησε.

Ντιτερό Αγκόλι: «Στο μυθιστόρημά μου (1972) "Η άνοδος και η πτώση του σύντροφου Ζύλφο" που εξέδωσε φέτος ο γαλλικός οίκος Γκαλιμάρ στιγματίζω τους γραφειοκράτες και την αποξένωσή τους από το λαό».

Δελβίτσανη, Κοίμηση της Παναγίας. Τα αγαθά γαϊδούρια, δεμένα στο προστώο, δροσίζονται στην ποτίστρα. Σε λίγη ώρα ο νομάρχης κ. Φλαμούρ Τσάνι τα απομάκρυνε όπως πλησίαζε προς το ναό ο Έλληνας υπουργός περιβαλλόμενος από τους κατοίκους του χωριού.

Ζηλεύουν γιατί σας αγαπάμε

ΤΑ ΜΕΣΑ ενημέρωσης κάλυψαν με εκτενείς ανταποκρίσεις το οδοιπορικό της Παρασκευής 26/10, στην Κλεισούρα, το Αργυρόκαστρο, την Δελβίτσανη και το Γοραντζή. Οι τακτικοί αναγνώστες του περιοδικού είχαν την ευκαιρία να διαβάσουν στο παρελθόν, τις εντυπώσεις που αποκόμισα σε δυο προηγούμενες επισκέψεις στην περιοχή, την Άνοιξη και το Φθινόπωρο του 1987. Έτσι, στο σημείωμα αυτό δεν υπάρχουν πολλά νεώτερα στοιχεία και πληροφορίες. Όμως, η πρόσφατη επίσκεψη, ήταν για μένα επιβεβαιωτική των πρώτων εκείνων διαπιστώσεων. Αλλά υπήρξε και κάποιο νέο στοιχείο:

● Οι κάτοικοι των μειονωτικών περιοχών —όπως και στην υπόλοιπη Αλβανία— έχουν τώρα κερδίσει την ελπίδα και η φωνή τους βγαίνει θαρρετά. Από την άλλη μεριά, η εξουσία χάνει την ψυχραιμία της και δεν μπορεί να συγκρατήσει τον εκνευρισμό της.

ΓΙΑΤΙ, πώς αλλιώς να εξηγήσει κανείς τη συμπεριφορά του νομάρχη Αργυροκάστρου κ. Φλαμούρ Τσάνι που διαμαρτυρόταν προς τον κ. Αντ. Σαμαρά ότι «χαλά το πρόγραμμα» —δηλαδή δεν παρέμεινε στην αίθουσα του Πολιτιστικού Κέντρου της Δελβίτσανης για να συνεχίσει προπόσεις με ρακί, αλλά προτίμησε να επικοινωνήσει με τους κατοίκους του χωριού... Αταιρίαστη σε διπλωμάτη και η συμπεριφορά του πρέσβη της Αλβανίας στην Αθήνα κ. Ιξεντίν Χαϊντίνι, ο οποίος απείλησε τον υπογράφωντα με ...απέλαση ως τα σύνορα, επειδή στο χωριό Γοραντζή μοίραζε βιβλία στα παιδιά. Και οι δυο τους, νομάρχης και πρέσβης, επιδόθηκαν στη συνέχεια στη λαφυραγώγηση των βιβλίων που μοιράσαμε στα παιδιά του Γοραντζή.

ΚΑΙ ΜΕΣΑ σ' όλο αυτόν τον εκνευρισμό, προστέθηκαν οι υστερικές διαμαρτυρίες της κ. Βικτωρίας Τσούρη, ισόβιας βουλευτίνας της Δρόπολης και αντιπροέδρου της Αλβανικής Βουλής, γιατί «χαλώντας το πρόγραμμα, ο Έλληνας υπουργός και η συνοδεία του έδειξαν περιφρόνηση προς τους εκλεγμένους που εκπροσωπούν τον λαό!». Προηγουμένως, η κ. Τσούρη δεν απέκρυβε την ανυπομονησία της «να φύγουν όλοι (οι μειονοτικοί, δηλ.) και να ησυχάσουμε», λες και η πατρίδα γη των Δροπολιτών ήταν «δικό της χωράφι».

ΠΙΣΤΕΥΩ ότι αυτός ο εκνευρισμός δεν οφειλόταν μόνον στο «σπάσιμο του πρωτοκόλλου». Ούτε μόνον επειδή διαδηλώθηκε η λαχτάρα των νέων Βορειοηπειρωτών για τα ελληνικά βιβλία, που έτρεχαν να τ' αρπάξουν από τα χέρια μας. Η ταραχή τους κορυφώθηκε μετά τον περίπατο στην Δελβίτσανη που μας οδήγησε στο στάυλο-αποθήκη που ήταν κάποτε η εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Εκεί είδαμε και τη θλιβερή εικόνα της εκκλησιάς, αλλά και την εμμονή των κατοίκων να ασκούν τη λατρεία της: σε μια κόγχη, υπήρχαν αυτοσχέδια καντήλια. Και ασφαλώς δεν ήθελαν να τα δούμε αυτά. Και επειδή εμείς τα είδαμε, ξυλοκοπήθηκαν οι κάτοικοι της Δελβίτσανης.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, το περίφημο «πρωτόκολλο» ήταν στην πραγματικότητα μια κωλυσιεργία και ένα «ροκάνισμα» του χρόνου μας, ώστε να μην προλάβουμε να επισκεφθούμε τα δυο χωριά. Τελετουργίες οικείες στην εξουσία, στήθηκαν και όταν ούτε και αυτές ευδοκίμησαν, τότε κλείστηκε με φορτηγά ή διασταύρωση προς το Γοραντζή. Ευτυχώς, η αποφασιστικότητα του κ. Α. Σαμαρά ανέτρεψε το πρωτόκολλο.

ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ παρά να θυμηθώ ότι το 1987 η κ. Μελίνα Μερκούρη και ο κ. Ευ. Κουλουμπής επέδειξαν ευαισθησία, συγχρωτίστηκαν, μίλησαν και χόρεψαν με τους κατοίκους του χωριού Λιβαδιά, σε αντίθεση με τους κ. Καρ. Παπούλια και Τ. Ρουμελιώτη που παρέμειναν πιστοί στο «πρωτόκολλο», συντροφεύοντας τον κ. Σωκράτ Πλάκα στο Πολιτιστικό Κέντρο.

ΟΙ ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ αυτές ίσως να αποτυπώνονται καλύτερα στα λόγια που μας απηύθυνε ένα παλικάρι στο Γοραντζή: «Μην στεναχωριέστε που κάνουν έτσι. Ζηλεύουν γιατί σας αγαπάμε».

Χ.Γ.Π.

Υ.Γ. Με πικρία διάβασα κάποια δημοσιεύματα συναδέλφων στον αθηναϊκό Τύπο, με κορυφαίο εκείνο της κ. Κύρας Αδάμ στην «Ελευθεροτυπία» της 27/10, όπου ειρωνικά κατέγραψε την επικοινωνία μας με τους κατοίκους της Δελβίτσανης σαν *στημένο χάπενινγκ* και εξομοίωνε τη συμπεριφορά του κ. Φλαμούρ Τσάνι με την στάση της ελληνικής αντιπροσωπείας. Σε επόμενες δημοσιεύσεις αυτά «απαλύνθηκαν», αλλά ατυχώς, «scripta manent» προς αξιοποίηση από προπαγανδιστές.

Το πρωί εκείνης της ημέρας είχα μια μακρά συζήτηση με τον Αγκόλι. Ο ίδιος είναι τώρα και δεκαοχτώ χρόνια Πρόεδρος μιας Ένωσης που απαριθμεί περίπου 2.000 μέλη. Το σύστημα εκλογής είναι περίπλοκο. Το συνέδριο εκλέγει 65 μέλη· κάτι ανάλογο με Κεντρική Επιτροπή. Αυτοί εκλέγουν 21 άτομα, αντιπροσωπευτικά όλων των επαγγελματιών που στεγάζει η Ένωση. Οι 21 εκλέγουν 3 γραμματείς (ο καθένας από τους τομείς των εικαστικών, της μουσικής και των συγγραφέων) και τον πρόεδρο. Το συνέδριο *συνέρχεται* κάθε 7 χρόνια —το επόμενο είναι για το 1991. Η ιδιότητα του μέλους εξασφαλίζει τα μέσα εργασίας (γραφομηχανή, χαρτί, υλικά για τους ζωγράφους, όργανα για τους μουσικούς κ.τ.λ.) αλλά και το δικαίωμα άδειας.

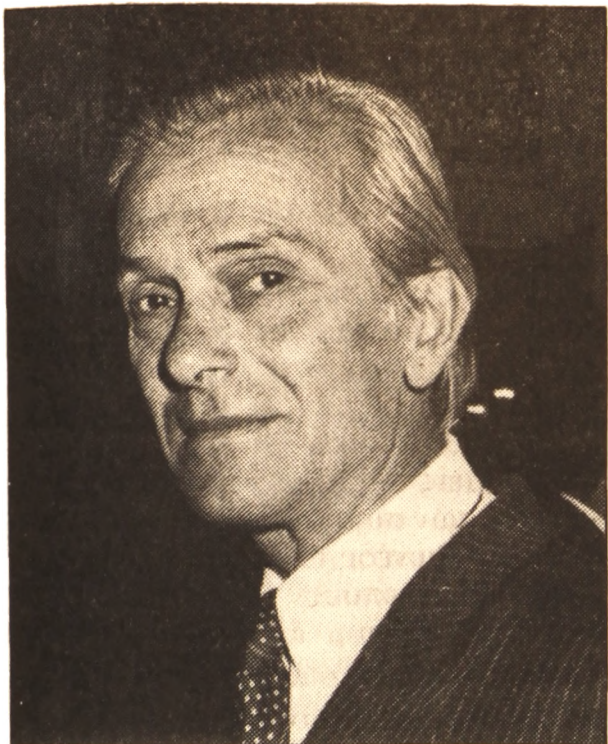
Η συζήτηση προχώρησε σε πνευματικότερα των βιοποριστικών θέματα. Ο Ντιτερό Αγκόλι φαίνεται πολύ προβληματισμένος και σε μιαν άλλη εποχή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί «δεξιός αναθεωρητής» κι ας είναι ο *poeta laureata* και ο προνομιακός διανοούμενος της Αλβανίας.

— Τώρα αναθεωρούμε τις ιδέες που είχαμε για την ατομική ιδιοκτησία, την κεντρικά σχεδιασμένη οικονομία κ.τ.λ. Με τη μέθοδο του σοσιαλιστικού ρεαλισμού παρουσιάζαμε τους θετικούς ήρωες μόνο και δείχναμε τις ανθρώπινες σχέσεις σαν πολιτικές σχέσεις. Αυτά όμως άλλαξαν σιγά σιγά. Σημαντικές αλλαγές έγιναν στις νοοτροπίες τώρα και 2-3 χρόνια, αλλά κυρίως από φέτος το Γενάρη...

— Και ο μαρξισμός - λενινισμός;

— Σίγουρα άλλαξε και το λεξιλόγιό μας. Παλιά ο λόγος ήταν μεγαλόφωνος. Μεταξύ τους οι επίσημοι ή μπροστά σε κάποιον ξένο μιλούσαν έτσι που νόμιζες ότι δεν είχες να κάνεις με ανθρώπους, αλλά με ραδιόφωνα. Ο μαρξισμός - λενινισμός χρησιμοποιούνταν ως δόγμα. Τώρα ούτε ο πάπας δεν χρησιμοποιεί παλιά δόγματα. Εγώ πιστεύω στο σοσιαλισμό. Αν και δεν είχαμε ποτέ εδώ ούτε καπιταλισμό, ο λαός μας το σοσιαλισμό που πετύχαμε τον θεωρεί πρόοδο. Αλλά θέλουν σοσιαλισμό πιο ελεύθερο, θέλουν κέρδη, νομιμότητα, επιζητούν την ατομικότητα και αποστρέφονται την άμορφη μαζικότητα.

Τον ρώτησα αν αυτά τα υποστήριζε παλιότερα, αν έχουν γίνει στο παρελθόν παραβιάσεις της νομιμότητας και αν έχουν πραγματοποιηθεί διώξεις εναντίον καλλιτεχνών. Αν και η απάντηση δεν ήταν σαφής, μου είπε ότι λειτουργεί μια επιτροπή αποκατάστασης και έτσι επανήλθαν σαν μέλη της Ένωσης άξιοι καλλιτέχνες όπως ο ποιητής Γιώργο Μπλάτσι και ο σκηνοθέτης του θεάτρου Μιχαλάκη Λουαράσι.

Ο ποιητής Γιώργος Μπλάτσι.

Αναζητήσα μέσω της γραμματείας Τύπου τον Γιώργο Μπλάτσι. Το βράδυ ήταν κιόλας στο ξενοδοχείο «Ντάιτι», στη δεξίωση για τους εκπροσώπους του Τύπου. Μικροκαμωμένος, ζωηρός και με χαρούμενο πρόσωπο. Με οικειότητα και χωρίς δισταγμούς μου απαντούσε σε ό,τι κι αν τον ρωτούσα:

— Τον Αγκάλι; Α, εγώ δεν τον ψήφισα. Άλλωστε με είχαν διώξει από την Ένωση. Στο επόμενο συνέδριο; Κάποιος νέος ας έρθει. Γιατί να ψηφίσω τον Αγκάλι;

Τον ρώτησα πώς και έγινε και τον διέγραψαν. Και τότε ξέσπασε:

— Ο Κανταρέ φρόντισε γι' αυτό. Είχα δώσει το 1959 μια κριτική για τον Κανταρέ, μια οξεία, επικριτική άποψη για το έργο του. Ξέρετε, αυτός είναι μοντερνιστής, χάλασε το λόγο μας. Ε, λοιπόν, όχι μόνο δεν δημοσιεύτηκε ποτέ η κριτική μου, αλλά στο τέλος με διέγραψαν και από την Ένωση. Ο Κανταρέ είχε από τότε μεγάλη επιρροή. Ίσως να ζήλευε κιόλας γιατί οι δικές μου μεταφράσεις του Πούσκιν ήταν πιο δημοφιλείς από τις δικές του.

Ο Γιώργο Μπλάτσι μεταφράζει από τα ιταλικά, τα ρωσικά, τα ελληνικά. Μου απήγγειλε τον «Τάφο» του Παλαμά, αγαπά τον Σεφέρη, τον Καβάφη. Μου χάρισε μια συλλογή του, την πρώτη που εξέδωσε μετά από τόσα χρόνια και περιλαμβάνει και μεταφράσεις Χάινε, Λογκφέλου, Πούσκιν και Σολωμό: «Στων Ψαρών την ολόμαυρη ράχη...» άρχισε και πάλι την απαγγελία.

— Τελοσπάντων κύριε Μπλάτσι, αν υποθέσουμε ότι το κράτος πάρει μέτρα εναντίον του Κανταρέ εσείς δεν θα κάνετε κάποια δήλωση να του συμπαρασταθείτε;

— Εγώ να συμπαρασταθώ στον Κανταρέ; Τριάντα χρόνια δηλώνω εχθρός του... Αν ήθελε να παλέψει ας πάλευε μέσα στη χώρα του. Εγώ έχω γράψει

Dh. Sollomos

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΑ Ε ΨΑΡΑΣΕ

*Në Psara, ku sundon qetësia,
Nëpër shkumb endet vetëm Lavdia,
Me vështirimin mbi trimat e ndritur.
Përmbi flokët, kurorën e vet
E ka thurur nga bar' i përzhitur,
Që ka mbetur në tokën e shkretë.*

«Στων Ψαρών την ολόμαυρη ράχη...» ο εθνικός μας ποιητής μεταφρασμένος από τον Γιώργο Μπλάτσι.

πως οι Αλβανοί πολεμάνε, αλλά δεν ξέρουν γιατί πολεμάνε...

Γυρίσαμε αλλού τη συζήτηση. Ήθελα να μάθω τη γνώμη του για κάποιον «απόβλητο» — και μεγάλο — των αλβανικών γραμμάτων. Τον λυρικό ποιητή Gjergj Fishta, καθολικό παπά ο οποίος συν τοις άλλοις συνδιαμόρφωσε το αλβανικό αλφάβητο. Είναι χαρακτηριστικά τα όσα γράφει στην «εντός γραμμής» ιστορία της Αλβανικής Λογοτεχνίας (έκδοση 1980) ο Koco Bihiku, παραλαμβάνοντας τον Φίστα μαζί με μια ολόκληρη σχολή λυρικών (Πρενούσι, Χαράπι, Κολίκι κ.τ.λ.):

«Οι κληρικοί καθολικοί συγγραφείς εξιδανίκευσαν την καθυστερημένη ζωή των ορεσίβειων με τα πατριαρχικά ήθη, πολέμησαν τους νέους όρους της κοι-

νωνικής ζωής, τις δημοκρατικές και υλιστικές ιδέες, ευλόγησαν το πνεύμα υποταγής... υποστήριξαν την ιδεολογική επέκταση του ιταλικού φασισμού, προετοιμάζοντας έτσι την ιταλική εισβολή... κ.τ.λ. κ.τ.λ.».

Για τον Φίστα ειδικά (αλλά και άλλους λυρικούς) έχει αρχίσει μια συζήτηση αποκατάστασής τους και ο Ισμαήλ Κανταρέ τον είχε υποστηρίξει με άρθρα σε φιλολογικά περιοδικά — όχι όμως με ιδιαίτερα εγκώμια. Ο Μπλάτσι μου είπε τη δική του γνώμη:

— Α, ο Φίστα είναι σπουδαίος. Εγώ τον αγαπώ πολύ αν και αυτός είναι Γκέκης (βόρειος) και γω Τόσκης (νότιος).

Ο εξοστρακισμός

και το αγγείο του Διύλου

Οι συζητήσεις περί την τέχνη και την ιδεολογία είχαν πολύ ενδιαφέρον γιατί καταγράφουν και τις αντιστάσεις των παλαιμάχων και τις αναζητήσεις των νεωτεριστών. Ζήτησα τις απόψεις ενός διακεκριμένου Αλβανού επιστήμονα που οι έρευνές του έχουν απήχηση και στο εξωτερικό και είναι γνωστές και στους ειδικούς της πατρίδας μας με τους οποίους άλλωστε συνεργάζεται.

Ο Μουτζαφέρ Κορκούτι είναι προϊστορικός αρχαιολόγος και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο των Τιράνων. Πριν αρχίσω τις ερωτήσεις, μου είπε:

— Μιλώντας για την προϊστορία, υποχρεωτικά θα αναφερθούμε στο παρόν.

Αυτό ακριβώς αναζητούσα. Πώς άραγε αυτός ο προϊστορικός κάνει τις αναγωγές του στο παρόν της πατρίδας του; Ήθελα τη γνώμη του για τον τρόπο που έχουν οργανωθεί οι χώροι στο

Οι κάτοικοι της Δελβίτσας και γύρω χωριών, επιτηρούμενοι από ροπαλοφόρους αστυνομικούς στην πλατεία του χωριού έξω από το πολιτιστικό κέντρο. Οι επίσημοι, στην αίθουσα, του περιγράφουν την κατάσταση της μειονότητας με ρόδινα χρώματα.

Εθνικό Μουσείο των Τυράνων (για το Μουσείο αυτό γίνεται εκτενέστερη αναφορά στο τχ. 360 της 20/11/87 του ΑΝΤΙ).

— Πώς συμβαίνει και η διάταξη των εκθεμάτων καλύπτει για μια περίοδο που αρχίζει από το 4000 π.Χ. (τα πρώτα ευρήματα παρουσίας ανθρώπου στην περιοχή) και συνεχίζει στην εποχή των ελληνικών αποικιών και των ιλλυρικών εγκαταστάσεων, τη ρωμαιοκρατία, το Βυζάντιο, τον Σκεντέρμπεη, την Τουρκοκρατία, τα πασαλίκια του Τεπελενιού και του Μπερατιού, τον πόλεμο Ανεξαρτησίας, την αστική σας Αναγέννηση ως το 1940, να καταλαμβάνει μόνον το ένα τρίτο του χώρου του Μουσείου, ενώ η περίοδος από το 1940 (οπότε ο Χότζα εντάσσεται στους κομμουνιστικούς πυρήνες της Κορυτσάς) ως τις ημέρες μας να καταλαμβάνει τα δύο τρίτα του χώρου; Δεν είναι κάπως περίεργο;

Από την εκτενή ανάλυσή του, προέκυπτε ότι η σημερινή περίοδος είναι η αποφασιστική που σηματοδοτεί το παρόν και το μέλλον της Αλβανίας.

— Άλλωστε, συμπληρώνει, ένα Μουσείο έχει διδακτικούς σκοπούς και οι νέοι πρέπει να έχουν μια επεξεργασμένη άποψη να παρακολουθήσουν. Εν πάση περιπτώσει και το Μουσείο είναι κάτι που θα κριθεί ιστορικά από μια άλλη γενιά...

Σ' αυτό συμφώνησα. Αλλά επανήλθαμε με την απορία μου, γιατί σ' αυτήν την τόσο λεπτομερειακά καταγραμμένη περίοδο, δεν υπάρχει ούτε μία φωτογραφία του Μεχμέτ Σέχου (είχε κατηγορηθεί ως πράκτορας των Ρώσων, των Αμερικανών και των Γιουγκοσλάβων ταυτοχρόνως και είχε πυροβοληθεί από

το σωματοφύλακα του Ενβέρ Χότζα). Η απάντησή του με αποσβόλωσε:

— Όπως γνωρίζετε, στην αρχαία Αθήνα αποβάλλονταν οι πολιτικοί με εξοστρακισμό...

— Μιας και αναφέρατε την ελληνική λέξη εξοστρακισμός, θα μου επιτρέψετε να αναφέρω και άλλες δυο ελληνικές λέξεις: σοφιστεία και βλασφημία. Αλλά τι σχέση έχει η Εκκλησία του Δήμου με τη στενή ομάδα του ΠΓ του ΚΕΑ;

Φοβούμενος ότι θα παρασυρθώ σε τέτοιας λογής μεγαλοστομίες γύρισα τη συζήτηση στο πρόγραμμα σπουδών του Πανεπιστημίου και τις δυνατότητες ανταλλαγών με τη χώρα μας. Όμως μοιραία, ξαναπέσαμε στα πολιτικο - ιστορικο - αρχαιολογικά. Ρώτησα τον κ. Κορκούτι γιατί γκρεμίστηκε η Μητρόπολη της Κορυτσάς και στη θέση της χτίστηκε το Μουσείο Μεσαιωνικής Τέχνης; Δεν υπήρχε χώρος κάπου δίπλα; Η απάντηση ήταν και πολύ αποστομωτική:

— Η Μητρόπολη δεν ήταν αξιόλογο αρχιτεκτονικό μνημείο. Ήταν έργο του Μεσοπολέμου και εκρίθη, ως μη διατηρητέο.

Βέβαια, την ίδια στιγμή μου ήρθε στο νου ο βανδαλισμός του Παττακού στο Ηράκλειο— είχε κατεδαφίσει το Βαλιδέ - τζαμί.

Με τέτοιες αναφορές κύλησε η ώρα. Ο καθηγητής επικαλέστηκε και το επιχείρημα ότι από τα πολλά ευρήματα διαλέγουμε πάντα το χαρακτηριστικό και το προβάλλουμε —όπως το αγγείο του Διπύλου που, ενώ αναφέρεται στα συγγράμματα με δυο αράδες, στο Μου-

σείο της Αθήνας καταλαμβάνει ένα ιδιαίτερο χώρο. Κάπως έτσι είναι και η περίοδος 1940-1990, υπονοούσε.

Η Υπηρεσία Σβέσεως Κηρίων

Καταληκτικά, όπως ξαναθυμάμαι τις ατέλειωτες συζητήσεις για την ιδεολογία και όλα τα σχετικά, αναρωτιέμαι αν τελικά, μέσα στο χάος των ανακατατάξεων και των αναθεωρήσεων θα κυριαρχήσει —αν είναι δυνατόν να κυριαρχήσει— η νηφαλιότητα. Είναι εύκολο να εγκαταλειφθούν προκαταλήψεις, να καταχωνιαστούν ενοχές, να ξεχαστούν πικρίες;

Όταν χώρισα από τον καθηγητή Κορκούτι μου πέρασε απ' το μυαλό άλλο ερώτημα που θα άξιζε να είχα τη δική του απάντηση. Το έθεσα όμως στον Ντιτερό Αγκόλι την επομένη:

— Καλά, είναι το κράτος αθεϊστικό, καλά, οι νεκροί δεν καταλαβαίνουν —αν και όλοι οι λαοί τους σέβονται— αλλά, τουλάχιστον, όταν καταστράφηκαν όλα τα νεκροταφεία της χώρας από άκρη σε άκρη δεν πραγματοποιούνταν και ένας επιπλέον βανδαλισμός, μια και πολλοί από τους τάφους θα ήταν και καλλιτεχνικά μνημεία;

— Δεν έχουν γίνει και τόσες καταστροφές, επέμεινε. Και ούτε το άναμμα των κεριών στους τάφους ως λατρεία έχει απαγορευτεί. Μπορείτε να το διαπιστώσετε και μόνος σας. Εξάλλου, φανταστείτε, συμπλήρωσε, τι πολυπληθή υπηρεσία θα έπρεπε να διαθέτουμε ώστε να γυρίζει τα νεκροταφεία και να σβήνει τα κεριά...

Το επιχείρημα ήταν όντως αφοπλιστικό. Το θυμήθηκα δυο μέρες αργότερα στην Δελβιτσάνη, έξω από την εκκλησία της Παναγιάς, που έχει χτισθεί το 1870 και τώρα έχει μεταβληθεί σε αποθήκη λιπασμάτων. Στο προστώο ήταν δεμένα δυο γαϊδουράκια πριν ο νομάρχης Αργυροκάστρου Φλάμουρ Τσάνι τα απομακρύνει καθώς αντιλήφθηκε ότι ο υπουργός Εξωτερικών πλησίαζε. Όμως δεν πρόλαβε ή δεν σκέφτηκε να εξαφανίσει από μια παρακείμενη κόγχη και τα μπουκάλια που χρησιμοποιούνται σαν καντήλια και με τη φλόγα τους κάπνισαν τον πετρόχτιστο τοίχο.

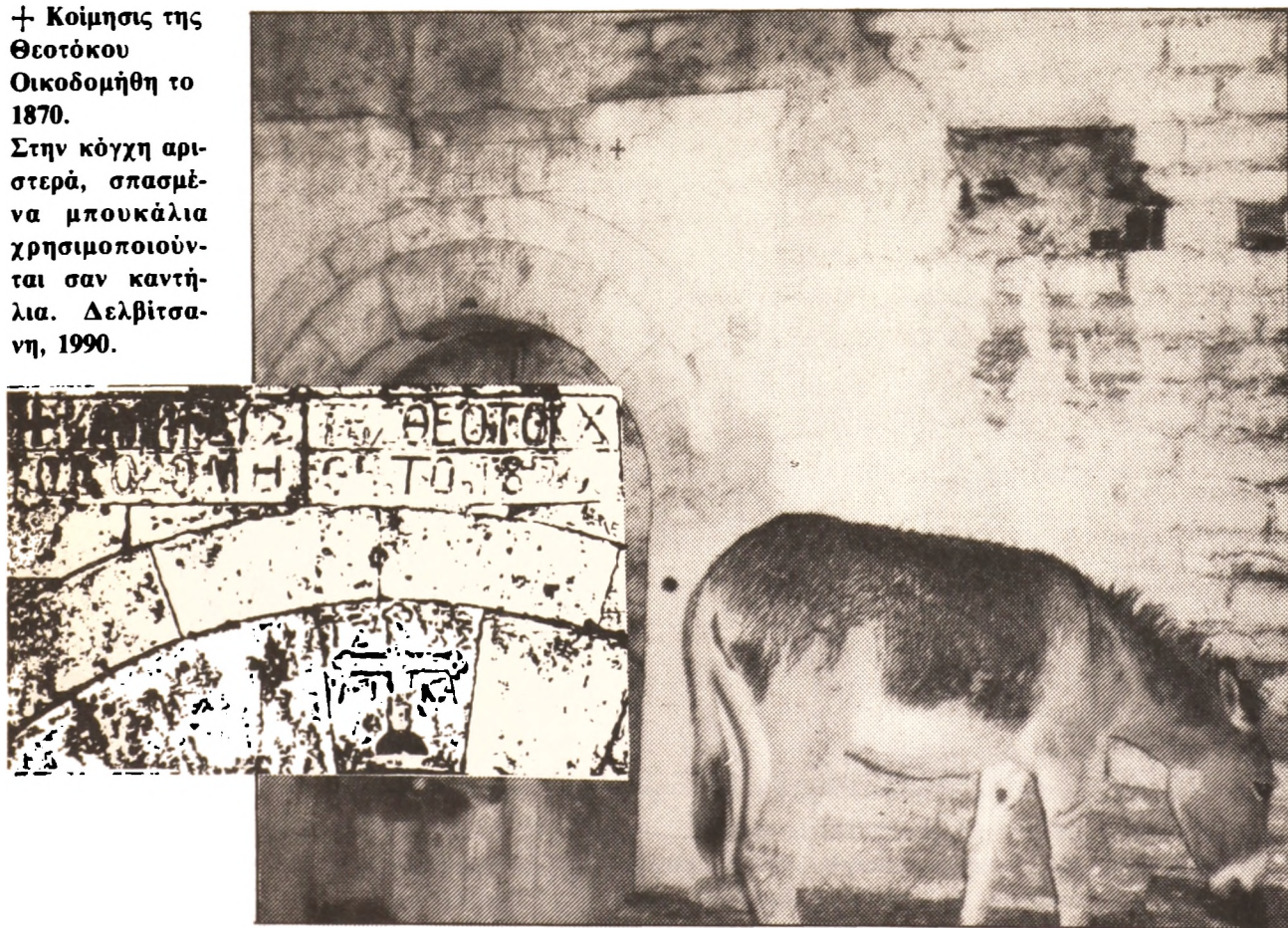
Ίσως ο κ. Νομάρχης, αν είχε την ευστροφία άλλων, να απευθυνόταν στους απρόσμενους επισκέπτες και να έλεγε: — Ιδού, δεν απαγορεύεται η λατρεία. Κάποιοι έρχονται εδώ και ανάβουν και καντήλια...

Χ. Γ. Π.

Φωτορεπορτάζ: Γιάννης Βούτος

† Κοίμησις της Θεοτόκου Οικοδομήθη το 1870.

Στην κόγχη αριστερά, σπασμένα μπουκάλια χρησιμοποιούνται σαν καντήλια. Δελβίτσα, 1990.

Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΟΝ ΠΕΡΣΙΚΟ

Ομιλία του κ. Θέμου Στοφορόπουλου* στην εκδήλωση με θέμα η *Κρίση στον Περσικό Κόλπο*, που διοργάνωσε το Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών (ΕΚΕΜ) την Τρίτη 2 Οκτωβρίου 1990, στο Αμφιθέατρο του Υπουργείου Εξωτερικών.

Η α σας υποβάλω ορισμένες σκέψεις για τη σημερινή κρίση στον Αραβικό Κόσμο.

Ερευνώντας τα αίτια της, δεν μπορούμε παρά να επισημάνουμε τις ευθύνες της Δύσης. Η κατοχή και, αργότερα, η κηδεμόνευση, από την Αγγλία, και η υποστήριξη του σιωνισμού από την Αγγλία, την Αμερική και τους άλλους Δυτικούς, δημιούργησαν, στο Ιράκ, βαθιά και δικαιολογημένα αντιδυτικά αισθήματα.

Ας θυμηθούμε, επίσης, πόσο η Δύση (μαζί, βέβαια, με τη Σοβιετική Ένωση) εξόπλισαν το Ιράκ κατά τον πόλεμο εναντίον του «κακού» Ιράν, με αποτέλεσμα το Ιράκ να ενισχυθεί στρατιωτικά και πολιτικά.

Ας θυμηθούμε και τις τρομοκρατικές μεθόδους του Ισραήλ, κατ' εξοχήν συμμάχου των Αμερικανών: τους «τυφλούς» βομβαρδισμούς, το 1982, από την τακτική ισραηλινή αεροπορία —με αμερικανικό οπλισμό— εναντίον του αμάχου πληθυσμού της Δυτικής Βηρυτού, τις σφαγές στη Σάμπρα και Σατίλα, υπό τα όμματα του τακτικού ισραηλινού στρατού, τους φόνους παιδιών κατά την Ιντιφάντα. Η «ανεπτυγμένη» Δύση, η «ανεπτυγμένη» Αμερική, που σήμερα ηγείται της εκστρατείας εναντίον του Σαντάμ, τι άλλο έκανε στην περιοχή παρά να χρησιμοποιεί ή να επευλογεί τη βία, για να προωθήσει οικονομικά και στρατηγικά συμφέροντα; Είναι για τους λόγους αυτούς που το λαϊκό αίσθημα, σε όλο τον αραβικό κόσμο, βλέπει με συμπάθεια το Ιράκ και τον Πρόεδρό του.

* * *

Άμεση σχέση με την αφορμή της κρίσης έχει το πράσινο φως, που, όπως φαίνεται, οι Ηνωμένες Πολιτείες έδω-

Ο Θέμος Στοφορόπουλος διετέλεσε Πρέσβης της Ελλάδας στον Λίβανο (1981-82), στη Συρία (1983-85) και στην Κύπρο (1986-88).

σαν στον Σαντάμ, να εισβάλει στο Κουβέιτ και να προσαρτήσει το κουβεϊτιανό τμήμα της περιοχής Rumáila καθώς και δύο κουβεϊτιανά νησιά.

Υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι έτσι έχουν τα πράγματα.

Υπάρχει, πρώτον, η συνομιλία, στις 25 Ιουλίου, του Σαντάμ με την Πρέσβη της Αμερικής στο Ιράκ, κυρία April Glaspie που γνώριζε ότι την προτεραία το Ιράκ είχε μετακινήσει δύο τεθωρακισμένες μεραρχίες στα σύνορα με το Κουβέιτ. Η συνομιλία αυτή, την οποία μαγνητοφώνησαν και δημοσίευσαν οι Ιρακινοί —και την οποία οι Αμερικανοί δεν αρνούνται— είναι σαφής για όσους γνωρίζουν το διπλωματικό ιδίωμα που χρησιμοποιείται στη Μέση Ανατολή.

Αφού ξέσπασε η κρίση, η Αμερικανίδα διπλωμάτις έδωσε στους New York Times συνέντευξη και δήλωσε επί λέξει: «Δεν πιστεύω —και κανένας άλλος δεν πιστεύει— ότι οι Ιρακινοί θα έπαιρναν όλο το Κουβέιτ».

Συμβαίνει δε να γνωρίζω την κυρία Glaspie, διπλωμάτη καριέρας, που ήταν Σύμβουλος της Αμερικανικής Πρεσβείας στη Δαμασκό, όταν υπηρετούσα εκεί. Και οι δύο Πρέσβεις της, με τους οποίους υπηρέτησε, τη θεωρούσαν πεπειραμένη, ικανή, πειθαρχική και αραβομαθέστατη.

Αυτή ήταν και η γνώμη των Σύρων αρμοδίων και του Διπλωματικού Σώματος Δαμασκού, την οποία συμμεριζόταν η Πρεσβεία μας.

Η υπόθεση ότι οι Αμερικανοί έδωσαν αυτό το πράσινο φως στο Σαντάμ ενισχύεται και από δύο άλλα στοιχεία.

Από τη φήμη, που κυκλοφόρησε, ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες ετοίμαζαν εκστρατευτικό σώμα για να μεταβεί στο Κουβέιτ μετά την κατάληψη των ανωτέρω εδαφών από το Ιράκ. Αυτό ταιριάζει απόλυτα με την προσπάθεια της Αμερικής να θέσει τη Μέση Ανατολή —και ιδιαίτερα την περιοχή του Κόλπου— υπό τον όσο γίνεται μεγαλύτερο έλεγχό της. Προσπάθεια που εξηγεί και τη στάση της έναντι του Σαντάμ.

Φαίνεται, επίσης, ότι οι Ιρακινές Αρχές θεωρούν πως το κατεχόμενο Κουβέιτ αποτελεί όχι μία, αλλά δύο ιρακινές επαρχίες. Η μία από αυτές περιλαμβάνει την περιοχή Rumáila και τα δύο νησιά.

Τίποτε, όμως, από όλα αυτά (και τίποτε απολύτως) δεν μπορεί να δικαιολογήσει την ιρακινή εισβολή και κατοχή στο Κουβέιτ. Οι αρχές του Διεθνούς Δικαίου και οι αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών πρέπει να εφαρμόζονται σε όλες τις περιπτώσεις, στην Κύπρο, στην Παλαιστίνη, στο Κουβέιτ και όπου αλλού.

* * *

Μη γνωρίζοντας τι θα συμβεί, ούτε, νομίζω, τι έχουν κατά νουν οι πρωταγωνιστές, η κυβέρνησή μας προσπαθεί να πράξει το καλύτερο, όπως το αντιλαμβάνεται.

Εφήρμοσε και εφαρμόζει, όπως έχει υποχρέωση, τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Που, όμως, οφείλεται ότι προχωρήσαμε πέραν των όσων όριζαν οι αποφάσεις του ΟΗΕ και της Κοινότητας, σε ενέργειες τις οποίες οι αποφάσεις αυτές μόνον εκ των υστέρων εκάλυψαν;

Ενέργειες όπως η αποστολή του «Λήμνος», που στείλαμε πριν από την απόφαση 665 του Συμβουλίου Ασφαλείας, βάσει όμως (είναι αλήθεια) αιτήσεως του Κουβέιτ (δηλαδή, της κυβέρνησεως του Εμίρη) και της Σαουδικής Αραβίας.

Ενέργειες όπως η άδεια να διέρχονται, από τον ελληνικό εναέριο χώρο, αεροσκάφη χωρών που μετέχουν στον αποκλεισμό. Ή όπως η άδεια που δόθηκε, στους Έλληνες εφοπλιστές και στην Ολυμπιακή, να μεταφέρουν δυνάμεις των χωρών αυτών, σε εμπορική βάση. (Αρνήθηκε, όμως, η κυβέρνηση να ικανοποιήσει αμερικανικό αίτημα δωρεάν μεταφοράς).

Πόσο εντάσσονται οι ενέργειες αυτές στο πλαίσιο μιας γενικότερης συμμόρφωσης με τη γραμμή της Ουάσιγκτον, με την ελπίδα ότι έτσι θα εξυπηρετηθούν τα εθνικά μας συμφέροντα;

Πάντως, η πολιτική που ακολουθούμε κατά την κρίση, αποβλέπει —σύμφωνα με τη λογική της ερμηνεία, αλλά και με τις δηλώσεις της κυβέρνησης— στην εξυπηρέτηση των εξής σκοπών:

Πρώτον, να προωθήσουμε το εθνικό μας θέμα της Κύπρου.

Δεύτερον, να εξουδετερώσουμε, κατά το δυνατόν, τις προσπάθειες της Άγκυρας να εκμεταλλευθεί την κρίση.

Τρίτον, να προσεγγίσουμε περισσότερο τον υπό διαμόρφωση ευρωπαϊκό αμυντικό μηχανισμό και, ει δυνατόν, να ενταχθούμε σε αυτόν.

Τέταρτον, να διευκολύνουμε τον εφοδιασμό της χώρας μας με πετρέλαιο, υπό τους ευνοϊκότερους δυνατούς όρους.

Έχουμε, εξάλλου, καθήκον να ενδιαφερόμαστε για την τύχη των Ελλήνων ομήρων.

Καίτοι είναι νωρίς για να εκτιμηθεί αν και πόσο αποτελεσματική είναι η πολιτική μας, μπορούμε να κάνουμε μερικές πρώτες σκέψεις.

Είναι αξιοσημείωτο, ότι οι Έλληνες όμηροι έτυχαν ιδιαίτερα ευνοϊκής μεταχείρισης εκ μέρους των Ιρακινών που τους μετέφεραν, ειδικά αυτούς, στη

Βαγδάτη, από το στρατόπεδο όπου ευρίσκοντο. Λέγεται (δεν ξέρω αν είναι αλήθεια) ότι οι Ιρακινοί θα επέτρεπαν στους Ελλαδίτες ομήρους (όπως επέτρεψαν στους Κυπρίους) να αναχωρήσουν, αν δεν είχαμε προβεί σε ορισμένες έντονες δηλώσεις. Ή αν είχαμε δεχθεί ιρακινές προτάσεις, που δέχθηκαν οι Δυτικογερμανοί, να στείλουμε αεροσκάφος του εθνικού αερομεταφορέα να τους παραλάβει.

Καθ' όσον αφορά την προμήθεια πετρελαίου, υπήρξε, όπως ανακοινώθηκε, θετική εξέλιξη, με τη μετάβαση των Υπουργών κυρίων Χριστοδούλου και Δήμα, και του Πρέσβυ κυρίου Αποστολίδη, στη Σαουδική Αραβία.

Για την Κύπρο. Πόσο θα καταφέρουμε να αξιοποιήσουμε την ομοιότητα των εισβολών στο Κουβέιτ και την Κύπρο, όταν εμείς οι ίδιοι εμφανίζουμε το εθνικό μας θέμα όχι ως θέμα εισβολής και κατοχής —όπως πράγματι είναι— αλλά ως διαφορά μεταξύ δύο κυπριακών κοινοτήτων, αποδυναμώνοντας, έτσι, τη θέση μας και στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών;

Όταν δεν αποδυνάμωστε σε μείζονα, συστηματική διεθνή εκστρατεία για να εκθέσουμε τον τουρκικό επεκτατισμό; Όταν δεν επιμένουμε ότι η παρανομία Τουρκία δεν νοείται να λάβει οποιαδήποτε ενίσχυση, ιδίως από εκείνους που λένε τώρα πως ήταν λάθος τους η ενίσχυση του Ιράκ;

Είναι αλήθεια ότι τονίζουμε στα Ηνωμένα Έθνη τον κοινό και παράνομο χαρακτήρα όσων υφίστανται η Κύπρος και το Κουβέιτ.

Και ότι μπλοκάρουμε το 4ο χρηματοδοτικό πρωτόκολλο, παρά τις πιέσεις. Μήπως, όμως, η σωτηρία της ελληνικής μεγαλονήσου είναι ασυμβίβαστη με άλλες συνιστώσες της πολιτικής μας;

στον Κόλπο οι αντίστοιχες;

«Φιλικές και θετικές» συναντήσεις του υπουργού Εξωτερικών του Κουβέιτ (εννοώ τον Εμίρη) με τον κ. Τάρεκ Αζίζ; Και διάλογος Κουβέιτ - Ιράκ για θέματα πολιτικά, οικονομικά και πολιτιστικά;

Και συναίνεση της κυβέρνησης του Εμίρη να λάβει το Ιράκ βοήθεια; Και: *ενδοκουβετιανές συνομιλίες*;

Τι ακριβώς ζητούμε για την Κύπρο; Οικονομικό αποκλεισμό ή και στρατιωτική δράση κατά της Τουρκίας, εκ μέρους των Ηνωμένων Εθνών, για να επαναληφθούν οι διακοινοτικές συνομιλίες με βάση την τελευταία απόφαση

(649) του Συμβουλίου Ασφαλείας, την οποία ο Ντενκτάς (δηλαδή η Τουρκία) δέχεται; Ή για να δεήσει ο Ντενκτάς να επιστρέψει στις διακοινοτικές και να υπάρξει, αυτή τη φορά, ουσιαστική συζήτηση, όπως εκλιπαρεί ο πρόεδρος Βασιλείου;

Ή (όπως θα έπρεπε) για να αποσυρθούν όλα τα τουρκικά στρατεύματα και όλοι οι έποικοι, και να αποκατασταθούν όλες οι θεμελιώδεις ελευθερίες *ανεξάρτητα από διακοινοτικές συνομιλίες*;

Πόσο, εξάλλου, οι σύμμαχοί μας, μαζί με τους οποίους περιπολεί το «Λήμνος», δέχονται τον παραλληλισμό Κύπρου - Κουβέιτ;

Την απάντηση δίνουν πανομοιότυπες επιστολές που η Βρετανική κυβέρνηση στέλνει —σε βρετανούς βουλευτές και ενδιαφερόμενους ιδιώτες— για να επιχειρηματολογήσει *εναντίον* της σύγκρισης των δύο περιπτώσεων.

Αυτά η αγγλική κυβέρνηση, ενώ απολαμβάνει πλήρως τα αποικιοκρατικά προνόμια των συμφωνιών '59-60, τις οποίες η Βρετανία είχε εγγυηθεί. Από την αρχή της κρίσης στον Κόλπο, οι Άγγλοι (ίσως και οι Αμερικανοί) χρησιμοποιούν εντατικά τις βρετανικές βάσεις στην Κύπρο και ολόκληρο το σύστημα των εκεί επιπλέον βρετανικών στρατιωτικών εγκαταστάσεων και «ευκολιών». Και μάλιστα τα χρησιμοποιούν κατά τρόπο προσβλητικό για τους Έλληνες Κυπρίους.

Μήπως, όμως, η πολιτική μας επέφερε βελτίωση της *αμερικανικής* στάσης έναντι της Κύπρου; Χαρακτηριστική είναι η έκθεση που ο πρόεδρος Μπους υπέβαλε στο Κογκρέσο στις 30 Αυγούστου και που προκάλεσε τις διαμαρτυρίες της κυπριακής κυβερνήσεως.

Αγγλία και Αμερική —και ο κ. Κουεγιάρ— προσπάθησαν να μην παραπεμφθεί στην Κομισιόν η αίτηση της Κύπρου να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Παρά τις προσπάθειες αυτές, η αίτηση παραπέμφθηκε. Πρόκειται για θετική εξέλιξη, διότι αναγνωρίσθηκε και πάλι η νομιμότητα της κυβέρνησης της Κύπρου και, εξ αντιδιαστολής, ο παράνομος χαρακτήρας του ψευδοκράτους. Δεν νομίζω, όμως, ότι έπαιξε ρόλο η στάση μας στην κρίση του Κόλπου. Δεν νομίζω —αλλά μπορεί, βέβαια, να κάνω λάθος, —ότι ήταν δυνατόν το Συμβούλιο, όση και αν είναι η συμπάθειά του για την Τουρκία, να λάβει διαφορετική απόφαση, αφού υπήρχε το

προηγούμενο της Τελωνειακής Ένωσης Κύπρου - ΕΟΚ και αφού έπρεπε να εφαρμοσθεί το άρθρο 237 της Συνθήκης της ΕΟΚ, που ορίζει ότι: «Κάθε ευρωπαϊκό κράτος μπορεί να ζητήσει να γίνει μέλος της Κοινότητας. Απευθύνει την αίτησή του στο Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει ομόφωνα *αφού ζητήσει τη γνώμη της Επιτροπής...* κτλ.».

Η Τελωνειακή, όμως, Ένωση μάς κληροδότησε τη δήλωση που γράφτηκε στα πρακτικά του Συμβουλίου. (Στα πρακτικά: δηλαδή σε σχέση μεν με την παραπομπή της αίτησης, αλλά χωριστά από αυτήν, φόρμουλα που αποτελεί επιτυχία της Μόνιμης Αντιπροσωπείας μας στην ΕΟΚ). Το κείμενο της δήλωσης θα ωφελήσει την Κύπρο αν, όπως πρέπει, ερμηνευθεί με πνεύμα δικαιοσύνης. Πολύ φοβούμαι, όμως, ότι αυτό δεν θα συμβεί, λόγω πολιτικής βούλησης των κοινοτικών μας εταίρων, την οποία δεν πρόκειται να επηρεάσει τη στάση μας στην κρίση του Κόλπου. Ο ίδιος παράγων, η βούληση των άλλων χωρών - μελών της Κοινότητας, δεν επιτρέπει, νομίζω, πολλές ελπίδες ότι θα βοηθήσει η Κοινότητα στην επιτευξη στοιχειωδώς δικαίας και βιώσιμης διευθέτησης στην Κύπρο ή στη βελτίωση κακής λύσης.

Άλλος, όπως είπαμε, στόχος της πολιτικής μας είναι να ενταχθούμε σε αμυντικές δομές της Ευρώπης, συγκεκριμένα στη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση.

Πόσο η επιθυμία μας να συμμετέχουμε σε τέτοιους μηχανισμούς συνδέεται με απλουστευτικές θεωρήσεις της συζητούμενης αμυντικής διάστασης της Κοινότητας ή του λεγόμενου «Ισλαμικού κινδύνου»;

Η Ουάσιγκτον —όπως πρόσφατα μας υπενθύμισε— αλλά και οι Ευρωπαίοι εταίροι μας (αναφέρομαι στους υπευθύνους διαμορφωτές της εξωτερικής πολιτικής) δεν θεωρούν ότι, για να προστατευθούν από τις μαχητικότερες εκδηλώσεις των μουσουλμανικών λαών που αισθάνονται αδικημένοι, πρέπει να υψώσουν τείχος μεταξύ χριστιανικών και ισλαμικών χωρών.

Το γεγονός είναι, πάντως, ότι, μέχρι στιγμής, η πολιτική μας έναντι της κρίσης στον Κόλπο δεν μας οδήγησε σε οποιαδήποτε οργανική σύνδεση με τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση, πέραν των Ad Hoc συνεννοήσεων.

Μήπως είχαμε μεγαλύτερη επιτυχία ως προς την παρεμπόδιση ενίσχυσης της Τουρκίας;

Βλέπουμε, δυστυχώς, ότι η Άγκυρα δέχεται υποσχέσεις για σημαντικότερη βοήθεια, ενώ δεν είναι βέβαιο αν και πώς θα ανταποκριθεί η ΕΟΚ στο αίτημά μας για αρωγή στο πλαίσιο της κοινοτικής αλληλεγγύης.

Προβάλλεται το επιχείρημα ότι, χωρίς την στάση μας στην κρίση του Κόλπου, τα πράγματα θα ήσαν χειρότερα. Είναι αδύνατον να αποδειχθεί λογικά αν το επιχείρημα αυτό είναι σωστό ή λανθασμένο.

Λέγεται ότι το 7 προς 10 κινδυνεύει. Αμέσως ή εμμέσως. Σήμερα δημοσιεύονται πληροφορίες για συνεργασία της Αμερικής με τη Σαουδική Αραβία, με σκοπό τη μείζονα ενίσχυση της Τουρκίας.

Βασικό επιχείρημα υπέρ της σύναψης της πρόσφατης ελληνοαμερικανικής συμφωνίας αμοιβαίας αμυντικής συνεργασίας ήταν ότι με αυτή η Ουάσιγκτον δεσμεύτηκε να διατηρηθεί το 7 προς 10.

Από την έναρξη της κρίσης, ο πρόεδρος Μπους έχει εντείνει την αμερικανική φιλοτουρκική πολιτική. Αν το 7 προς 10 ανατραπεί, τυπικά ή ουσιαστικά, η ελληνική κυβέρνηση θα έχει τη λαϊκή υποστήριξη, αλλά και το νομικό δικαίωμα να λάβει αποφάσεις ως προς τις αμερικανικές βάσεις. Δικαίωμα σύμφωνα με τα άρθρα 9 και 8 της Συμφωνίας. Και, οπωσδήποτε, σύμφωνα με το γενικό Διεθνές Δίκαιο.

* * *

Μπροστά σ' αυτές τις δυσκολίες και τις αβεβαιότητες, γίνεται ακόμα πιο φανερό πόσο βαρύνει η μακροχρόνια απουσία σοβαρής πολιτικής, στις σχέσεις μας με τις χώρες και τους λαούς της περιοχής. Το είδος των σχέσεων που χρειαζόμαστε δεν δημιουργείται από τη μια μέρα στην άλλη. Σκέπτομαι, ιδιαίτερα, το Ιράκ, τη Συρία, την Ιορδανία, το Ιράν, τους Παλαιστίνιους, τους Αρμενίους και, βέβαια, τους Κούρδους.

Τα διεθνή στηρίγματα αποτελούν σημαντικό συστατικό στοιχείο της εθνικής ισχύος. Η απόκτησή τους είναι, όμως, ανέφικτη, αν ο λαός δεν πάρει τη μοίρα του στα χέρια του και αν δεν δημιουργήσει τα αναγκαία μέσα: κοινωνικά, μορφωτικά, οικονομικά και, ασφαλώς, στρατιωτικά.

Το έσχατο ερώτημα: μπορεί η Ελλάδα, στην κατάσταση που όλοι γνωρίζουμε, να έχει αποτελεσματική εξωτερική πολιτική;

Σύγχρονη λογοτεχνία για παιδιά και για νέους

ΓΑΛΑΤΕΙΑ
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ-ΣΟΥΡΕΛΗ
Παιχνίδι χωρίς κανόνες

ΓΑΛΑΤΕΙΑ
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ-ΣΟΥΡΕΛΗ
Πριν από το τέρμα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 3, 10678 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 36.38.362

Συνεχίζομεν καί σήμερον τας ιστορίας καί ανέκδοτα από τήν πλουσίαν μας λαϊκήν παράδοσιν κέ τόν πολιτισμόν. Ὅσοι ἐνδιαφέρονται διά πολιτικά, ἄς ἀπευθυνθοῦν εἰς ἄλλας στήλας.

Λοιπόν, ὅταν οἱ Δημήτριος καί Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης κατέφθασαν εἰς τήν Ἑλλάδα, ἦσαν τελείως ἄγνωστοι. Ὁ Δημήτριος ὅμως πού ἦτο ἐρωτύλος, ἐπληροφορήθη ὅτι μία ὠρεοτάτη ἀγωνίστρια ὀνόματι Μαντώ Μαυρογένους, ἐδίδε συχνά βραδυνάς κοσμικάς συγκεντρώσεις, ὅπου ἔψαλε εἰς τό πιάνο τας τελεφτέας ἐπιτυχίας τοῦ στιχουργοῦ καί συνθέτου κ. Ρήγα Φεραίου καί καταχειροκροτεῖτο ἀπό τοὺς παρεβρισκομένους φιλομούσους καί φιλοτέχνους, καί δι' αὐτό εἶπε εἰς τόν ἀδελφόν του Ἀλέξανδρον. «Θέλω νά τήν γνорίσω ἐκ τῶν ἐνόντων» Ὁ Ἀλέξανδρος ὑψώνων πρὸς αὐτόν ἀπειλιτικῶς τόν δάκτυλον τῆς μίας του χειρός τοῦ εἶπεν ἀψιτηρῶς.

— *Ἡρθαμε νά πολεμήσομεν καί ὄχι νά ἐρωτοτροπήσομεν. Σημασίαν δέν ἔχει τί ἐπιθυμεῖς ἐσύ. Σημασίαν ἔχει τί θά πῇ ἡ τραγουδίστρια. Περίμενε νά σέ καλέσῃ καί κατόπιν πηγένης...»*

— Μοῦ εἶπαν ὅτι δέν χρειάζεται πρόσκλησις. Ἡ εἴσοδος εἶναι ἐλευθέρα.

— Κάνε ὅτι καταλαβένης. Τά ἐρωτικά δέν μ' ἐνδιαφέρουν. Ἡ εἰδικότης μου εἶναι τὰ στρατιωτικά.

Τελικῶς ὁ Δημήτριος, φλεγόμενος ὑπό τοῦ ἔρωτος, μετέβη εἰς τό σαλόνι τῆς τραγουδίστριας Μαντῶς, ἡ ὁποία ἐν μέσῳ Τουρκοκρατίας ἐπροπαγάνδιζε φιλελεφθέρας ιδέας συναρπάζων τό ἀκροατήριον. Εἰς τά πρῶτα καθίσματα διεκρίνετο ὁ Κολοκοτρώνης, Μάρκος Μπότσαρης, Γρίβας Γαρδικιώτης, Πετιμεζᾶς, Καραϊσκάκης — ἀκόμη καί ὁ Καναδός Οὐϊλσον — καί ἐπίσης Μιαούλης, Μπουμπουλίνα, Κουντουριότης καί ἄλλοι φιλόμουσοι. Ὀλίγον πρό τῆς ἐνάρξεως τῆς συναβλίας, ἐπεκράτει σχετική ὀχλαγωγία. Πολλοί ὀπλαρχηγοὶ ἔδιδαν στοιχεῖα διά τας ἔως τότε μάχας κάνοντες ἀπολογισμόν πρόχειρον διά νά περάσῃ ἡ ὥρα.

Χάσαμε τό Μεσολόγγι. Κερδίσαμε τας Ἀθήνας.

Κερδίσαμε εἰς τήν Ἀράχωβα. Χάσαμε εἰς τό Κάβο Ντόρο.

Χάσαμε Χίον καί Ψαρά, ἀλλά τινάζαμε τήν Τουρκικὴν Ναβαρχίδα.

Ἄρα εἰς ποσοστὰ εἴμεθα κερδισμένοι καί ἐπομένως μέ αὐτόν τόν ρυθμόν κερδῶν καί ἀπολειῶν ἡ ἀπελεφθέροσις

τῆς Ἑλλάδος ἡμπορεῖ νά γίνῃ πραγματικότης. Ὑπάρχει πιθανότης νά πάρουμε κέ δάνιον.

Ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, εἰς τά πίσω καθίσματα, ἄγνωστος μεταξύ ἀγνόστων παρηκολούθει τήν συζήτησιν τῶν καπεταναίων, ἀποφεύγον νά ἀναμιχθῇ καί ν' ἀναφέρει ὅτι καί ὁ ἀδερφός του ἔχασεν στό Δραγατσάνι, ἀλά ἐκέρδισεν αἰώνιαν φήμην ὁ Ἱερός Λόχος κι ἐπομένως κι ἐδῶ τά ποσοστὰ ἦσαν ηὐξημένα. Ἐπρωτίμῃσε ὅμως νά σωπάσῃ κέ νά κρατήσῃ ἀνωνυμίαν γιά νά μὴν τόν διόξουν ἀπό τήν ἔθουσα κέ δέν γνорίση τήν ὀρέαν Μαντῶ.

Ἐφνιδίως ὅλοι ἐσιόπησαν. Ἡ τραγουδίστρια καί ἀγωνίστρια Μαντῶ, ἐκάθησεν εἰς τό πολυτελές πιάνο καί ἄρχισεν νά ψάλλει τό Βάλς τῆς Βαλκανικῆς Ὀμοσπονδίας.

Βουλγάροι, Ἀρβανίται, μέ μιάν κοινήν ὁρμή,

Ρουμάνοι κέ Κροάται ἀδράζομεν σπαθί

διά τήν ἐλεφθερίαν κ.λ.π.

Ἡ Μαντῶ εἶχεν πάρῃ ἄερα καί ἐζήτη νά ἐνωθοῦν καί Σέρβοι καί Ἀρμένηδες καί Ἑβραῖοι καί ἄλλαι μειονότητες, διότι ὁ τότε ἐκλογικός νόμος δέν ἀπηγόρευε τόν συνασπισμόν ἐθνοτήτων εἰς ἓνα πανίσχυρον μέτωπον.

Θύελα χειροκροτημάτων ἐκάλυψε τόν Θούριον καί ἐνῶ βροντόδεις πυροβολισμοὶ ἐρίπτοντο ἐντός τῆς αἰθούσης, ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἔβρε τρόπον νά πλησιάσῃ τήν τραγουδίστριαν ἀηδών.

— *Μέ συνεκίνησε ἡ ἀναφορά σας πρὸς τό Ἑβραϊκόν στοιχίον. Κι ἐγὼ πιστέβω ὅτι πρέπει νά γίνῃ τό συντομότερον ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Ἰσραήλ.*

— *Εἰσθε Ἑβραῖος;*

— *Ὁχι, Ἕλλην Πρίγκιψ ἐκ Ρωσίας.*

— *Πῶς λέγεσθε;*

— *Ὑψηλάντης Δημήτριος.*

— *Πρώτην φοράν ἀκούω ἀπὸ τό ὄνομα.*

— *Τό δικό σας ὅμως Μαντῶ, εἶναι εἰς τά χεῖλη ὧλων. Ἐχὼ γίνῃ σκλάβος σας κι ἐγὼ. Ἐπιθυμῶ νά σᾶς γνωρίσω ἐκ τῶν ἐνόντων.*

— *Σημασίαν δέν ἔχει τί ἐπιθυμεῖτε ἐσεῖς.*

Ἀπὸ μοῦ εἶπε καί ὁ ἀδελφός μου...

— *Ἐχετε ἀδελφόν;*

— *Μάλιστα, λέγεται Ἀλέξανδρος.*

— *Ὡραῖα. Φέρτε τον ἄβριο. Θά χαρῶ πολὺ νά τόν γνорίσω καί νά σᾶς συστήσω εἰς ὅλους. Τό πρόγραμμά μου ἐπαναλαμβάνεται καθημερινῶς.*

Ἔτσι ἄρχισεν ἡ γνωριμία τῆς ὀρέας Μαντῶς μέ τόν τολμηρόν Δημήτριον Ὑψηλάντην πού δέν ἔχασεν ἐφκερίαν ἐκεῖνο τό βράδυ κολακέβων τήν φωνήν της νά τῆς ρίπτῃ καί αἰχμάς ὅτι ὠραῖον πρᾶγμα ὁ ἔρως πρὸς τήν Πατρίδα, ἀλλά δέν πρέπει νά παραμελεῖται καί ὁ ἔρως πρὸς τοὺς ἄνδρας πού πρόκειται νά πέσουν διά τό Ἔθνος. Μέ κάτι τέτοια ὁ Δημήτριος τῆς ἐκίνησε τήν προσοχήν καί ἡ Μαντῶ, ἀθῶα καί ἀμάθητος ἀπὸ τας Ρωσικάς αὐλικὰς λεπτότητας καί φιλοφρονήσεις κατεκτήθη ὑπό τοῦ Πρίγκιπος τόν ὁποῖον ἔκανε πασίγνωστον λόγῳ ἔρωτος. Ἀπὸ ἀσήμαντα γεγονότα γίνοντε πολές φορές γνωστοί οἱ ἄνθρωποι. Ἐάν ἡ Μαντῶ δέν εἶχε φωνή καί ἂν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης δέν τήν ἐπλησίαζε ἐκεῖνο τό βράδυ διά νά τήν συγχαρῇ, κανεῖς δέν θά ἐγνώριζε σήμερα τοὺς ἀδελφούς Ὑψηλάντη.

* * *

Ἡ ἄλλη ἱστορία πού θά ἀφηγηθῶ λέγεται ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΑΚΙ ΜΕ ΤΑ ΣΠΙΡΤΑ.

Εἶναι τελείως πρωτότυπη, ἀλλά ἐπειδὴ ἔχει ἄσχημον τέλος, παρακαλῶ ὅσοι εἶναι εὐαίσθητοι νά μὴν τήν διαβάσουν.

Πυκνὸν ἔπιπτε τό χιόνι κέ ὥσάν μία λεφκή σινδόνη ἐσκέπαζε τά πάντα. Ὅλα ἦσαν λεφκά. Τά δένδρα, οἱ δρόμοι, αἱ πλατεῖαι, αἱ στέγαι, ἀκόμη καί πολὰ ψηφοδέλτια εἰς τας κάλπας ἦσαν λεφκά. Ἐνα ξυπόλητον κοριτσάκι ἔως 7 ἐτῶν μέ κατάκοιτον μυτέρα, ἐγύριζεν ὅπως πάντα ἐκεῖνο τό παγερόν βράδυ στοὺς σκοτεινοὺς δρόμους τῆς Κηφισιάς, θῦμα τῶν σκληρῶν κυβερνητικῶν μέτρων (γι' αὐτό κέ τό προάστιον ἀφτό, εἶχε βγάλη ἐρυθρόν Δήμαρχον). Τό κοριτσάκι ἐφόναζεν εἰς τήν παγω-

ΟΜΩΣ ΑΛΗΘΙΝΑ

μένη νύκτα «Πάρτε άνθη» αλλά οί πληγέντες από τὰ σκληρά μέτρα διαβάται δέν έδιναν σημασίαν είς τήν πτωχήν μικράν άνθοπωλιν. Περίλυπον ήτο τό πεδίό διότι υπολόγιζεν μέ τας είσπράξεις νά συντηρήση τόν άνεργον πατέρα, νά αγοράση φάρμακα διά τήν κατάκοιτον μητέρα, τήν έτοιμοθάνατον θεία, κέ νά στείλῃ κάτι στόν άδερφό της πού ύπηρέτει είς τό «Λήμνος», αλλά είς τό διάστημα 3 ώρων δέν είχε πουλήσῃ τίποτε. Αίφνιδίως ή τύχη τής χαμογέλασεν. Ένας κύριος πλουσίως ένδεδυμένος έσταμάτησεν καί τήν ήρώτησεν.

— Έχεις σπύρτα;

— Έχω, άπήντησεν μέ προθυμίαν τό κοριτσάκι.

— Ωραία, άναψέ μου τό ποϋρρον διότι έχω ξεχάσῃ τόν άναπτῆρα μου στό σπύρτη.

Τό πτωχόν κοριτσάκι μέ παγωμένα δάκτυλα μέ δυσκολίαν άναψε ένα σπύρτο, τό όποϊον όμως ό φυσών άνεμος έσβυσεν άμέσως. Χωρίς νά διστάσῃ, τό πρόθυμον όρφανόν κοριτσάκι άναψε δέφτερον σπύρτο πού είχεν δμολήσῃ τήν τύχην του πρότου. Άναψε άκολουθως τρίτον, τέταρτον, ώσπου μέ τό τελευταίον σπύρτον κατόρθωσε νά έξυπηρετήσῃ τόν κήριον μέ τό ποϋρρον, ό όποϊος έφχαριστημένος καί παράγων καπνούς άπεμακρύνθη.

Τήν επάβριον οί όδοκαθαρισταί του βασανισμένου άφτου προαστείου, βρήκαν τό πτωχόν κοριτσάκι νεκρό. Πέποις τοϋ στόματος ύπῆρχεν ένας σωρός από καμένα σπύρτα.

Μίαν ήμέραν ό Χότζας έσηκόθη ευδιάθετος καί είπεν.

— Δέν τελιόνουν ποτέ οί δουλειές του πτιτιού. Άς κάνομεν σήμερα ένα φούρρον πού μās λείπει...

Τήν ώραν πού τόν κατασκέβαζεν, έτέρασεν ένας γείτων.

— Χότζα, ό φούρνος τόν όποϊον έτοιμάς έχῃ μίαν έλαφράν κλίσιν πρό τά δεξιά.

— Έ, έσένα τί σέ νοιάζει. Δικός σου εί-
ναι ό φούρνος;

— Όχι, αλλά τό σχέδιόν σου είναι λανθασμένον. Δέν έχῃ αρχιτεκτονικήν συ-
έπειαν. Πρέπει νά γέρνῃ παγίως άρι-
τερά. Καί όφείλει νά έχῃ κατέφθυσιν
πρός Βοράν ώστε ό εισερχόμενος εκ
του άνοιγματος άήρ νά υποβοηθεϊ τήν
άφσιν.

— Πράγματι έχῃς δίκεον, είπεν ό Χότ-
ζας. Δέν είναι τίποτε. Διορθώνεται. Τήν

ώρα πού τόν επιδιόρθονεν συνφόνως
πρός τας σοφάς ύποδείξεις του γείτο-
νος, διήλθεν άλλος γείτων.

— Χότζα, του είπεν. Η καμινάς του
φούρνου μου φένεται όλίγον χαμηλή.
Καί αί έξερχόμεναι στάκται θά πίπτουν
έπί των ρούχων τής μπουγάδος σου κέ
τά υποκάμισά σου δέν θά έχουν τό λεφ-
κόν πού ξεχωρίζει.

— Έχῃς δίκεον κι έσύ. Πράγματι μου
διέφυγεν ή καμινάς καί τήν έκανα όλί-
γον χαμηλή. Δέν είναι τίποτε. Διορθόνε-
ται, είπεν ό Χότζας.

Τήν ώραν πού τήν επιδιόρθονεν, επέ-
ρασεν τρίτος γείτων.

— Χότζα, ή καμινάδα είναι ύπερμέτρως
ύψηλή. Κατά τήν άποψίν μου πρέπει νά
φύγῃ τελείως. Προτιμότερον νά άνοιξῃς
μίαν τρύπαν νά βγαίνῃ ό καπνός.

Άλλοστε αί πολύ ήψηλαί καμινάδαι
δέν συνηθίζονται.

— Πράγματι έχῃς δίκεον. Θα τήν κα-
ταργήσω τελείως ώστε νά μείνῃς κι έσύ
έφχαριστημένος. Δέν θέλω νά κάνω κά-
τι τό όποϊον νά δυσαρεστήσῃ πολλούς.

Τήν ώραν πού ό Χότζας άνοιγε τρύ-
παν διά νά έξέλθῃ τόν καπνόν, 4ος γεί-
των ένεφανίσθη είς τήν γωνίαν του δρό-
μου.

— Χότζα, άνοιγῃς βλέπω τρύπαν. Τό
όρθόν είναι νά άνοιξῃς τρύπαν καί προς
βοράν καί προς Νότον. Έτσι θά έπιτυ-
χάνῃς όμοιόμορφον κάψιν.

— Έχῃς δίκεον, είπεν ό Χότζας. Άφτό
θά κάνω.

Ηλθεν μετ' όλίγον καί πέμπτος γεί-
των διά νά συμβάλῃ στήν άνοικοδόμη-
σιν του φούρνου.

— Χότζα, αί προς βοράν καί Νότον τρύ-
παι δέν ώφελοϋν. Άνοιξε τρύπας καί
προς Άνατολάς καί Δυσμάς. Όποθεν-
δήποτε φυσά ό άνεμος ό φούρνος σου θά
λειτουργεϊ άπερισπάστως.

— Θα τό έχω ύπ' όψει μου. Για νά τό
λές, κάτι θά ξέρῃς.

Τήν ώραν πού ό Χότζας επιδιόρθονεν
τάς άτελείας του φούρνου, ήλθεν ή σή-
ζηγός του.

— Χότζα ακόμα ταλεπωρεϊσαι μέ άφτόν
τόν φούρνο. Γιατί άνοιγῃς τόσες τρύπες;
Έγώ ήθελα ένα φούρνο απλό...

— Άνοιγώ πολλές τρύπες γυνέκα για νά
έφχαριστήσω τούς πάντες. Υπακούω
εις τας γνώμας των γειτόνων.

— Καλά δικός σου θά είναι ό φούρνος.
μην δική σου δέν έχῃς;

Έχω αλλά ό φούρνος θά δεσπόζει
αί ή θεά του πρέπει νά ικανοποιεϊ τήν
γειτονιά. Πρέπει νά κάνω μερικάς θυ-
σίας διά τό κοινωνικόν σύνολον. Καί έ-

σήκωσα κατακραβγήν.

— Ματαιοπονείς, είπεν ή σοφή Χότζαι-
να. Θα γίνῃς κακός μέ όλους.

— Έ, τί πρέπει νά γίνῃ...

— Άπλούστατα. Έκανες πού έκανες
τόν κόπο νά φτιάξῃς ένα φούρνον. Κάνε
έναν κόπο ακόμα καί φτιάξε κι ένα κάρο
κέ βάλε επάνω τόν φούρνον, ώστε ά-
φτός νά στρίβῃ προς τας επιθυμίας εκά-
στου γείτονος.

Άφτό έκανε τελικώς ό Χότζας, διότι
άντελήφθη ότι είναι πολύ δύσκολον νά
ικανοποιήσῃ κανείς τούς πάντες.

Η ιστορία άφτή μās διδάσκει ότι για
νά έχομε τήν ήσηχίαν μας, καλόν εί-
ναι νά μὴν χτίζομε φούρνους. Καί αν
χρειάζεται νά κτίσομαι, νά διαλέγομαι
τουλάχιστον τοποθεσίαν μακριά από
γείτονας.

Τό παράκαναν οί Ίάπωνες μέ τας ά-
περγίας. Οί εργάται μās μεγάλης ξυ-
λουργικής εταιρίας πού κατασκεύαζε
ξυλαράκια φαγητού, αποφάσισαν νά
κατασκεβάσουν μόνο τό ένα άπαραίτη-
τον ξυλαράκι για κάθε κάτοικον. Έτσι
έκατομήρια Ίάπωνες πού δυσκολέβον-
τε νά πιάσουν τό ρύζι μέ ένα μόνον ξυ-
λαράκι φαγητού, κινδυνέβουν νά πεθά-
νουν από άσιτίαν. Ηδη στό Τόκιο έ-
χουν συνβῇ 80 θάνατοι από έλειψιν εί-
δών κουζίνας. Ό Άφτοκράτωρ διέτα-
ξε όσοι τρώνε μαζί νά δανείζονται τό
δέφτερον ξύλο από τόν διπλανό τους
καί τήν ώρα πού τρώγῃ ό ένας, ό άλλος
νά βλέπῃ. Τό μέγα πρόβλημα όμως πού
άντιμετοπίζει ή Κυβέρνησις είναι οί έρ-
γένηδες πού ζοϋν μόνοι. Άφτοί αν δέν
λυθῇ ή άπεργία είναι καταδικασμένοι.

ΚΩΣΤΑ ΜΑΡΔΑ

Η Ελλάδα στα δίκτυα των Βάσεων

ΑΠΟ ΤΟ ΔΟΓΜΑ ΤΡΟΥΜΑΝ
ΣΤΟΝ Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

• Πως χειρίστηκαν βάσεις - πυ-
ρηνικά ο Καραμανλής, ο Μητσο-
τάκης και ο Παπανδρέου. • Γιατί
η Κρήτη είναι στόχος του Καν-
τάφι και του Χουσεϊν. • Η ιστορία
της σύγχρονης Ελλάδας από την
Κορέα στον Περσικό.

Ένα βιβλίο που δικαιώνεται
από τις διεθνείς εξελίξεις.

Β' Έκδοση
ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ

«Απορρίπτουμε την επιστροφή στην

Ολόκληρος ο μεσανατολικός χώρος βρίσκεται σε αναβρασμό. Μοιάζει με μίαν απέραντη μπαρουταποθήκη έτοιμη να εκραγεί.

Σήμερα 2 του Νοέμβρη, συμπληρώνονται κιόλας τρεις μήνες κατοχής του Κουβέιτ από το Ιράκ, χωρίς κανείς να είναι ακόμη σε θέση να προβλέψει με σιγουριά, αν η κρίση στον Κόλπο θα κορυφωθεί με μια καταστροφική πολεμική σύγκρουση ή αν τελικά, θα επικρατήσει η γραμμή για μια συνολική ειρηνική διευθέτηση του μεσανατολικού.

Στο κλίμα της γενικευμένης κρίσης, η ισραηλινή κυβέρνηση του Γιτζάκ Σαμίρ, παραγκωνισμένη από τις νέες συμμαχίες των ΗΠΑ στην περιοχή με την Συρία και την Σαουδική Αραβία και ανήσυχη μπροστά στο ενδεχόμενο μιας συνολικής ειρηνικής διευθέτησης που θα την υποχρέωνε να αποσυρθεί από τμήμα των κατεχόμενων παλαιστινιακών και αραβικών εδαφών, προβαίνει σε νέες σφαγές Παλαιστινίων στην Ιερουσαλήμ και κλιμακώνει τη βία, διαδηλώνονται έτσι έμπρακτα την αντίθεσή της για την υποβάθμιση του ρόλου και των βλέψεών της στην περιοχή.

Καθώς ο ΟΗΕ αναστατώνεται και οι νέες αμερικανοαραβικές συμμαχίες δοκιμάζονται, το Παλαιστινιακό αναδεικνύεται για μια ακόμη φορά σε ζήτημα κλειδί, χωρίς την οριστική επίλυση του οποίου καμιά δυνατότητα ειρήνευσης στην περιοχή δεν μπορεί να υπάρξει.

Γι' αυτές ακριβώς τις εξελίξεις, το «ΑΝΤΙ» έκρινε χρήσιμο να καταγράψει την γνώμη των Παλαιστινίων που την προβάλλει στην συνέντευξη που ακολουθεί ο κ. Αμπνταλλά Αμπνταλλά, επικεφαλής της Διπλωματικής Αντιπροσωπείας της Παλαιστίνης στην Αθήνα.

Α.Μ.

Μιλά στο συνεργάτη του «ΑΝΤΙ» Ανδρέα Μπίστη, ο επικεφαλής της Διπλωματικής Αντιπροσωπείας της «Οργάνωσης για την Απελευθέρωση» κ. Αμπνταλλά Αμπνταλλά.

ΕΡ.: Γιατί έγινε η τελευταία σφαγή Παλαιστινίων από τα στρατεύματα κατοχής του Ισραήλ στην Ιερουσαλήμ; Στόχος ήταν μόνο η κατάληψη του μουσουλμανικού τεμένους Αλ Άξα ή η κλιμάκωση της ισραηλινής βίας εξυπηρετεί και άλλες σκοπιμότητες;

ΑΠ.: Η σφαγή αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο της πολιτικής της ισραηλινής κυβέρνησης, που αποσκοπεί στην βεβήλωση των ισλαμικών και χριστιανικών τόπων στην Ιερουσαλήμ. Έχει σαν στόχο να τρομοκρατήσει τους Παλαιστίνιους και να τους εξαναγκάσει να

εγκαταλείψουν τη γη τους, ώστε να μπορέσει το Ισραήλ να την εποίκισει με τους εβραίους μετανάστες που καταφθάνουν από το εξωτερικό και ιδιαίτερα από τη Σ. Ένωση. Επίσης, η σφαγή αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο της ισραηλινής πολιτικής για κλιμάκωση της βίας για να καταστείλει την «Ιντιφάντα» που μπαίνει στον 35ο μήνα.

Έχει, ωστόσο, σημασία να επισημάνουμε εδώ ότι, οι ΗΠΑ, που κατάφεραν με τις πιέσεις τους να εξασφαλίσουν σε λιγότερο από τρεις μήνες 10 ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας ενάντια στο Ιράκ, χρειάστηκαν πέντε ολόκληρες μέρες για να επιτρέψουν στο Συμβούλιο Ασφαλείας να εκδώσει ένα ψήφισμα σχετικά με την πρόσφατη σφαγή. Και ότι κατόπιν δικής τους επιμονής το ψήφισμα αυτό αποφεύγει σκόπιμα να καταδικάσει το ίδιο το Ισραήλ και περιορίζεται μονάχα στην καταδίκη των δυνάμεων ασφαλείας του Ισραήλ, χωρίς καν να αναφέρεται στη λέξη «σφαγή».

ΕΡ.: Το Ιράκ εισβάλλει στο Κουβέιτ, οι ΗΠΑ στον Παναμά, η Τουρκία στην Κύπρο, το Ισραήλ κρατά υπό την κατοχή του την Παλαιστίνη και άλλα αραβικά εδάφη. Πώς κρίνετε τις αντιδράσεις του ΟΗΕ απέναντι σε αυτές τις παρανομίες;

ΑΠ.: Αυτό που απαιτείται από τα Ηνωμένα Έθνη στην μετά τον ψυχρό πόλεμο εποχή, είναι να επιδείξουν την ίδια πυγμή και να εργασθούν με βάση τις ίδιες αρχές και την ίδια ταχύτητα για την αντιμετώπιση όλων αυτών των υποθέσεων. Και τούτο επειδή, το Διεθνές Δίκαιο, η εφαρμογή των ψηφισμάτων του ΟΗΕ, τα ανθρώπινα δικαιώματα και η Διεθνής Νομιμότητα, αποτελούν μια αδιαίρετη ενότητα.

ΕΡ.: Η ηγεσία της PLO έχει γίνει στόχος επικρίσεων διότι, όπως και άλλα αραβικά κράτη, τηρεί αποστάσεις από την επιχείρηση «ασπίδα της ερήμου» της οποίας ηγούνται οι ΗΠΑ. Σε τι ακριβώς διαφοροποιείται η PLO και γιατί;

ΑΠ.: Εμείς απορρίπτουμε κατηγορηματικά το να επιστρέψει η περιοχή μας στην προ της εθνικής ανεξαρτησίας εποχή, όταν οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις είχαν τον πλήρη έλεγχο και δυνάστευαν τους λαούς μας. Έχουμε δηλώσει από την πρώτη στιγμή ότι δεν απο-

χή της Αποικιοκρατίας»

δεχόμαστε την κατοχή του Κουβέιτ από το Ιράκ και θεωρήσαμε ότι το θέμα αυτό είναι καθαρά ενδοαραβικό και θα πρέπει να επιλυθεί μέσα στα πλαίσια του Αραβικού Συνδέσμου, σύμφωνα με τη διεθνή νομιμότητα. Στο πλαίσιο αυτό, ο πρόεδρος Αραφάτ ανέλαβε μια πρωτοβουλία στα τέλη Αυγούστου, που πηγάζει από τις πεποιθήσεις μας αυτές και βασίζεται στο σεβασμό της κυριαρχίας και των δικαιωμάτων όλων των μερών.

Πρέπει να σας πω ότι η παλαιστινιακή αυτή θέση υποστηρίζεται πλέον από τη διεθνή κοινότητα. Αναφέρω εδώ, τις δηλώσεις του Σοβιετικού ηγέτη Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, τις οποίες έκανε στο Παρίσι στις 29.10.90, όπου υποστήριξε ότι «τα αραβικά κράτη πρέπει να παίζουν πρωτεύοντα ρόλο στην επίλυση του προβλήματος».

Δεν είμαστε επομένως καθόλου πεισμένοι ότι οι ΗΠΑ έφεραν όλη αυτή τη στρατιωτική δύναμη για να αποτρέψουν τυχόν επιθέσεις ή για να προστατεύσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Εξάλλου, η πρόσφατη ιστορία των ΗΠΑ δείχνει ακριβώς το αντίθετο, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την παλαιστινιακή υπόθεση. Οι ΗΠΑ είναι που προστατεύουν

Και μάλιστα με το τελευταίο «βέτο» τον περασμένο Μάιο, απέτρεψαν την αποστολή διεθνούς ερευνητικής ομάδας για να διερευνήσει τα ισραηλινά εγκλήματα σε βάρος του λαού μας.

Η συμπεριφορά των ΗΠΑ μας αφήνει με την εντύπωση ότι η αμερικανική κυβέρνηση θέλει μόνο να ελέγχει το πετρέλαιο στην περιοχή και να εξουδετερώσει οποιονδήποτε κίνδυνο απειλεί τα συμφέροντά τους.

ΕΡ.: Η κρίση στον Κόλπο έχει ξανά διχάσει το αμερικανικό κατεστημένο, αλλά και τους συμμάχους της «πολυεθνικής» ανάμεσα σε «ιέρακες» και «περιστέρες». Κατά τη γνώμη σας, μπορεί με τα σημερινά δεδομένα να εκτιμήσει κανείς αν τελικά θα επικρατήσουν οι παράγοντες του πολέμου ή οι υποστηρικτές μιας ειρηνικής διευθέτησης;

ΑΠ.: Εάν επικρατήσει η λογική τότε θα καρποφορήσουν οι προσπάθειες που καταβάλλονται διεθνώς για την εξεύρεση μιας πολιτικής λύσης, γι' αυτό που αποκαλείται «κρίση στον Κόλπο». Και ελπίζουμε ότι οι προσπάθειες αυτές θα διευρυνθούν για να συμπεριλάβουν και την εξεύρεση λύσεων πάνω στις ίδιες βάσεις και αρχές για τις άλλες διενέξεις στην περιοχή όπως είναι το θέμα

της Παλαιστίνης, των υψωμάτων του Γκολάν, του Λιβάνου και της Κύπρου. Εάν όμως η αμερικανική παρουσία οδηγήσει σε κλιμάκωση της έντασης και σε ανάφλεξη, τότε ο πόλεμος θα είναι καταστροφικός όχι μόνο για τους λαούς της περιοχής αλλά για τον κόσμο ολόκληρο.

Η θέση η δική μας, πέρα της πρώτης εκδοχής.

Η αντιμετώπιση του συνόλου των ζητημάτων που απασχολούν την περιοχή με την ίδια αποφασιστικότητα, αποτελεί γνώμονα σοβαρότητας και αξιοπιστίας για τον ΟΗΕ για επιδίωξη της Ειρήνης και της Δικαιοσύνης στον κόσμο, στην μετά τον ψυχρό πόλεμο εποχή.

ΕΡ.: Αυτές τις μέρες συμπληρώνονται 2 χρόνια από την ανακήρυξη ανεξαρτησίας του παλαιστινιακού κράτους και 3 χρόνια από την έναρξη της Ιντιφάντα. Ποιά είναι τα σχέδια της παλαιστινιακής ηγεσίας για την εξακολούθηση του αγώνα από εδώ και μπρος;

ΑΠ.: Όσο εξακολουθεί η ισραηλινή κατοχή της γης μας και όσο ο λαός μας στερείται τα εθνικά και ανθρώπινα δικαιώματά του, ο παλαιστινιακός αγώνας δεν συνεχίζεται με όλα τα μέσα.

Η «Ιντιφάντα», η οποία εκφράζει την απόρριψη της ισραηλινής κατοχής από μέρους του παλαιστινιακού λαού, θα συνεχιστεί ανένδοτα.

Θα ήθελα, τέλος, να σας υπενθυμίσω ότι το Παλαιστινιακό Εθνικό Συμβούλιο, όταν ανακήρυξε το Ανεξάρτητο Παλαιστινιακό κράτος τον Νοέμβριο του 1988 στην Τύνιδα, ανέλαβε ταυτόχρονα μια παλαιστινιακή πρωτοβουλία ειρήνης, που βασίζεται στη διεθνή νομιμότητα, στο χάρτη και τα ψηφίσματα του ΟΗΕ.

Η πρωτοβουλία αυτή βρήκε πλατιά διεθνή υποστήριξη και απήχηση και εμμένουμε σε αυτήν.

την ισραηλινή εγκληματικότητα σε βάρος του λαού μας και είναι οι μόνες που αντιτίθενται στην διεθνώς ομόφωνα δεκτή ιδέα για σύγκληση μιας Διεύθυνση Διάσκεψης για το Μεσανατολικό. Αναφέρω χαρακτηριστικά το γεγονός ότι, οι ΗΠΑ, χρησιμοποίησαν στη διάρκεια της τελευταίας μόνο χρονιάς, 7 φορές το δικαίωμα αρνησικυρίας («βέτο») στο Συμβούλιο Ασφαλείας, για να αποτρέψουν την καταδίκη του Ισραήλ.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ: Η ΠΕΙΝΑ

του Στέλιου Κούλογλου

Εκινάω από το τέλος. Στο αεροπλάνο της επιστροφής από την Σόφια στην Αθήνα, σκεπτόμουν ότι ήταν αδύνατον να περιγράψω την κατάσταση στη Βουλγαρία. Πώς κανείς δεν θα μπορούσε να καταλάβει ή και να πάρει στα σοβαρά ότι δυο βήματα από την Ελλάδα, μια χώρα βρίσκεται στα πρόθυρα του λιμού. Ακόμη κι αν τους έλεγα ότι στην εκκλησία Αλεξάντερ Νιέφσκι, στο κέντρο της Σόφιας, μοιράζουνε συστίτιο στους πεινασμένους.

Οι φόβοι μου επαληθεύθηκαν όταν έφθασα στην Αθήνα. Διάβασα τις ελληνικές εφημερίδες, και αναφέρονταν στεγνά για τις πολιτικές εξελίξεις στην Βουλγαρία, λες και πρόκειται για μια μακρινή, αδιάφορη για την Ελλάδα χώρα, κάπου στην Ανατολή, που αντιμετωπίζει μερικά πολιτικά προβλήματα. Η συμπεριφορά των φίλων μου, που με ρώτησαν για το ταξίδι, δεν ήταν καλύτερη. Έδειξαν να συνειδητοποιούν ότι τα πράγματα ήταν χειρότερα απ' ότι είχαν ακούσει, αλλά τους φαίνονταν όλα αν όχι υπερβολικά, πάντως μακρινά. Σα να τους έλεγα κανένα ανέκδοτο, το ανάποδο από αυτό που λένε οι Βούλγαροι για μας: «όταν ακούμε να λέτε ότι η Ελλάδα περνάει οικονομική κρίση, νομίζουμε ότι λέτε ανέκδοτο».

Και τώρα ακόμη αισθάνομαι ανίκανος να περιγράψω τι συμβαίνει δίπλα μας, δεν ξέρω από πού να πρωταρχίσω. Από την ουρά μήκους 7 χιλιομέτρων των αυτοκινήτων που περιμένουν να βάλουνε βενζίνη; Από τις αμέτρητες ουρές έξω από τα καταστήματα της Σόφιας; Από τα άδεια σουπερ μάρκετ, στα οποία το μόνο που υπάρχει είναι αυτές οι μελαγχολικές κρεμασμένες από τα ταβάνια πινακίδες που γράφουν αυτά που λείπουν, σα να θέλουν να θυμήσουν ότι δεν ήταν πάντα έτσι, ότι δεν θα είναι για πάντα έτσι: Ζυμαρικά, καφές, γάλα; Από τα μικρά τσαλακωμένα χαρτάκια, τα δελτία με τα οποία είναι εφοδιασμένοι όλοι οι Βούλγαροι; Νούμερο ένα για τη ζάχαρη, νούμερο δυο για το λάδι, νούμερο τρία για τη φέτα, τέσσερα για το κίτρινο τυρί... Από τον πιλότο της βουλγαρικής αεροπορικής εταιρείας που συνάντησα σε μια ουρά, και περίμενε δυο ώρες να πάρει ψωμί; Ή από την απόγνωση της

μάνας που δεν έβρισκε παιδικές τροφές;

Η απόγνωση

Αυτό είναι, θα ξεκινήσω από την απόγνωση, γιατί αυτή τα λέει όλα. Την απόγνωση αυτών που πολιορκούν τις πρεσβείες για να πάρουν βίζα, των νέων που συνάντησα στα καφενεία και θέλουν να φύγουν με κάθε τρόπο. 120 χιλιάδες άτομα, νέοι και συνήθως οι πιο ικανοί, έφυγαν μέσα στο 1990 για τη Δύση. «Εσύ θα ζούσες χωρίς φαγητό και ηλεκτρικό;» με αποστόμωσε κάποιος όταν ψέλλισα ότι πρόκειται για μια μαζική διαρροή εγκεφάλων, για το χειρότερο που θα μπορούσε να συμβεί σε μια χώρα. «Αν ήμουν πιο νέα, θα έφευγα κι εγώ», μου είπε μια 49χρονη νοσοκόμα σε μια ουρά. «Αγαπώ βέβαια τη δουλειά μου και την πατρίδα μου, αλλά ένα παλιό ρητό λέει ότι πατρίδα είναι εκεί που είσαι ευτυχισμένος». Ποιός είχε πει ότι οι προλετάριοι δεν έχουν πατρίδα;

Υπήρξα μάρτυρας και συγχρόνως «θύμα» της απόγνωσης. Παρά τους ενδοιασμούς μου, μια δημοσιογράφος επέμενε να μου πάρει συνέντευξη για τη βουλγαρική τηλεόραση: Τι λέω για την πολιτική κατάσταση, πώς βρήκα τον πρόεδρο Ζέλεφ. Σ' όλη τη διάρκεια της συνέντευξης, αναρωτιόμουν πού το πήγαινε, μέχρι που προς το τέλος με ρώτησε: «Εγώ μπορώ να βρω δουλειά στην ελληνική τηλεόραση, ή το ραδιόφωνο;». Νόμιζε ότι θα μπορούσα να μεσολαβήσω για να δουλέψει στην Ελλάδα. Άντε να της εξηγήσεις μετά για την κατάσταση της ελληνικής τηλεόρασης...

Πώς έφτασαν ως εδώ, κανείς δεν μπορεί να σου πει ακριβώς. Όπως όταν είσαι μέσα σ' ένα καράβι που βουλιάζει, και δεν ξέρεις τις αιτίες του ναυαγίου, ούτε σε ενδιαφέρει να το μάθεις: Αυτό που μετράει είναι να επιβιώσεις. Οι λόγοι είναι πολλοί: Η ακυβερνησία από την τώση του Ζίβκωφ, και ιδιαίτερα από τις εκλογές του Ιουνίου και μετά. Η κυβέρνηση σχηματίστηκε μόλις πριν μερικές εβδομάδες και απαρτίζεται μόνο από στελέχη του Σοσιαλιστικού Κόμματος, όπως ονομάζεται τώρα το ΚΚ. Η αντιπολίτευση δεν θέλησε τελικά να μασήσει την δηλητη-

ριασμένη καραμέλα που της έτειναν οι σοσιαλιστές και να συμμετάσχει σε κυβέρνηση συνασπισμού.

Έπειτα ήρθε η κρίση στον Περσικό Κόλπο που έκανε αβάστακτο το ενεργειακό πρόβλημα: η Μόσχα θα σταματήσει να εφοδιάζει τη Βουλγαρία με φθηνό πετρέλαιο από την αρχή του 1991, αλλά η κυβέρνηση είχε συμφωνήσει με το Ιράκ να ξεπληρώσει σε πετρέλαιο το χρέος του προς τη Βουλγαρία, το οποίο ανέρχεται σε 1,3 δις δολάρια. Με το εμπάργκο στο Ιράκ δεν υπάρχει πλέον ελπίδα, πολύ περισσότερο όταν η Βουλγαρία αποφάσισε να συγχρονισθεί απολύτως με την υπόλοιπη διεθνή κοινότητα στις αντι-ιρακινές κυρώσεις, απορρίπτοντας συγχρόνως τις προσφορές του Σαντάμ Χουσεΐν για φθηνό πετρέλαιο.

Με τις νέες τιμές μετά την κρίση, η —υπερχρεωμένη με 11 δις δολάρια εξωτερικό δάνειο— Βουλγαρία θα χρειασθεί από τη νέα χρονιά να αφιερώσει όλα τα έσοδά της που θα έχει σε συνάλλαγμα, μόνο για να αγοράσει πετρέλαιο! Η αποδιάρθρωση της ΚΟΜΕΚΟΝ ήταν ίσως η χαριστική βολή: Στα πλαίσια του «σοσιαλιστικού καταμερισμού της εργασίας», η Βουλγαρία είχε αναλάβει να παράγει ορισμένα προϊόντα και να τα εξάγει προς τις υπόλοιπες ανατολικές χώρες, αλλά μετά τις αλλαγές του 1989, καμία τέως «αδελφή χώρα» δεν σέβεται τα συμβόλαια. «Βρείτε τα με την κυβέρνηση», είπαν οι Ανατολικογερμανοί. Χώρια ότι τα σχέδια του Ζίβκωφ να μετατρέψει τη Βουλγαρία στην 16η Δημοκρατία της ΕΣΣΔ μπορεί να μην υλοποιήθηκαν ποτέ, αλλά εξακολουθούν να βαρύνουν τη μοίρα της χώρας: Τα διύλιστήρια της Μαύρης Θάλασσας διαθέτουν τεχνολογία η οποία μπορεί να επεξεργασθεί μόνο το σοβιετικό πετρέλαιο. Και για την απόκτηση πιο... φιλοδυτικής τεχνολογίας, απαιτείται συνάλλαγμα.

Οι κόκκινοι καπιταλιστές

Η κυριότερη αιτία της συμφοράς είναι, όμως, η αποδιάρθρωση του παλιού συστήματος, το οποίο στηριζόταν στο φόβο και την κοινωνική τάξη όπως την εξασφάλιζε το ΚΚ. Ο διευθυντής ενός εργοστασίου παιδικών τροφών, κινδύνευε παλιότερα να διαγραφεί και να χά-

σει τα προνόμιά του, αν δεν έβγαζε το «πλάνο», την παραγωγή που του είχαν καθορίσει από πάνω. Ίσως ποτέ δεν έβγαζε το πλάνο, αλλά πάντως κάτι έβγαζε. Τώρα και τα τρία εργοστάσια παραγωγής παιδικών τροφών έκλεισαν, γιατί ούτε σικ είναι να είσαι σε ένα κόμμα, που όλοι βλέπουν ότι θα χάσει τα προνόμιά του, ούτε είναι αυτό που συμφέρει.

Εκμεταλλεόμενοι τις προσπάθειες τους στις πληροφορίες, τις διεθνείς επαφές που είχαν δημιουργήσει, τις κρατικές επιχειρήσεις που ελέγχουν ακόμη και το κεφάλαιο που είχαν συσσωρεύσει επί σοσιαλισμού, οι κομμουνιστές κάνουν μπιζνες επί καπιταλισμού. Η προκλητική εμφάνιση αυτής της νέας κοινωνικής ομάδας των «κόκκινων καπιταλιστών», έχει συμβάλλει σημαντικά στην ηθική κρίση της βουλγαρικής κοινωνίας και συγχρόνως εμποδίζει τη συνεργασία της αντιπολίτευσης με την κυβέρνηση για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης. «Το πρόγραμμα Λουκάνοφ», λέει ο αρχηγός της αντιπολίτευσης Πέταρ Μπαρόν «δεν προβλέπει το πόθεν έσχες όταν έρθει η ώρα να ιδιωτικοποιηθούν οι

η Βουλγαρία είναι ίσως η μοναδική χώρα της Ανατολικής Ευρώπης, όπου δεν έχει διωχθεί ποινικώς κανείς από το παλιό καθεστώς για όλα τα εγκλήματα που έγιναν;

Αντίστοιχες παρατηρήσεις μπορούν να γίνουν και για τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες συζητούνται αυτόν τον καιρό. Κατηγορώντας πριν τις εκλογές το ριζοσπαστικό οικονομικό πρόγραμμα της αντιπολίτευσης, ότι πουλάει τη χώρα στους ξένους και απεμπολεί τις κοινωνικές κατακτήσεις, το ΣΚ κατάφερε να κερδίσει την πλειοψηφία των ψήφων, υποστηρίζοντας μια πολύ περιορισμένη οικονομική μεταρρύθμιση, η οποία θα εξασφάλιζε τις «κοινωνικές κατακτήσεις» των εργαζομένων. Τέσσερες μήνες μετά, η κυβέρνηση των σοσιαλιστών παρουσιάζει στο Κοινοβούλιο ένα πρόγραμμα το οποίο κοπιάρει τις περισσότερες προτάσεις της αντιπολίτευσης και έχει εκπονηθεί από Αμερικανούς οικονομολόγους! Και πετάει το μπαλάκι στην αντιπολιτευόμενη Ένωση των Δημοκρατικών Δυνάμεων: «Μα δεν θέλετε να μας υποστηρίξετε να εφαρμόσουμε το δικό σας πρόγραμμα;».

Πρόκειται για διπλή πρόκληση, αφού η ΕΔΔ καλείται να απαντήσει σε ένα ακόμη δίλημμα: Είναι καλύτερα να προχωρήσω σε ένα είδος συνεργασίας με το ΣΚ για την οικονομία, ή να τους αφήσω να πέσουν και να παραλάβω την εξουσία, αλλά σε συνθήκες καμμένης γης, που θα 'λεγε και ο κ. Παπανδρέου, ο μοναδικός ηγέτης στον κόσμο, που έστειλε επιστολή στον Ζίβκωφ, μετά την πτώση του!! Γιατί το βέβαιο είναι ότι η πτώση αυτής της κυβέρνησης είναι ζήτημα χρόνου. Μια τελευταία δημοσκοπήση δείχνει τις προτιμήσεις ψήφου των εκλογέων να έχουν ριζικά ανατραπεί υπέρ της ΕΔΔ και σε βάρος του ΣΚ τούς τελευταίους μήνες (δες διπλανές στήλες). Μάλιστα αυτή η δημοσκοπήση φαίνεται να συντέινει την άμβλυνση των διαφωνιών που είχαν παρουσιασθεί ανάμεσα σε ηγετικά στελέχη της Ένωσης Δημοκρατικών Δυνάμεων και τον παλιό της αρχηγό και νυν πρόεδρο της Βουλγαρίας Ζέλιο Ζέλεφ, ο οποίος είχε ταχθεί υπέρ της δημιουργίας μιας «προγραμματικής κυβέρνησης» συνεργασίας και από τις δύο πλευρές για την αντιμετώπιση του χάους. Ο Ζέλιο Ζέλεφ δεν έπαψε να υποστηρίζει την ιδέα του, η οποία βρίσκει όμως όλο και λιγότερο έδαφος, καθώς οι παλιοί συνεργάτες του βλέ-

πουν το ώριμο σοσιαλιστικό φρούτο να σαπίζει με γρήγορους ρυθμούς.

Ο ΒΑΝ ΝΤΕΡ ΛΙΛΟΦ

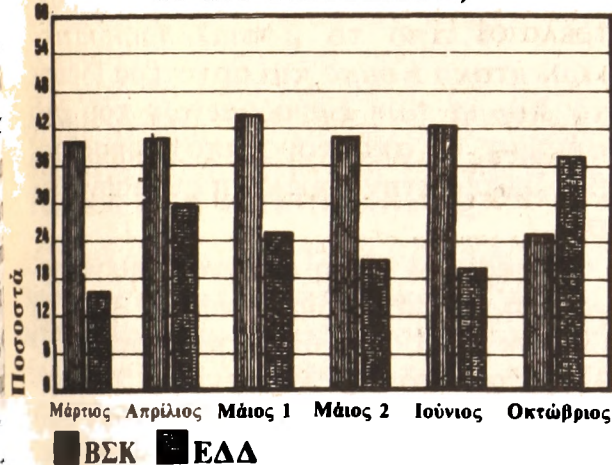
Μάλλον περισσότερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν έτσι οι αντιθέσεις στους κόλπους της σημερινής εξουσίας, η οποία φαντάζει όλο και περισσότερο διχασμένη ανάμεσα στους τεχνοκράτες με τον πρωθυπουργό Αντρέι Λουκάνωφ επικεφαλής τους και τους κομματικούς που καθοδηγούνται από το γραμματέα του ΣΚ Αλεξάντερ Λίλοφ η Βαν Ντερ Λίλοφ, όπως τον αποκαλούν πολλοί. Ο Λίλοφ κατάφερε να επανεκλεγεί συσπειρώνοντας τον παλιό κομματικό μηχανισμό με κραυγές για τον επερχόμενο κίνδυνο του «φασισμού», μετά τον εμπρησμό από τους διαδηλωτές των γραφείων του κόμματος στη Σόφια. Επιχειρηματολογώντας με την απάθεια της αστυνομίας, πολλοί θεωρούν ότι ήταν το ίδιο το κόμμα που καθοδήγησε τον εμπρησμό, αυτήν την βουλγαρική εκδοχή του «Ράιχσταγκ». Και ο προβοκάτορας του εμπρησμού του γερμανικού κοινοβουλίου στην δεκαετία του '30, ονομαζόταν Βαν Ντερ Λούμπεν...

Ίσως το ένα σενάριο για την απεμπλοκή από το πολιτικό αδιέξοδο, να είναι ακριβώς το τσεχοσλοβακικό. Ο Λουκάνωφ, ο οποίος παραμένει δεύτερος σε δημοτικότητα μετά τον Ζέχιο Ζέλεφ, μεταξύ των Βουλγάρων πολιτικών, να αποχωρήσει από το κόμμα και να συμμαχήσει με την αντιπολίτευση, όπως έκανε ο ομόλογός του κομμουνιστής πρωθυπουργός Μάριον Τσάλφα, λίγο πριν παραδώσει την κομματική του ταυτότητα στα γραφεία του κόμματος στην Πράγα.

Πρόκειται ασφαλώς για την καλύτερη εκδοχή, γιατί αυτό που απομένει είναι η εξέγερση εναντίον της κυβέρνησης. Στα πρόσωπα των διαδηλωτών που με αφορμή μια θρησκευτική επέτειο φώναξαν συνθήματα εναντίον του ΚΚ «μαφία είσατε πριν, μαφία είστε και τώρα» διέκρινα για πρώτη φορά κάποια χαμόγελα, μια χαρά.

Επρόκειτο όμως για μια άγρια χαρά, αυτήν που βγαίνει από ένα βαθιά ριζωμένο αίσθημα εκδίκησης, που κανείς αισθάνεται ότι δεν θα αργήσει να έρθει. Γιατί κατά τα άλλα, δεν συνάντησα ευτυχισμένους Βούλγαρους, ούτε είδα κάποιον να χαμογελά στους δρόμους. Εκτός απ' αυτούς δίπλα μου, στο αεροπλάνο, που μόλις απογειώθηκε για την Αθήνα...

ΤΙ ΘΑ ΨΗΦΙΖΑΤΕ;

Η εξέλιξη της εκλογικής απήχησης των δύο βασικών κομμάτων.

κρατικές επιχειρήσεις». Επομένως, οι επιφυλάξεις ως προς το πρόγραμμα δεν αφορούν το περιεχόμενό του, αλλά «προέρχονται από τη σκοπιά ενός πολιτικού που θεωρεί τις ηθικές αξίες ως το βασικό κριτήριο για την εκτίμηση μιας πολιτικής πράξης».

Αν η ηθική παίζει ρόλο στον τρόπο που λειτουργεί και εργάζεται μια κοινωνία, τότε τίθεται το ερώτημα αν οι Σοσιαλιστές —τέως κομμουνιστές, έχουν το ηθικό δικαίωμα να κυβερνούν. Συνταγματικά έχουν. Αλλά πώς μπορείς να κυβερνάς όταν έχεις φέρει 8-9 εκατ. ανθρώπους σ' αυτή την κατάσταση; Και αν φταίει η παλιά ηγεσία, τότε γιατί

ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

Στο προηγούμενο τεύχος του «ΑΝΤΙ», δημοσιεύσαμε συνέντευξη του Τούρκου ιστορικού Μετέ Τουντζάι προς την Σία Αναγνωστοπούλου, σχετικά με την άνοδο του ισλαμικού κινήματος στην Τουρκία.

Στη συνέντευξη που δημοσιεύουμε στο τεύχος αυτό, ο Τουντζάι δίνει ορισμένα στοιχεία για την ιστορική διαμόρφωση του εργατικού κινήματος. Ιστορικός ο ίδιος, έχει μελετήσει το εργατικό κίνημα κι έχει εκδώσει ένα σημαντικό βιβλίο (1978), με τίτλο, «Τα αριστερά κινήματα στην Τουρκία».

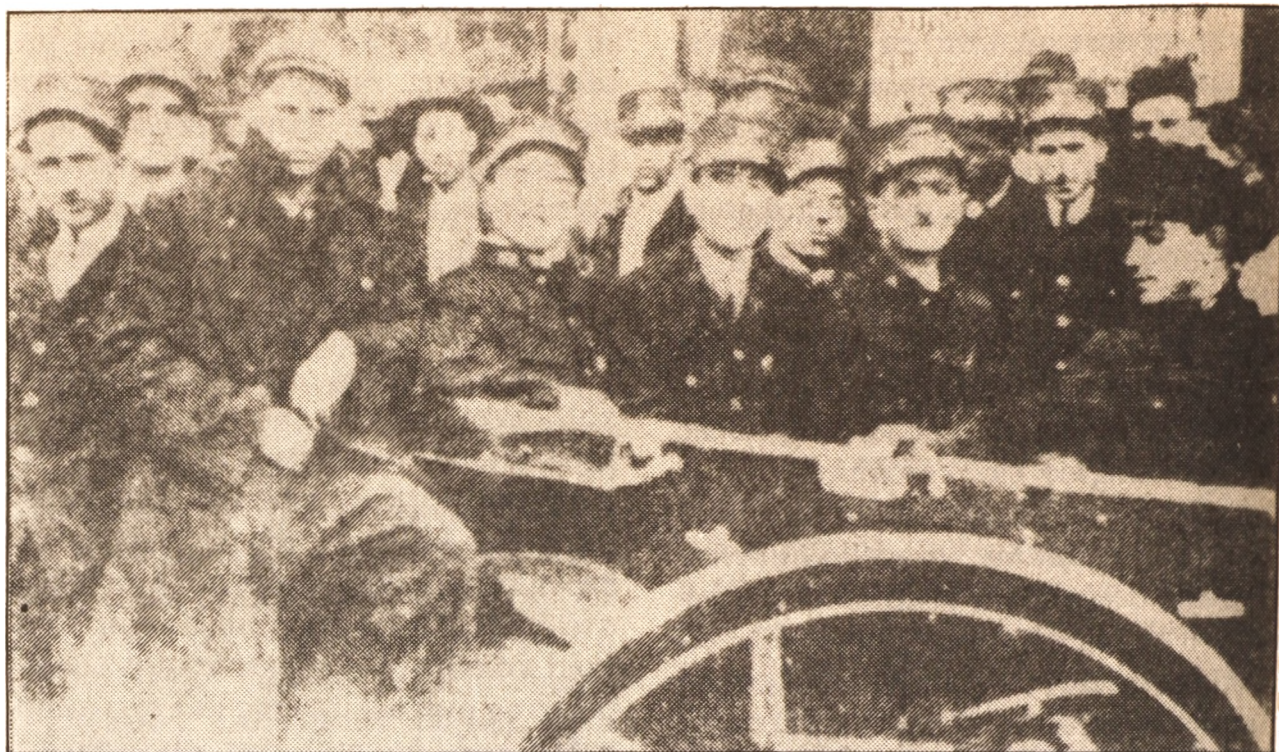
Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΕΡ.: Διατυπώνεται η άποψη ότι παρ' όλη την οικονομική ανάπτυξη που παρατηρείται στην Τουρκία τα τελευταία χρόνια, η μισθολογία πολύ λίγο επωφελήθηκε.

Π. πισμαίνεται μάλιστα ότι το αντίτιμο της οικονομικής ανάπτυξης ήταν πολύ σκληρό για τους εργαζόμενους, ενώ η κατανομή του εισοδήματος έγινε περισσότερο άνιση από ποτέ. Όμως, η κατάσταση αυτή, θα μπορούσε να πει κανείς ευνοεί ένα ισχυρό εργατικό κίνημα. Παρ' όλα αυτά, το εργατικό κίνημα φαίνεται αποδυναμωμένο, χωρίς ισχυρή παρέμβαση στην κοινωνία.

ΑΠ.: Εγώ στην πραγματικότητα ασχολούμαι με την ιστορία του εργατικού κινήματος και ιδιαίτερα αυτή τη στιγμή, με τη δεκαετία του '30. Θα προτιμούσα, λοιπόν, να κάνω μια αναδρομή, για να καταλάβετε, γιατί εκτός από την περίοδο της ΝΤΙΣΚ, το εργατικό κίνημα δεν μπόρεσε να έχει ουσιαστική παρέμβαση στην τουρκική κοινωνία.

Κατ' αρχήν πρέπει να διακρίνω τρεις ή τέσσερις περιόδους. Την πρώτη (1908-1925) που θα μπορούσαμε να την χαρακτηρίσουμε «δημοκρατική». Τη δεύτερη (1925-1945), κατά την οποία η μονοκομματική κυβέρνηση απαγορεύει την ίδρυση ελεύθερου συνδικάτου. Είναι η περίοδος παρανομίας. Ορισμένες οργανώσεις είναι συνδεδεμένες με το Λαϊκό Ρεπουμπλικανικό Κόμμα και

Απεργία των εργαζομένων στην εταιρεία των τραμ της Κωνσταντινούπολης (1921).

βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο του. Στην τρίτη περίοδο (1945-1950) αρχίζει κάποιο συνδικαλιστικό κίνημα βασισμένο στο αμερικανικό μοντέλο. Η Συνομοσπονδία Τουρκ-Ις, που ιδρύθηκε πάνω σε αυτό το μοντέλο. Σκεφτείτε ότι το Υπουργείο Εργασίας ιδρύεται για πρώτη φορά στην Τουρκία ανάμεσα στα 1945-1950, ενώ οι σημαντικοί εργατικοί νόμοι θεσπίστηκαν για πρώτη φορά, νομίζω, επί κυβέρνησης Ετζεβίτ (γύρω στα 1977).

Μετά το '50 το εργατικό κίνημα σημειώνει ανοδική πορεία. Ο πολυκομματισμός επιτρέπει και τη δική του ανάπτυξη. Σιγά - σιγά οι συνδικαλιστικές οργανώσεις αποκτούν δύναμη. Συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις που γίνονται κάθε χρόνο για τον καθορισμό των κατώτατων ορίων μισθών και ημερομισθίων κι έχουν σημαντικό λόγο όταν γίνονται συλλογικές συμβάσεις.

Συνθήματα και Αριστερά

ΕΡ.: Ιδεολογικά, αυτά τα συνδικάτα που πρόσκεινται;

ΑΠ.: Ιδεολογικά δεν είχαν χρωματιστεί· ήταν περισσότερο ομορτοουνιστικά· κοντά στο κυβερνών κόμμα. Το 1970 όμως γεννιέται μια αντίπαλη συνδικαλιστική ομοσπονδία, η ΝΤΙΣΚ, (Συνομοσπονδία Επαναστατικών Εργατικών Συνδικάτων), όπου εργάστηκα κι εγώ για ένα χρόνο στο τμήμα έρευνας και μελετών. Η ΝΤΙΣΚ, λίγο αργότερα, ακολουθεί τη γραμμή του —παράνομου— ΚΚ Τουρκίας. Συσπειρώνει τους εργάτες και τα μέλη της ξε-

περνούν αριθμητικά κάθε προηγούμενο. Όμως, με το πραξικόπημα του 1980 η ΝΤΙΣΚ κηρύσσεται παράνομη. Ο πρόεδρος της ΝΤΙΣΚ είναι σήμερα βουλευτής, καθώς και ο γενικός γραμματέας (ο δεύτερος αποχώρησε μαζί με άλλους 18 από το Σοσιαλδημοκρατικό Λαϊκιστικό Κόμμα και αργότερα ίδρυσε το Κόμμα των Εργαζομένων που έχει σήμερα 11 από τους αποχωρήσαντες βουλευτές στην τουρκική Εθνοσυνέλευση).

Σήμερα, η μόνη αναγνωρισμένη εργατική ομοσπονδία είναι η Türk İs (Τουρκ - Ις), που υποστηρίζεται και ελέγχεται από την κυβέρνηση. Τα ανεξάρτητα συνδικάτα που προήλθαν από την παλιά ΝΤΙΣΚ είναι οργανωμένα κατά κλάδο. Τα στοιχεία αυτά μας βοηθούν να κατανοήσουμε σε ποιο βαθμό η κυβερνητική πολιτική εμποδίζει την ανάπτυξη ενός πραγματικού αριστερού εργατικού κινήματος. Η παρανομία και η απαγόρευση ίδρυσης συνδικάτων ανακόπτουν τη συνέχεια του κινήματος. Παράλληλα οι εσωτερικές αντιφάσεις της Αριστεράς, οι προβοκατόρικες μέθοδοι που χρησιμοποιεί η κυβέρνηση για να την αποδυναμώσει, καθώς και οι ένοπλος αγώνας, χρησιμοποιούνται με τον καλύτερο τρόπο από το κράτος για να εμποδιστεί, η σύνδεση του εργατικού κινήματος με την Αριστερά.

Το πρόβλημα της γης

ΕΡ.: Το εργατικό κίνημα, από την εποχή της εμφάνισής του, εντοπίζεται κυρίως,

όπως συμβαίνει παντού, στα βιομηχανικά κέντρα. Η Ανατολή στερείται τέτοιων μεγάλων κέντρων. Αντίθετα, εκεί έχουμε το πρόβλημα της γης. Τι γίνεται με τους αγρότες;

ΑΠ.: Ήδη από την οθωμανική περίοδο και κυρίως σε αυτή, τα πρώτα κινήματα εμφανίζονται στο ευρωπαϊκό κομμάτι της Αυτοκρατορίας, γιατί εκεί υπάρχουν τα μεγάλα βιομηχανικά κέντρα —η Θεσσαλονίκη, η Κων/πολη ή η Καβάλα, όπου υπήρχαν οι εργάτες καπνού. Αντιθέτως, στην Ανατολή, εκτός από τη Σμύρνη και την Προύσσα, δεν έχουμε κανένα κίνημα.

Σήμερα, βέβαια, στην Ανατολή έχουν δημιουργηθεί ορισμένα βιομηχανικά κέντρα. Περισσότερο στον Εύξεινο Πόντο (όπου υπάρχουν μεγάλα ορυχεία, βιομηχανία χάλυβα και σιδήρου). Οι εργάτες που δουλεύουν σ' αυτές τις βιομηχανίες ή και στις βιομηχανίες που βασίζονται στη γεωργία είναι οργανωμένοι σε συνδικάτα. Για τους αγρότες όμως το πρόβλημα είναι τεράστιο. Οι εργάτες γης, δεν είναι οργανωμένοι. Συγχρόνως, το πρόβλημα της γης στην Τουρκία και δύσκολο και σύνθετο είναι. Για πολύ καιρό εμείς στην Τουρκία λέγαμε ότι οι «κεμαλικές μεταρρυθμίσεις» ήταν μεταρρυθμίσεις αστικές που δεν είχαν ολοκληρωθεί. Για παράδειγμα ποτέ δεν πραγματοποιήθηκε αγροτική μεταρρύθμιση (τοπράκ ρεφορμού). Η τουρκική Αριστερά για πολλά χρόνια, από το 1960 και μετά, επεξεργάστηκε το θέμα. Αργότερα, όμως, διαπιστώσαμε ότι η κατανομή της γης στην Τουρκία είναι πολύ ετερογενής.

Στην ανατολική Τουρκία υπάρχουν περιοχές όπου ένας άνθρωπος «έχει» οκτώ - δέκα χωριά, είναι ο ιδιοκτήτης της γης των χωριών αυτών —όμως μπορεί όλη αυτή η περιοχή να μην έχει καμιά αξία. Μόνο με το μεγάλο «φράγμα Ατατούρκ» θα μπορέσει η περιοχή αυτή να αρδευτεί και να γίνει εύφορη, να αποκτήσει επομένως αξία.

Ο τρόπος με τον οποίο είναι η γη μοιρασμένη σε μερικές περιοχές δεν είναι οικονομικά εκμεταλλεύσιμος. Παράλληλα, σε ορισμένες περιοχές της Μ. Ασίας έχουμε και ανομοιογενή σύνθεση του πληθυσμού. Εδώ το *κουρδικό πρόβλημα* είναι οξύτατο και όπως καταλαβαίνετε, λόγω φτώχειας, υπάρχει τεράστιο πεδίο προκλήσεων από τη μεριά των αρχών κατά των Κούρδων.

Εθνικισμός και Διεθνισμός

ΕΡ.: Επειδή θίγετε αυτό το ζήτημα θα ήθελα να διευκρινιστεί το εξής: στην οθωμανική περίοδο, μέχρι το 1922, το αριστερό κίνημα δεν κατορθώνει να γίνει διεθνιστικό, βασισμένο στην ταξική αντιπαράθεση, αλλά

παραμένει, σε μεγάλο βαθμό «εθνικό». Μάλιστα, όταν η ελληνοτουρκική κρίση κορυφώνεται με την κατοχή της Δ. Μικράς Ασίας από τον ελληνικό στρατό, το τουρκικό σοσιαλιστικό κόμμα, νομίζω, καταγγέλλει τα ελληνικά και αρμενικά συνδικάτα ως «κίτρινα» που προωθούν τον δυτικό ιμπεριαλισμό. Παρ' όλα αυτά γνωρίζουμε ότι οι Έλληνες αριστεροί της Μικράς Ασίας ήταν αντίθετοι με την πολιτική της Ελλάδας. Από το 1922 και μετά που το ΚΚ Τουρκίας γίνεται διεθνιστικό πώς αντιμετωπίζει την εξέγερση των Κούρδων το 1925 ή και αργότερα;

ΑΠ.: Κατ' αρχήν το οθωμανικό εργατικό κίνημα βασιζόταν στις μειονότητες γιατί, όπως ήδη είπα, βιομηχανία υπήρχε στο ευρωπαϊκό κομμάτι της αυτοκρατορίας. Με άλλα λόγια, βασιζόταν στους Ρωμιούς, τους Βούλγαρους, τους Εβραίους και τους Αρμένιους. Οι Τούρκοι πήραν μέρος πολύ αργότερα. Έτσι, κατά ένα περιεργό τρόπο, υπήρχαν *διεθνή συνδικάτα*, με την έννοια ότι σε αυτά συμμετείχαν όλα τα μειονοτικά στοιχεία.

Το πιο παλιό συνδικάτο που ξέρουμε, με συμμετοχή όλων των μειονοτικών στοιχείων και των Τούρκων, είναι εκείνο του Μπεναρόγια στη Θεσσαλονίκη. Ουσιαστικά είναι το πρώτο εργατικό κίνημα, το οποίο θα χαρακτηρίζαμε «διεθνιστικό». Πουθενά αλλού, αυτή την περίοδο, δεν θα συνταυτίσουμε «διεθνιστικό» κίνημα ή συνδικάτο. Έτσι, στην *Ουνιόν Εντερνασιονάλ ντυ Τραβάι*, που ιδρύεται λίγο μετά την ίδρυση της Φεντερασιόν, υπερिशχύει το ελληνικό στοιχείο. Στη Σμύρνη υπάρχει το ελληνικό εργατικό κίνημα, που βγάζει την εφημερίδα *«Εργάτης»*. Ίσως σ' αυτό το ελληνικό εργατικό κίνημα να έχουμε και συμμετοχή Τούρκων —περιορισμένη όμως— αφού υπάρχει η ίδια εφημερίδα —*«Ιργκάτ»*— στα τουρκικά.

Με την Οκτωβριανή επανάσταση οι μαρξιστές αλώνουν ταχύτατα το εργατικό κίνημα. Παραδόξως, το γεγονός αυτό δεν κατάφερε να συμβάλλει στη δημιουργία ενός διεθνιστικού κινήματος. Αντίθετα, μέσα στην Ουνιόν Εντερνασιονάλ ντυ Τραβάι, στην Κων/πολη, άρχισαν να εμφανίζονται «ιδεολογικές» συγκρούσεις ανάμεσα στους Έλληνες και Τούρκους μαρξιστές. Οι Τούρκοι αποχωρούν και ιδρύουν μια άλλη οργάνωση με το όνομα *Ένωση Τούρκων Εργατών*.

Μετά την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας από τον Κεμάλ, τα προβλήματα οξύνονται. Έτσι, ενώ το παράνομο —πλέον— ΚΚ έχει κάποιο διεθνιστικό χαρακτήρα, το εργατικό κίνημα αντιθέτως εγκλωβίζεται και αποπροσανα-

τολίζεται από την κεμαλική πολιτική. Θα ήθελα να προσθέσω ότι ανάμεσα στους Τούρκους πολιτικούς πρόσφυγες που ζούσαν στη Μόσχα, υπήρχαν πολλοί Έλληνες και Αρμένιοι. Χαρακτηριστικά σας αναφέρω τούτο: όταν πήγα πριν από λίγο καιρό στη Μόσχα είχε πεθάνει ο Νίκος Ασημόπουλος —μέλος του ΚΚ Τουρκίας και η κηδεία του έγινε με τελετή που την οργάνωσε το ΚΚ Τουρκίας. Υπήρχαν και Αρμένιοι, όπως ο Βαρτάν Ιχμαλιάν, του οποίου κυκλοφόρησαν και οι αναμνήσεις όπου εξιστορεί τη ζωή του μέσα στο ΚΚ Τουρκίας. Βέβαια δεν ξέρουμε πόσοι Έλληνες ή Αρμένιοι υπήρχαν στη βάση του κόμματος, όμως τα ηγετικά στελέχη τα γνωρίζουμε —ο μεγάλος Νίκος, ο μικρός Νίκος κ.ά.— όπου από τα ονόματα καταλαβαίνουμε ότι ήταν Έλληνες.

Όσον αφορά όμως το εργατικό κίνημα, σημειώνω ότι η κεμαλική κυβέρνηση «παίζει» με τον εθνικισμό του. Για παράδειγμα, η εταιρεία των τραμ που λειτουργεί με γαλλικό και βελγικό κεφάλαιο και απασχολεί κυρίως Έλληνες εργάτες, γίνεται στόχος προκλήσεων. Συνθήματα τύπου «Να δουλέψει ο Τούρκος εργάτης, να φάει ψωμί», ή τα επιχειρήματα «οι Έλληνες εργάτες συνεργάστηκαν με τον ελληνικό στρατό» ή «όταν είχε έρθει το “Αβέρωφ” ύψωσαν ελληνικές σημαίες στα σπίτια τους», είναι τα πλέον συνηθισμένα.

Όσον αφορά τους Κούρδους —θέμα στο οποίο δεν θα επεκταθώ— όταν γίνεται η κουρδική εξέγερση το 1925, οι Τούρκοι μαρξιστές, ακριβώς όπως και οι Σοβιετικοί, παίρνουν την εξής θέση: η κουρδική κοινωνία είναι φεουδαρχική, ενώ η κεμαλική κυβέρνηση είναι αστική, επομένως η κουρδική εξέγερση είναι αντεπαναστατική. Αυτή η άποψη της Αριστεράς, εν γένει, για την κεμαλική κυβέρνηση αποτελεί ένα ενδιαφέρον σημείο από όπου μπορούν να εξηγηθούν πολλά κοινωνικά φαινόμενα, όπως αυτό του Ισλαμισμού στα τελευταία χρόνια.

Ισλαμισμός και εργατική τάξη

ΕΡ.: Η έξαρση του ισλαμισμού στην Τουρκία βρήκε απήχηση στην εργατική τάξη; Ιδρύθηκε κάποιο σωματείο ή οτιδήποτε άλλο που να ελέγχεται από...

ΑΠ.: Υπάρχει μια Ομοσπονδία Εργατών —Hakk Is— που πρόσκειται στο κόμμα του Εσβάκαν, με περιορισμένη όμως απήχηση. Οι πιθανότητες επιτυχίας ενός ισλαμιστικού εργατικού κινήματος, είναι ελάχιστες. Πρόκειται για ένα περιθωριακό κίνημα. Παράλληλα δεν πιστεύω ότι το Ισλάμ μπορεί να δώσει απάντηση στα προβλήματα της Τουρκίας.

Λευτέρης Οικονόμου
Καθηγητής του Πανεπιστημίου
Κρήτης και διευθυντής του
Ερευνητικού Κέντρου Κρήτης

Η ΦΥΣΙΚΗ ΣΗΜΕΡΑ

*αυτός ο κόσμος
ο μικρός ο μέγας*

I. ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ

- Μετά την επιτυχία της πρώτης προσωρινής έκδοσης εμφανίζεται τώρα σε μία εξαιρετικά επιμελημένη, εικονογραφημένη και εμπλουτισμένη κατά 50% έκδοση. Ο πρώτος τομος που κυκλοφορεί σήμερα παρουσιάζει τις μεγάλες ιδέες της Φυσικής που διαμόρφωσαν την σημερινή μας εικόνα για τον κόσμο και έθεσαν σε κίνηση την μεγαλύτερη τεχνολογική επανάσταση στην ανθρώπινη ιστορία.
- Με βιογραφικά σημειώματα των μεγάλων πρωταγωνιστών και εικονογράφηση σπάνια για ελληνική έκδοση τέτοιου είδους η *Φυσική Σήμερα* προσφέρει στον έλληνα αναγνώστη, μια πανοραμική εικόνα της σημερινής Φυσικής και των συναρπαστικών προοπτικών που βρίσκονται μπροστά της.
- Ένα βιβλίο ιδιαίτερα χρήσιμο για τον έλληνα εκπαιδευτικό που αγωνιά για την επιμόρφωσή του σε μια εποχή ραγδαίων επιστημονικών εξελίξεων.

σελ. 243, 2.400 δρχ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΡΗΤΗΣ
Τ.Θ. 155 27, 711 10 Ηράκλειο
Τηλ. 23.11.99

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ τροχαλία ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
Γριβαίων 5 (πάροδος Σκουφά 64)
106 80 Αθήνα Τηλ. 36.46 426

ΕΣΣΔ

«Δημοκρατική Ρωσία»: η εναλλακτική λύση;

Η κατάργηση του άρθρου 6 του σοβιετικού Συντάγματος πριν από λίγους μήνες ήταν το πρώτο αλλά και ουσιαστικό βήμα για την ίδρυση κι άλλων κομμάτων στη χώρα, εκτός από το κομμουνιστικό. Από τότε κυλήσε πολύ νερό στο αυλάκι της σοβιετικής Δημοκρατίας και τα διάφορα κόμματα και κινήματα ξεφυτρώναν σαν μανιτάρια στην ΕΣΣΔ. Κανένα όμως απ' αυτά δεν κατάφερε να μετεξελιχθεί σε μαζικό κόμμα με πολλά μέλη και με λαϊκή βάση, ώστε να μπορέσει να αποτελέσει την εναλλακτική λύση στην 73χρονη μονοκομματική κυβέρνηση της χώρας από το ΚΚΣΕ. Βέβαια, το διάστημα δεν ήταν και τόσο μεγάλο, ώστε το κάθε κόμμα να μπορέσει να οργανωθεί και να εκλαϊκεύσει το πρόγραμμά του σε πλατύτερες μάζες εργαζομένων.

Παρ' όλα αυτά, όμως, η λαϊκή δυσανεμία για την καθημερινή χειροτέρευση των όρων διαβίωσης στην χώρα φουντώνει. Και ο πολύς κόσμος άρχισε να αναρωτιέται μήπως πραγματικά δεν υπάρχει άλλη εναλλακτική λύση από τους κομμουνιστές.

Τις αμφιβολίες αυτές έρχεται να διαλύσει, τουλάχιστον σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ηγετών της, το νέο κόμμα «Δημοκρατική Ρωσία».

Το ιδρυτικό συνέδριο το οποίο έγινε στη Μόσχα στις 20 και 21 Οκτωβρίου, στην αίθουσα «RUSSIA» της σοβιετικής πρωτεύουσας, συγκεντρώθηκαν περισσότεροι από δυο χιλιάδες αντιπρόσωποι που εκπροσωπούσαν μια σειρά κόμματα και μικροοργανώσεις, όπως το δημοκρατικό, το σοσιαλδημοκρατικό, τους ελεύθερους δημοκράτες, τους μεσαίους αγρότες κλπ.

Δεν μπορούμε να μιλήσουμε για ομοιογένεια αποψεων και στόχων των συγκεντρωμένων, αλλά όλους τους ένωσε ο κοινός στόχος να αποτελέσει σε λίγο καιρό το κόμμα αυτό την εναλλακτική λύση στη διακυβέρνηση της χώρας.

Οι παρατηρήσεις της κυβέρνησης Ρίζκοφ, η υποστήριξη των αποφάσεων του Ρωσικού κοινοβουλίου, του οποίου ηγείται ο Μπορίς Γιέλτσιν για ριζοσπαστικές αλλαγές, η μεταβίβαση της περιουσίας του κομμουνιστικού κόμματος στο λαό, είναι από τους βασικούς στόχους του νέου κόμματος που έχει σαν σύμβολό του την τριχρωμή προεπαναστατική σημαία. Ακόμα οι εκπρόσωποι του συνεδρίου πρότειναν να καθιερωθεί η 7 Νοέμβρη σαν μέρα μνήμης της κομμουνιστικής τρομοκρατίας, όπως αναφέρεται επί λέξη στην σχετική απόφαση.

Χαιρετισμούς στο συνέδριο έστειλαν ο Μπορίς Γιέλτσιν και ο Γκάβριλ Ποπώφ, που δεν έσπευσαν όμως να γίνουν και μέλη του, αφού μετά την αποχώρησή τους από το ΚΚΣΕ δήλωσαν ότι δεν θα γίνουν μέλη κανενός κόμματος όσο θα κατεχουν άλλα αξιώματα. Πάντως είναι φανερό ότι ασπάζονται τις θέσεις της «Δημοκρατικής Ρωσίας» και στο μέτρο των δυνάμεων τους θα βοηθήσουν για την επίτευξη των στόχων αυτού του κόμματος.

Η ανάγκη λοιπόν οδήγησε τα μικρά κόμματα και τις οργανώσεις που αυτονομάζονται αριστερές, δημοκρατικές και ριζοσπαστικές, να προχωρήσουν αυτόν το συνασπισμό που ο καιρός θα αποδείξει αν έχει τις δυνατότητες να κοντραριστεί με στόχο την εξουσία, το ΚΚΣΕ στις πρώτες ελεύθερες εκλογές σε πολυκομματική βάση, όποτε κι αν γίνουν στην ΕΣΣΔ. Για το τελευταίο τουλάχιστον προς το παρόν, δεν φαίνεται να απασχολεί το Ανώτατο Σοβιέτ της χώρας, που τους τελευταίους μήνες είναι αποκλειστικά αφοσιωμένο στους δρόμους που θα βγάλουν τη χώρα από το οικονομικό αδιέξοδο και την κρίση.

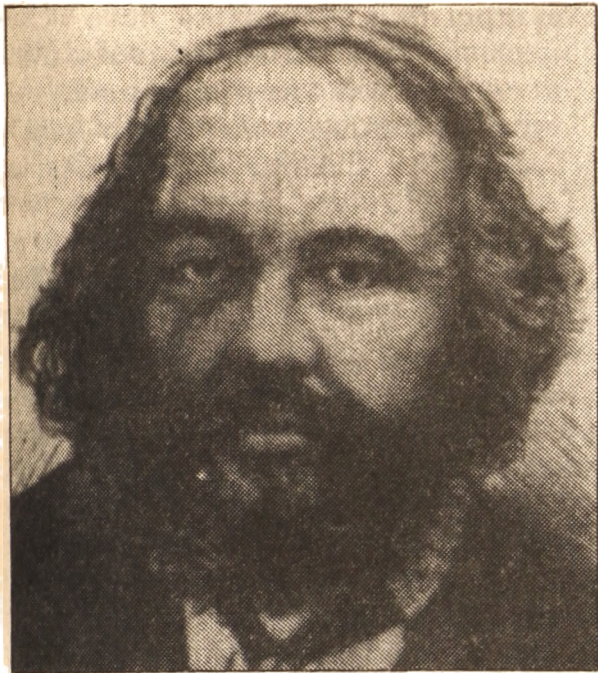
Σβετλάνα Μπολσάκοβι

Η επανεμφάνιση του αναρχισμού

Το φαινόμενο της αναγέννησης του αναρχισμού στην ΕΣΣΔ συνδέεται οργανικά με την αντιφατική οικονομική και κοινωνικο-πολιτική κατάσταση της χώρας. Πρώτα και κύρια πρόκειται για το ξεχαρβάλωμα του οικονομικού μηχανισμού, την κρίση της κεντρικής

και τοπικής εξουσίας, την ιδεολογική πολυμορφία των διάφορων κοινωνικών δυνάμεων που εμφανίστηκαν τα χρόνια της περεστρόικα.

Ο αναρχισμός έχει βαθιές ιστορικές ρίζες στη Ρωσία και η εμφάνισή του σχετίζεται με το πρώτο μισό του 19ου αιώνα. Ανάμεσα στους «αποστόλους» της διδασκαλίας είναι δυο φημισμένοι Ρώσοι —ο Μιχαήλ Μπακούνιν (1814-1876) και ο πρίγκηπας Πιότρ Κροπότκιν (1842-1921). Βασικό στοιχείο του αναρχισμού θεωρούσαν την απελευθέρωση του ανθρώπου από τη βία και την καταπίεση εκ μέρους οποιασδήποτε εξουσίας: Ιδεολογικής, πολιτικής, οικονομικής. Και ο Λέων Τολστόι συμμεριζόταν μερικές από τις ιδέες του αναρχι-

Ο Μπακούνιν επιστρέφει.

σμού. Βεβαίως, ότι αν κάθε μέλος της κοινωνίας παραιτηθεί από όλα τα κρατικά αξιώματα και αρνείται να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις που του αναθέτουν οι αρχές, αυτό σε τελευταία ανάλυση θα οδηγήσει στην κατάργηση του κράτους.

Η σημερινή αναγέννηση του αναρχισμού στη χώρα μπορεί να συνδεθεί με το 1987. Τότε, στη Μόσχα, από μια ομάδα νεολαίας ιδρύθηκε η ιστορικο-πολιτική λέσχη «Ομπσίνια» («Κοινότητα») και στη συνέχεια, πάνω στη βάση της άρχισε να εκδίδεται το ομώνυμο περιοδικό, που ήταν μια από τις πρώτες ανεξάρτητες εκδόσεις της εποχής της περεστρόικα. Επίσημα, όμως, η Συνομοσπονδία των αναρχο-συνδικαλιστών (ΚΑΣ) ιδρύθηκε την 1η Μαΐου 1989.

Ποιοί είναι οι ιδεολογικοί και πολιτικοί προσανατολισμοί της ΚΑΣ σήμερα; Η αναρχία, όπως πιστεύουν οι οπαδοί της, δεν είναι χάος, αλλά μια αρμονική κοινωνία ελεύθερων προσωπικοτήτων, η οποία απορρίπτει τη γραφειοκρατική διοικητική πίεση και τον εξαναγκασμό του κέντρου, αντιπαραθέτοντας σε αυτή τις ιδέες αποκέντρωσης και ομοσπονδίας, στις συνθήκες των οποίων όλη η εξουσία συγκεντρώνεται στα κατώτερα κοινωνικά κλίμακια. Το πρό-

γραμμα των νεοαναρχικών περιλαμβάνει τη μεταβίβαση των μέσων παραγωγής στις εργασιακές κολεκτίβες, την ίδρυση ανεξάρτητων συνδικάτων και τη δημιουργία μιας τέτοιας ομοσπονδίας των Σοβιέτ των λαϊκών αντιπροσώπων, η οποία θα απέκλειε τη δυνατότητα απαγωγής της εξουσίας από το ένα ή το άλλο κόμμα ή και συνασπισμό κομμάτων.

Η Συνομοσπονδία των αναρχοσυνδικαλιστών είναι της γνώμης, ότι η λύση της ζωτικής σημασίας κοινωνικών προβλημάτων είναι δυνατή μόνο στο δρόμο της αποστρατιωτικοποίησης, του περάσματος από την τεχνοκρατική στην οικολογική συνείδηση, της δημιουργίας ελεύθερων ομοσπονδιών των εργασιακών κολεκτίβων και περιφερειών. Από τώρα πρέπει να διαλυθούν τα υπουργεία και να αντικατασταθούν με τράπεζες πληροφοριών που να είναι ιδιοσυντήρητες. Η ΚΑΣ δεν απορρίπτει την ιδέα της δημιουργίας μικτών επιχειρήσεων, αλλά φοβάται μήπως η ΕΣΣΔ μετατραπεί σε οικολογικό σκουπίδοτοπο.

Η Συνομοσπονδία δεν αναγνωρίζει την κομματική πειθαρχία, δεν έχει καθοδηγητικό κεντρικά όργανα και είναι ανοικτή στην πληροφόρηση των ομοϊδεατών. Σήμερα εντάσσονται σε αυτή ομάδες και οργανώσεις από 32 πόλεις της χώρας που ενεργούν ανεξάρτητα και αυτόνομα. Ως προς την κοινωνική συνθεση οι νεοαναρχικοί είναι ανομοιομορφοί: Υπάρχουν φοιτητές και συνταξιούχοι, εργάτες και μηχανικοί, δασκαλοι και επιστήμονες. Την πλειοψηφία όμως, την αποτελούν οι νέοι. Τα στελέχη της ΚΑΣ είναι περίπου 500 άτομα. Η Συνομοσπονδία των αναρχοσυνδικαλιστών διαθέτει δικές της εκδόσεις, όπως την «Ομπσίνια», «Βολία», «Ζντράβυ Σμυσλ», «Ναμπατ» και άλλες 19 συνολικές εκδόσεις.

Ασφαλώς, θα ήταν λάθος να μιλούμε για κάποια σημαντική επίδραση των αναρχικών πάνω στην κοινωνική συνείδηση στην ΕΣΣΔ. Αλλά, αν δεν υπολογίσουμε αυτό το πολιτικό κίνημα δεν θα έχουμε πλήρη εικόνα της κοινωνικής ζωής της ΕΣΣΔ.

Βίκτορ Μπασκίν
(ΙΑΝ)

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ:

Συνάλλαγμα και εθνικισμός

Από την αρχαιότητα οι αθλητικοί αγώνες ενείχαν το στοιχείο της προβολής της ισχύος των πόλεων. Από τότε ο ανταγωνισμός των πόλεων (μέσω των αθλητών τους) δεν ήταν άμοιρος πολιτικής προπαγάνδας. Τα πράγματα σήμερα είναι ακόμα πιο ξεκάθαρα. Η αποψη του πρώην προέδρου των ΗΠΑ Τζεραλντ Φορντ είναι χαρακτηριστική: «μια αθλητική επιτυχία μπορεί να υπηρετήσει ένα έθνος όσο και

LEWIS EPSTEIN

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΣΧΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Εικόνες της Σχετικότητας

LEWIS EPSTEIN

- Το κόσμημα των βιβλίων της Σχετικότητας.

New Scientist

- Βιβλίο μοναδικό, γοητευτικό, εκπληκτικό. Αμφιβάλλω αν ο Αϊνστάιν φανταζόταν τη θεωρία του διατυπωμένη με τόση σαφήνεια και απλότητα.

Galois-Culture

- Το καλύτερο βιβλίο Σχετικότητας που έχω διαβάσει... Δεν εξηγεί μόνο τη θεωρία αλλά την κάνει και διασκεδαστική.

Astronomy Magazine

τομος 1ος: Ειδική Θεωρία
130 σελ., 1.100 δρχ.

Εκδόσεις ΚΑΤΟΠΤΡΟ
τηλ. 7643905, fax. 7643095

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία

μία στρατιωτική». Οι χώρες του πάλαι ποτέ «υπαρκτού σοσιαλισμού» είχαν σημαντικές αθλητικές επιτυχίες. Άλλωστε η ανάπτυξη του αθλητισμού σε υψηλά επίπεδα ήταν ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματά τους. Ο αθλητισμός καλλιεργήθηκε κάτω από τον άμεσο κρατικό έλεγχο και αποτέλεσε τη «βιτρίνα» των καθεστώτων που ταυτιζόνταν με το κράτος.

Οι νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν μετά την πτώση των ολοκληρωτικών καθεστώτων, έθεσαν σε δοκιμασία την ανατολικοευρωπαϊκή «αθλητική βιομηχανία». Στον «καθρέπτη των κοινωνιών» που λέγεται αθλητισμός, κατοπτρίζονται τώρα τα πολλά και δυσεπίλυτα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Ανατολικοευρωπαίοι στην πορεία τους προς τον εκδημοκρατισμό και την ελευθερία. Η παρακάτω σύντομη περιήγηση σε κάποια από τα αθλητικά τεκταινόμενα στην Ανατολική Ευρώπη, παρουσιάζει από μια άλλη οπτική γωνία την πολυεπίπεδη κρίση που μαστίζει τις Ανατολικοευρωπαϊκές κοινωνίες, σ' αυτή την κρίσιμη ιστορική καμπή.

● Στη Ρουμανία, στη μετα-Τσαουσέσκου εποχή, εβδομήντα περίπου παίκτες του ποδοσφαίρου, του μπάσκετ και του βόλεϋ μεταγράφηκαν σε συλλόγους δυτικών κρατών, υπογράφοντας χρυσοφόρα συμβόλαια. Τα προνόμια (ταξίδια, αυτοκίνητα, σπίτια, αξιώματα), που απολάμβαναν οι πρωτοκλασάτοι ανατολικοευρωπαίοι αθλητές, ήταν καλά για την εποχή του κομμουνισμού. Τώρα έχει ανοίξει ο δρόμος προς τη Δύση και είναι στρωμένος με χαρτονομίσματα.

● Μόνο αθλητές μπορούν να πουλήσουν στη Δύση οι πρώην «σοσιαλιστικές» χώρες που αντιμετωπίζουν ανυπέρβλητα οικονομικά προβλήματα. Οι αυστηροί νόμοι που ίσχυαν ως πριν λίγο καταργήθηκαν και το αθλητικό δυ-

ναμικό των χωρών αυτών ξεπουλιέται στους πλούσιους δυτικούς. Δεκατέσσερα περίπου εκατομμύρια δολάρια απέφερε στη Ρουμανία η εξαγωγή είκοσι ποδοσφαιριστών. «Οι Ρουμάνοι ποδοσφαιριστές είναι κάτι που η διεθνής αγορά αγοράζει αμέσως και αυτό κάνει τη διαφορά ανάμεσα στους παίκτες και τους μηχανικούς ή τις άλλες κατηγορίες του πληθυσμού», λέει χαρακτηριστικά ο υπουργός των σπορ και παλιός ποδοσφαιριστής Κορνέλ Ντίνου. Με τη γλώσσα του χρήματος έπεισε και ο ημέτερος κύριος Σαλιαρέλης τους Σοβιετικούς να παραχωρήσουν στο «θρύλο» τους Προτασώφ και Σάβιτσεφ. Το ότι τα χρήματα που τους έδωσε είναι από αυτά που λείπουν από το ταμείο της Τράπεζας Κρήτης είναι εσωτερική μας υπόθεση και το αναφέρω παρεπιμπτόντως.

● Η «εθνική ομάδα» (ιδιαίτερα η ποδοσφαιρική) όπως λέει και η λέξη, εκπροσωπεί το «έθνος». Ο Ρουμάνος όμως διεθνής Ιόν Σαμπάου που εργάζεται στην Ολλανδία, δεν επιθυμούσε να προσφέρει υπηρεσίες στη χώρα του, αγωνιζόμενος με τα χρώματά της εναντίον της Πολωνίας, στον αγώνα που έγινε στα τέλη Σεπτεμβρίου. Οι Ρουμάνοι ιθύνοντες τον έπεισαν χρησιμοποιώντας την παλιά δοκιμασμένη συνταγή: του υπενθύμισαν ότι έχει συγγενείς στη Ρουμανία. Στη χώρα αυτή μερικά πράγματα δεν άλλαξαν.

● Η πρώτη κίνηση που έγινε για την ανεξαρτησία της Λιθουανίας, ήταν η αίτηση στη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή για αναγνώριση της Λιθουανικής Ολυμπιακής Επιτροπής. Η πανενωσιακή αθλητική συμμετοχή στις αθλητικές ομάδες της Σοβιετικής Ένωσης, είναι παρελθόν. Λιθουανοί και Γεωργιανοί ποδοσφαιριστές δεν έπαιξαν με τη σοβιετική εθνική ομάδα στο «μουντιάλ» της Ιταλίας. Το ίδιο έγινε και με την εθνική του μπάσκετ που στερήθηκε τις υπηρεσίες των Λιθουανών μεγάλων άσων της, στους «Αγώνες Καλής Θέλησης» του Σιάτλ και του «μουντομπάσκετ» της Αργεντινής. Ο δρόμος για την ανεξαρτησία περνά από τα σπορ.

● «Η σημαία της Σοβιετικής Ένωσης είναι σύμβολο καταπίεσης και τυραννίας» δήλωσε ο... σοβιετικός παγκόσμιος πρωταθλητής στο σκάκι και πρόεδρος του Ρωσικού Δημοκρατικού Κόμματος Γκάρι Κασπάροβ. Ο διάσημος σκακιστής απαίτησε να αγωνιστεί, υπερασπίζοντας τον τίτλο του, κατά του επίσης σοβιετικού Κάρποβ, υπό τη σημαία της Ρωσικής Δημοκρατίας. Δεν παρέλειψε επίσης να κατηγορήσει τον αντίπαλό του ως «άνθρωπο της εξουσίας που πρώτα ήταν με τον Μπρέζνιεφ και τώρα με τον Γκορμπατσώφ». Η πολιτική μοιάζει με μια... παρτίδα σκάκι.

● Οι Πανευρωπαϊκοί Αγώνες Στίβου που έγιναν πριν ένα μήνα στο Σπλιτ,

οργανώθηκαν μάλλον από την Κροατία παρά από τη Γιουγκοσλαβία. Η κυβέρνηση της δημοκρατίας επέστρεψε τα χρήματα που είχε στείλει για την οργάνωση των αγώνων η ομοσπονδιακή κυβέρνηση και χρησιμοποίησε τους αγώνες για να προπαγανδίσει την υπόθεση της ανεξαρτησίας της Κροατίας. Ο τρόπος οργάνωσης των αγώνων, όπως ήταν φυσικό, ενόχλησε σφόδρα την κεντρική κυβέρνηση, που σε κάποια στιγμή απείλησε να μην στείλει τη Γιουγκοσλαβική ομάδα στους αγώνες που γίνονταν σε Γιουγκοσλαβικό —μέχρι στιγμής τουλάχιστον— έδαφος.

● Οι αθλητικές εκδηλώσεις (ιδιαίτερα των ομαδικών σπορ) δίνουν συχνά την ευκαιρία στα εθνικιστικά πάθη να εκδηλωθούν. Εθνικιστικά επεισόδια συνέβαιναν τακτικά στα γήπεδα των ανατολικοευρωπαϊκών πολυεθνικών χωρών (Σοβιετική Ένωση, Γιουγκοσλαβία, Τσεχοσλοβακία). Βεβαίως, όμως, όχι στην έκταση και με την ένταση που γίνονται σήμερα. Στη Γιουγκοσλαβία, για παράδειγμα, είναι σχεδόν αδύνατο να διεξαχθεί αγώνας μεταξύ ομάδων των δύο μεγαλύτερων δημοκρατιών, της Σερβίας και της Κροατίας —τις οποίες χωρίζουν ιστορικές, πολιτικές και θρησκευτικές διαφορές— χωρίς να καταλήξει σε εθνικιστικές συγκρούσεις. Σε επεισόδια που έγιναν τον περασμένο Μάιο πριν από τον αγώνα της «Δυναμό» Ζάγκρεμπ (Κροατία) με τον «Ερυθρό Αστέρα» Βελιγραδίου (Σερβία) τραυματίστηκαν εξήντα ένα άτομα. Το ποδόσφαιρο είναι συνέχεια (και ενίοτε η αρχή) του πολέμου με άλλα μέσα...

● Μια αθλητική υπερδύναμη δεν υπάρχει πια, αφού από τις 3 Οκτωβρίου η Λαοκρατική Δημοκρατία της Γερμανίας ενώθηκε ή μάλλον προσαρτήθηκε στην Ομοσπονδιακή Γερμανία. Ωστόσο, το ανατολικογερμανικό πρωτάθλημα συνεχίζεται για να αναδειχθούν οι δύο πρώτες ομάδες, οι μόνες που θα συμμετάσχουν στο ενιαίο γερμανικό πρωτάθλημα. Και εδώ όμως σε όλους σχεδόν τους τομείς, οι Δυτικογερμανοί αντιμετωπίζουν τους Ανατολικογερμανούς αδελφούς τους σαν «φτωχούς συγγενείς».

● Η υποψηφιότητα της πόλης του Βελιγραδίου για την ανάληψη της διοργάνωσης της «Χρυσής Ολυμπιάδας», αποκλείστηκε από τον πρώτο γύρο της ψηφοφορίας που έγινε στο Τόκιο, αφού πήρε μόνο επτά ψήφους. Οι επτά «αθάνatoi» (Ανατολικοί κατά τεκμήριο) που την υποστήριξαν, στράφηκαν τελικά υπέρ της Ατλάντα των ΗΠΑ, φροντίζοντας πρώτιστα το προσωπικό τους συμφέρον, αλλά και εκφράζοντας την αλλαγή προσανατολισμού των ανατολικοευρωπαϊκών κοινωνιών. Σημεία των καιρών.

Γιώργος Γιαννακόπουλος

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ KODÁLY

*ΩΔΕΙΟ ΚΟΝΤΑΛΥ

αναγνωρισμένο από το κράτος

*ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ KODÁLY

Επαγγελματική μετεκπαίδευση
στο Σύστημα Kodály, με την
αποκλειστική συνεργασία του
Διεθνούς Ινστιτούτου Kodály.

Solfège, Μουσικά Παιδαγωγικά
Τραγουδι, Διεύθυνση Χορωδίας

ΚΥΠΡΟΥ 61

ΧΑΛΑΝΔΡΙ τηλ.: 6824940

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Μεροληπτική κατάθεση

Μια προσωπική κατάθεση, που συγχρόνως είναι και μαρτυρία της γενιάς της δικτατορίας και της μεταπολίτευσης.

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μια συνάντηση: Σεφέρης -

Μακρυγιάννης

Η «ζωντανή έκφραση» που είναι ο Μακρυγιάννης και η συνάντηση, που κατ' αρχήν πραγματοποίησε ο Σεφέρης μαζί του, επανεγγράφονται από τον συγγραφέα μαζί με τις ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις του σχετικά με τη νεοελληνική λογοτεχνική σκέψη.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Η Αδιαχώρητη Κοινωνία

Με αφετηρία το μυθιστόρημα του Δ. Χατζή «Διπλό βιβλίο», ο συγγραφέας αναζητά τους όρους με τους οποίους η λογοτεχνική μαρτυρία και η κοινωνική σκέψη μπορούν να θεμελιώσουν μια κοινή δημιουργία.

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ

Συνηγορία της παραλογοτεχνίας

Μια αναλυτική παρουσίαση του αστυνομικού - κατασκοπευτικού μυθιστορήματος, των κόμικς και άλλων μορφών της παραλογοτεχνίας.

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ

Ο κόσμος του ελληνικού χορού

Το βιβλίο ασχολείται με την ιστορία, την καταγωγή, την εξέλιξη και τις μορφολογικές αναπτύξεις του ελληνικού παραδοσιακού χορού. Περιέχει επίσης πλούσιο εθνογραφικό υλικό και πληροφορίες για τα πανηγύρια στον ελληνικό χώρο, τους συλλόγους και τα σωματεία, μουσεία, συλλογές κλπ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Δεινοκράτους 131

Αθήνα 115 21 τηλ.: 7249300

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ

Ο Μαρξισμός της σοσιαλδημοκρατίας

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ

Πολιτικό σύστημα και πολιτική

Ερμηνεύονται ζητήματα πολιτικής και κοινωνικής αντιστοιχίας, παράλληλα με προβλήματα που σχετίζονται με την αποδέσμευση του πολιτικού από το εξουσιαστικό φαινόμενο.

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ

Δημοκρατική διοίκηση

επιχειρήσεων

Εκδημοκρατισμός των επιχειρήσεων, κοινωνικοποίηση, εξυγίανση προβληματικών, συμμετοχή του προσωπικού, συνδιοίκηση αυτοδιαχείριση: έννοιες και τεχνικές, που τώρα με ταχύρυθμο τρόπο περνούν στη νέα ελληνική πραγματικότητα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Θεσμοί, Ιδεολογία και Πολιτική στο Μεσοπόλεμο

Συλλογικός τόμος για τη ζωή και την πολιτική δράση του μεγάλου κοινωνικού αναμορφωτή. Ο τόμος είναι χωρισμένος στις ενότητες: 1. Χρονολόγιο - Χρονικό, 2. Παρουσία και προσφορά του Α.Π. στην πολιτική και κοινωνική ζωή του τόπου, 3. Ο Α.Π. και οι συνταγματικοί θεσμοί, 4. Εξωτερική πολιτική και 5. Κείμενα, Τεκμήρια, Μαρτυρίες.

Ο τόμος περιλαμβάνει πολλές φωτογραφίες και εκδόθηκε με την επιμέλεια των καθηγητών Γ. Αναστασιάδη, Γ. Κοντογιώργη και Παύλου Πετρίδη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Δεινοκράτους 131

Αθήνα 115 21 τηλ.: 7249300

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

ΕΣΣΔ και Σοσιαλισμός

Της Σύνταξης: Η κοινωνική αντιπολίτευση μπροστά στο νεοφιλελεύθερο Μεσαίωνα

Γιάννης Μηλιός: Κρατικός σχεδιασμός και επιχείρηση στην ΕΣΣΔ. Μια πρώτη προσέγγιση στην οικονομική ανάπτυξη και τις σχέσεις εξουσίας του «υπαρκτού σοσιαλισμού»

Δημήτρης Δημούλης: Παρατηρήσεις για τα σοβιετικά συντάγματα του 1918 και του 1936

Τάσος Κυπριανίδης: Το 28ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ: Μια περίπτωση πολιτικού δαρβινισμού

Θόδωρος Σταυρόπουλος: Η θεωρία και η πρακτική του Τρότσκι υπό το φως των σημερινών εξελίξεων στην ΕΣΣΔ, Ανατολική Ευρώπη και δυτικό κόσμο

Ανδριάννα Βλάχου: Για μια μαρξιστική προσέγγιση των προβλημάτων του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων

Αποστόλης Ανδρέου: Εισαγωγικά στο συνδικαλιστικό κίνημα των δασκάλων (Μέρος Β': 1921-1928)

Χρήστος Χαλαζιάς: Επισκόπηση των γεγονότων του τριμήνου

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1990

33

Μη διαβάσετε αυτή την ανακοίνωση

...τός αν σας ενδιαφέρει. Και αυτό θα μπορούσατε να το βρείτε μέσα σε δύο δευτερόλεπτα με μια γρήγορη ματιά, χωρίς να διαβάσετε όλο το κείμενο. Η τεχνική της γρήγορης ματιάς είναι ένας τρόπος διαβάσματος χρήσιμος σε πολλές περιπτώσεις.

Το πώς θα διαβάσετε ένα κείμενο για να έχετε την καλύτερη απόδοση εξαρτάται βασικά από το σκοπό για τον οποίο διαβάσετε. Παράλληλα όμως η απόδοσή σας εξαρτάται και από τον τρόπο που έχετε τις λέξεις του κειμένου. Αν η ματιά σας προχωρεί πάνω στις τυπωμένες γραμμές λέξη προς λέξη, τότε το διάβασμα γίνεται με πολύ αργό ρυθμό, με εσωτερική προφορά, με επιστροφές προηγούμενα και το αποτέλεσμα είναι χαλαρή συγκέντρωση και χαμηλή απόδοση. Ενώ θα μπορούσατε να είχατε ήδη τελειώσει το κείμενο αν διαβάζατε φράση προς φράση, με σύντομες μαζ, με γρήγορη αντίληψη και με ρυθμό δυο και τρεις φορές πιο γρήγορο από αυτόν που έχετε σήμερα. Αυτόν το νέο τρόπο διαβάσματος με γρήγορο ρυθμό — που μπορεί να φθάσει και τις 1000 λέξεις το λεπτό — μπορείτε να τον πετύχετε εύκολα μέσα σε τρεις εβδομάδες με ένα ειδικό πρόγραμμα συστηματικής εξάσκησης που σας προσφέρει η Μέθοδος ΓΡΗΓΟΡΟ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΔΙΑΒΑΣΜΑ. Είναι ίσως το πιο σημαντικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα αφού το 70%

των γνώσεών μας το αποκτούμε με το διάβασμα.

Για τη μοναδική αυτή Μέθοδο συμπληρώστε και ταχυδρομήστε το παρακάτω Δελτίο.

Ν. Ευστρατιάδη, Ταξιαρχών 21, 174 55 ΑΛΙΜΟΣ

Τηλ. 98.40.352, 98.30.718

Παρακαλώ στείλτε μου με αντικαταβολή δρχ. 13.800 τη Μέθοδο ΓΡΗΓΟΡΟ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΔΙΑΒΑΣΜΑ (3 κασέτες, βιβλίο, ασκήσεις)

Όνομα.....

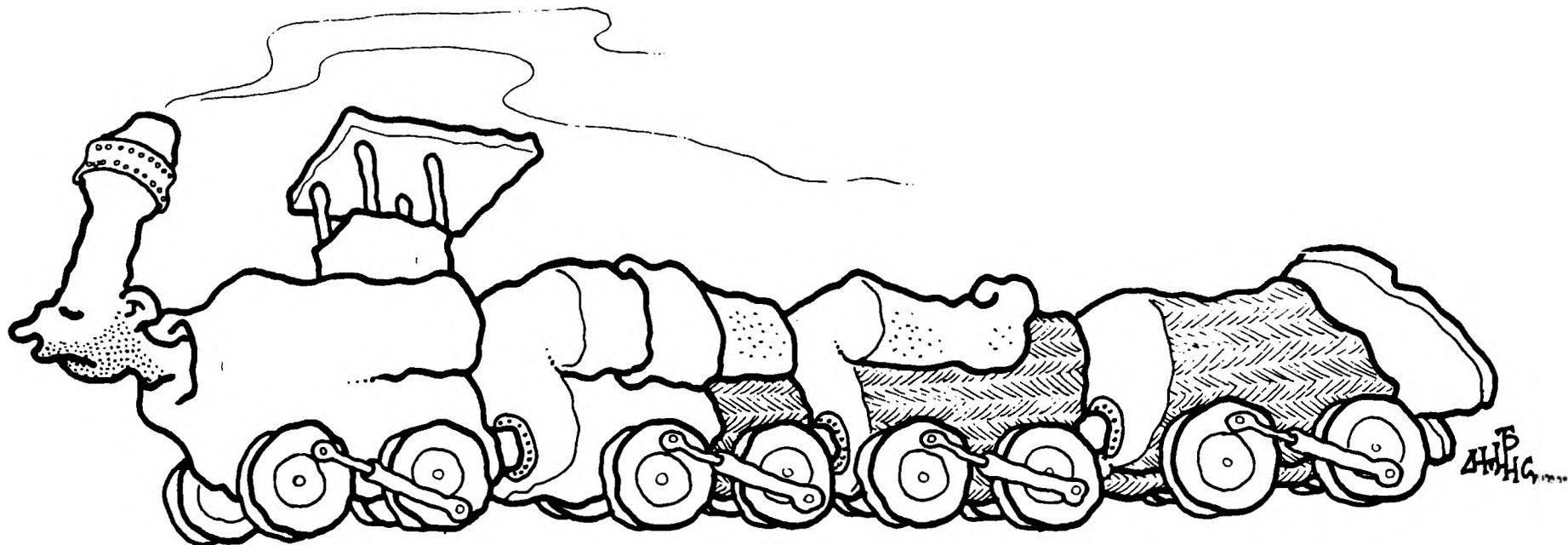
Οδός - αρ.....

Ταχ. Κώδικας..... Πόλη.....

Τηλ..... Υπογραφή.....

Το Γρήγορο και Δυναμικό Διάβασμα διδάσκεται επίσης σε ειδικά σεμινάρια που διοργανώνει το ΕΛΚΕΠΑ (τηλ. 80.69.901) και το Ελληνοαμερικανικό Κολλέγιο Αθηνών (τηλ. 64.78.160).

ΜΙΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ Τ

Οι εξελίξεις που συγκλονίζουν τον κόσμο του υπαρκτού σοσιαλισμού και γενικότερα τον πλανήτη δημιούργησαν, ανάμεσα στα άλλα, τις συνθήκες ενός νέου εννοιολογικού περιβάλλοντος του οποίου η διευκρίνιση κρίνεται αναγκαία για την κατανόηση της πραγματικότητας και στο πλαίσιο αυτό, της ποιότητας του πολιτικού διαλόγου.

Αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι κάθε εποχή οικοδομεί το δικό της εννοιολογικό οπλοστάσιο και συνακόλουθα προσαρμόζει στα μέτρα της το περιεχόμενο των «όρων» που επιβιώνουν ή ανασύρονται από το παρελθόν για να την υπηρετήσουν. Από την άποψη αυτή, κάθε νέος ή παλιός «όρος» έχει τη δική του πολυσήμαντη εννοιολογική ιστορία μέσα από την οποία μπορούν να αντληθούν σημαντικά συμπεράσματα για το κοινωνικό και πολιτικό γίγνεσθαι στο σύνολό του. Οι περιπέτειες για παράδειγμα, της έννοιας «δημοκρατία» και οι κρίσιμες προσαρμογές ή χρήσεις που υπέστη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, αντανakλούν, χωρίς αμφιβολία, τις διαφορετικές πραγματικότητες ή σκοπιμότητες που κλήθηκε να υπηρετήσει.

Δεν θα ήταν, επομένως, υπερβολική η επισήμανση του χρέους που έχει ο πολιτικός ερευνητής αλλά και ο κοινός πολίτης να προσεγγίσει κριτικά, κι όχι υπό το πρίσμα του αδιαμφισβήτητου ή του αυτονόητου, τις θεσμικές και κοινωνικοπολιτικές κατασκευές, τις λειτουργίες των εννοιών και της ορολογίας, το ίδιο το περιεχόμενο του πολιτικού διαλόγου. Τούτο γίνεται πλέον αναγκαίο καθόσον οι εννοιολογικές προσαρμογές του ορολογικού οπλοστασίου μιας κοινωνίας υπαγορεύονται πολύ συχνά από ιδεολογικές και πολιτικές στοχεύσεις.

Θα έλεγε κανείς ότι οι ορολογικές «καταχρήσεις» αποτελούν γνώρισμα κάθε ζωντανού πολιτικού οργανισμού ή και κοινωνικού κυττάρου. Συνθέτουν ωστόσο το οικείο περιβάλλον της πολιτικής εξουσίας. Η προσφυγή της πολιτικής εξουσίας σε ορολογικές «στρεβλώσεις» ή σε εννοιολογικούς «ευφημισμούς» συνέχεται με την εξουσιαστική της θέληση ή δυνατότητα, σε συνδυασμό με το εύρος της πολιτικής χειραφέτησης της κοινωνίας. Ακραίο παράδειγμα καταχρηστικής υπέρβασης του μέτρου, με την υποταγή της λογικής των εννοιών και της γνώσης στο ιδεολογικό και πολιτικό σκοπούμενο παρέχουν, τα εξουσιαστικά συστήματα του υπαρκτού σοσιαλισμού.

Πρόθεση του κειμένου αυτού δεν αποτελεί η κριτική ενατένιση του σοσιαλιστικού συστήματος. Το ενδιαφέρον μας εστιάζεται στην αποκατάσταση ενός διαλόγου σχετικά με το πραγματικό περιεχόμενο εννοιών και όρων που η σοσιαλιστική αυταρχία σκίασε με την παρέμβασή της. Επιλέξαμε, στο πλαίσιο αυτό να ασχοληθούμε με την έννοια της *προόδου* σε σχέση με επιμέρους ή συναφείς όρους, καθόσον αποτελεί επαρκές όσο και αντιπροσωπευτικό παράδειγμα.

Η *πρόοδος* συνδέεται κυριολεκτικά με τη πρωτοπορία, με νεωτερικές αποδοχές, παρεμβάσεις στην κοινωνία οι οποίες συμβάλλουν στη βελτίωση των όρων ζωής και παρουσίας του ανθρώπου. Με την έννοια αυτή, η πρόοδος δεν συνδέεται, χωρίς άλλο με την *εξέλιξη*. Η εξέλιξη υποδηλώνει κίνηση. Όχι όμως και την κατεύθυνση της κίνησης. Αντίθετα ο *εκσυγχρονισμός*, και απίδια, μια άποψη, η *ανάπτυξη*, εγγράφονται στη λογική της προόδου αλλά δεν την εξαντλούν ούτε ταυτίζονται μ' αυτήν.

Η *πρόοδος* μπορεί να περιέχει πολλαπλές προεκτάσεις:

α) Την ποσοτική, που συνδέεται με ό,τι αφορά την υλική ευημερία και συνακόλουθα τη ανάπτυξη των παραγωγικών και άλλων μέσων της κοινωνίας. Η *εκβιομηχάνιση* μιας χώρας ή η μετάβασή της στην *τεχνολογική εποχή* αποτελεί εξέλιξη προς την κατεύθυνση της προόδου.

β) Την ποιοτική, η οποία ανάγεται σε εξελίξεις βελτιωτικές της ανθρώπινης υπόστασης και παρουσίας όπως είναι η *παιδεία*, η *πνευματική καλλιέργεια* και γενικότερα ο *πολιτισμός*, το περιβάλλον κ.ά.

γ) Ξεχωρίζουμε, τέλος, τη διάσταση της κοινωνικής άρθρωσης και σχέσης, δηλαδή τις ειδικότερες προϋποθέσεις της κοινωνικής και πολιτικής συγκρότησης και λειτουργίας. Στο μέτρο που η *πρόοδος* συνδέεται με την ανθρώπινη μοίρα περιέχει εξ ορισμού ένα υποκειμενικό στοιχείο. Υπνοεμιαν *επιθυμητή εξέλιξη* της κοινωνίας.

Κοινό σημείο αναφοράς στην προοπτική της εξέλιξης αυτής είναι αναμφίβολα η *ιδέα της δικαιοσύνης* και της *ελευθερίας*. Η παραπεμπή σε *μιαν ιδέα* της δικαιοσύνης και της ελευθερίας, κι όχι στη δικαιοσύνη και την ελευθερία καθεαυτές, υποδηλώνει ότι η προσέγγισή τους είναι διαφορετική στο χωροχρόνο. Άλλοτε, η έννοια της *προόδου* συνδέθηκε με την *αντικειμενικοποίηση*, την *απρόσωπη διατύπωση της δικαιοσύνης* (ισο-

«ΠΡΟΟΔΟΥ»

του Γιώργου Δ. Κοντογιώργη

νομία). Άλλοτε, προσέλαβε, συγχρόνως, ένα κοινωνικό περιεχόμενο, για να εμπλουτιστεί στη συνέχεια με τα λεγόμενα ανθρώπινα δικαιώματα στη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής και παραπέρα με τις λεγόμενες κοινωνικές και πολιτικές ελευθερίες.

Κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού του 19ου αι. και ιδίως κατά τις πρώτες, δεκαετίες του 20ου αιώνα η πρόοδος συνδέθηκε με το κοινωνικό πρόβλημα. Στη «Δύση» επικράτησε ένα καθεστώς συμβιβασμού που συνδύασε την εκδοχή της ανάπτυξης με το κράτος πρόνοιας, ενώ η «Ανατολή» εισήλθε σε μια ριζοσπαστικότερη τροχιά επιβάλλοντας ισοδιανεμητικές λύσεις. Ωστόσο, η λύση του «υπαρκτού σοσιαλισμού» αντιπαρήλθε κάθε λογική κοινωνικών συσχετισμών και επεδίωξε την μακροήμερευσή του μέσα από τον εξουσιαστικό μηχανισμό του κράτους. Έτσι, το κράτος, δηλαδή οι διαχειριστές του, όχι μόνο ιδιοποιήθηκαν την ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής —συγκεντρώνοντας στα χέρια τους συντριπτική εξουσία— αλλά και συνακόλουθα επέβαλαν μια ασφυκτικά περιορισμένη αντίληψη της κοινωνικής ισότητας. Το καθεστώς του «υπαρκτού σοσιαλισμού» περιείχε μια απαγορευτική για την εξέλιξή του αντίφαση: Έθεσε την κοινωνία υπό ασφυκτική πολιτική απαγόρευση και υπό εξουσιαστική κηδεμονία τη στιγμή που επέλεξε τη μετάβαση στη βιομηχανική εποχή κάτω από έναν αυστηρό εξορκισμό της οικονομίας της αγοράς. Συγχέοντας την οικονομία της αγοράς με τον καπιταλισμό —και συνακόλουθα με την ιδιοκτησία του μεγάλου κεφαλαίου— αγνόησε τη βασική της συνιστώσα, την «αγορά» δηλαδή την κατανάλωση, για να συμπυκνώσει ουσιαστικά τη λογική της βιομηχανικής παραγωγής στο σκέλος της εργασίας.

Στο πλαίσιο αυτό, και υπό το κράτος της σοβιετικής σταδιοδρομίας στον κόσμο το προοδευτικό ταυτίστηκε, τελικά, όχι με το καθαυτό κοινωνικό πρόβλημα και τη δικαιοσύνη αλλά με το συγκεκριμένο κοινωνικό και πολιτικό σύστημα του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Έννοιες όπως η αντιπροσωπευτική δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι πολιτικές ελευθερίες, κατακυρώθηκαν αφειδώς στο αστικό σύστημα ως κατεξοχήν συντηρητικές κατακτήσεις που δεν αντιφάσκουν απλώς με το περιεχόμενο της προόδου αλλά και κατατείνουν στην ποδηγέτησή της.

Έπρεπε να δικαιωθεί η επιστημονική συλλογιστική του Κ. Μαρξ για την εξέλιξη —που διδάσκει ότι, όταν το «εποικοδομημα» αντιστρατεύεται την οικονομική και κοινωνική δυναμική, παραμερίζεται ή ανατρέπεται— μέσα στις ίδιες τις χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και να διαψευστεί

τραγικά ο πολιτικός Μαρξ για να αποκαλυφθεί το αδιέξοδο. Το τίμημα της προσέγγισης αυτής υπήρξε η στασιμότητα, η σήψη, ο ολοκληρωτισμός και, παραπέρα η πλήρης απόρριψη του λεγόμενου σοσιαλιστικού μοντέλου και η πλησιέστεια προσχώρηση των χωρών της ανατολικής Ευρώπης στην «αστική» αντίληψη της προόδου. Όταν θα έχει κωπάσει ο ωρυμαγδός των εξελίξεων που διαδραματίζονται στην ευρωπαϊκή ήπειρο θα συνειδητοποιήσει η ανθρωπότητα ότι το ζητούμενο της προόδου θα είναι τελικά: αφενός, η λειτουργία του ανθρωπίνου είδους μέσα στο ευφές περιβάλλον της τεχνολογικής εποχής που δημιούργησε και αφετέρου η μετάβαση από τον αντιπροσωπευτικό πλουραλισμό στο δημοκρατικό πλουραλισμό.

Το πρώτο ζητούμενο παραπέμπει σε μια διαρκή αναπτυξιακή και εκσυγχρονιστική διαδικασία που υπονοεί συγχρόνως την ανάγκη προσαρμογής στο νεωτερικό αλλά και στην ίδια τη δυναμική της εξέλιξης υπό το πρίσμα της τεχνολογικής εποχής. Ο εκσυγχρονισμός και το νεωτερικό δεν συνδέονται εξ ορισμού με την έννοια της δικαιοσύνης. Όμως, στο μέτρο που συμβάλλουν στη διαμόρφωση νέων, παραγωγικά διατεταγμένων, κοινωνικών δυνάμεων, και εννοείται στη γενικότερη ευημερία και στην ανάπτυξη του επικοινωνιακού συστήματος, οδηγούν σε συσχετισμούς και στην αποδέσμευση δυνατοτήτων που αντιστρατεύονται αγκυλώσεις και οριοθετήσεις εξουσιαστικού περιεχομένου. Συγχρόνως, η έννοια της δικαιοσύνης παύει να εστιάζεται μονοσήμαντα στο περιεχόμενο των κοινωνικών και ατομικών ελευθεριών.

Όστε, το δεύτερο ζητούμενο υπονοεί σαφώς την ανάδειξη της έννοιας της πολιτικής ελευθερίας σε υπέρτατο αγαθό, στο οποίο εγγράφονται ως προϋποθεση αλλά και ως συνεπαγόμενα το κοινωνικό και το οικονομικό αγαθό. Το άτομο και η κοινωνία στο σύνολό της δεν αρκούνται στον απλό δικαϊκό και κοινωνικό διακανονισμό. Ο πολιτικός αυτοκαθορισμός ολοκληρώνει το ανθρώπινο είδος και το καταξιώνει στο ρόλο του υπό συνθήκες δημοκρατίας. Με άλλα λόγια, η έννοια της πολιτικής ελευθερίας και συνακόλουθα της δημοκρατίας προβάλλει ως προδικαστικό ζητούμενο τη διαλεκτική σχέση ανάμεσα στο αυτοκαθοριζόμενο άτομο και στην εξουσία. Καθόσον η ελευθερία αποβαίνει πολιτική θέτει στο επίκεντρο το πρόβλημα της εξουσίας ή καλύτερα υποδηλώνει την αντίθεσή της σ' αυτήν. Αίφνης η κοινωνία διαπιστώνει ότι η εξουσία δεν είναι συμφυής με την κοινωνία αλλά συναφής προς ορισμένες και συγκεκριμένες συνθήκες. Αν δεχθούμε την υπόθεση αυτή

θα πρέπει συνακόλουθα να συμπεράνουμε ότι η συνδρομή ορισμένων άλλων συνθηκών, από εκείνες που οδηγούν στην οικοδόμηση του εξουσιαστικού φαινομένου, θα επιτρέψουν στην κοινωνία να προσεγγίσει διαφορετικά, και να ελέγξει την πολιτική εξουσία. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η βιομηχανική και προπάντων η τεχνολογική εποχή προσφέρεται για τη διαμόρφωση ενός πραγματικού αμφισβητισιακού καθεστώτος της εξουσίας. Στο πλαίσιο αυτό, η πρόοδος τοποθετείται στον αντίποδα της εξουσίας, του αυταρχισμού και της ιδιοποίησης και συνδέεται πρωταρχικά με τη διεκδίκηση μιας αντιστοίχισης της πολιτικής εξουσίας με την κοινωνία σε ό,τι αφορά την πολιτική διαδικασία και το περιεχόμενό της. Στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης διαπιστώνεται κιόλας μία έξαρση του αιτήματος και των δυνατοτήτων της πολιτικής ελευθερίας. Στη Δύση η δυναμική της τεχνολογικής εποχής έχει διαμορφώσει επαρκείς προϋποθέσεις για τη μετάβαση από τον αντιπροσωπευτικό πλουραλισμό στο δημοκρατικό πλουραλισμό.

Στη χώρα μας, η πολιτική ελευθερία διατυπώνεται περισσότερο ως αμφισβήτηση του κομματικού αυταρχισμού και της εξουσιαστικής ιδιοποίησης από μια κοινωνία η οποία εμφανίζει ως αξονικό διάγραμμα τον εκσυγχρονισμό και τη δημοκρατία. Το ιδιαίτερο στην ελληνική περίπτωση είναι ότι ο κομματικός αυταρχισμός, προσδεδεμένος στο παρελθόν, υποβάθμισε τον πολιτικό διάλογο σε ρυπαρή και βέβηλη εθυμοτυπία ενώ κατά τα τελευταία χρόνια γίναμε μάρτυρες μιας συστηματικής αναγωγής του κράτους σε λεηλατικό και αυταρχικό ενεργούμενο της ηγετικής ομάδας και των στελεχών της. Η διαδικασία του εξουσιαστικού εκσυγχρονισμού είναι αναμφίβολα επώδυνη, όσο επώδυνη είναι και η αποστέρηση των κομμάτων από το εξουσιαστικό τους κεκτημένο. Αν όμως η ιδιοκτησιακή προσέγγιση των θεσμών και του κοινωνικού αγαθού χρεώθηκε ανυπερθέτως στο ΠΑΣΟΚ, η Αριστερά, παρόλους τους βηματισμούς, δεν μπόρεσε να απαγκιστρωθεί από το ιστορικό της σύνδρομο ούτε από τις παραδοσιακές παραδοχές της ώστε να αποστασιοποιηθεί από τις επιπτώσεις της κατάρρευσης του ολοκληρωτισμού στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης.

Παρουσιάζεται έτσι το «παράδοξο» η ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας να εμφανίζεται συχνά ως ο τιμητής της δημοκρατικής λογικής του συστήματος, μιας ορισμένης αναπτυξιακής και εκσυγχρονιστικής πολιτικής απέναντι σε πολιτικές δυνάμεις οι οποίες —με εξαίρεση ίσως κάποιους πυρήνες μη δογματικής αριστεράς— μολονότι διεκδικούν αξιωματικά το προοδευτικό κεκτημένο δυσκολεύονται να λειτουργήσουν μέσα σε εκσυγχρονιστικά πλαίσια, ακόμη και να εμπεδώσουν το δημοκρατικό πρόταγμα της εποχής μας. □

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ 1990 – 1991

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Βασίλης Γκουρογιάννης
Διηγήσεις παραφυσικών φαινομένων
Αφηγήματα

Ντίνος Δημόπουλος
Η μεσαία όχθη
Μυθιστόρημα

Πάνος Ιωαννίδης
Η αβάσταχτη φιλοπατρία του Π.Φ.Κ.
Μυθιστόρημα

Ιωάννα Καρατζαφέρη
Η ώρα του λύκου
Μυθιστόρημα

Γιάννης Κατσούρης
Στυλιανού ανάβσεις
Μυθιστόρημα

Νίκος Κυτόπουλος
Εξομολόγηση
Νουβέλα

Ελένη Λαδιά
Ωρογραφία
Διηγήματα

Νίκη Μαραγκού
Μια στρώση άμμου
Διηγήματα

Παύλος Μάτεσις
Η μητέρα του σκύλου
Μυθιστόρημα

Τατιάνα Γκρίση-Μιλλιέξ
Σπαράγματα
Διηγήματα

Και ιδού ίππος χλωρός
Μυθιστόρημα

Βασίλης Μπούτος
Ο Ιωάννης Μαρία του φθινοπώρου
Μυθιστόρημα

Δημήτρης Νόλλας
Ονειρεύομαι τους φίλους μου
Διηγήματα

Γιώργος Ξενάριος
Η πώση του Κωνσταντίνου
Αφήγημα

Φαίδων Πατρικαλάκης
Ελέφαντας σε μοναστήρι
Μυθιστόρημα

Αλέξης Σεβαστάκης
Ο ύπνος έφευγε προς τον ουρανό
Μυθιστόρημα

Γιώργος Σκούρης
Το χειρόγραφο της Ρωζάνης
Νουβέλα

Περικλής Σφυρίδης
Κούφια λόγια
Διηγήματα

Μαριάννα Τζιαντζή
Παπούτσια για πέταμα
Μυθιστόρημα

Χριστίνα Τσεκούρα
Τα μπλε κείμενα
Πεζογραφήματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα
Ζωοδόχου Πηγής 3, 106 78 Αθήνα, τηλ. 360.32.34 – 360.13.31

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ 1990 - 1991

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΟΙΗΣΗ

Άννα Γριμάνη
Το μπιλιάρδο

Ερρίκος Μπελιές
Τα εισόδια του φόβου

Νίκος Λαββέτας
Τα μήλα της Εδέμ

Χρήστος Μπράβος
Με των αλόγων τα φαντάσματα

Αγγελική Ελευθερίου
Αργά τ' απόγευμα

Μανόλης Πρατικάκης
Η μαγεία της μη διεκδίκησης

Αντώνης Ζέρβας
Τα κουρσιμαία

Τάσος Ρούσσος
Προς την οροφή

Κώστας Καναβούρης
Νυχτολόγιο χειρός

Νίκος Σιδέρης
Περίπλους ή Ανατροπή των ονομάτων

Θανάσης Κωσταβάρας
Κήποι στον Παράδεισο

Θανάσης Τζούλης
Όταν ο Θεός εις το σώμα έλδη πολύς

Μιχάλης Μεϊμάρης
Το εξοντωτήριο

Θανάσης Χατζόπουλος
Το άφωτο

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

Σόφη Μεριά — Λίλη Γιαλέσσα-Λεοντίδη
Ξεριζώματα

Μάριον Σαράφη
Ο στρατηγός Σαράφης όπως τον γνώρισα

Γιώργος Ι. Χριστογιάννης
Στη χώρα των Υπερβορείων

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ

Μαρία Καραβία
Κρανίου τόποι
(Ταξίδια στην Ανατολική Μεσόγειο)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα
Ζωοδόχου Πηγής 3, 106 78 Αθήνα, τηλ. 360.32.34 - 360.13.31

ΕΠΙ
σημαί
νουμε

Ανθ' υμών ο υπουργός

«Έξις, δευτέρα φύσις». Ο υπουργός Πολιτισμού κ. Τζαννής Τζαννετάκης, πιστός στο ρητόν, αποδεικνύεται ότι φέρει εξαρτημένα αντανakλαστικά από την εποχή που ήταν αξιωματικός του ναυτικού. Πολυπράγμων —και πολύγλωσσος, όπως όλοι οι στρατιωτικοί, υποκαθιστά γνωμοδοτικά και διοικητικά συμβούλια, θεσμιζμένα όργανα και επιτροπές. Διαβόητα, πλέον, τα νέα του κατορθώματα στην Αρχαιολογική Υπηρεσία και στο Εθνικό Θέατρο.

Οι ειδικοί του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου, στο πλαίσιο της συντήρησης του Παρθενώνα, αποφάσισαν να τοποθετήσουν γύψινους δοκιμαστικούς σπονδύλους στον πρόναο. Δεν του αρέσει αυτή η επιλογή του κυρίου υπουργού. Και, επειδή, δικό του είναι το κουβέρνο, «όχι», λέει, «σας καθαιρώ, ω ειδικοί, διότι διαφωνείτε με μένα που, αν και δεν είμαι ειδικός, ετάζω νεφρούς και καρδιαν». Κι από κοντά, αναγγέλλει περιορισμό του ανασκαφικού έργου (ουσιαστικά περιστολή του σωστικού έργου των αρχαιοτήτων).

Το Εθνικό Θέατρο και οι υπόλοιπες κρατικές σκηνές όλο αναμορφώνονται κι όλο από το κακό στο χειρότερο βαδίζουν. Μολονότι, το θεσμικό πλαίσιο επιτρέπει τις προσλήψεις, ο κύριος υπουργός κάνει ότι δεν καταλαβαίνει. Και το μεν Εθνικό λειτουργεί, όπως λειτουργεί, χωρίς επαρκές προσωπικό, σε λίγο καιρό δε —όπως επισημαίνει από το Βήμα ο πρόσφατα παυμένος από το ΚΘΒΕ Δ. Μαρωνίτης —θα ψάχνει το χειμερινό του ρεπερτόριο στον τηλεφωνικό κατάλογο. Παρά ταύτα, η ηγεσία του ΥΠΠΟ δεν διστάζει να ενοχοποιήσει συλλήβδην το Δ.Σ. του Εθνικού, ως απαρτιζόμενο από μη σοβαρούς ανθρώπους που από ανεπάρκεια ολιγωρούν (!) και να οδηγήσει σε παραίτηση τον πρόεδρό του Κ. Γεωργουσόπουλο, τον Αλ. Κοτζιά, την Ιωάννα Παπαντωνίου. Μύλος...

Διαπιστώνουμε ότι όσο πιο ασφυκτικά παρεμβαίνει το ΥΠΠΟ, τόσο πιο πολύ φτωχαίνει το πολιτιστικό γίγνεσθαι του τόπου μας. Γι' αυτό ηρεμία, σκεπτικισμός και η δυνατότητα στους ανθρώπους που γνωρίζουν αποδεδειγμένα το αντικείμενό τους να προχωρήσουν σωστά, είναι η ενδεδειγμένη πολιτική. Τα όσα στην αντίθετη κατεύθυνση διαπράχθηκαν, θα 'πρεπε ήδη να έχουν θέσει εν αμφιβόλω τον υπουργό.

ΑΡΧΙ
ΤΕΚΤΟ
ΝΙΚΗ

Περί αιωνιότητας της αρχιτεκτονικής

Δεν είναι η πρώτη φορά που καταγγέλλεται η ασέβεια ενάντια στα λίγα έργα που άφησε πίσω του ο Τάκης Ζενέτος. Παλιότερα είχε γράψει γι' αυτό ο Ηλίας Κωνσταντόπουλος, δείχνοντας και τις σχετικές φωτογραφίες-σοκ. Στο μεταξύ, τίποτε δεν άλλαξε. Το άθλιο σήμερα κτίριο των ΚΤΕΛ στην Κηφισίας, στο ύψος του Ολυμπιακού Σταδίου, δεν αναγνωρίζεται πια από την κουρελαρία πάνω του. Το «πρωτοποριακό» σχολείο στον Άγιο Δημήτριο έχει και αυτό τα μαύρα χάλια του — στο πείσμα των ύμνων που γράφτηκαν γι' αυτό στο περιοδικό *Τεύχος*. Το εργοστάσιο Φιξ στη Συγγρού έχει περάσει από σαράντα κύματα και όλο μεταμορφώνεται από τους αρμόδιους «φορείς» σε «πράσινο» ή σε «σουπερμάρκετ» (εμπορικό ή πολιτισμικό, μικρή η διαφορά). Και ας το ανεβάζει ο Γ. Σημαιοφορίδης σε σπάνιο δείγμα «αστικής» αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα. Τώρα πάει για γκαράζ με πράσινο στην κορυφή («λύση» που είχε άλλοτε προταθεί ευρέως για το Πολιτιστικό Κέντρο Αθηνών επί Κανδύλη). Επίτηδες, δε λέμε τίποτα για τα ιδιωτικά του έργα, που ζήτημα αν έχει απομείνει κάποιο (ίσως ένα σπίτι στην Πολιτεία) που να μην του έχουν αλλάξει τα φώτα οι ιδιοκτήτες.

Και τώρα, στα ξαφνικά, μαθαίνουμε πως «συζητείται» από τον ΕΟΤ το ξύλωμα του μεταλλικού θεάτρου στο Λυκαβηττό — μα ξέρετε, χρειαζόμαστε περισσότερες θέσεις! Όμως το θέατρο αυτό, αν κρίνουμε από τα σκίτσα, τα προσχέδια και τις σημειώσεις που άφησε πίσω του ο αρχιτέκτονας, δεν είναι κάτι «αναλώσιμο» ή κάτι που αύριο το πρωί μπορεί να ξαναγίνει, έτσι στο άψε σβύσε. Είναι ένα κομμάτι της ελληνικής ιστορίας (είμαι σίγουρος πως πολλοί θα απορήσουν με τη λέξη «ιστορία»: τι είναι πάλι αυτό;). Όπου «ιστορία» δεν θα πει μόνο οι αρχαίοι ημών πρόγονοι με τους Παρθενώνες ούτε τα δύο «νεοκλασικά» σπιτάκια στη γωνία

της Πανεπιστημίου και Κοραή, τρομάρα μας.

Βέβαια, αν δεν αναγνωρίζεται η «αξία» ενός αρχιτεκτονικού έργου από το «ευρύ κοινό», είναι φυσικό να προτείνονται και τέτοιες επεμβάσεις. Ποιος να ενδιαφερθεί; Ο Ζενέτος είναι νεκρός εδώ και αρκετά χρόνια. Αλλά και να ζούσε, ζήτημα αν θα μπορούσε να υπερασπιστεί αποτελεσματικά το έργο του: κάτι τέτοιο δεν «προβλέπεται» από τους ντόπιους φανατικούς της προστασίας.

Ύστερα, ο ΕΟΤ θέλει να κόβει περισσότερα εισιτήρια — άγιος σκοπός, μια και έτσι προάγεται η εθνική κουλτούρα. Καθώς έχει «κοπεί» το θέατρο Διονύσων (που πιο παλιά προτάθηκε να συμπληρωθεί για να «αξιοποιηθεί»), και υπάρχει όριο στο προσφέρεται (ως υψηλή κουλτούρα) στο Ηρώδειο, παρατηρείται κάποια στενότητα χώρου: δεν μπορούν όλα να πηγαίνουν στο Ολυμπιακό Στάδιο!

Η μήπως το κοινό, που στοιχημα αν άκουσε ποτέ έστω και το όνομα του αρχιτέκτονα, πολύ περισσότερο τι ήταν και αντιπροσώπευε, είναι σε θέση να εκτιμήσει τι έχει και τι χάνει; Μήπως μπορεί να ξέρει τι σημαίνει η μεγέθυνση του θεάτρου του Λυκαβηττού (για τι μιλάμε πόσο άραγε παραπάνω που να αξίζει τον κόπο;) σε μοτίβα σματά της κυκλοφορίας γύρω από το λόφο;

Γι' αυτό είμαι αντίθετος στην εκδήλωση που οργάνωσε το περιοδικό «Τεύχος» στις 26 Οκτωβρη για να εμποδίσει το κακό. Είμαι αντίθετος στα όσα έγραψε ο Τάσος Μπίρης στην «Ελευθεροτυπία» και όσοι άλλοι φώναξαν δεξιά αριστερά. Λάθος, μεγάλο λάθος. Ίσα ίσα, νομίζω πως έφτασε η ώρα να βοηθήσουμε ενεργά εκείνους που τόσο μαχθούν για να εξαλείψουν ό,τι πέμεινε από το Ζενέτο, είτε «αμώδιους» παράγοντες είτε ιδιώτες. Και λέω να εφαρμόσω κόλπο που έκανε (και έπιασε τότε, με τα διατηρητέα. Απλά στατα: να δημοσιεύσω ένα κατάλογο των έργων του, μαζί το πού βρίσκεται το καθένα, ώστε να αναγνωρίζονται ευκολότερα. Δεν θα μείνει ούτε ένα όθιο, σας το υπόσχομαι. Ίσως προτείνω και πιθανές επεμβάσεις πάνω τους, τι να τους βγάλουνε και τι να τους βγάλουν. Μπορεί να υπάρχουν «λύσεις» που να μην μπορούν οι άνθρωποι να τις φανταστούν. Πάνω από όλα, πρέπει πάντα να διακόλυνουμε το έργο των συμπατριωτών μας που προάγουν τον τόπο. Αυτό θα πει κοινωνική συμβολή.

Έτσι θα απαλλαγούμε επιλους από αυτή την αγωνία και θα βρούμε κάτι πιο αξιολογικό

να ασχολούμαστε. Ας πούμε, για τα «κτηματικά ομόλογα» (επιτέλους, το κράτος - σπεκουλαδόρος) ή για τη φαεινή ιδέα να στεγαστεί η Σχολή Καλών Τεχνών στις χλιδές της... βίλας Καζούλη στην Κηφισιά!

Δημήτρης Φιλιππίδης

Περί αιωνιότητος της αρχιτεκτονικής — αντίλογος

Πήραμε το παρακάτω γράμμα και το δημοσιεύουμε αυτούσιο:

Κύριε Φιλιππίδη

Έτυχε, περαστικός από το ΑΝ-ΤΙ, να κλέψω μια ματιά στις παραπάνω απόψεις σας πριν πάνε τυπογραφείο, και ας μου επιτραπεί ένας αντίλογος. Παρόλες τις αγαθές σας προθέσεις, δεν γνωρίζετε «όλη» την αλήθεια, αλλά μέρος της. Τα πράγματα έχουν κάπως διαφορετικά: το κτίριο Φιξ δεν είναι έργο του Ζενέτου, ή καλύτερα, δεν είναι έργο αποκλειστικά του Ζενέτου.

Ακόμα και αν ξεχάσουμε τις παλιότερες «φάσεις» του, από την εποχή του Όθωνα και μετά, υπάρχουν συγκεκριμένες και πιο πρόσφατες. Και δεν πρόκειται μόνο για εσωτερικές διαρρυθμίσεις, που ίσως δεν θα είχαν και τόση σημασία. Μιλάμε για το εξωτερικό «περίβλημα» του κτιρίου: η πίσω του όψη, στην οδό Καλλιρρόης, ανήκει για παράδειγμα στον Περικλή Σακελλάριο, αρχιτέκτονα που έκανε αρκετές δουλειές για την οικογένεια Φιξ.

Όσο για τα εσωτερικά, από τα λίγα που γνωρίζω (είχα επισκεφθεί το κτίριο την εποχή που γίνονταν οι διασκευές Ζενέτου), φαίνεται πως ο Ζενέτος με την ευκαιρία ασχολήθηκε και με εσωτερικές διαρρυθμίσεις, αλλά παρεμβαίνοντας σε ένα κτίριο ήδη φορτωμένο με επάλληλες και αλληλοσυγκρουόμενες επεμβάσεις. Το ποιο ακριβώς ήταν ο ρόλος του, δεν είναι εύκολο να οριστεί. Πάντως δεν μπορούσε να εφαρμόσει καμιά «μεγαλεπίβολη» λύση στο εσωτερικό μια και δεν έπαψε το εργοστάσιο να λειτουργεί σε όλη τη διάρκεια των εργασιών.

Οφείλω, πρόσθετα, να πω ότι επιτηδες το κτίριο αφέθηκε ημιτελές στο στενότερο τμήμα του, εκεί δηλαδή που καταλήγει σε καμπύλη μορφή (αν δεν κάνω λάθος, και αυτό το τμήμα σχεδιάστηκε από το Ζενέτο). Το «ημιτελές» δεν σχετίζεται με αισθητικές προτιμήσεις, αλλά με συγκεκριμένη πολιτική της εταιρείας για να πετύχει πιο ευνοϊκή μεταχείριση από την εφο-

Το κτίριο του Φιξ, στη Λ. Συγγρού.

Το εργοστάσιο Φιξ λοιπόν δεν «είναι του Ζενέτου». Δεν έχει εσωτερικό με ιδιαίτερο χαρακτήρα ή αξία, δεν έχει ομοιογενή επεξεργασία στις όψεις του, δηλαδή είναι ένα τυπικό «κολάζ». Αυτό δεν το εμποδίζει να έχει μια αναμφισβήτητη εξωτερική παρουσία μέσα στην Αθήνα. Είναι ένα *ορόσημο* πέρα από την οποιαδήποτε αξία του ως «επώνυμη αρχιτεκτονική». Αυτό σημαίνει, λοιπόν, ότι πρέπει να κρατηθεί το εξωτερικό του εργοστασίου χωρίς συζήτηση. Αλλά αυτή είναι μία μόνο, και ενδεικτική, πλευρά του ζητήματος!

Συμπέρασμα: Να γίνει οπωσδήποτε ο αρχιτεκτονικός διαγωνισμός, όπως ήδη προτάθηκε από το *Τεύχος*, αλλά με σαφείς στόχους και προδιαγραφές, δηλαδή με γνώμονα την εφικτότητα της όποιας πρότασης επιλεγεί. Μήπως όμως τότε, αυτό σημαίνει πως τον επίσημο διαγωνισμό θα πρέπει να θεσπίσει το συντομότερο ο επίσημος φορέας που διαχειρίζεται σήμερα το κτίριο (η Εθνική Τράπεζα, μόνη ή σε συνδυασμό με το Δήμο ή τα «συναρμόδια» υπουργεία ΥΠΠΟ και ΥΠΕΧΩΔΕ;). Για να το πούμε αλλιώς, όσο πιο συγκεκριμένο είναι το αντικείμενο του διαγωνισμού τόσο πιο χρήσιμο θα είναι το αποτέλεσμα του.

Τώρα σε σχέση με το θέατρο του Λυκαβηττού, και εδώ έχω πάλι τις αντιρρήσεις μου. Φαίνεται πως το θέατρο που κατασκευάστηκε στο Λυκαβηττό δεν ήταν εκείνο που οραματίστηκε ο Ζενέτος. Οι γνωστές ελληνικές μιζέριες δεν επέτρεψαν τότε να χτιστεί όπως το ήθελε αλλά κάτι μικρότερο και «φθηνότερο». Ο ίδιος, σε δηλώσεις του, φέρεται να είχε πει ότι αυτή ήταν μια προσωρινή λύση και ότι κάποτε μελλοντικά θα χτιζόταν το «κανονικό». Και

φαίνεται πως τώρα, ύστερα από 30 χρόνια, δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για κάτι τέτοιο.

Συμπέρασμα: το θέατρο Λυκαβηττού, όπως το ξέρουμε, ήταν ένας «συμβιβασμός» σε σύγκριση με το αυθεντικό έργο του Ζενέτου, που δεν χτίστηκε ποτέ. Αν τώρα παρουσιάζεται επιτέλους η ευκαιρία να κατασκευαστεί εκείνο το αρχικό, γιατί να έχουμε αντίρρηση; Αν τηρηθούν κάποιες στοιχειώδεις προδιαγραφές πιστότητας κτλ., τι νόημα έχει η αντίδραση από τους φίλους και οπαδούς του Ζενέτου; Ίσως δεν χρειάζεται να γινόμαστε τόσο σχολαστικοί όταν τόσα γίνονται γύρω μας!

Με εκτίμηση

Πάνος Μινόπουλος
συνάδελφος

Σχιζοφρένεια και αρχαιότητες

Ίδρυση Γενικής Διευθύνσεως Αναστηλώσεως, στο πλαίσιο της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας σχεδιάζεται από το υπουργείο Πολιτισμού. Η διεύθυνση Αναστηλώσεως που πρόκειται να λειτουργήσει ανεξάρτητα από τη γενική διεύθυνση Αρχαιοτήτων έχει ήδη δημιουργήσει αρκετές αντιδράσεις στο σώμα των Ελλήνων αρχαιολόγων, ειδικά με τη μεθόδευση αυτή τα

μνημεία, υλικά κατάλοιπα της ιστορικής μνήμης, γίνονται αντικείμενο δυο ξεχωριστών διευθύνσεων με συγκρουόμενες αρμοδιότητες: Σύμφωνα με αυτή τη λογική, «μνημεία» θεωρούνται τα κτίσματα που εποπτεύει η αρχαιολογική υπηρεσία, ενώ «αρχαία» τα κινητά (αγάλματα, γλυπτά, μικροτεχνήματα, επιγραφές, ψηφιδωτά κλπ.). Σχιζοφρένεια;

Η πρακτική αυτή που ισχύει από το 1982, φάνηκε ότι θα εκλείψει, με πρόσφατο σχέδιο προεδρικού διατάγματος. Ωστόσο, το ΥΠΠΟ υπαναχώρησε. Η συνέχιση ενός τέτοιου διαχωρισμού όμως, θα προκαλέσει σοβαρές συνέπειες, μερικές από τις οποίες επεσήμαναν οι εφόροι αρχαιοτήτων *Ηώ Ζερβουδάκη*, *Άγγελος Χωρέμης* και *Δημήτριος Τριανταφυλλόπουλος*, που συμμετείχαν στην υπηρεσιακή επιτροπή Οργανισμού του ΥΠΠΟ και διαφώνησαν με την τελική απόφαση.

Οι διαφωνούντες διερωτώνται:

— Πώς είναι δυνατόν να απομονώνεται ένα μέρος του κτίσματος - μνημείου, η δομική του κατασκευή ή οποία ανάγεται περίπου σε επιστημονικό αυτοσκοπό, ενώ ξεχωρίζονται τα έργα τέχνης - μνημεία που στεγάζει;

— Πώς είναι δυνατόν να διαχωρίζονται τεχνοκρατικά οι υπηρεσίες Αρχαιοτήτων και Αναστηλώσεως, όταν, από την εμπειρία του Π.Δ. 161/1984, με το οποίο εκχωρήθηκαν στο ΥΠΠΟ όλα τα νεότερα μνημεία και οικισμοί, υπάρχουν κακές εμπειρίες δυσλειτουργίας, γραφειοκρατικών σκοπέλων, με παραδείγματα την κατάντια της Ύδρας, της Μυκόνου, του Μετσόβου;

— Πώς είναι δυνατόν να υιοθετείται το επιστημονικά παράλογο να λέμε, π.χ. πως τα γλυπτά του Παρθενώνος είναι «αρχαία», άρα υπάγονται στη διεύθυνση Αρχαιοτήτων, ενώ η στέγη του είναι «μνημείο», άρα υπάγεται στη διεύθυνση Αναστηλώσεως;

Οι παραπάνω εφόροι αρχαιοτήτων αναπτύσσοντας τη διαφωνία τους, ζήτησαν να γραφτούν στα πρακτικά της Επιτροπής στην οποία συμμετείχαν και τα παρακάτω:

«Όσο διάστημα οι διευθύνσεις Αναστηλώσεως παρέμεναν υπό τη Γεν. Δ/ση Αρχαιοτήτων και Αναστηλώσεως (μέχρι το 1982), την τελική ευθύνη για τα μνημεία την είχε ο γενικός Επιθεωρητής. Τώρα ποιος θα προγραμματίζει και θα αποφασίζει την ιεράρχηση των αναγκών επέμβασης στα μνημεία σε

κών διευθύνσεων; Και πώς εξασφαλίζεται ότι τελικά αυτή η διάσταση γνώμων δεν θα καταλήγει εις βάρος των μνημείων; Και πώς θα εκλείψει οριστικά

περίπτωση διαφωνίας των δυο ανεξάρτητων και ισοτίμων γενι-το απαράδεκτο φαινόμενο των τελευταίων ετών, η μια Υπηρεσία να επεμβαίνει στα μνημεία

χωρίς προσυνεννόηση και συνεργασία με την άλλη, εις βάρος πάλι των μνημείων;».

Ερωτήματα αγωνιώδη που, οπωσδήποτε, ζητούν απάντηση.

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Ένα πολυσήμαντο Συνέδριο για τα ελληνικά αρχεία

Η συνεδριακή συνάντηση των Ελλήνων αρχειακών στην Πρέβεζα, από τις 12 έως τις 16 Σεπτεμβρίου 1990, αξίζει να σχολιαστεί ως μια εκδήλωση με ελπιδοφόρα μηνύματα για τα Ιστορικά Αρχεία μας και την ιστορική έρευνα. Δυο κατατοπιστικά λόγια πρώτα: η Συνάντηση είχε τον τίτλο «Τα Ελληνικά Αρχεία στον κόσμο που αλλάζει» και ήταν κοινή οργάνωση του Δήμου Πρέβεζας, της αρτισύστατης ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας και των Γενικών Αρχείων του Κράτους· το περιεχόμενο των άφθονων ανακοινώσεων κάλυψαν ευρύ φάσμα προβλημάτων, από την απλή ταξινόμηση μέχρι την επιστημονική εκμετάλλευση της αρχειακής πληροφορίας· με κεντρικό ζητούμενο, βέβαια, τη σχέση Αρχείου και Ιστοριογραφίας «στον κόσμο που αλλάζει». Αυτό το τελευταίο ήταν και το θέμα της Στρογγυλής Τράπεζας, με την οποία έκλεισε η Συνάντηση.

Η Συνάντηση της Πρέβεζας εντάσσεται στο πλαίσιο μιας γενικότερης προσπάθειας που αποβλέπει στην οργάνωση και ανάδειξη Τοπικών Αρχείων (ένα άλλο, με μικρότερη ένταση, Συνέδριο είχε γίνει περίπου, ένα χρόνο πριν στο Βόλο, με οικοδεσπότη το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και με θέμα ακριβώς το ρόλο των Τοπικών Αρχείων στην εθνική Ιστορία), στη συγκέντρωση και ταξινόμηση του αρχειακού πλούτου και στην παράδοσή τους, επομένως, στην ιστορική έρευνα· αυτή η προσπάθεια έχει δύο ονόματα: κ. Ν. Καραπιδάκης, διευθυντής των Γενικών Αρχείων του Κράτους, και Π. Γκιαούρης, προϊστάμενος της υπηρεσίας Αρχείων του υπουργείου Παιδείας· και οι δύο έχουν αποδυθεί, από κοινού, σε έναν αγώνα, κυριολεκτικά, για τη στέγαση και την οργάνωση των Τοπικών Αρχείων. Θα ήταν άδικο να μην πω ότι η αρμόδια πολιτική ηγεσία του υπουργείου Παιδείας (υφυπουργός κ. Κ. Μπουρδάρα) έχει εκφράσει την επιθυμία να στηρίξει αυτές τις προσπάθειες.

Όσοι γνωρίζουμε την ιστορία των Ελληνικών Αρχείων, γνωρίζουμε επίσης πόσο πολύ καθυστερημένα γίνεται αυτός ο αγώνας, πόση καταστροφή εντωμεταξύ έχει γίνει και πόσα προβλήματα έχουν συσσωρευθεί· η ευθύνη ανήκει, κατά κύριο λόγο, στην Πολιτεία. Η Συνάντηση της Πρέβεζας ανέδειξε και αυτά τα προβλήματα, μαζί με τις ελπίδες: υπεύθυνοι των Τοπικών Αρχείων είναι, νέοι στην πλειοψηφία τους, πτυχιούχοι της Ιστορίας, αποσπασμένοι από τη Μέση Εκπαίδευση, οι οποίοι τώρα, καθώς ασκούν τα νέα καθήκοντά τους, εκπαιδεύονται περιστασιακά και στην τέχνη του Αρχειακού. Αυτό δείχνει δύο πράγματα: την επιθυμία να υπάρξουν επιτέλους Αρχεία, αλλά και την απουσία ειδικευμένων στελεχών. Και πάλι, δηλαδή, από ένα σημείο και πέρα, έχει λειτουργήσει ο «πατριωτισμός των Ελλήνων». Η ίδρυση Σχολής Αρχειακών επείγει.

Δεν έχω ξεφύγει από το θέμα μου, γιατί σ' αυτό το σημείωμα δεν επιθυμώ να πω τα συνήθη, τον αριθμό των ανακοινώσεων, τα ονόματα αυτών που τις παρουσίασαν κτλ., αλλά να επισημάνω τις σημασίες του Συνεδρίου —πολυσήμαντο το χαρακτήρισα. Να και μια άλλη σημασία: χρειάστηκε να αναλάβει την πρωτοβουλία ένας, στην ουσία ιδιωτικός, φορέας, η Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία να τρέξει για την οργάνωσή του, όπως συνήθως άλλωστε, ένας άνθρωπος (η κ. Λίτσα Μπαφούνη) και να προβάλλει η πολιτισμική έφεση του Δημάρχου της Πρέβεζας κ. Ν. Γιαννούλη, ο οποίος φιλοξένησε το Συνέδριο.

Ο μεγάλος αριθμός των συνέδρων και των ανακοινώσεων και το είδος των θεμάτων που παρουσιάστηκαν έδωσαν το στίγμα: γνωρίζουμε πια, έχουμε ανάγκη από Αρχεία, ξέρουμε τι να τα κάνουμε, αλλά είμαστε στην αρχή και μόνοι· η οργάνωση Ελληνικών Αρχείων βρίσκεται σε καλό δρόμο και απαιτείται η πρωτοβουλία της Πολιτείας, ως προς τις δικές της αρμοδιότητες.

Βασίλης Κρεμμυδάς

Ενάντια στα τραγούδια της ηχορύπανσης

Γιώργος Σταυριανός:

«Άνεμος είναι...»

«Πρέπει σιγά - σιγά να αρχίσουμε να λυτρωνόμαστε από τα τραγούδια της ηχορύπανσης, από τα τραγούδια που περνάνε δια λαθών και τα οποία δεν έχουν καμιά άμεση επενέργεια στους ανθρώπους».

Τα λόγια αυτά που ανήκουν στο Νίκο Μαμαγκάκη δίνουν καλύτερα από οποιοδήποτε σχόλιο, τα καλλιτεχνικά ζητούμενα του συνθέτη στον τομέα αυτό όσο και το στίγμα της πιο πρόσφατης δισκογραφικής του εμφάνισης με την «Εαρινή Συμφωνία» του Γιάννη Ρίτσου.

Σύνθεση για δυο φωνές, σόλο κιθάρα (με αυτόνομο ρόλο) και μικρή ορχήστρα εγχόρδων (με διακοσμητικό χαρακτήρα) προτάσει αισθητικές τάσεις και εν μέρει θα μπορούσε να καταταχθεί στον τομέα της έντεχνης μουσικής. Τα στοιχεία όμως αυτά χρησιμοποιούνται μέσα από την εύληπτη και κατανοητή φόρμα του τραγουδιού.

Ο ίδιος σημειώνει ότι «Η Εαρινή συμφωνία είναι μια σουίτα τραγουδιών αλλά και ανακρουσμάτων, επειδή η κιθάρα παίζει φοβερά δεξιοτεχνικά κομμάτια (ανακρούσματα) και συνοδεύει το τραγούδι χωρίς όμως αυτή η συνοδεία να είναι δουλικά».

Σόλο κιθάρα παίζει η έξοχη Έλενα Παπανδρέου - που πρόσφατα είχαμε αναφερθεί στις ερμηνευτικές της ικανότητες.

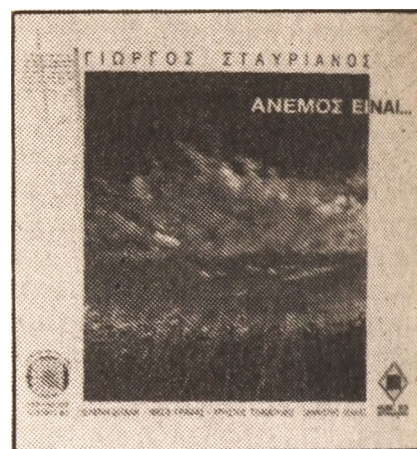
Αξιόλογοι είναι και οι δυο νέοι τραγουδιστές που ερμηνεύουν το έργο αυτό. Τον κύριο ρόλο έχει η αντρική φωνή, που τον αποδίδει ο νεαρός και ταλαντούχος Τάσης Χριστογιαννόπουλος. Πλούσια φωνή με τεχνική καλλιέργεια και πολλές ερμηνευτικές δυνατότητες κάνει εδώ μια πολύ ενδιαφέρουσα πρώτη

δισκογραφική εμφάνιση. Ικανοποιητική είναι και η ακρόαση της Μπέσσυ Μάλφα, που παρά τον μικρό ρόλο της γυναικείας φωνής προκαλεί αίσθηση.

Όσο για την ίδια τη σύνθεση, το μουσικό έργο, αυτό κατορθώνει να κατακτήσει το σεβασμό μας. Παρά τις δυσκολίες και τους άπειρους κινδύνους που κρύβει η μελοποίηση αποσπασμάτων από μεγάλα ποιητικά έργα, τόσο για τον ποιητικό λόγο όσο και για το συνολικό αποτέλεσμα η «Εαρινή Συμφωνία» του Νίκου Μαμαγκάκη περίτεχνα αποκρούει τους «κινδύνους». Λιτή και λειτουργική δεμένη με το λόγο, προτάσσοντας την άποψη του συνθέτη για το «τραγούδι» περιέχει κάποια εξαιρετικά μουσικά σημεία.

Χωρίς τις αναφορές στο έντεχο ιδίωμα της μουσικής, αλλά με την ίδια θέση άρνησης προς τα τραγούδια κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ο Γιώργος Σταυριανός ύστερα από τετράχρονη δισκογραφική απουσία, παρουσίασε ένα κύκλο τραγουδιών με τίτλο «Άνεμος είναι...».

Τραγούδια απλά γεμάτα ευαισθησία, λαϊκά με την καθαρή έννοια του όρου, που χωρίς να υποκύπτουν στις «απαιτήσεις των καιρών» έρχονται να μας δώσουν την δική τους πνοή. Σε στίχους του ίδιου του Σταυρια-

νού (σε ένα τραγούδι οι στίχοι είναι του Στ. Χατζημιχαήλ) ερμηνεύονται από τρία μέλη των «Δυνάμεων του Αιγαίου» που δίνουν το προσωπικό τους χρώμα στη μουσική αυτή. Οι Ν. Γράψας, Χρ. Τσιαμούλης και Μ. Κλαπάκης σημειώνουν: «Τα τραγούδια του Σταυριανού ήρθαν σαν ευωδία από αγιόκλημα στην Άνοιξη και μας εντυπωσίασαν. Όσο πιο απλά αναδείξαμε την κρυμμένη τρυφερότητα και τη νοσταλγική ελληνικότητά τους».

Τέλος στα τραγούδια αυτά που η «νοσταλγική ελληνικότητά τους» ούτε επιφανειακή είναι, ούτε στείρα εμμονή στο ύφος μιας περασμένης εποχής. Συμμετέχουν ερμηνεύοντας από ένα τραγούδι η Ε. Βιτάλη και ο Δ. Λέκκας.

Ν. Μητρόπουλος

Ξεκίνημα Περιόδου

Στους δυο πρώτους μήνες της εικαστικής περιόδου άνοιξαν 66 εκθέσεις, είδα τις 35. Αντιστρέφοντας το «έθιμο» δυο γκαλερί ξεκίνησαν με ομαδικές, τύπου «ακροσάζ», αντί να τελειώνουν έτσι.

«Παραλλαγές σε Μαύρο και Λευκό», Κρεωνίδης ως 5.XI. Επιλογή της συναδέλφου Ντόρας Ηλιοπούλου - Ρογκάν — 10 καλλιτέχνες μεταξύ 60 και 37 χρόνων. Δεν τους συνδέει κοινό γνώρισμα άλλο από το «Μαύρο και Λευκό» του τίτλου. Ξεχωρίζω τα νέα σχέδια του Γουναρίδη (γ. 1934), συνέχεια παλιότερης δουλειάς όπου συνδυάζει (οικολογικά;) με ένα ψυχρό εξπρεσιονισμό τις στρογγυλές φόρμες φρούτων με τις αιχμηρές παλιών σιδερικών, μέσα σε ένα γκριζο απροσδιόριστο χώρο, και του Γ. Μιχαηλίδη (γ. 1940) τα ακρυλικά, όπου δουλεύει πάντα με σοβαρότητα και συνέπεια την αφαίρεση. Ο Παπαγιάννης (γ. 1942) μας πετάει συγκαταβατικά κάτι παλιά σχέδια (του 1978!) από τη Μουρ-ική του περίοδο. Συμπερασματικά, μια επιλογή δίχως λόγο ύπαρξης σε ένα χώρο που αξίζει άλλα.

«Αθήνα», Αργώ ως 30.X. 13 καλλιτέχνες (4 νεκροί, 9 μεταξύ 77 και 50 χρόνων) με θέμα, μακρινό ή κοντινό, όψεις μάλλον παρά σκηνές από το κλεινόν άστυ. Ξεχωρίζουν δυο πετυχημένες ακουαρέλλες από την περίγυρα της Ακρόπολης του Πρέκα (γ. 1926), και δυο ευαίσθητες τέμπρες του Μιγάδη (γ. 1926). Αν είναι Τσαρούχης το μοναδικό έργο του που παρουσιάζεται, είναι πολύ μέτριο.

«Στιγμές Μεταμόρφωσης», Γιώργος Ξένος (γ. 1953), Ινστιτούτο Γκαίτε ως 19.X. Ένας σχεδόν αφηρημένος εξπρεσιονισμός με ανάλαφρες χειρονομιακές πινελιές, λιγότερο «άγριος» από άλλοτε — σχεδόν γιατί προβάλλουν αμυδρά φόρμες λόφων, κορμιών, και κορμών δέντρων.

«Ζωγραφική» Γιάννης Κόττης (γ. 1949), Γκαλερί Ιόνη, Κηφισιά, ως 3.XI. Ενδιαφέρουσα δουλειά σε μικρά σχήματα, με

προσωπικότητα, όπου η ταλάντευση ανάμεσα στο άμορφο και στο παραστατικό (δες και ANTI 440/15.6.90) έχει εκλείψει. Ο ζωγράφος έχει κλίνει αποφασιστικά προς μια τέχνη εικόνων παραστατικών που πάνε να διηγηθούν ιστοριούλες γεμάτες ποίηση.

«Μεταμορφώσεις - Το σώμα μου - το σώμα σου» 1985 - 1990, Λίξη Καλλιγά, Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Ιλεάνας Τούντα ως 27.X. Πάλι η φωτογραφία με προκαλεί. Η τέχνη της Καλλιγά (γ. 1943), φτιαγμένη με όλους τους κανόνες της φωτογραφίας, τεντωμένους έστω στα άκρα, είναι ζυμωμένη με τη ζωγραφική. Οι παραλλαγές πάνω στον ίδιο γυμνό γυναικείο κορμό, ακέφαλο, δίχως άκρα — ένα «τόρσο» θα έλεγαν οι αρχαιολόγοι — όπου εξαιρούνται κατάφατσα τα πιο κρίσιμα σημεία του, στήθη, ήβη, γυναικείες καμπυλότητες ανεπαισθητα μόνο αισθησιακές, σαν αρχαίο γυναικείο άγαλμα ακρωτηριασμένο.

Ίσως από τις Νίκες στο Ναό της Απτέρου έχουμε να δούμε τέτοιαν απόδοση του θηλυκού σώματος όχι σαν αντικείμενο ουράνιου κάλλους ή σαρκικού πόθου, αλλά σαν σύνθεση όπου τα δυο σφαιρικά στήθη, με τις κυκλικές ρώγες τους και το τριγωνικό τριχωτό εφηβαίο αναδίνουν την περίπου αφηρημένη ηδονή της γεωμετρίας.

Κοστούμια της Μαρίκας Κοτοπούλη. Ελληνοαμερικανική Ένωση ως 28.X. Δεν πρόκειται για καθαρά εικαστική έκθεση αλλά για μια παρουσίαση των κοστούμιών (όσων διασώζονται) που φορέθηκαν από τη Μαρίκα Κοτοπούλη και σχεδιάστηκαν, πριν το 1939, από μεγάλους Έλληνες ζωγράφους όπως ο Εγγονόπουλος, ο Χατζηκυριάκος Γκίκας, ο Τσαρούχης, ή από επαγγελματίες σκηνογράφους όπως ο Αντ. Φωκάς και ο Γ. Ανεμογιάννης. Το σύνολο συμπληρώνεται από πλήθος φωτογραφίες, και άλλα τεκμήρια από το βεστιάριο της μεγάλης ηθοποιού που περιήλθαν στην θεατρική οικογένεια Λεπενιώτη.

Η σωστή τους θέση, πριν φθαρούν ολότελα, είναι στο σπίτι της Μαρίκας Κοτοπούλη του Ζωγράφου, που το έχει αγοράσει ο Δήμος Ζωγράφου. Χρειάζεται να δείξει κάποιο ενδιαφέρον το κράτος και ο Δήμος για αυτή την ανεκτίμητη συλλογή ώστε να προληφθεί η διασπάθισή της. Όπως αντιλήφθηκα από τον σκηνοθέτη Αντώνη Λεπενιώτη χρειάζεται επίδειξη στοιχειώδους ενδιαφέροντος από το Υπουργείο Πολιτισμού αφού το Θεατρικό Μουσείο δεν είναι σε θέση να βοηθήσει.

«Μικρά Γλυπτά», Δώμα, Δη-

μοκρίτου 15. Το «Δώμα» — νέα μινι-γκαλερί που ανοίγει ο «Δεσμός» — εκθέτει μινι-γλυπτική μεγάλων καλλιτεχνών, Ελλήνων και ξένων, όπως οι Αντωνάκος, Απέργης, Μπεροκάλ, Ζογγολόπουλος, Σκλάβος, Τάκης, Φοντάνα, Κρίστο. Καμιά σχέση με τη μινιμαλ-τέχνη που χρειάζεται μεγκα-χώρους. Εγχείρημα που μπορεί να ευδοκμήσει αν κρατηθεί στην τωρινή του στάθμη ποιότητας. Να μην πέσει δηλαδή στη βιομηχανία των πολλαπλών που δεν πρέπει να συγχέονται με τα 6-7 αντίτυπα που αναγνωρίζονται νόμιμα στον κάθε γλύπτη.

29.X.90

Αλέξανδρος Ξύδης

Μάγιο:

Ένας Έλληνας

ζωγράφος της διασποράς

Πριν από λίγες μέρες πέθανε στο Παρίσι ο σουρεαλιστής ζωγράφος Μάγιο (Mayo). Σχεδόν άγνωστος στην Ελλάδα, ο Μάγιο γεννήθηκε στην Αίγυπτο το 1905 από Έλληνα πατέρα. Πρόκειται για μια ιδιαίτερη περίπτωση ζωγράφου, του οποίου η καριέρα εξελίχθηκε διακριτικά στους διάφορους χώρους που τον έσπρωξε η «νομαδική» θα λέγαμε ιδιοσυγκρασία του, χώ-

ρους πάντοτε μεσογειακούς, όπου η μαγεία του φωτός, όπως στον Ντε Κίρικο και στον Νταλι, δίνει σάρκα στα φαντάσματα της μέρας.

Ο Μάγιο ανακαλύπτει το Μονπαρνάς τους χρόνους του '20 και '30. Γνώριμος των σουρεαλιστών και της ομάδας του Grand Jeu δεν θα γίνει ποτέ αναπόσπαστο μέλος. Ανεξάρτητος, θα χαράξει ένα δρόμο δικό του και θα γλυστρίσει ανάμεσα στις ιδέες και τις ετικέτες, αποφεύγοντας κάθε δέσμευση και κάθε στατικότητα. Η περιέργεια, οι συνθήκες της ζωής, οι φιλίες, θα τον οδηγήσουν στην Ισπανία, στην Ιταλία, στην Ελλάδα, για να καταλήξει στο Παρίσι. Φίλος με όλες τις ενδιαφέρουσες προσωπικότητες της εποχής του, ο Μάγιο συνεργάστηκε με θεατρικούς συγγραφείς και ποιητές. Σκηνογράφησε και έκανε κοστούμια για το θέατρο και τον κινηματογράφο. Ωστόσο, ο τομέας του είναι ο πίνακας. Στο μαγικό τετράγωνο του μουσαμά, δημιούργησε ένα προσωπικό όραμα, πάντα το ίδιο, που τον ακολουθεί στις περιπλανήσεις του. Παρ' όλες τις συχνές εκθέσεις του στη Γαλλία και στην Ιταλία δεν θεώρησε ποτέ τον εαυτό του «επαγγελματία» και κράτησε ως το τέλος την ιδέα του παιχνιδιού, τον τρόπο να πλησιάζει τον πίνακα σαν κάποιον που ζητά να δώσει μια

Αντιπροσωπευτικό έργο του MAYO.

μορφή στις φαντασιώσεις του.

Η ζωγραφική του στην αρχή μετέχει στο κλίμα της «Νέας αντικειμενικότητας» με έντονη ανθρώπινη παρουσία και κυρίως πορτραίτα σε βαρύτητα και ακαμψία που θυμίζουν τον Ντερέν. Με τα χρόνια οι μορφές του γίνονται μυστηριώδεις και μεταφυσικές.

Ο γνωστός ιστοριογράφος του σουρεαλισμού Waldberg έγραψε σ' έναν κατάλογό του το '72:

«Μάγιο: ο ζωγράφος των μεταμορφώσεων με τους πετρωμένους καταρράχτες, τα σάρκινα δένδρα, τους αμφίρροπους τοίχους, τις πέτρες που ακινητοποιήθηκαν τη στιγμή που πετούσαν, τα διάτρητα από το γαλάζιο του ουρανού, πρόσωπα».

Κοντά στον Μαγκρίτ και τον Ντε Κίρικο, ο Μάγιο έχει ένα ιδιαίτερο στυλ. Τα πλέγματα από χέρια που βρίσκουμε συχνά στις εικόνες του, μας εισάγουν σε μια ποίηση της αφής. Ένας αισθησιασμός απτός, απολιθωμένος, αναλλοίωτος στο χρόνο, κάτω από ένα εγκεφαλικό φως, καταγράφει τους κανόνες ενός υποθετικού παιχνιδιού, μιας σημειολογίας του παράλογου που, χωρίς να μας φέρει την αναστάτωση που επιδίωκαν συστηματικά οι σουρεαλιστές, μας συμφιλιώνει με το αναπάντεχο και μας προσκαλεί σε μια ποιητική ενατένιση του κόσμου.

Ευρυδίκη Τρισόν - Μιλσανή

● Έκθεση με σχέδια της τελευταίας δεκαετίας του Χέρμαν Μπλάουτ λειτουργεί στην αίθουσα Άνεμος (Κυριακή 36). Διάρκεια ως τις 24 Νοεμβρίου.

● Ζωγραφική του Μιχάλη Αβραμίδη θα παρουσιάζεται στο Ζυγό (Ιωφώντος 33) ως τις 13 Νοεμβρίου. Στον ίδιο χώρο, εξάλλου ο Θωμάς Χαλβατζής εκθέτει τη δική του εργασία σε χειροποίητο γυαλί.

● Πίνακες ζωγραφικής του Χρήστου Σαρακατσάνου θα παρουσιάζονται στο Μουσείο Βορρέ, στην Παιανία (Δ. Κωνσταντίνου 4), ως τις 3 Δεκεμβρίου.

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

Έντυπα, κείμενα, βιβλία, εφημερίδες, πινάκες, μενού, ΤΕΧΝΟΥΠ Αριστείδου 1, 1ος & 2ος Πλατεία Κλαυθμώνος Τηλ. 32.45.771 & 86.59.979 Fax 32.45.771 Τα πάντα για το έντυπο.

Όνειρα χειμερινών νυκτών

Με καλούς καιρούς για τους κινηματογράφους άρχισε ο φετινός χειμώνας. Το κοινό φαίνεται ότι, παρά τις 700 δραχμές που κοστίζει το εισιτήριο, δεν θα συνεχίσει να σνομπάρει την κινηματογραφική αίθουσα κι αν όλα πάνε καλά μπορούμε να ελπίζουμε σε καλύτερες μέρες. Στο κάτω κάτω, οι αίθουσες εκσυγχρονίζονται, οι συνθήκες προβολής κι ο ήχος των ταινιών βελτιώνονται και, αν και έκλεισε το Αττικόν, ξανάνοιξαν το Άστορ της Σταδίου ως κινηματογράφος (τα τελευταία χρόνια φιλοξενούσε θεατρικά σχήματα) και το, για μια ακόμα φορά ανακαινισμένο, Ιντεάλ.

Από τις ενδιαφέρουσες ταινίες που προβάλλονται σημειώνουμε:

● Τα Όνειρα του Ακίρα Κουροσάβα, αμερικανική υπερπαραγωγή του Στ. Σπήλμπεργκ, σπονδυλωτή ταινία με οκτώ ιστορίες. Όνειρα λογικά, από τα οποία προτιμούμε το πρώτο, μια σκληρή ιστορία στην οποία ένας πιτσιρίκος καλείται να κάνει χαρακίρι επειδή είδε ένα απαγορευμένο θέαμα —τους γάμους της αλεπούς, μια τελετή που αποδίδεται με τον τρόπο του παραδοσιακού θεάτρου παντομίμας της Ιαπωνίας, του *καμπουκί*. Κατά τα άλλα, τα Όνειρα συνιστούν μια εντυπωσιακή στη σύνθεσή της ταινία, όπου κυριαρχεί ο διδακτισμός και μια μετέωρη οικολογική στράτευση στην οποία δεν επιχειρείται να δοθεί κάποιο πολιτικό στίγμα.

● Τη νέα ταινία του Ισπανού Πέδρο Αλμοδοβάρ *Δέσε με*. Έλκοντας την καταγωγή του κινηματογράφου του από το χολλυγουντιανό είδος της ελαφρής κωμωδίας και του μπουλνάρ του μεσοπολέμου, ο σκηνοθέτης ασκείται στο στήσιμο παράδοξων ερωτικών σχέσεων (εδώ ένας ψυχασθενής και μια ηθοποιός του κινηματογράφου), επιτηδευμένα προκλητικών. Αν και γίνονται κάποιες απόπειρες κριτικού σχολιασμού της σημε-

Σκηνή από τη «Φωνή του φεγγαριού» του Φ. Φελίνι

ρινης ισπανικής πραγματικότητας, αν και είναι η πιο προσγειωμένη δουλειά του Αλμοδοβάρ, αν και περιέχει μια από τις πιο καλογυρισμένες ερωτικές σκηνές, η ταινία τελικά αποθεώνει την επιφάνεια των πραγμάτων εκχωρώντας την ουσία στο στυλ. Ο σκηνοθέτης μπορεί να συνεχίζει να παραμένει «στη μόδα», να δούμε όμως τι θα θυμάστε από τη δουλειά του ύστερα από μερικά χρόνια.

● Τις *Ιστορίες της Άνοιξης* του Ερίκ Ρομέρ, πρώτη ταινία ενός νέου κύκλου του Γάλλου σκηνοθέτη, ο οποίος ολοκλήρωσε τις *Κωμωδίες και παροιμίες*. Λανθάνουσες ερωτικές σχέσεις στο αστικό τοπίο και, επίσης λανθάνουσα, κριτική του λογοκρατούμενου ανθρώπου της εποχής μας, που έχει χαλιναγωγήσει επιθυμίες, αισθήσεις, αισθήματα.

★ ★ ★

Με ενδιαφέρον είδαμε και τη νέα ταινία του Φ. Φελίνι, *Φωνή του φεγγαριού*. Είναι η ιστορία *δυσ* αλαφροϊσκιωτων και του κόσμου που τους πλαισιώνει. Παράξενοι άνθρωποι, παράξενες συμπεριφορές. Ο Ίβο (Ρ. Μπενίνι) περιπλανιέται τη νύχτα και, κάθε πανσέληνο, ακούει ερωτικά καλέσματα. Ο Ούγκο (Π. Βιλάτζο) πάσχει από μεγαλομανία, αλλά και από μανία καταδιώξεως. Ο πρώτος επιθυμεί σφόδρα την Αλντίνια, ο δεύτερος απωθεί ένα παλιό, βαθύ κι αγαπημένο του αίσθημα.

Η ταινία παρακολουθεί με σατιρική διάθεση την καθημερινότητα σε μια πόλη του ιταλικού Νότου. Όπου την ημέρα κυριαρχεί το χάος μιας αλλοπρόσαλλης κλειστής κοινωνίας κι όπου, τις νύχτες, περισσεύει ο χρόνος για νοσταλγία, μνήμες, ονειροπολήματα. Ο Φελίνι παρουσιάζει ανάμικτα όνειρα, μνήμες και την πραγματικότητα. Επιδέξιος στυλίστας δημιουργεί ρυθμούς αδειάζοντας και γεμίζοντας με κόσμο, αλλεπάλληλα, την οθόνη. Δηκτικός με το κοινωνικό περιβάλλον του, σατιρίζει την τηλεόραση,

τη μαζική ακαλαισθησία και τη φαινομενική σκληρότητα των νέων, το συντηρητισμό της εκκλησίας, την υστεροβουλία της πολιτικής. Οι άνθρωποι που αξίζουν την εύνοια του φακού του είναι φιγούρες μη-κανονικές, ιδιόρρυθμες, με κρυφές ευαισθησίες, τσαλαπατημένοι, αλλά και γεμάτοι ελπίδες.

Νοσταλγός της παιδικότητας, της οικογενειακής θαλπωρής και των αγαπημένων προσώπων, ο σκηνοθέτης κάνει μια κωμωδία, στο ύφος του *Αμαρκορντ*, ωστόσο πιο ατμοσφαιρική και περισσότερο χαμηλών τόνων. Ελάχιστες φορές καταφεύγει στο γκροτέσκο, ενώ μονίμως επανέρχεται ο πόθος για την ερωτική πλήρωση: «κάθε γυναίκα, μάνα μαζί και σύντροφος, είναι ό,τι αξίζει τον κόπο και δίνει νόημα στις πράξεις μας», υπαγορεύει.

Η *Φωνή του Φεγγαριού* ήταν μια από τις μεγαλύτερες εμπορικές επιτυχίες του σκηνοθέτη πέρυσι στην Ιταλία, μετά από πολλά χρόνια. Παράξενο, αν σκεφθεί κανείς ότι, ακόμη και τα δυο εμπορικά ατού (τους δυο πρωταγωνιστές) που διαθέτει ο Φελίνι τα υπονομεύει: ο Μπενίνι είναι λιγότερο στομφώδης και σαφώς σε χαμηλότερους τόνους απ' ό,τι *Στην Παγίδα του Νόμου* του Τζάρμους, ο Βιλάτζο, δημοφιλής σταρ της ιταλικής τηλεόρασης, δεν κουβαλά μαζί του κανένα στοιχείο ευκολίας και θεαματικότητας. Με δεδομένο ότι ο λόγος του Φελίνι συνεχίζει να είναι ένας προσωπικός λόγος, φαίνεται ότι το κοινό εκτίμησε τα αιτήματα της πνευματικότητας, της αισθαντικότητας, το κλίμα της νοσταλγίας και το διακριτικό χιούμορ.

Μεγάλη υπόθεση να διαπιστώνεις ότι τα ισοπεδωτικά κλίμα της τηλεόρασης (που έχει αποδειχθεί η μάλιστα της ιταλικής κοινωνίας) και της αμερικανικής ηθογραφίας (που κυριαρχεί στην παγκόσμια κινηματογραφική αγορά) δεν έχουν κερδίσει ακόμα το παιχνίδι.

Ηλίας Κανέλλης

Γεια σου Τονιάτσι, σαματατζή, πατριαρχικέ επαρχιώτη

Πώς να αποχαιρετίσεις τον Ούγκο Τονιάτσι χωρίς να εκπέσεις σε κοινότοπο σαραξικάρδιο μελόδραμα; Πώς να γράψεις για μια σημαντική μορφή του ιταλικού και του παγκόσμιου κινηματογράφου, χωρίς το φόβο μήπως προδώσεις τον άνθρωπο Τονιάτσι —έναν από τους λίγους ηθοποιούς που, πάνω απ' όλα, ήταν στιβαρή σωματική παρουσία, αλλά και πιστός φίλος, σύντροφος και συμπαραστάτης των σκηνοθετών με τους οποίους δούλεψε; Για να αποφύγουμε το σκόπελο, δίνουμε τον λόγο στον σκηνοθέτη *Έττορε Σκόλα*, ο οποίος έγραψε στην *Ουνιτά* (29-10) ένα συγκινημένο αποχαιρετιστήριο, που φιλοξενήθηκε στη θέση του κύριου άρθρου της εφημερίδας.

Οταν ένας φίλος φεύγει από τη σκηνή απροειδοποίητα, η πρώτη φυσική κίνηση είναι να προσπαθήσεις να ξαναθυμηθείς την τελευταία συνάντηση, να ψάξεις για κάποιο σημάδι της φυγής του, κάποιο απόκρυφο μήνυμα που μόνο τώρα ίσως μπορεί να γίνει πιο ξεκάθαρο. Συνάντησα τον Ούγκο Τονιάτσι πριν από μερικές εβδομάδες, μελαγχολικό, στα μελαγχολικά δρομάκια της Τσινετσιτά.

Εχθρός του ρητορισμού, ξέφευγε πάντα ακόμα και από εκείνον του «μελαγχολικού κωμικού έξω από τη σκηνή». Αντίθετα, ο Ούγκο έψαχνε μανιωδώς τη χαρά της ζωής και δημιουργούσε όλες τις πιθανές ευκαιρίες για συναισθήματα, για φαγοπότια, για αθλητισμό, για παιχνίδια.

Ακόμα και το πάθος του για το φαγητό και τη μαγειρική ξεκινούσε από τη θέλησή του για συνύπαρξη με τους άλλους: χωρίς να είναι λάτρης της παράδοσης των λατίνων ήξερε ότι η κωμωδία είναι μία παράσταση για συνδαιτυμόνες.

Ακούραστος νυχτερινός συζητητής, ικανός να συζητά μέχρι την αυγή για όλα —σχεδόν ποτέ για τις

ταινίες που γυρίζαμε. Μια νύχτα πριν πολλά χρόνια δημοσιεύθηκε ότι το «Συμπόσιο» του Πλάτωνα μπορούσε να είναι η ευκαιρία για μια κινηματογραφική διήγηση, σε ένα μόνο χώρο και κατά τη διάρκεια ενός δείπνου. Αμέσως ενθουσιάστηκε και επέλεξε το ρόλο: όχι βέβαια εκείνον του Σωκράτη, αλλά ενός σκλάβου που σερβίρει και φροντίζει ώστε ο φιλόσοφος και οι μαθητές να τρώνε καλά, να πίνουν πολύ και να συζητούν ευχάριστα, μέχρι το φως της αυγής, ενώ ο σκλάβος τους ακούει να μιλάνε για τον έρωτα.

Ένα μοναδικό επάγγελμα —ωρολογοποιός, συγγραφέας, σταθμάρχης, επιστήμονας— ο Τονιάτσι δεν θα μπορούσε ποτέ να το κάνει. Λάτρης της σάρκας και αναιδής, με κέφι για ζωή, δεν είχε καμία σχέση με τους μοντέρνους ηδονισμούς: ο Τονιάτσι θύμιζε περισσότερο έναν σαματατζή πατριαρχικό επαρχιώτη, παρά έναν αστό γλεντζέ.

Εν τούτοις, κάτω από την επιφάνεια της ορμής του και της ανθρώπινης λαίμαργίας του, υπήρχε πάντα το σπέρμα του φόβου και της ανασφάλειας που —στα μελαγχολικά δρομάκια της Τσινετσι-

ΟΥΓΚΟ ΤΟΝΙΑΤΣΙ

Γεννήθηκε στην Κρεμόνα, το 1922. Στον κινηματογράφο πρωτοεμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του '60, σε πρωταγωνιστικό ρόλο, στην ταινία του Μ. Ματόλι «Οι ευέλπιδες της Γασκώνης». Έπαιξε στις ταινίες: «Γλυκιά που είναι η ζωή» (1961) του Ρ. Κλεμάν, «Ο φασίστας», (1961) του Λ. Σάλτσε, «Η πορεία προς τη Ρώμη» (1962) του Ντ. Ρίζι, «Το συζυγικό κρεβάτι» (1963), «Όταν την είδα γυμνή» (1964), «Έρωτας σε 45 στροφές» (1966), «Ο πειρασμός» (1971), «Το μεγάλο φαγοπότι» (1973) και «Κάτω τα χέρια από τη λευκή γυναίκα» (1974) του Μ. Φερέρι, «Μοντέρνα τέρατα» (1978) των Μοντισέλι - Σκόλα, «Χοιροστάσιο» (1969) του Παζολίνι, «Η τάρατσα» (1979) του Ετ. Σκόλα, «Η τραγωδία ενός γελοίου ανθρώπου» (1981) του Μπερτολούτσι κ.ά. Πέθανε το προηγούμενο Σάββατο από εγκεφαλική αιμορραγία σε ηλικία 60 χρόνων.

Ο Ούγκο Τονιάτσι στο «Γλυκιά που είναι η ζωή» του Ρενέ Κλεμάν.

τά— του είχε υποβληθεί. Όχι από επαγγελματική δυσανεμία —γιατί αντιθέτως οι υποκριτικές του ικανότητες αναπτύχθηκαν και έφτασαν στο αποκορύφωμα της ουσίας και της έντασης (στο Παρίσι στην πρεμιέρα του «Έξι πρόσωπα ζητούν συγγραφέα» ο Τονιάτσι με τα σπαστά γαλλικά του, ανάμεσα στα ιερά τέρατα της Comédie Française, ήταν ο καλύτερος στη σκηνή, όχι μόνο για μένα, αλλά κυρίως για το κοινό και τους Γάλλους κριτικούς) όχι από νοσταλγική λύπη για μια επιτυχία που προχωρούσε θαμπά —ο Τονιάτσι δεν είχε ποτέ σαν αυτοσκοπό την επιτυχία, έτοιμος όπως ήταν να παραβεί και να παίξει χωρίς κανόνες. Όχι γιατί ήταν αναγκασμένος να παρίσταται σε επιτυχίες περισσότερο αστραφτερές και λιγότερο αξίες από τις δικές του: όχι γιατί το σινεμά το είχε λίγο ξεχάσει: ούτε για τις λιγότερο μεγαλοπρεπείς τύχες του ίδιου το ιταλικού κινηματογράφου —αντίθετα η επιτυχία του γιου του ως σκηνοθέτη τον έκανε αλαζόνα, σαν να ήταν ένας πατέρας που είχε ένα συμβατικό επάγγελμα.

Ιδιαίτερα όταν ένας άνθρωπος δεν έχει δυνατά κίνητρα, πολιτιστικά και πολιτικά, γίνεται θλιμμένος όταν αρχίζει να εξαφανίζεται σε μια κοινωνία που επιβάλλει δεκάλογους εγωισμού, κλεισίματος στον εαυτό μας, ατομικού συμφέροντος. Όταν καταλαβαίνει ότι η εποχή του διαλόγου, της φιλίας, του να είσαι καλά μαζί με κάποιους λιγοστεύουν συνεχώς. Όταν αντιλαμβάνεται ότι η αναζήτηση των άλλων έχει γίνει μοναχική πράξη.

Έττορε Σκόλα

ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ

του Μήτσου
Αλεξανδρόπουλου

Εδώ και 120 χρόνια ο Ντοστογιέφσκι έγραψε ένα μυθιστόρημα που έχει τη φήμη του πιο σημαντικού μάλλον από τα αιρετικά —σε σχέση με το σοσιαλισμό— φαινόμενα της τέχνης και του πνεύματος. Για την κυριολεξία το έργο αυτό, οι «Δαίμονες» (σ' εμάς καθιερώθηκε ν' αποδίδουμε «Δαιμονισμένοι»), έγινε αιρετικό στην πορεία, ενώ ξεκίνησε ως ένα μυθιστόρημα **αντιαιρετικό**, στραμμένο, και μάλιστα με μεγάλο πείσμα, κατά της σοσιαλιστικής αίρεσης, του μηδενισμού, όπως έλεγαν τότε στη Ρωσία.

Πριν από τον Ντοστογιέφσκι, στη δεκαετία 1860-70, το «αντιμηδενιστικό μυθιστόρημα» είχε φέρει ένα νέο είδος στη ρωσική λογοτεχνία. Την ατμόσφαιρά του και μερικά κύρια γνωρίσματα σαν να τα είχε υπόψη του ο Παλαμάς σ' ένα τετράστιχο, από εκείνα που διαβάζαμε παιδιά και δεν καταλαβαίναμε πώς μπορούσε να τα χωράει όλα αυτά ένα τετράστιχο:

Η απόλαση, ο παράς, η γύμνια. Σπλάχνα τους, / τεχνίτες, πόρνη, φονιάς, βιαστής, ληστής, αλκοολικός, οι αλήτες. / Παραμερίζουνε μπροστά τους ύαινες, λύκοι, ταύροι. / Και υπάρχουν κάποιοι λογισμοί και πιο άγριοι και πιο μαύροι.

Η περιγραφή του μυθιστορηματικού μοντέλου είναι σχεδόν πλήρης. Αυτή τη συνταγή ακολούθησε κι ο Ντοστογιέφσκι. Όμως ήξερε καλύτερα από άλλους τι ανήκει στο σοσιαλισμό και τι δεν του πάει, δεν είναι δικό του, αλλά μ' ένα μοιραίο τρόπο του τα προσκολούν καθ' οδόν. Από τον Ντοστογιέφσκι ακούμε και φωνές σαν αυτή: «Ντροπή απέναντι στο σοσιαλισμό»!

Μέσα από κάτι τέτοιες στιγμές αναπτύχθηκαν οι δικές του αποστάσεις από τους άλλους αντιμηδενιστές μυθιστορηματογράφους. Εκείνων τα έργα —των περισσότερων— έμειναν δέσμια του αντιαιρετικού πνεύματος και της στήριξης του κατεστημένου και πιο πέρα δεν περπάτησαν, ενώ το βιβλίο του Ντοστογιέφσκι τόσες φορές είδαμε να πέφτουν τα φτερά του και να ξαναφυτρώνουν, με αποτέλεσμα τη μεταμόρφωση που είπαμε. Μ' έναν τρόπο αρκετά παράξενο, όπως σ' όλα του, ο Ντοστογιέφσκι σηκώθηκε να χτυπήσει μια αίρεση και την πολέμησε με πάθος. Όχι όμως για να περιφρουρηθεί ο κανόνας —το σοσιαλισμό ο Ντοστογιέφσκι τον πολέμησε σαν ασυμβίβαστος αιρετικός του αύριο. Το έπιασε, με τη διαίσθησή του, τι μπορεί να κάνει με αυτά τα δυο, αίρεση και δόγμα, ο χρόνος.

Θ' άξιζε να παρακολουθήσουμε για λίγο αυτή την ιστορία σ' ένα δυο έστω χαρακτηριστικά σημεία.

Κατά την αντίληψη του Ντοστογιέφσκι το κακό με το σοσιαλισμό είναι ότι έχει μέσα του τον αθεϊσμό, και όσο ωραίο να είναι οι σκοποί στα βιβλία, το τέλος του δεν μπορεί παρά να είναι κακούργημα.

Στην πατρίδα του θεωρούσε το σοσιαλισμό παρείσακτο και απαράδεκτο. Διακρίνοντας όμως τη θεωρία από την πολιτική, δεν ήταν αρνητικός στην ελπίδα μιας προσέγγισης της ορθοδοξίας με τις θεωρητικές αρχές του σοσιαλισμού. Αυτό θα ήταν το ρωσικό υπόδειγμα για την παγκόσμια λύση. Ο πολιτικός σοσιαλισμός, αντίθετα, είναι φαινόμενο ευρωπαϊκό και η λύση στην οποία οδηγείται είναι ο παπισμός.

Στους «Δαίμονες» υπάρχει η σκέψη για τον Πάπα. Τη διατυπώνει ο Πέτρος Βερχοβένσκι, λέγοντας:

στο τέλος οι ευρωπαίοι θ' αναγκαστούν να βγάλουν στους

δρόμους τον Πάπα πεζό και ξυπόλητο για να ξαναπλανέψουν τον κόσμο. Τον Πάπα θέλουν να φέρουν οι σοσιαλιστές και στη Ρωσία «Από πάνω ο Πάπας, γύρω γύρω εμείς και κάτω από μας το σύστημα του Σιγκαλιόφ. Φτάνει μόνο η Διεθνής να τα βρει με τον Πάπα...».

Την ιδέα για τον Πάπα και τη Διεθνή την έχουμε και στις σημειώσεις για το μυθιστόρημα. Και θα την ξαναθυμηθεί ο Ντοστογιέφσκι και έξω από το μυθιστόρημά του αρκετές φορές για να την αναπτύξει καλύτερα. Το 1876, στο άρθρο του «*Δύναμη νεκρή και δυνάμεις του μέλλοντος*» λέει μεταξύ των άλλων:

«Αφού χάσει τους βασιλιάδες συμμάχους του, ο καθολικισμός θα προσφύγει σίγουρα στο δήμο. Έχει στη διάθεσή του δεκάδες χιλιάδες λαοπλάνους, πανούργους, επιδέξιους καρδιογνώστες και ψυχολόγους, μαστόρους της διαλεκτικής κι εξομολογητές, και ο λαός παντού και πάντα είναι καλόψυχος κι αγαθός... Όλοι αυτοί οι καρδιογνώστες και ψυχολόγοι θα πέσουν απάνω στο λαό και θα του προσφέρουν έναν Χριστό καινούργιο, συμβιβασμένο πια με όλα... Λέτε ο λαός να μην υποκύψει; Ο λαός δεν είναι μάζα;».

Δε σχολιάζω τη σκέψη του, αλλά τη λεπτομέρεια ότι την ιδέα αυτή, που ο αρθρογράφος την έχει πάντα έτοιμη και φαίνεται να τη λογαριάζει πολύ, στο μυθιστόρημα τη βάζει στα χείλη του Βερχοβένσκι και γίνεται έτσι μια πάρλα στα χείλη αυτής της δαιμονικής ανεμοδούρας. Ο συνομιλητής του, ο Σταυρόγκιν, τον σταματά αμέσως και μάλιστα φουρκισμένος: «Κόφτο» —«Εντάξει, εντάξει, υποχωρεί αμέσως ο άλλος. Τον παρατώ τον πάπα, στο διάολο ο πάπας...». Είναι χαρακτηριστική αυτή η μεταμόρφωση που συμβαίνει με τον Ντοστογιέφσκι, όταν εισέρχεται στο μυθιστόρημα, πώς χρησιμοποιούνται εκεί μέσα οι σκέψεις, τα υλικά του, πού τελικά πηγαίνουν; Πρόκειται για μεταμόρφωση κάποτε ριζική, αυτά που τον κάνουν αγνώριστο όταν μπαίνει στο μυθιστόρημα, μακριά απ' όλους τους άλλους, όπως ο πιστός στην εκκλησία, μόνος με το θεό. Μεγάλο πρόβλημα για την έρευνα. Μέσα στο μυθιστόρημα τελικός λόγος δεν μπορεί να ειπωθεί για τον Ντοστογιέφσκι. Εκεί μέσα ήταν και παραμένει ο μέγας άγνωστος κι ο μέγας ασύλληπτος.

Στο «αντισοσιαλιστικό μυθιστόρημα», γενικά στην ιδεολογικά προβληματισμένη λογοτεχνία, ήταν γενναία η προσφορά του στο επίπεδο της πολεμικής ιδιαίτερα, της κριτικής, του λίβελου, αλλά όχι μόνο, παντού η σφραγίδα μου είναι αδρή. Κι άλλοι τον κατάλαβαν έτσι, άλλοι αλλιώς. Κι όταν μετά τη ρωσική επανάσταση άρχισε να κάνει την εμφάνισή του το μυθιστορηματικό είδος που πολύ συμβατικά ονομάστηκε **αντιουτοπία**, πάλι στηρίχτηκε στον Ντοστογιέφσκι. Σ' έναν συμπατριώτη του, τον Ευγένιο Ζαμιιάτιν, έπεσε ο κλήρος να εγκαινιάσει το είδος αυτό (σε ειδική πια σχέση με τη σοσιαλιστική πρακτική). Ο Ζαμιιάτιν ήταν ευφυέστατος άνθρωπος, ταλέντο σατιρικού και οραματιστή. Διανοούμενος επαναστάτης από την εποχή της πρώτης ρωσικής επανάστασης και μάλιστα με τους ριζοσπαστικούς μπολσεβίκους («Τώρα δεν είμαι», 1924), σπούδασε μηχανικός, σαν τον Ντοστογιέφσκι, αλλά ακολούθησε τη ναυπηγική για ν' αφοσιωθεί, μετά την επανάσταση, στις πρωτότυπες ιδέες του και στη λογοτεχνία του. Τον είπαν και τον μεταχειρίστηκαν

ως αντισοβιετικό και υποχρεώθηκε να φύγει από την πατρίδα του. Κακώς επίσης το μυθιστόρημά του χαρακτηρίστηκε αντισοσιαλιστική ουτοπία. Ο χαρακτηρισμός είναι στο ίδιο επίπεδο μ' εκείνα που άκουε στην πατρίδα του ο Ζαμιάτιν για τον αντισοβιετισμό του. Εδώ τα μεγέθη της κριτικής δεν βγήκαν από τη χώρα των Λίλιπουτ σε σχέση με τα πραγματικά αναστήματα τόσο στον Ζαμιάτιν, όσο και στους δύο άγγλους, τον Χάξλεϋ και τον ακόμα σπουδαιότερο Όργουελ. Ο σοσιαλισμός στα έργα αυτά είναι ένα αθώο θέμα μπροστά στις δυνάμεις, που, πολύ πριν από κείνον, ήταν ορατοί ανθρωπinoi κίνδυνοι. Αυτά τα έχουν εξηγήσει οι ίδιοι οι συγγραφείς όχι από αβρότητα απέναντι στον ανύποπτο εν πολλοίς πρακτικό σοσιαλισμό που έκανε τα πρώτα βήματα. Μάλιστα στον Ζαμιάτιν η ιστορία αυτή δεν είχε ξεκινήσει καν. Καλά καλά ο εμφύλιος δεν είχε τελειώσει όταν έγραψε το «Εμείς», μια λέξη που τα λέει όλα για την αμείλικτη εκμηδένιση του ατομικού ανθρώπου μέσα στον ωκεανό της αποπροσωποποιημένης μάζας. Ο πρακτικός σοσιαλισμός με τα συστήματά του έβγαλε αμέσως απάνω όλες περίπου εκείνες τις τυφλές δυνάμεις της ανθρωπίνης καταστροφής και τους έδωσε προτεραιότητα με την άτεγκτη υποχρεωτικότητά του, πιέζοντας τον άνθρωπο «να ξεχάσει πως είναι ένα γραμμάριο και να εννοήσει πως είναι το 1/1000000 του τόννου», κατά την ωραία έκφραση του Ζαμιάτιν.

Πρέπει να μείνουμε λίγο ακόμα στην περίπτωση αυτού του συγγραφέα.

Η σοσιαλιστική επανάσταση βρήκε στη Ρωσία τις πιο αντισοβιετικές περιστάσεις στο οικονομικό επίπεδο. Από πλευράς όμως ιδεών, ψυχικής και πνευματικής ετοιμασίας, τόσο στο λαό, όσο και στην τάξη των διανοουμένων και μάλιστα στην καλλιτεχνική διάνοηση, ευνοήθηκε όσο δεν θα μπορούσε να ελπίζει σε άλλη χώρα. Η ρωσική τέχνη, η ρωσική λογοτεχνία ιδιαίτερα, είχε γαλουχήσει την ιδέα της επανάστασης με τον κόπο και θυσίες ενός αιώνα. Ο άθλος της ρωσικής λογοτεχνίας ήταν ακριβώς ότι δεν άφησε να κοιμηθεί η ιδέα. Να περπατήσει, όπως θα έλεγε ο Ζαμιάτιν, στη χλιαρή, κατάσταση της «εντροπίας». Το θέμα της επανάστασης η λογοτεχνία το καλλιέργησε με όλους τους τόνους και τα είδη των ρυθμών, μέχρι να φτάσει τον πλέον πανζουρλιστικό. Η πνευματική ζωή στη Ρωσία τις δύο τρεις δεκαετίες πριν από επανάσταση ήταν αληθινό τρελοκομείο αναζητήσεων, πειραματισμών, κάθε λογής ρωγμών.

Όμως την άλλη κιόλας μέρα μετά την επανάσταση η λογοτεχνία στη Ρωσία βρέθηκε στην κατάσταση των πρωτοποριακών ηρώων που ανέδειξε και καλλιέργησε η κλασική ποχή— των προικισμένων, μορφωμένων, έξυπνων, ανήσυχων νέων που όσο πιο άξιοι, πιο καλλιεργημένοι, ικανοί και χαρισματικοί ήταν, τόσο οι άλλοι δεν τους ήθελαν, δεν τους χρειάζονταν, τους αντιπαθούσαν. Και μάλιστα τους φοβούνταν και τους πολεμούσαν. Αρχής γενομένης από τον ήρωά του Γκριμπογέντοφ, το συνονόματό του Αλέξανδρο Τσάσκι. Το δράμα, που επί έναν αιώνα καλλιεργούσε η ρωσική λογοτεχνία, προωθώντας την ιδέα της επανάστασης, έγινε κεντρικό της δράμα, η ίδια έγινε τώρα ένας Άνθρωπος Περιττός.

Αναλογίες εντυπωσιακές. Εδώ η επανάσταση πραγματικά γύρισε να φάει και τους πατέρες της και τα παιδιά της. Όσο και να κατανοεί κανείς τις επείγουσες πρακτικές ανάγκες μιας νέας εξουσίας, που θέλει να σταθεί κάπου και ν' αρχίσει να φτιάχνει πρακτικά ό,τι επαγγέλθηκε, όσο κι αν μερικά πράγματα δεν τη βοηθούσαν πια σ' αυτές τις νέες προσπάθειες, αλλά αντίθετα της έφερναν εμπόδια, γεγονός είναι πως

οι χειρισμοί ήταν βίαιοι, στυγνοί, καθόλου φιλοσοφημένοι. Κι ούτε στοιχειωδώς προνοητικοί, γιατί τελικά τα χτυπήματα καταφέρνονταν στην ίδια την επανάσταση, στην ιδέα και στην πράξη της.

Φτάνει μόνο να σκεφτεί κανείς πόσο ολέθρια υπήρξε για την κοινωνική αγωγή η κατάργηση ουσιαστικά της σάτιρας που τόσο απαραίτητη ήταν, τόσο μπορούσε ν' αποδώσει με τη σπουδαία της υποδομή—πάντα η σάτιρα στη Ρωσία ήταν ο πιο συναρπαστικός, ο πιο προσιτός και αποδοτικός δασκαλος. Και η φωνή αυτή ουσιαστικά εισήγαγε πολύ γρήγορα ύστερα από κάποιες πρώτες και τόσο λαμπρές επιτυχίες της για να υποκατασταθεί από ένα γέλιο φτωχό και αποβλακωτικό και να περιέλθουν έτσι τα πνεύματα σε μια περιεργή κατάσταση πολύ πρώιμης, βρεφικής αρτηριοσκλήρωσης και ενός τόσο απροσδόκητου για τη διαλεκτική αισθητικού καλογερισμού. (Και όχι με την έννοια των καλών καλόγερων. Οι καλοί καλόγεροι είναι στο βάθος μεγάλοι, ασυμβίβαστοι, γενναίοι αιρετικοί κι αν δεν τους κόψουν τη γλώσσα, πάντα τελειώνουν σε κανένα μπουντρούμι, όσοι δεν επρόλαβαν να χωθούν στη σκήτη ή να κουρνιασούν στη στήλη).

Ο Ζαμιάτιν ανήκε σ' αυτή την παράδοση της ρωσικής λογοτεχνίας. Ήταν και ήθελε να παραμείνει ένας αιρετικός. «Από τώρα μιλήστε σαν αιρετικοί του αύριο» είναι η άποψή του. Η επανάσταση δεν τελείωσε, πολύ σύντομα έρχεται άλλη. Η επανάσταση έχει μόνιμη θέση στο ρεπερτόριο της ιστορίας, δεν κατεβαίνει ποτέ. Και δεν είναι ανάγκη να μιλάμε πάντα για μια επανάσταση κοινωνική και πολιτική. Είναι πολλών ειδών κι οι επαναστάσεις...

Ο Ζαμιάτιν έφερε στη συζήτηση για τη λογοτεχνία μια έννοια από τη φυσική, την εντροπία, το δεύτερο νόμο της θερμοδυναμικής. Σαν φυσικός και κατασκευαστής που ήταν («ο "Λένιν", από τα μεγαλύτερα παγοθραυστικά μας, είναι δουλειά δική μου», σημειώνει σ' ένα αυτοβιογραφικό κείμενο), διατυπώνει τη σκέψη του ακόμα και με εξισώσεις και με άλλες μαθηματικές σχέσεις από τα ανώτερα μαθηματικά και τη φυσική του Αϊνστάιν, αλλά με δυο λόγια, όπως το καταλαβαίνουμε εμείς οι αδαείς κι από τα στοιχειώδη μαθηματικά, η «εντροπία» είναι η φυσική εκείνη και απαραίτητη κατάσταση, στην οποία περιέρχονται τα σώματα (και η λογοτεχνία) αμέσως ύστερα από μια έξαρση κι ανάταση, όταν έχουν ανάγκη να σταθούν και να σιωπήσουν, να αναπαυτούν κατανalώνοντας ό,τι ενέργεια έχουν μέσα τους για να θερμάνουν το σαρκίο, πράγμα που οδηγεί στο χουζούρι και στον εκφυλισμό της ενέργειας και συνεπώς μπορούμε να υποθέσουμε πως αυτή η κατάσταση της εντροπίας έρχεται μια στιγμή και συνειδητοποιείται από τα ζωντανά πνεύματα ως ντροπή («Ντροπή απέναντι στο σοσιαλισμό») και δεν μπορούν να την ανεχτούν άλλο. Δηλαδή ο Ζαμιάτιν με τη δική του γλώσσα λέει αυτά τα ίδια που είπε κι ο Ντοστογιέφσκι με τα χείλη του ήρωά του Σταυρόγκιν—και όχι μόνο εκείνου—αναφερόμενος στο χωρίο της Αποκάλυψης: **αλίμονο στους Χλιαρούς, στους μη Ψυχρούς ή Καντούς**. Και η κεντρική σκέψη του για το ότι μια επανάσταση είναι πάντα υπό ετοιμασία και τότε ακόμα που εμείς με τα μάτια μας δεν τη βλέπουμε, ότι η ιστορία αυτή τη μορφή κίνησης την έχει ανάγκη και ποτέ δεν την παραμελεί, είναι μια παραλλαγή που προσφέρει ο Ζαμιάτιν στο αιώνιο θέμα του περπέτουουμ μόμπιλε. Θυμόμαστε και τον άλλον μεγάλο του συμπατριώτη, τον Γκέρτσεν, στους έξοχους κι όχι λιγότερο επιγραμματικούς χειρισμούς αυτού του ίδιου θέματος:

Vive le mort!

Και γεννηθήτω το μέλλον!

A Μέρος

Όταν η τρυφερότητα παγώνει

Ο Χρ. Ηλιόπουλος γράφει
για την ποιητική συλλογή
του Γιάννη Πατίλη
«Γραφέως Κάτοπτρον».
Εκδόσεις «Ύψιλον»,
Αθήνα 1989.

«Βλέπει με αφή της ματιάς, πιάνει με
βλέμμα χεριού»
ΓΚΑΙΤΕ

Τι να συμβαίνει άραγε όταν ό-
ραση και αφή χάνουν την αυτο-
νομία τους και μεταπίπτουν σε
όργανο μιας σκέψης; Ποιο κα-
ταστάλαγμα δίνουν καθώς κι-
νούνται στις προσταγές μιας
σκέψης τροχονόμου;

Με την ζωντανή αίσθηση, την
όραση, διαβάζουμε ποιήματα
και με την αφή αισθανόμαστε
μια εξαπάτηση. Με την αφή ε-
νεργοποιούμε την φαντασία α-
ποδίδοντας επιθυμίες για ό,τι
πιάνουμε και έρχεται η όραση
να διαλύσει αυτά τα φαντάσμα-
τα.

Και όταν οι αισθήσεις συναν-
τούν ποιήματα τυπωμένα σε
λευκά χαρτιά πως αντιδρούν;

Μια τέτοια εξιστόρηση θα τυ-
πώσουμε στις λέξεις καθώς μια
αίσθηση λίγο τυραννική, λίγο
αινιγματική μας πιέζει και ζητά
έναν λόγο για την εκδοτική πα-
ρουσία των ποιημάτων «Γραφέ-
ως Κάτοπτρον» του Γ. Πατίλη.

Θα ονόμαζα την παρουσία
αυτής της τυραννικής αίσθησης
ως μια τρυφερή ψυχρότητα. Και
είναι αυτή που δεσπόζει στα
ποιήματα αυτής της συλλογής.
Αναδύεται από ένα ερέθισμα
των τυπωμένων λέξεων σε μια
τεχνική πειθαρχία τους, μια ε-
πεξεργασμένη φαντασία και τις
κάνει να μοιάζουν σαν παραγω-
γικοί εργάτες, στην υπηρεσία
μιας μίσθωσης σε μια εξειδίκευ-
ση που λέγεται ποίηση. Ταυτό-
χρονα κάποια κύματα ξεσπούν
προκαλώντας απροσδιόριστες
συγκινήσεις.

Ας εξηγηθούμε ρισκάροντας
την ασφάλεια μεταφοράς μετα-
ξύ αίσθησης και διήγησης.

Τι να 'ναι άραγε: «Μια σκονι-
σμένη δύση ανάμεσα σε δυο
πούλμαν» (ΓΠ) που μαζί με «μια
μπύρα το απόγευμα έξω από τον

Ορχομενό» (ΓΠ) αγωνιούν να
καταστήσουν μια ομολογία, ε-
κείνην του ποιητή που την επι-
θυμεί και αυτήν του αναγνώστη
ο οποίος εξουσιάζει: «Θα κάνω
ό,τι μου ζητήσεις Αναγνώστη»
(ΓΠ). Η επιθυμία του ποιητή εκ-
φρασμένη έτσι αλληλογραφι-
κώς περιέχει μια πάσχουσα κα-
τάσταση που να μας προσκαλεί
στη συγκίνησή του; Και συμ-
πληρώνοντας αυτή την διαυγή
επιθυμία του με μια υποτιμητική
κρίση για τα πράγματα του κό-
σμου διατυπώνει: «Ο Ορφέας έ-
να σκυλάδικο εν περιλήψει»
(ΓΠ).

Να υποπτευθούμε ότι η ποίη-
ση, παύει να έχει λόγο ύπαρξης,
γίνεται ένα όχημα ιδεολογικών
κατασκευών ή πρόκειται για
μια πάσχουσα ευαισθησία αιχ-
μαλωτισμένη στην ιδεολογία ή
τέλος πρόκειται για μια μεταμ-
φιεσμένη διδαχή. Συναντώντας
την επωνυμία κάποιων ποιημά-
των στον τίτλο ΣΕΙΣΜΟΙ μάταια
αναζητείται η κραυγή της Γης.
Ο στιγμιαίος ήχος και όσα τον
ακολουθούν δεν διεγείρει κά-
ποια αίσθηση. Εγείρει όμως μια
διδασκαλία, μια κοινοτοπία:

«Τι καλά που είναι έτσι όλοι ε-
νωμένοι» (ΓΠ)

Μια διδασκαλία λίγο καθυ-
στερημένη και ξεπερασμένη αν
θυμηθούμε λίγα χρόνια πριν το
διαφημιστικό σλόγκαν μιας πο-
λιτικής (ενωμένοι ποτέ νικημέ-
νοι).

Πώς όμως επιτυγχάνεται στο
ίδιο ποίημα η παρουσία ενός
τριστιχού του οποίου η δραματι-
κότητα κορυφώνεται καθιστών-
τας μας μάρτυρες μιας σκεπτό-
μενης ποίησης:

«Δεν πρόλαβαν καν να βγά-
λουν τα καλοκαιρινά τους / Και
μερικών τα πρόσωπα μοιάζουν /
Μουσκεμένα στα δάκρυα» (ΓΠ)

Ταλαντευόμενοι μεταξύ όρα-
σης και αφής καθώς επικοινων-
ούμε με την συνέχεια της ενό-
τητας «ΣΕΙΣΜΟΙ», καθιστούμε
την επικοινωνία δούλη μιας ό-
ρασης ελεγχόμενης από τη Λο-
γική. Οι αγωνίες που κυκλοφο-
ρούν στον κόσμο ή στο σώμα
του ανθρώπου, φορτώνονται
στο όχημα της ποίησης ενώ
ταυτόχρονα φωτογραφίζονται
και τιτλοφορούνται (π.χ. «Ζε-
στά Μαθήματα», «Χέγκελ για
όλους», «Το τραγούδι δεν στα-
ματά ποτέ», «Ποιητική Θεω-
ρία»).

Κάτω από τους τίτλους φιλο-
ξενείται μια κίνηση της όρασης
διαζευγμένης από συναισθήμα-
τα, και η κίνηση περιέχει μια
βαρυσήμαντη σοφία του ποιητή
και μια ασήμαντη ζωή των αν-
θρώπων. Μια σοφία που παρα-
μορφώνει τη νοσταλγία που ση-
μαίνει ξεπέραςμα του παρόντος
σε άλλοθι και σε όπλο μιας δι-
δασκαλίας. Έτσι, ανασύρονται
νεκρά μυστικά, του Άργους και

Τειρεσία, για να αναπαραστή-
σουν ένα έργο όπου πρωταγωνι-
στούν τα «λεκτικά δίποδα» και
οι σοφοί. Κοιτάζοντας τα «λε-
κτικά δίποδα» η όραση του ποι-
ητή τα ενδύει με λέξεις φτιά-
χνοντας στίχους στα λευκά
χαρτιά:

Τ' ανθρώπινα σώματα
Με τα γουρουνίσια μυαλά
Αυτοί τρώνε πίτσες (ΓΠ)

Και η κορύφωση του έργου
αντάξια της διάνοιας του σκη-
νοθέτη που μεθώντας από επιτυ-
χία δεν διστάζει να καταγράψει
όσα γίνονται στον κόσμο σύμ-
φωνα με μια ιεραρχία αγγίζον-
τας έτσι έναν ρατσισμό.

Με πρωταγωνιστές ένα πα-
ρελθόν υπεράνω όλων τον Τει-
ρεσία ή «ένα γερόντιο παιδί

Μπορεί να ακούει τη σιωπή
Διαβάζει τ' άγραφο (ΓΠ)

και συμπρωταγωνιστή τον κό-
σμο του παρόντος, οι χειρισμοί
του σκηνοθέτη - ποιητή ολοκλη-
ρώνουν την αναπαράσταση:

Κατοχοί τροχών
Αποριματοποιοί
Αργείοι (ΓΠ)

Τι να 'ναι άραγε εκείνο που
προηγείται της ποιητικής εκ-
φρασης, εκείνο το αβιώτο που
ζητά να κατοικήσει στον κόσμο
της ποίησης; Τι να προξενεί η ε-
παφή της όρασης και της αφής
με τον πόνο, το φόβο και την ο-
δύνη, έναν μετασχηματισμό
τους άραγε σε στίχους και ποιή-
ματα ή έναν αφορισμό; Η τριсу-
πόστατη φωνή του Αλεξανδρι-
νού, πέρα από δογματισμούς
και αξιώματα, καθιστά το διλ-
λημα του ΝΑΙ και του ΟΧΙ σαν
καταστάσεις μες στον Χρόνο
που η μια ανατρέπει την άλλη
καθώς γράφει:

Κι όμως τον καταβάλλει
εκείνο τ' όχι — το σωστό — εις ό-
λην την ζωή ΚΑΒΑΦΗΣ

Αδιασταύρωτη η σύγχρονη
ποίηση με τον άχρονο ΚΑΒΑΦΗ
οργανώνει την επαφή της με τα
συναισθήματα του Χρόνου σ' έ-
να είδος αξιωμάτων.

Όταν ηκούσθη
Το τώρα ή ποτέ
Όλοι ποτέ εφώναξαν
Σκύβοντας τα κεφάλια τους ξανά
Στις εργασίες των (Γ.Π.)

Αν στον Αλεξανδρινό ο αφο-
ρισμός (ΝΑΙ και ΟΧΙ) τραυματι-
ζεται από υποτροπές και γίνεται
προβληματικός ή υποψιάζει για
έναν συνδυαστικόν ορίζοντα
ζωής, καθώς το ΝΑΙ ή το ΟΧΙ
διασταυρώνεται με την άρνησή
του, στον Γ. Πατίλη έχουμε μια
κατάληξη, ένα συμπέρασμα,
μια αφαίρεση της κίνησης.

Εισηγούμενη η ποίηση τελι-
κές και έσχατες απαντήσεις, α-
παντήσεις διαζευγμένες από τα
ερωτήματα, τι άραγε επιφυλ-
λάσσει για τον ευατό της; Τι ση-
μαίνει άραγε η ερωτηματική α-
πάντηση του ΚΑΒΑΦΗ και η
σκέτη απάντηση του ΠΑΤΙΛΗ;

Στην μια περίπτωση οι λειτουρ-
γίες όρασης και αφής αλληλο-
συμπληρώνονται χωρίς την δια-
κηρυξη εναλλακτικών λύσεων
στην άλλη γίνεται λέξεις και
στίχοι ανανεώνοντας μια αίρε-
ση.

Επιστρέφοντας στο ερώτημά
μας τι προηγείται της ποιητικής
εκφρασης θα δανειστούμε δυο
ημερολογιακές σκέψεις του Σε-
φέρη. Η πρώτη:

«Η δουλειά μου δεν είναι οι α-
φηρημένες ιδέες, αλλά να ακούω
τι μου λένε τα πράγματα του κό-
σμου, να κοιτάζω πως συμπλέ-
κονται με την ψυχή μου και με το
σώμα μου, και να τα εκφράζω».

Αναλογιζόμενοι «τα πράγμα-
τα του κόσμου» σήμερα, σε αυ-
τό το σταυροδρόμι του Χρόνου,
ποια δυνατότητα παραμένει ι-
κανή να μας ανοίξει ένα παρά-
θυρο; Ποια πόρτα δεν κτυπήσα-
με και ποια παραμένει πεισματι-
κά κλειστή;

Να είναι ποίηση σήμερα ένας
ορίζοντας που μέσα του βλα-
σταίνει το φάντασμα της μονα-
ξιάς, οι οπτασίες της όρασης
και η πραγματικότητα της α-
φής;

Η όλα αυτά εφευρίσκονται
για να συναποτελέσουν μιαν ά-
μυνα, ένα περιεχόμενο της ατέ-
λειας που χαρακτηρίζει το άτο-
μο; Αυτή λοιπόν η ατέλεια συ-
ρόμενη στην ποίηση, στην ζω-
γραφική και στην σωματική κί-
νηση, εκλιπαρεί ένα νόημα. Και
όταν πια αυτή η αίσθηση γίνεται
συνειδηση, μια συνειδηση δηλα-
δή του Τιποτα, της Σιωπής ή
του Κενού ρεμβάζει μπροστά
στον ορίζοντα της ποίησης:

Το ποίημα
χτίζεται
εκεί που υπήρχε
το Τιποτα
Για να συμβολίζει
το Τιποτα
Που υπήρχε
Στη θέση του» (Γ.Π.)

Μια παρόμοια προβληματική
φιλοξενεί και ο Σεφέρης στα η-
μερολόγια του «η μουσική δεν
είναι φτιαγμένη από ήχους, αλ-
λά με σιωπή· το υλικό του μου-
σικού είναι η σιωπή, γιατί αυτήν
στολίζει».

Αλλά, πέρα από το Τιποτα
και την Σιωπή υπάρχει μια ζωή
που ζούμε, υπάρχουν φευγαλέες
χαρές που μας δίνουν μια ανά-
σα, υπάρχει η ύπαρξή μας μέσα
στο ανυπόφορο.

Μέσα στην καθημερινότητά
μας, στην ροή των πραγμάτων,
ο άνθρωπος αναζητά την άρση
της ατέλειας που τον χαρακτη-
ρίζει. Κινείται σε βοήθεια προς
τον συνάνθρωπο διεκδικώντας
να αναζωογονηθεί, ζητώντας έ-
να νόημα. Αποτίμηση αυτής της
κίνησης, ή παρόμοιων κινήσεων
και η ποίηση του Ντ. Χριστι-
νόπουλου:

σε πήρα να μ' επισκευάσεις
κι εσύ με ξεχαρβάλωσες

Η τραγική αναζήτηση, να απαλλαγούμε από τα δεινά της υπαρξής και της καθημερινότητας, προσφέρει μια λύση που δεν είναι τελική. Γιατί τελική λύση είναι η ίδια η κίνηση, οι μεταστάσεις της αναζήτησης, το τέλος που είναι η αρχή και η αρχή που είναι το τέλος.

Στις ίδιες ράγες —του Ντ. Χριστιανόπουλου— κινούμενη και μια όψη των ποιημάτων του Γ. Πατίλη προσκομίζει μιαν αποκρυψη. Παραμερίζει την κίνηση και το συναίσθημα καθώς τα απωθεί ή τα αντικαθιστά μια διδαχή ή έναν επιγραμματισμό:

*Μην ποντάρεις στο φως
Θα το χάσεις.*

ή

*Άκου τώρα
Τι λέν οι πνιγμένοι
Απ' τη σιωπή.*

(Γ. Πατίλης)

Στο καταφύγιο της ποίησης φιλοξενούμε την ένταση μιας φωνής που επιστρέφει από την ζωή. Και αυτή η ενότητα ζωής και φωνής της ποίησης στέκεται ικανή να συμφιλώσκει και να επενεργεί όπως τα πάθη του Θεάνθρωπου στους πιστούς. Αντίθετα η ποίηση που αιχμαλωτισμένη στην ψύχωση μιας ανωτερότητας προσκομίζει πάνω απ' όλα τον εαυτό της. Μια ποίηση που χειροτονεί τον ποιητή κέντρο της ή σαν τροχονόμο που κατευθύνει την κίνηση σύμφωνα με όσα έχουν σχεδιασθεί. Έτσι με άξονα τον εαυτό του ο ποιητής συναντά τα ερεθίσματα του ημιτελή καθώς τα προσανατολίζει στην επιθυμία του πριν την συνάντησή.

*Μικρό βυζάκι
Χόρτασε το φιλί μου
Να μεγαλώσεις*

ή

*Καινούριο θαύμα
Η ρόγα σου αυγαταίνει
Στα δάχτυλά μου»*

(Γ. Πατίλης)

Το θαύμα δεν είναι στην κίνηση, στην στιγμιαία συνάντηση, στην ένωση, το συναίσθημα εδώ ανώπαρκτο ή εξορισμένο από την δυναμική παρουσία εκείνου που προκαλεί το θαύμα.

Να υποψιαστούμε τα ποιήματα ως ποιήματα ενός κόσμου διαζεγμένου από την σκέψη και τον πόθο, να τα δούμε σαν ποιήματα μιας λεκτικής ακράτειας, ή ποιήματα αυτού που γινόμαστε;

Και τι γινόμαστε εν μέσω των ποιημάτων μας; Φωνές που θρέφουν μια απουσία, το απρόσιτο, το ανέκφραστο καθώς το ενδύουν σε λέξεις που παράγουν μια κατάργηση. Την «κατάργηση» δηλαδή της οργανωμένης ζωής και την «ανάστασή» της μέσα στο ποίημα:

*Άσπρο φεγγάρι
Στην κοιλιά σου φωλιάζει
Πάρε με μέσα»*

(Γ. Πατίλης)

Ιδού το καταφύγιο —επιθυμία του ανθρώπου που δωρίζει η ποίηση καθώς αυτή και μια αχρονολόγητη ζωή, μια ζωή χωρίς προστάτες μπορούν να έχουν ΕΚΛΑΜΨΕΙΣ.

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΑΣΚΟ ΠΡΑΤΟΛΙΝΙ

Τα κορίτσια του Σανφρεντιάνο

Μετ.: Ηρώ Τσέτσου

Εκδ.: Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1990

Γραμμένο το 1948, διαδραματίζεται σε μια λαϊκή συνοικία της Φλωρεντίας και αποδίδει με θεατρικότητα την κωμική πλευρά της ζωής, που ο συγγραφέας γνωρίζει από πρώτο χέρι.

Ευχάριστο ανάγνωσμα που συμπληρώνει τη γνώριμά μας με τον Ιταλό μυθιστοριογράφο, αφού προηγήθηκαν το «Χρονικό των φτωχών εραστών» και η «Γειτονιά».

ΟΛΙΒΕΡ ΜΠΑΝΚΣ

Η μανία με τον Καραβάτσο

Μετ.: Ανδρέας Αποστολίδης

Εκδ.: ΑΓΡΑ, Αθήνα 1990

Ιστορικός τέχνης ο συγγραφέας αποφασίζει να διασκεδάσει την πανεπιστημιακή ρουτίνα με ένα δημιουργικό πάρεργο, τη συγγραφή αστυνομικών μυθιστορημάτων. Θεματικά πρωτότυπο, συνδυάζει τη γοητεία του μυστηρίου με αναδρομές στην ιστορία της τέχνης. Διαμορφώνει μάλιστα, ήρωες που σατιρίζουν πολιτικές καταστάσεις: φόνος στη Νέα Υόρκη, εφιαλτικοί ίσκιος στη Ρώμη. Κινείται στο ενδιαμέσο της κλασικής ιστορίας μυστηρίου και της σκληρής αμερικάνικης νουβέλας, τύπου Τσάντλερ.

ΜΙΧΑΗΛ ΜΠΟΥΛΓΚΑΚΩΦ

Θεατρικό Μυθιστόρημα

Μετ.: Αντώνης Βογιάζος

Εκδ.: Γαβριηλίδης, Αθήνα 1990

Ρώσος δραματουργός και μυθιστοριογράφος ο Μ. Μπ. γράφει «Το μαύρο χιόνι: Ένα θεατρικό μυθιστόρημα» το 1936 —κάθαρση στα δεινά που είχε υποστεί στο «Θέατρο Τέχνης της Μόσχας». Ταυτόχρονα συνθέτει το αγαπημένο του έργο «Ο Μαιτρ και η Μαργαρίτα» που συνεχίζει από το 1928 έως το θάνατό του (1940).

Ο μεγαλύτερος αριστοτέχνης της ρώσικης πεζογραφίας του αιώνα μας, όπως έχει χαρακτηριστεί, κινείται από το ειδικό στο γενικό, από την πραγματικότητα στην φαντασία, σκιαγραφώντας ένα διδυμο ηρώων: Μαξούντοφ - Μαιτρ. Χιούμορ, σαρκασμός, υπερβολή στην α-

φήγηση, χρωματίζουν με γοητευτική ελαφρότητα τη γελοιογραφία ενός κόσμου όπου ο αφηγητής συμμερίζεται τη μοίρα του συγγραφέα και το κείμενο εμφανίζεται ως οι σημειώσεις ενός νεκρού.

ΦΕΡΝΑΝΤΟ ΑΡΡΑΜΠΑΛ

Η ερυθρά παρθένα

Μετ.: Στέλιος Βαρβαρέσος

Εκδ.: Εικοστού πρώτου, Αθήνα 1990

Γεννήθηκε στο Μαρόκο, μεγάλωσε στη μετεμφυλιακή Ισπανία, για να καταλήξει στο Παρίσι κύριος εμπνευστής ενός καινούριου θεατρικού κινήματος, στις παρυφές της παράδοσης του παραλόγου. Η μυθιστοριογραφία του ακολουθεί την ίδια χιουμοριστική σύζευξη του φυσιολογικού με το γκροτέσκο και όπως παρατηρούν οι New York Times δεν αποτελεί συνέχεια του θεατρικού του έργου, αλλά πανοραμική έκρηξη. Αθώοι χαρακτήρες σε ένα βιασμένο παράδεισο, ηθικές αποκλίσεις και τέλος η μίανση που οδηγεί στην καταστροφή. Σάτιρα της επιστήμης και του σύγχρονου πολιτισμού, όπου αναδεικνύεται ο ιδιότυπα καθολικός αλλά και βαθιά ισπανικός χαρακτήρας του συγγραφέα.

ΓΙΩΡΓΙΟΥ ΜΑΝΙΑΤΗ

Ο Μίδας βασιλιάς έχει αυτιά γαϊδάρου ή εκατέρωθεν της ουσίας. Υπό Θεμιστοκλέους

Εκδ.: Εστία, Αθήνα 1989

Από την πρώτη έκδοση του βιβλίου αυτού έχουν περάσει 17 χρόνια και είναι αξιοσημείωτο ότι παραμένει ένα βιβλίο / σταθμός. Βέβαια, «σ' ένα καλό βιβλίο κανένα καλό δεν μπορεί να συμβεί», όπως θα έλεγε ο συγγραφέας του κι ακόμη περισσότερο κανένα «καλό» δεν μπορεί να γραφτεί. Γιατί υπερβαίνει κατά πολύ την ικανότητα μιας καλής περιγραφής και συνιστά ένα οριακό σημείο στροφής για τη νεώτερη ελληνική λογοτεχνία. Μήπως απλώς περιμένει τους αναγνώστες του;

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ

Γάτα με πέταλα

Εκδ.: Κέδρος, Αθήνα 1990

«...Νομίζω ότι είναι μια παρένθεση στα βιβλία που έχω γράψει...όλοι οι ήρωες είναι αρνητικοί, ο αναγνώστης δεν θα βρει μέσα κάποιον που να μπορεί να ταυτισθεί. Σε ένα πρώτο επίπεδο είναι οι ιστορίες πέντε ανθρώπων που περιγράφουν τη χυδαιότητα της σημερινής εποχής. Σε ένα άλλο επίπεδο, όμως, βαθύτερο, θα έλεγα ότι είναι ένα πολιτικό βιβλίο...».

Έτσι παρουσιάζει η Ε.Φ. το τέταρτο μυθιστόρημά της με τον κάπως αντιαισθητικό τίτλο —ηθελήμενη ομοιότητα με τον ανήθικο κόσμο που κατά την α-

ποψη της συγγραφέας αναφέρεται στην ελληνική επαρχία.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΙΑΜΠΟΥΣΗΣ

Η βέσπα και άλλα επαρχιακά διηγήματα

Εκδ.: Νεφέλη, Αθήνα 1990

Τα «21 επαρχιακά διηγήματα» του Β.Τ. πρωτοεμφανίστηκαν σε μια ιδιωτική έκδοση, όπου το μόνο στοιχείο που αναγραφόταν σχετικά με τον συγγραφέα ήταν η διεύθυνσή του στη Δράμα. Κι όμως, παρά τις κακολογίες που συχνά ακούγονται πως ο λογοτεχνικός μας χώρος κυριαρχείται από κυκλωματίες και παρακαθήμενους, οι στήλες βιβλιοκρισίας, έσπευσαν να σημειώσουν την «ευχάριστη έκπληξη» και οι εκδοτικοί οίκοι της πρωτεύουσας να τον υιοθετήσουν· αποτέλεσμα η παρούσα, καλαισθητή δεύτερη έκδοση του βιβλίου.

Σύντομα διηγήματα αφηγούνται ελλειπτικά την ιστορία τους: οι ήρωες σπεύδουν να βιώσουν κάποιο δραματικό συμβάν, όπως αυτό προκύπτει από τον κοινωνικό συγχρωτισμό της επαρχίας, σχεδόν σύμψυτο μιας βαθύτερης αποξένωσης. Τα κείμενα αποφεύγουν τη συναισθηματική φόρτιση —μια από τις αρετές του βιβλίου— αντίθετα φαίνεται πως επιζητούν την ενεργοποίηση του αποδέκτη. Δύσκολο, με τον συστηματικό εθισμό των ημερών μας στην παχυλότητα της αφήγησης.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΟΥΓΟΓΙΑΝΝΗΣ

Μονοπάτι του βίου

Εκδ.: Πύλη, Αθήνα 1990

Ταξιδιωτικά κείμενα με ύφος λυρικό, περιπλανώνται σε απόμακρες ελλαδικές γωνίες αλλά και ξένους τόπους. Η συμπύκνωση αισθητικών και γνωστικών εμπειριών, δηλώνεται ως πρόθεση του συγγραφέα.

ΜΕΛΕΤΕΣ

GEORGES LIVET - ROLAND MOUSNIER

Γενική Ιστορία της Ευρώπης,

Τόμοι 1-6, Αθήνα 1990

Η εξάτομη «Γενική Ιστορία της Ευρώπης», που εκδόθηκε με τη φροντίδα των καθηγητών Georges Livet και Roland Mousnier στη Γαλλία το 1980, μεταφράστηκε στα ελληνικά και εκδόθηκε πρόσφατα από τις εκδόσεις Παπαζήση, ύστερα από πρόταση του προέδρου της Ακαδημίας Αθηνών Γ.Κ. Βλάχου. Οι συγγραφείς και οι περιοδοί που εξετάζουν σε κάθε τόμο έχουν ως εξής: τόμος Α': Η Ευρώπη από τους πρώτους χρόνους μέχρι το Μεσαίωνα, Pierre Grimal, J-P Millotte, Rene Raynal.

Τόμος Β': Η Ευρώπη από τον Μεσαίωνα μέχρι το 1300, Marcel Rasaut. Τόμος Γ': Η Ευρώπη από το 1300 μέχρι το 1660, Jean Berenger, Ph. Contamine, Francis Rapp. Τόμος Δ': Η Ευρώπη από το 1660 μέχρι το 1789, Jean Berenger, Yves Durand. Τόμος Ε': Η Ευρώπη από το 1789 μέχρι το 1848, F. - G. Dreyfus, Roland Marx, Raymond Poidevin. Τόμος ΣΤ': Η Ευρώπη από το 1848 μέχρι σήμερα, F. - G. Dreyfus, Roland Marx, Raymond Poidevin.

Προλογίζοντας το έργο αυτό ο Γ.Κ. Βλάχος και έχοντας εντοπίσει την αδυναμία του στην «παράλειψη του Βυζαντίου ως συστατικού στοιχείου της Ευρωπαϊκής ιστορίας» καταλήγει: «Οπωσδήποτε, με τη μοναδική αυτή επιφύλαξη, η Ιστορία της Ευρώπης που παραδίδεται σήμερα στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό αποτελεί την καλύτερη ίσως ως τώρα προσπάθεια αναπαραστάσεως των ευρωπαϊκών πεπρωμένων και διαμορφώσεως μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτισμικής ταυτότητας, που οι πολιτικοστρατιωτικοί διαξιφισμοί δεν κατόρθωσαν, ευτυχώς, να απαλείψουν».

ΒΑΛΤΕΡ ΜΑΡΚΟΦ - ΑΛΜΠΕΡ ΣΟΜΠΟΥΛ

1789. Η μεγάλη επανάσταση των Γάλλων

Μετ.: Καίτη Μάρακα

Εκδ.: Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1990

Ο Α. Σομπούλ κατέχει την έδρα της Γαλλικής Επανάστασης στο Παν/μιο της Σορβόνης από τον Μάη του '68, όταν μια δεύτερη επανάσταση αμφισβήτησε τις κοινωνικές και πνευματικές κατακτήσεις της πρώτης διαφοροποιώντας και τους εκπαιδευτικούς θεσμούς. Κομμουνιστής, δίνει μια κοινωνική ανάγνωση της Γαλλικής Επανάστασης που ακολουθεί την μακριά παράδοση που πρώτος εγκαινίασε ο Ζωρές.

Αυτό το βιβλίο, γραμμένο σε συνεργασία με τον γερμανό μελετητή Β.Μ., δημοσιεύθηκε στα γερμανικά για την επέτειο των 200 χρόνων, συμπλήρωμα στο πλήθος των γαλλικών εκδόσεων.

MARTIN ΚΑΡΝΟΥ

Κράτος και πολιτική θεωρία

Μετ.: Σούλα Παπαϊωάννου

Εκδ.: Οδυσσεάς, Αθήνα 1990

Ο Μ.Κ. εξετάζει πρόσφατες μαρξιστικές πολιτικές θεωρίες στην Ευρώπη, τον Τρίτο Κόσμο και τις ΗΠΑ, σε σχέση με τον κοινωνικό ρόλο που διαδραματίζει το κράτος, τις οπρίες εντάσσει στο πλαίσιο του παραδοσιακού προβληματισμού. Παράλληλα με την ανάλυση των κυρίων ρευμάτων της αμερικανικής πολιτικής θεωρίας, παρουσιάζονται τέσσερις στοχαστές με σημαντική συμβολή

στη μεταλενινιστική μαρξιστική θεωρία: Α. Γκράμσι, Λ. Αλτουσέρ, Κ. Όφφε και Ν. Πουλαντζάς.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΡΟΔΑΚΗΣ

Ο γόρδιος δεσμός των εθνοτήτων
Η Μικρά Ασία μέσα στο χώρο και στο χρόνο

Εκδ.: ΡΗΣΟΣ, Αθήνα 1990

Η Μικρά Ασία, ένας χώρος με εξαιρετικό ιστορικό ενδιαφέρον, μωσαϊκό εθνοτήτων και έδρα του νεότερου τουρκικού κράτους, παραμένει ακόμη σήμερα μια ανήσυχη περιοχή. Το βιβλίο παρακολουθεί το οδοιπορικό των Οσμανλίδων Τούρκων από τις στέπες της Κιργισίας, στη δημιουργία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, μέχρι την επικράτηση του κεμαλικού εθνικισμού. Δίνονται στοιχεία για τις εθνότητες που εξοντώθηκαν ή συγχωνεύθηκαν, με πρώτους τους Έλληνες και τους Αρμένιους.

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΔΗΜΟΥ

Στοχασμοί και κρίσεις με φόντο την ιστορία

Ο άνθρωπος και η πορεία του

Αθήνα 1990

Στοχασμοί και κρίσεις ενός επιστήμονα που προβληματίζεται για την πορεία του κόσμου, πιστεύοντας σε έναν βαθύτερο ανθρωπισμό. Ωστόσο, ίσως η ιστορία να απαιτεί μια περισσότερο πολύπλευρη θεώρηση για να αποφευχθούν μονοσήμαντες ερμηνείες και απλοποιήσεις.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΝΤ. Χ. ΛΩΡΕΝΣ

Ο εραστής της Λαίδης Τσάτερλυ

Εκδ. Γκοβόστη, Αθήνα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΖΕΝΟΣ

Προβατικές επιστολές και δικαστικά γράμματα για την εξουσία

Εκδ. Τροχαλία, Αθήνα χ.χ.έ.

ΧΡΗΣΤΟΣ Κ. ΧΕΙΜΑΡΓΙΩΤΗΣ

Στην όραση του αέρα

Εκδ. Αλεξίσφαιρο, Αθήνα 1990

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ Δ.Ε.

№ 2

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1989

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ι. ΚΙΟΥΠΤΣΙΔΗΣ

Κρατική ευθύνη από παράλειψη

Εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1989

ΕΛΕΝΗ ΦΑΛΙΑΓΚΑ

ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Νήσος Γιάρος · Γιούρα

Εκδ. Από φωτιά και από σίδερο, Αθήνα 1989

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ Ο 37ος ΤΟΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΜΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Μιά ακόμη συλλογή διηγημάτων του μεγάλου Έλληνα πεζογράφου.

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

‘Η φόνισσα

*

‘Η Νοσταλγός και άλλα διηγήματα

*

‘Ο Ρεμβασμός του Δεκαπενταύγουστου

*

Ναυαγίων ναυάγια

Βαρδιάνος στά πόρκα

Έκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9, 106 79 Αθήνα

Τηλ. 363.99.62

ΕΝ ΤΗ ΑΠΛΟΤΗΤΙ Η ΜΕΓΑΛΟΠΡΕΠΕΙΑ

Από 21 έως 27 Σεπτεμβρίου ο Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος έπεσκέφθη τό "Άγιον Όρος, τό άρχαιότερο μοναστικό κέντρο πού άνθει καί έχει τήν πνευματική του άναφορά σ' αυτόν.

Η Άθωνική Πολιτεία από τής ιδρύσεώς της, έχοντας τό αυτοδέσποτο καί αυτοδιοίκητο, διετήρησε συνεχή επικοινωνία καί στενότητες σχέσεις μέ τήν Κωνσταντινούπολη καί, φυσικά, μέ τό Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Στό παρελθόν, οί Οικουμενικοί Πατριάρχες επισκέπτονταν συχνά τό "Άγιον Όρος καί άρκετοί μάλιστα από αυτούς παρέμειναν καί τελείωσαν τή ζωή τους έδώ. Η επικρατούσα όμως πολιτική τής Τουρκίας, κατά τίς τελευταίες δεκαετίες, εις βάρος του Πατριαρχείου καί του Έλληνισμού τής Κωνσταντινούπολης έχουν, έκτός των άλλων, περιορίσει τίς πατριαρχικές επισκέψεις στό "Άγιον Όρος.

Έτσι, τελευταία είχε έρθει στόν Άθω, τό 1963, ο προκάτοχος του Δημητρίου Άθηνάγρας γιά νά προεξάρχει των έορτών τής χιλιετηρίδος τής Μονής Μεγίστης Λαύρας καί όλοκλήρου του Άγιωνύμου Όρους.

Στήν πορεία αγάπης καί ειρήνης πού πραγματοποίησε ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Δημήτριος κατέπληξε πάντας, Όρθοδόξους καί μή, μέ τήν απλότητα του ύφους, μέ τίς μεστές νοημάτων όμιλίες, μέ τήν ταπείνωση καί μέ τήν άνετη επικοινωνία του μέ όλους. Στό πρόσωπό του φαίνεται ή μεγαλοπρέπεια του θεσμού, πού έκφράζει καί όλο τό δράμα πού τά τελευταία χρόνια τό Πατριαρχείο διέρχεται. Τούς τόσο ζηλωτές καί απαιτητικούς σέ θέματα πίστεως άγιορείτες, ένθουσίασε ή προσήνεια καί ή άμεσότητα των λόγων του· πάνω δέ άπ' όλα, ο Μεγάλος Πατριάρχης του Γένους καί οίκειος Έπίσκοπος του ιερού ήμών τόπου, έπεισε μέ τήν παρουσία του όλους πώς πρέπει νά συνεχίσει νά έχει τό προβάδισμα, γατί έτσι καί ή δική μας ύπαρξη θά είναι σωστή καί καρποφόρα στή σύνολη εκκλησιαστική καί πολιτισμική πράξη καί πορεία.

Άλλά ή έπιτυχία των πατριαρχικών περιodiών δέν όφείλεται μόνο στήν άριστη καί προσεγμένη εμφάνιση του Παναγιώτατου, αλλά καί στίς έντυπώσεις, τίς καλές σχέσεις καί τίς επικοινωνίες πού οί άρχιερείς, ιερείς, διάκονοι καί λοιποί συνοδοί δημιουργούν.

Όλοι τους, συμπαθείς καί καταδεκτικοί, λόγιοι καί κοινωνικά σοβαροί, αγαπήθηκαν καί αγάπησαν τούς άγιορείτες.

Γεμάτα συγκίνηση καί πόνο ψυχής, ήσαν τά τελευταία λόγια πού είπε ο θεματοφύλακας του Φαναρίου λίγο πρίν εγκαταλείψει τήν Ίερή Χερσόνησο, ότι δηλαδή δέν θά μπορέσει νά επισκεφθεί γιά δεύτερη φορά τήν ένδοχώρα τής άσκήσεως.

Βασική αίτία τής χιλιετούς συνεχούς ζωής του Άγίου Όρους είναι ή κατ' ευθείαν άναφορά του στόν Οικουμενικό θρόνο τής Κωνσταντινουπόλεως καί αυτό ύποχρεούνται οί μοναχοί νά μήν τό λησμονούν, διότι έχει άποδειχθεί πλέον καθαρά ότι ή σχέση αυτή αποτελεί άμεση άνάγκη καί διά τήν μοναστική Πολιτεία του Άθω καί διά τό Οικουμενικό Πατριαρχείο, πού σέ μέρες δύσκολες όχι μόνον έπιζούν αλλά καί προοδεύουν.

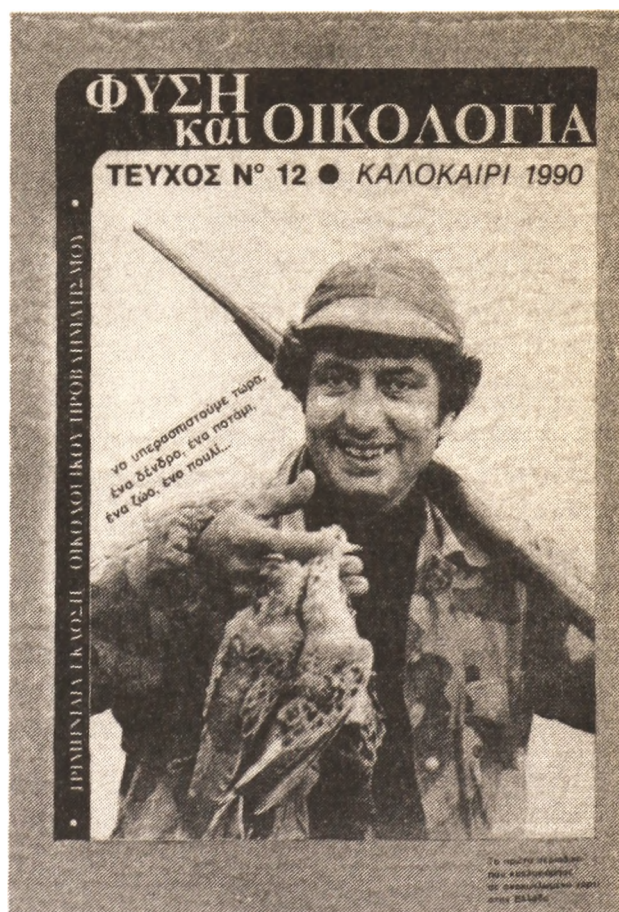
Τό "Άγιον Όρος ύποχρεούται νά κατανόηση τήν άξία καί τήν σημασία τής πατριαρχικής επισκέψεως· νά τή θυμάται πάντα μέ σεβασμό καί νά ακολουθούν πιστά τίς πατριαρχικές παραινέσεις, όχι μόνον διότι έχει τήν άφετηρία του στήν κωνσταντινουπολίτικη διπλωματική πρακτική καί πίστη, πού τό κατέστησε κέντρο στή μεγίστη άκμή του, αλλά καί έπειδή τό Οικουμενικό Πατριαρχείο ζεί καί ύπάρχει τό Φανάρι, ένω τό άλλο μισό του βυζαντινού δικεφάλου —ή κοσμική έξουσία του αυτοκράτορα— έχει νεκρωθεί έδώ καί πέντε αιώνες.

Τό Πατριαρχείο σέ μέρες δύσκολες, μέ πολλά θύματα καί μέ άκραφνη τήν ιστορική του σημασία, βοήθησε στήν διατήρηση τής πολιτισμικής ταυτότητας του Γένους, καί αν όλοι τό βοηθήσουμε είναι άξιο καί ικανό νά συνεχίσει τήν οικουμενική του παρουσία. Κάποτε πρέπει οί κακόβουλες κριτικές νά πάψουν, οί προσωπικές άντεγκλήσεις καί μικροπολιτικές νά εξαφανιστούν καί νά μπορέσουμε κι έμείς οί μικροί νά ύπάρξουμε σάν συνεχιστές του μεγάλου όράματος τής οικουμενικής Ρωμισύνης· καί τουτο είναι ή μεγάλη ευκαιρία πού έχουμε τώρα πού οί διάφορες προπαγάνδες καί τά πολιτικά παρασκήνια δουλεύουν συστηματικά γιά τόν άφανισμό του Έλληνισμού καί του μοναδικού οικουμενικού εκπροσώπου του. Είναι παρήγορο πώς τήν ιστορική σημασία τής οικουμενικότητας του Φαναρίου φαίνεται νά έχει κατανοήσει, δυστυχώς άρκετά καθυστερημένα —άλλά πιστεύουμε όχι άργά— ή έλληνική Πολιτεία. Τήν Τετάρτη 26 Σεπτεμβρίου ο Οικουμενικός Πατριάρχης υπεδέχθη ως οίκειος Έπίσκοπος, μετά των τοπικών Άρχων, στίς Καρυές τόν Πρόεδρο τής Έλληνικής Δημοκρα-

τίας, ο όποιος κατά τήν ιδιαίτερη συνάντηση πού είχαν του έδωσε έλπιδοφόρα έπίσημη διαβεβαίωση γιά άπερίοριστη καί μόνιμη βοήθεια καί συμπαράσταση του έλληνικού κράτους στή Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία πρós κάθε κατεύθυνση, μέ άπώτερο σκοπό νά πεισθούν καί οί Τουρκοί πώς τό Φανάρι είναι τό Κέντρο τής Όρθοδοξίας καί ο ουσιαστικός συνδετικός κρίκος των όρθοδόξων βαλκανικών λαών καί όχι άπλή θρησκευτική Άρχή τής έλληνικής μειονότητας τής Τουρκίας.

Τέλος, όφείλει νά παραδεχθεί ή τουρκική κυβέρνηση ότι ή ύπαρξη του Οικουμενικού Πατριαρχείου στήν Κωνσταντινούπολη συμφέρει περισσότερο από όλους τήν Τουρκία, οικονομικά καί πολιτιστικά. Γι' αυτό πρέπει νά συμβάλει στήν εκεί διατήρησή του, επιτρέποντας νά ύπηρετούν στό Φανάρι καί όρθόδοξοι κληρικοί καί λαϊκοί, πού δέν έχουν τουρκική ύπηκοότητα προερχόμενοι από διάφορες χώρες του κόσμου, διότι έτσι εξασφαλίζεται ή άπρόσκοπτη συνέχιση τής πορείας, ειρήνης καί αγάπης πού ξεκίνησε ο Οικουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος.

Κάτοικος Άγίου Όρους

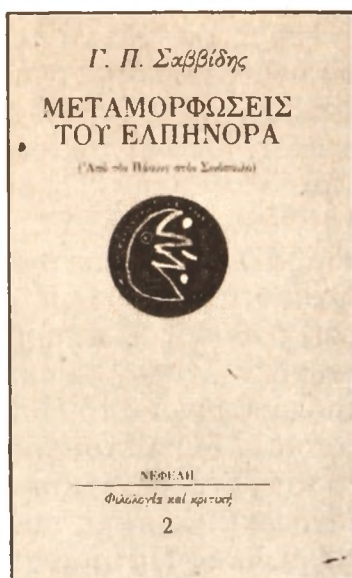
τεύχος 12, καλοκαίρι 1990

ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ:
«ΦΥΣΗ & ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ»
Τ.Θ. 30736 - 10033 ΑΘΗΝΑ

Γ. Π. ΣΑΒΒΙΔΗΣ

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΠΗΝΟΡΑ

(Από τόν Πάουντ στόν Σινόπουλο)

Παραδόξως, δέν υπάρχει στήν διεθνή βιβλιογραφία, καμιά ειδική μελέτη γιά τήν λογοτεχνική «τύχη» τοῦ Ἑλπήνορα στόν αἰώνα μας. Παραδόξως, διότι αὐτός ὁ σπαρακτικός σύντροφος τοῦ Ὀδυσσέως ἀπασχόλησε ξένους ποιητές καί πεζογράφους τῆς ὀλκῆς τοῦ Ἑζρα Πάουντ, τοῦ Ζιρωντοῦ, τοῦ Τζόυς ἤ τοῦ ΜακΛή. Ἀντικείμενο, λοιπόν, τούτης τῆς φιλολογικῆς καί κριτικῆς ἐργασίας μου εἶναι ἡ νεοτερική «τύχη» τοῦ Ὀμηρικοῦ Ἑλπήνορα, ιδιαίτερα στήν ποίηση τοῦ Σεφέρη, τοῦ Ρίτσου, καί τοῦ Σινόπουλου.

Ἀρχικά προορισμένη γιά ἓνα «Ἀφιέρωμα στόν Τάκη Σινόπουλο» (στό περιοδικό Ἑποπτεία, Νοέμβριος 1980), ἡ ἐργασία αὐτή πρωτοεκδόθηκε τήν ἐπόμενη χρονιά ἀπό τόν «Ἑρμῆ». Ἐκεῖνο τό καλότυχο βιβλιαράκι ἔχει ἐξαντληθεῖ ἀπό καιρό. Τώρα παρουσιάζεται σέ νέα ἔκδοση, θεωρημένη, ἐνημερωμένη καί ἐμπλουτισμένη κατά δύναμη. Ἐλπίζω πώς ἔτσι θά συνεχίσει νά συμβάλλει σέ μιάν εὐρύτερη θεώρηση τῆς λογοτεχνικῆς μας θέσης στήν διεθνή νεοτερική ποίηση, καί μάλιστα στήν δυναμική ἀνάπλαση τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν μύθων.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

δια
λογος

ΓΚΡΕΚΟ: Βυζαντινός, Ευρωπαίος ἢ το συναμφότερον;

● *Από τον βυζαντινολόγο Δ. Τριανταφυλόπουλο, πήραμε το ακόλουθο γράμμα - συμβολή στη συζήτηση για τον Γκρέκο και τις βυζαντινές καταβολές του:*

Στην περιεκτική παρουσίαση του Συνεδρίου και της Ἐκθεσης Γκρέκο στο Ηράκλειο, που μας χάρισε ο σεβαστός κ. Αλέξ. Ξύδης στο τχ. 448, ας μου επιτραπούν κάποια ερωτηματικά γύρω από το συνεχῶς ανακυκλούμενο πρόβλημα των (μετα)βυζαντινῶν καταβολῶν του Γκρέκο, μια και ἔτυχε νά συμμετέχω στο Συνέδριο. Πρέπει νά τονίσω ἐξαρχῆς, ὅτι ἡ θέση μου εἶναι περίπου στούς ἀντίποδες ἐκείνης τοῦ κ. Ξύδη. Ἀλλωστε, ἀν δέν ἀπατώμαι, ἐκεῖνος καί ὁ καθηγητής κ. Ν. Χατζηνικολάου (ἐν μέρει καί ὁ ἀρχαιολόγος κ. Μ. Μπορμπουδάκης) ἦσαν οἱ μόνοι ἀπό τούς Ἕλληνες, που ἀρνήθηκαν ἡ εἶδαν με καχυποψία κάθε προσπάθεια νά ἀνιχνευθοῦν (μετα)βυζαντινές καταβολές στόν Γκρέκο τῆς βενετικῆς καί ἰσπανικῆς περιόδου· μια ἀρκετά σημαντική σειρά συνόδων (ἀναφέρω πρόεῖρα: Ν. Παναγιωτάκης, Γ. Γαλάβαρης, Στ. Παπαδάκη - Oekland, Ν. Χατζηδάκη, Μ. Βασιλάκη, Χρ. Μπαλτογιάννη, Μ. Αχειμάστου - Ποταμιάνου, ὁ υπογράφων, ἀπό τούς ξένους οἱ D. Davies, L. Hadermann - Misquich κ.ά.) τόνισε ἀντίθετα αὐτές τίς σχέσεις. Δέν θά ἐπεκταθῶ σέ λεπτομέρειες —ἐλπίζω γρήγορα νά βρίσκονται στα χέρια μας τὰ Πρακτικά—, οὔτε θά συζητήσω τὰ οργανωτικά τῆς ἐκδήλωσης, που πέρα ἀπό οποιεσδήποτε ἐπιμέρους ἐπιφυλάξεις, ἦταν πραγματικά ἓνα πνευματικό γεγονός ὀλκῆς! Ἐπιθυμῶ ὅμως νά βοηθήσω νά ξεκαθαριστοῦν κάποια πράγματα, ξεκινώντας πάντα ἀπό τό κείμενο τοῦ κ. Α. Ξύδη. Ἀν δοθεῖ ἡ σφαλερῆ ἐντύπωση, ὅτι πολεμᾶω pro domo mea, παρακαλῶ τόν ἀναγνώστη νά εἶναι ἐπεικτής: καταλαβαίνουμε καλύτερα ὅ,τι ἀγαπάμε βαθύτερα!

1) Ποίος εἶναι ὁ καταλληλότερος νά ἀπαντήσει στο ἐρώτημα που μας ἀπασχολεῖ; Ὁ κ. Ξύδης θεωρεῖ, ὅτι ὅσοι βυζαντινολόγοι μιλήσαμε «δέν εἴμαστε ἐιδικοί γιά τόν Γκρέκο» καί πως υποστηρίξαμε τίς (μετα)βυζαντινές του ρίζες «ἴσως ἀπό υπερβάλλοντα ἀλλά ὄχι κριτικό πατριωτισμό τοῦ κλάδου μας». Ἀλλά ὅσο μπορῶ νά κρίνω, δίχως πράγματι νά εἶμαι «ἐιδικός στόν Γκρέκο», ὁ μὲν ἱστορικός τῆς (δυτικῆς) τέχνης ἀγνοεῖ κεφαλαιώδη πράγματα τῆς βυζαντινῆς καί μεταβυζαντινῆς τέχνης —εἶδαμε στο Συνέδριο τέτοιες περιπτώσεις!— ὁ βυζαντινολόγος δέν μπορεῖ νά καλύψει με ἐπάρκεια καί τῇ δυτικῇ τέχνῃ, ἰδιαίτερα στήν Ελλάδα με τήν ἀνυπαρξία βιβλιοθηκῶν, ὁ δέ κριτικός τῆς τέχνης εἶναι ἀνεπαρκής, μένοντας στήν ἐπιφάνεια τῶν πραγμάτων!

Προσωπικά δέν μου εἶναι μέχρι σήμερα γνωστός κανένας μελετητής τοῦ Γκρέκο, Ἕλληνας ἢ ξένος, που νά κάλυψε ἀπόλυτα ἱκανοποιητικά καί τὰ δύο ἐπίπεδα! (Δέν θά ἤθελα νά ἐπεκταθῶ σέ κάποιους «κορυφαίους», κατὰ τόν κ. Ξύδη, που πάντως μόνο τῇ (μετα)βυζαντινῇ πλευρᾷ μποροῦν νά καλύψουν με ἐπάρκεια). Συνεπῶς μὲν ἡ λύση μένει ὁ συνδυασμός δύο ἢ περισσοτέρων μελετητῶν, κάτι σαν τό προπολεμικό ζευγάρι τῶν R. Byron καί D. T. Rice, ἀν δέν θέλουμε νά καυγαδίζουμε ἀτέλειωτα γιά τῇ «βυζαντινότητα», «ἰταλικότητα» ἢ «ἰσπανικότητα» τοῦ Γκρέκο, ἀκόμη καί δίχως ἐθνικιστικές υστεροβουλίες!

2) Εἶναι γνωστές οἱ διακυμάνσεις που ἔχουν σημειωθεῖ, ἐδῶ καί ἓναν αἰῶνα περίπου, γύρω ἀπό τό πρόβλημά μας: ἀπό τήν πλήρη κατάφαση στίς (μετα)βυζαντινές ρίζες τοῦ Θεοτοκόπουλου (λ.χ. Byron & Rice, Πρεβελάκης), στήν ἀρνήσή τους (π.χ. Dvorak, Kehrer, Χατζηδάκης), ἀπό ἐκεῖ πάλι στήν ἀποδοχή (Kellern, Hadermann - Misquich, Καλοκύρης) ἢ τήν ἀπόρριψη (Wethey, Χατζηνικολάου). Ἡ ζυγαριὰ τοῦ πρόσφατου Συνεδρίου μᾶλλον ἐκλείνει, κατὰ τῇ δικῇ μου ἐντύπωση, πρὸς τῇ θετικῇ ἀπάντησιν.

Ἀλλά πέρα ἀπό τίς ἀμφιγνῶμίες τῶν τεχνοϊστορικῶν καί τῶν βυζαντινολόγων, νομίζω ὅτι υπάρχουν κάποιες «σταθερές» στο ὅλο θέμα, που καλὸ εἶναι νά μὴν τίς ξεχνάμε. Σημειῶνῶ μερικές:

α) Ὁ Θεοτοκόπουλος ἐγκατέλειψε τόν Χάνδακα γιά τῇ Βενετία 27 ἐτῶν, με τόν τίτλο τοῦ μαφστρου, δηλαδή τοῦ φτάσμένου ζωγράφου, που ξέρει νά ζωγραφίζει τέλεια à la greca καί ἀρκετὰ καλὰ à la italiana. Αὐτὰ τὰ ξεκαθάρισε οριστικά ἡ θεμελιακή

μελέτη του καθηγητή Ν. Παναγιωτάκη (1986). Συνεπώς είναι ματαιοπονία να ισχυριζόμαστε, ότι πέταξε σα σαβούρα από πάνω του ό,τι χαρακτηρίστηκε μέσα στην ψυχή του στο πρώτο 1/3 της ζωής του (παιδικά, εφηβικά και πρώτα ανδρικά χρόνια)! Επιτέλους, δεν έχουμε να κάνουμε με κάποιο «καταραμένο ποιητή» του 19ου αιώνα ή του δικού μας, που σπάει συνειδητά κάθε δεσμό με τα πατριά του, αλλά με έναν ευαίσθητο ζωγράφο του 16ου / 17ου αιώνα, που εις πείσμα όλων εξακολουθεί ως την τελευταία του στιγμή να υπογράφει ελληνικά τους πίνακές του, να τονίζει την κριτική του καταγωγή, να συναναστρέφεται με Έλληνες και να έχει στη βιβλιοθήκη του άφθονους Έλληνες κλασικούς και Πατέρες, σημειώνοντας κάποτε στο περιθώριο τη σημαδιακή φράση «Οι πατέρες μου οι Έλληνες»! Και τούτο σημαίνει, κατά την ταπεινή μου γνώμη, πως δεν έχουμε εδώ απλώς την τυπική περίπτωση ενός κλασικοθρεμένου ουμανιστή της Αναγέννησης, αλλά τη φανέρωση, το ανέβασμα στον αφρό εκείνου του άπιαστου «κάτι», που κάποτε έρχεται μέσα από απρόβλεπτα μονοπάτια και που το εξέφρασε με ενάργεια ο ποιητής: «Κι εκείνη την κραυγή, βγαλμένη απ' τα παλιά νεύρα του ξύλου / γιατί την είπες φωνή πατρίδας»; (Γ. Σεφέρης, Λεπτομέρειες στην Κύπρο).

β) Ασφαλώς ο Γκρέκο της Ιταλίας και της Ισπανίας δεν είναι μεταβυζαντινός ζωγράφος —μόνο ιδεοληπτικοί τύπου Κύρου θα υποστήριζαν πια σήμερα κάτι τέτοιο! Αλλά κρίνω πως είναι επίσης προκατάληψη —ας με συγχωρέσει ο κ. Ξύδης και οι ομόφρονές του για τη βαριά κουβέντα— η προσπάθεια, να εξηγήσουμε το συνολικό του «ευρωπαϊκό» έργο σαν κάτι τελείως άσχετο με τη (μετα)βυζαντινή τέχνη (Μηλιάδης, Καλλιμάζης κ.ά.), παραμερίζοντας τα 27 ολόκληρα χρόνια της ζωής του στην Κρήτη! Δεν είναι άλλωστε πολύ κομψό να παρακάμπουμε το σκόπελο μερικών ουσιωδών γνωρισμάτων του Γκρέκο (λ.χ. φως, ά-χωρο, αχρονικότητα κτλ.), που τον διαφοροποιούν από κάθε άλλο ζωγράφο, χαρακτηρίζοντας τέτοια καλλιτεχνικά στοιχεία ως «μυστικιστικά» ή «θεολογικά»: στις εικαστικές τέχνες όλα μεταουσιώνονται σε μορφικά στοιχεία, το περιεχόμενο εκφράζεται διά της μορφής!

γ) Μπορούμε να θέσουμε και αλλιώς το πρόβλημα: Αν ο Γκρέκο είχε όντως απορρίψει συνειδητά και ολοκληρωτικά την πατρογονική κληρονομιά που κουβάλαγε μέσα του και δε-

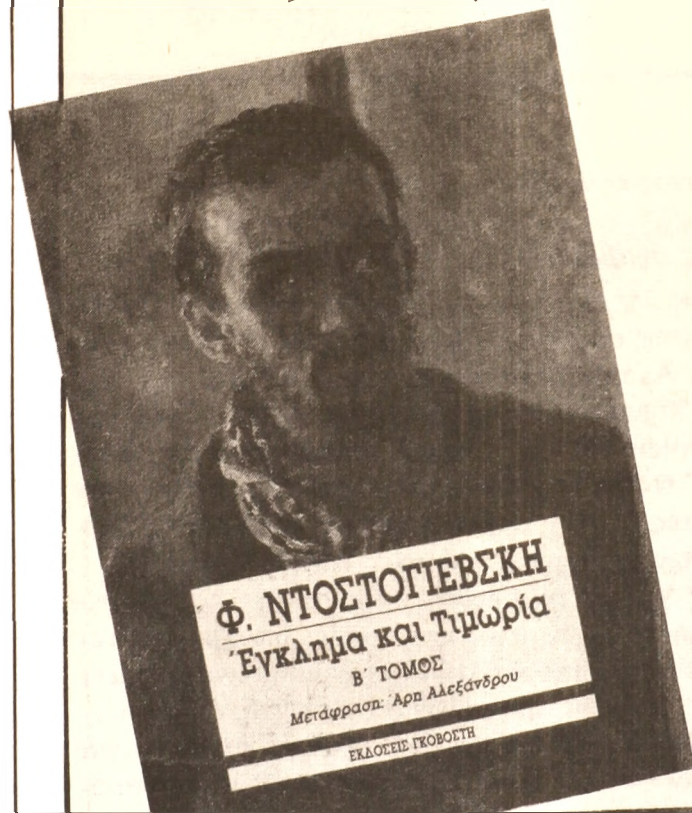
χτούμε ότι είχε αφομοιωθεί τελείως με τη δυτική ζωγραφική παράδοση, θα εξακολουθούσε ασφαλώς να είναι μέγας ζωγράφος στο χώρο του! Αλλά, από την πλευρά του προβλήματός μας, δεν θα ήταν τίποτε περισσότερο από τις ανάλογες περιπτώσεις των πλήρως εξιταλισμένων ζωγράφων Αντωνίου Βασιλάκη (Allense) και Βελισσαρίου Κορένσιου (Corenzio): Η διαφορά θαρρώ πως δεν είναι μόνο ποιοτική (θέμα ματιέρας ή ταλέντου), αλλά πνευματική —με ό,τι και αν σημαίνει το «επικίνδυνο» αυτό επίθετο! Αλλά από πού ξεκινάει αυτή η τόσο ιδιότυπη, μοναδική για τη δυτική τέχνη πνευματικότητά του;

δ) Ας δούμε και κάτι άλλο: Θα είχαν καμιά ιδιαίτερη σημασία για τη δυτική τέχνη, ιδιαίτερα για τη βενετσιάνικη του 16ου αιώνα, πρώιμα «δυτικά» έργα του όπως το Τρίπτυχο της Μόδενας, η Εκδίωξη των Εμπόρων ή ο Μυστικός Δείπνος, αν δεν ενδιέφεραν κυρίως για τον τρόπο που ο Γκρέκο αναχωνεύει μέσα του τη (μετα)βυζαντινή παράδοση; Θα ήταν απλώς ένας ανάμεσα στους Κρητικούς «Madonneri» (τρίπτυχο Μόδενας) ή ένας δευτερεύων εκπρόσωπος του ενετικού Μανιερισμού! Για να γίω σαφέστερος: ο Γκρέκο δεν ενδιαφέρει μόνο σαν μοναδικό φαινόμενο στην ιστορία της δυτικής τέχνης, αλλά και σαν *unicum* στα πλαίσια της μεταβυζαντινής ζωγραφικής! Προσωπικά δεν θα ισχυριζόμουν, ότι ανάμεσα στα δύο επίπεδα υπάρχουν αδιαπίδωτα στεγανά!

3) Κρίνοντας τη μεταβυζαντινή ζωγραφική της Κρήτης (και μάλιστα του 16ου αιώνα!) ο κ. Ξύδης αποφαινεται για «ακαμψία και στέγνια», για «βάλτο μιας απόμερης επαρχίας της τέχνης» —αυτά μάλιστα σε σχέση με το έργο ενός Μιχαήλ Δαμασκηνού ή ενός Γεωργίου Κλόντζα! Δεν έχει βέβαια κανείς την απαίτηση από ένα μη ειδικό της μεταβυζαντινής τέχνης να αποτιμήσει σωστά την εσωτερική της ανέλιξη με τα δικά της κριτήρια, έχει όμως το δικαίωμα να ερωτήσει: με τι πράγμα γίνεται η σύγκριση, μήπως με τη μεσογειακή Ευρώπη του Μανιερισμού και του Μπαρόκ; Τότε τι θα αποφανθούμε για τον Μανιερισμό των Κάτω Χωρών ή για τη «σχολή του Δούναβη» βορείως των Άλπεων; Ή μήπως θεωρείται πραγματική τέχνη μόνο εκείνη, που αρχίζει από την εποχή της Αναγέννησης πέρα από την Αδριατική; Αν πιστεύουμε σε τέτοια δήθεν αμετακίνητα μέτρα (σύγκρισης, τότε τι γίνεται με τη σύγχρονη της Οθωμανική, ιν-

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΕ καινούρια έκδοση

Ακόμα
Παίκτης
Υπόγειο
Αιώνιος Σύζυγος

Και μη ξεχνάμε
ο ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΒΣΚΗ
σε έκδοση ΓΚΟΒΟΣΤΗ
είναι ο πραγματικός
ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΒΣΚΗ

ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ
Ζωοδόχου Πηγής 21, τηλ. 3615433

ΧΩΡΙΣ ΣΧΟΛΙΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΗΜΑΘΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Ε/ΟΧΙΑΣ ΕΚΡ/ΛΗΣ
ΤΕΧΝΕΣ ΔΙΟΙΚ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Ταχ. Δ/ση: Ελευθερίας 8
Ταχ. Κωδ.: 59100 Βέροια
Πληροφορίες:
Τηλέφωνο: (0331) 64-110

Βαθμός Αποβλήτων
ΒΕΙΟΙΑ... 10... 1990
Αριθ. Πρωτ.
8.14.1/2749

ΠΡΟΣ: Το Σχολείο Δευτεροβάθμιας Εκπ/σης
Ν. Ημαθίας - αρμοδιότητας Δ/νσης
ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΕΧΝΕΣ

ΚΟΙΝΗ: Προϊστάμενο Γραφείου Δ/νσης Εκπ/σης
Ν. Ημαθίας

ΕΞΕΛ:

Προκειμένου να αντιμετωπίσουμε υπηρεσιακές ενέργειες που σχέση έχουν με την αντικειμενική και έγκαιρη στοιχείων ενημέρωση της Υπηρεσίας, περικυβόμενα να μας στείλετε:

- 1.- Φωτοαντίγραφο του προγράμματος εξετάσεων περιόδου Ιουνίου κατά μή-
νημα και καθογητή επικυρωμένο, για τα Α/ντία με τις προπονητικές
του λόγου εποχής των εκπ/κών εκ των καθορισμένων
- 2.- Φωτοαντίγραφο του ημερολογίου Δ/ντή από 1-5-90 ως 20-6-1990 επιση-
μίζον για Γυμνάσια και Λύκεια, ΠΕΛ, ΠΛΗ
- 3.- Φωτοαντίγραφο της πρόχειρης περικοπής αποδοχών λόγω συμμετοχής εκπ/κών
του Σχολείου στη λευκή απεργία (μη κατάθεση προφορικής βαθμολογίας
για τα Γυμνάσια, προφορικής και γραπτής βαθμολογίας για τα Λύκεια),
με φωτοαντίγραφο επικυρωμένο του τριτοκύβλου κατάθεσης της περικο-
πής
- 4.- Αριθμό με ημερομηνία και περιγραφή των πράξεων του Συλλόγου των κα-
θηγητών που αναφέρονται στην έκδοση των υποτιλετωμένων περιόδου Ιου-
νίου 1990
- 5.- Φωτοαντίγραφο των εγγράφων με τα οποία ενημερώθηκαν οι Δ/ντές άλλων
σχολικών μονάδων εκ των οποίων μεταβιβάζονται καθογητή, που δεν
κατέθεσαν νομότυπη τη βαθμολογία.

Ο Προϊστάμενος
Της Δ/νσης Ε/Οχίας Εκπ/σης
Ν. Ημαθίας
Διευθυντής
Διεύθυνσης Διοικητικών

Απολογία καθηγητού τινός εξ Ημαθίας

Ητοι

Εκθεσις των καθ' ημάς συμβάντων.

Ημαθία 1990 - Ιούλιος 28: Κλήσεις προς απολογία αποστέλλον-
ται. Αρχές σχολικού έτους οι απεργοί επιτηρητές καταθέτουν απο-
λογητικά υπομνήματα. Αναμονή για την επόμενη κίνηση.

— Σεπτέμβριος αρχές: Κύριο (ή και μοναδικό) κριτήριο για την επι-
λογή διευθυντών γυμνασίων - λυκείων ή (μη) συμμετοχή στην απερ-
γία και ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΟΛΩΝ των διευθυντών που δεν υλοποίησαν
τις εντολές για περικοπές μισθών εξαιτίας της μη παράδοσης βαθ-
μολογίας. Υπήρχαν αυτές οι οδηγίες από το ΥΠΠΘ;

— Οκτώβριος 8: Για την «αντικειμενική ενημέρωση της Υπηρε-
σίας» και την τακτοποίηση του θέματος περικοπών, υποχρεώνονται
οι διευθυντές των σχολείων να αποστείλουν φωτοτυπημένα έγγραφα
(Πρόγραμμα εξετάσεων Ιουνίου, ημερολόγιο διευθυντή, έκδοση α-
ποτελεσμάτων κλπ.). Οι «πρωτοπόροι» διευθύνοντες μοχθούν για
το νέο κύκλο απολογιών και διώξεων των πρώην διευθυντών και ό-
σων απεργών «ξεγέλασαν» το δημόσιο σχετικά με τις περικοπές μι-
σθού; Η ΕΛΜΕ Ημαθίας καταδίκασε τη μεθόδευση αυτή: το ΥΠΠΘ
είναι ενήμερο για τις απόπειρες εμπέδωσης των «νέων ιδεών»; Βε-
βαίως, οι ανώτεροι υπάλληλοι του ΥΠΠΘ πρέπει να αισθάνονται υ-
περήφανοι καθότι:

I. Απεδείχθησαν άριστοι γνώστες των κανόνων του ψυχολογικού
πολέμου και δη εις συνθήκας θέρους (ίσως και ερευνητές σε μεθό-
δους ψυχιατρικές καταστολής απεργών).

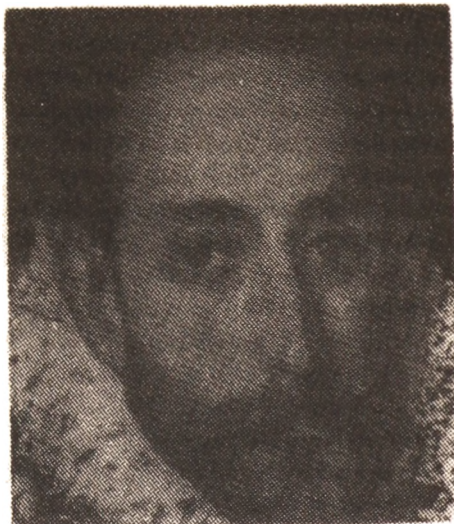
II. Εκπαίδευσαν τα υφιστάμενα στελέχη εις την πλέον εκσυγχρο-
σμένη «επιχειρησιακή τακτική» δια την επιβολήν του κράτους και
της τάξεως.

III. Ενέπνευσαν πνεύμα πρωτοβουλίας δια την εκ-παιδευσιν στους
νομάρχες και άριστης συνεργασίας των δημοσίων υπηρεσιών: πρώ-
τοι στο πανελλήνιο για τις «απολογίες» οι αρμόδιοι Πέλλας, Καρδί-
τσας, Ημαθίας. Στα υπόλοιπα οι «νέοι Αυθένται» της Β' Εκπαίδευ-
σης στην Ημαθία πρώτοι και αυτοβούλως ενδιατρίβουν;

Μ.Γ. - καθηγητής

δική, κινεζική κτλ. τέχνη, για
να μη μιλήσουμε «πατριωτικά»
για το σύνολο της μεταβυζαντι-
νής μας τέχνης στα Βαλκάνια;
Με την ίδια λογική, πού θα
βρούν έλεος ο Κορνάρος και ο
Χορτάτζης, συγκρινόμενοι με
τον Σαίξπηρ, τον Μολιέρο, τον
Ρακίνα; Θα τους ξαναπετάξου-
με σαν φυλλάδες για αισθαντι-
κές υπηρέτριες, όπως γινόταν έ-
ως την εποχή του Παλαμά; Και
κάτι ακόμα: προσωπικά δεν ξέ-
ρω πολλούς ναούς του 16ου και
17ου αιώνα στην Κρήτη, που να
διακοσμήθηκαν με τοιχογρα-
φίες και μάλιστα Κρητών: κάτι
τέτοιο είναι *raga avis* — δεν
χρειάζεται να μπω εδώ σε λε-
πτομέρειες για εξήγηση του φαι-
νομένου!

Μακριά από ανεδαφικούς
«πατριωτισμούς», όπως σωστά
το θέτει ο κ. Ξύδης, πιστεύω ότι
έχει φτάσει πια το πλήρωμα του
χρόνου να δούμε δύο θεμελιακά
προβλήματα. Πρώτον, τι θα γι-
νόταν ο Γκρέκο, αν έμενε στην
Κρήτη; Διακινδυνεύω μια πρό-
χειρη απάντηση στο έτσι ή αλ-
λιώς ουτοπικό ερώτημα: ίσως
θα ήταν ο μεγάλος αναμορφω-
τής της μεταβυζαντινής ζωγρα-
φικής μέσα από την αφομοίωση
και υπέρβαση της σύγχρονης του
δυτικής τέχνης, όπως έγιναν
σποραδικές, αποσπασματικές
απόπειρες και στο Βυζάντιο
(Σοποτοάνη, Καχριέ, Τζαμί,
Ρουμπλιώφ).

Όμως αν το πρόβλημα του
(μετα)Βυζαντίου διχώς τον
Γκρέκο ανήκει στην περιοχή
των αναπάντητων υποθέσεων, η
απάντησή στο ερώτημα, τι
πραγματικά θα ήταν ο Γκρέκο,
διχώς τις πατρογονικές του κα-
ταβολές, δεν ανήκει ασφαλώς
στη σφαίρα της επιστημονικής
φαντασίας! Αν ήταν έτσι, φοβά-
μαι πως θα έπρεπε να καταργή-
σουμε τα ντοκουμέντα και τις
μεθόδους της Ιστορίας της Τέ-
χνης και να αρκούμαστε στο «έ-
τσι είναι γιατί έτσι μου φαίνε-
ται», δηλαδή στους λαβύριν-
θους των ανεξέλεγκτων υποκει-
μενισμών! Αλλά εδώ θα μας
σταματούσε ο ίδιος ο μέγας
Κρης και οι γύρω του, σαν τον
Παραβιθίνο με την επιγραμμά-

τική, πάντοτε καιρία ρήση του:
«(Ο Γκρέκο) ζωή πήρε από
την Κρήτη και χρωστήρες»!

Δημήτριος Δ.
Τριανταφυλλόπουλος
Έφορος Βυζαντινών
Αρχαιοτήτων

● Ο συνεργάτης μας Αλ. Ξύδης,
στον οποίο θέσαμε υπ' όψη το
γράμμα του κ. Δ.

Τριανταφυλλόπουλου, σχολιάζει:

Φίλο ANTI,

Για συντομία δεν θα απαντήσω
σε όλα τα σημεία της εκτενούς
επιστολής του Βυζαντινολόγου
κ. Δ. Τριανταφυλλόπουλου που
επιδέχονται διόρθωση, ανα-
σκευή ή διάψευση.

Ας επιτρέψει σε ένα «μη-ειδι-
κό της μεταβυζαντινής τέχνης»
—δε γνωρίζω να υπάρχουν πολ-
λοί τέτοιοι, όλοι στο Συμπόσιο
παρουσιάστηκαν ως Βυζαντινο-
λόγοι ή αρχαιολόγοι— να «απο-
τιμήσει» όπως ζητάει, «την ε-
σωτερική ανέλιξη της μεταβυ-
ζαντινής τέχνης με τα δικά της
κριτήρια». Μιλούσα για την α-
καμψία και στέγνια της, όχι σε
σύγκριση «με τη μεσογειακή Ευ-
ρώπη του Μανιερισμού και του
Μπαρόκ» —μορφές τέχνης που
οι απόηχοί τους έφτασαν αρκε-
τά αργότερα από την Δομήνικο
Θεοτοκόπουλο στα νοτιότερα
Βαλκάνια (Ελλάδα και Κρήτη),
φερμένοι βέβαια από την Ιτα-
λία— αλλά σε σύγκριση με την
τελευταία λαμπρή βυζαντινή
άνθιση της λεγόμενης παλαιο-
λόγιας τέχνης (Μυστράς, Μα-
κεδονία, Σερβία), 200 χρόνια
τουλάχιστον νωρίτερα. Την ε-
ποχή που γεννιόταν ο Δ.Θ. η
Νότια Ελλάδα και η Κρήτη ή-
ταν, πράγματι, παιδευσιακά,
«απόμερη επαρχία της τέχνης»
όπως ήταν ακόμα και του Βυ-
ζαντίου από τον 10ο αιώνα, με
λαμπρές εξαιρέσεις σαν το
Δαφνί και τον Όσιο Λουκά.
Στον αιώνα του Γκρέκο η τέχνη,
όχι η «πραγματική» κατά τον κ.
Δ.Τ., αλλά η νέα, η μεγάλη, η
Αναγεννημένη, ασκούσαν δυτι-
κότερα της Αδριατικής, και κο-
ρυφώνεται στην *Hodrenaisan*
του 16ου αιώνα. Μόλις είχε ξε-
κινήσει στην Ιταλία ο Μανιερι-
σμός, όσο για το Μπαρόκ περι-
μενε τον 17ο αιώνα για να ξεμυ-
τίσει. Τι έρχονται να κάνουν ε-
δώ;

Μέσα από αυτά τα συμφραζό-
μενα, συγκρίνω τα «νεανικά έρ-
γα του ακόμα αδιαμόρφωτου
ΔΘ» με τις «μεγαλόσχημες συν-
θέσεις του Μιχαήλ Δαμασκηνού
και του Γεωργίου Κλώντζα»
—προκαλούσαν άλλωστε ευθέ-
ως τη σύγκριση καθώς ήταν α-
ναρτημένες στην ίδια αίθουσα,
και υπογραμμίζω «το χάσμα ζω-
γραφικής ποιότητας και πνοής»
ανάμεσά τους, ως ιστορικός και
ως κριτικός της τέχνης (ο Βυ-
ζαντινολόγος κ. Δ.Τ. μοιάζει να

μην εκτιμά ιδιαίτερα τους τεχνοκρίτες). Βασίζονται σε μια συνολική θεώρηση της τελευταίας βυζαντινής και της πρώτης μεταβυζαντινής τέχνης από το 1400 περίπου ως το 1600, όπου με εξαίρεση ορισμένες εξαιρετικές μορφές όπως του Θεοράνη, παρατηρούμε την προϊούσα «ακαμψία και στέγνια» που αναφέρω.

Μου διαφεύγει ειλικρινά ο σκοπός της απარიθμησης - μάλγαμα, —κυριολεκτικά εκτός τόπου και χρόνου— που ακολουθεί, όπως η κινέζικη και η ινδική τέχνη γειτνιάζουν με τον Μολιέρο, και ο Κορνάρος με τη σχολή του Δούναβη». Απλώς θυμίζω στον κ. Δ.Τ. ότι η «σχολή του Δούναβη» ήταν η τελευταία φάση της όψιμης γοτθικής ζωγραφικής (περ. 1500-1530) που εμφανίστηκε σε μια παιδευτικά απόμερη, αλλά λιγότερο από την Κρήτη και όχι το ίδιο αλτωμένη, επαρχία της Δ. Ευρώπης, και πως ο Κορνάρος και Χορτάτσης, σύγχρονοι πράγματι του Μολιέρου και του Ραβίνα, έζησαν τον 17ο αιώνα, χρόνια αφού είχε πεθάνει ο Γκρέκο. Εγώ τουλάχιστον δεν έχω σκοπό να «τους πετάξω αν φυλλάδες για αισθαντικές υπερτίριες» όμως σημειώνω πως δεν έχουν άλλη σχέση με τα τεχνολογικά συμπεράσματα του προγενέστερου Δ.Θ., πλην του ότι και αυτοί είναι γεννημένοι στην Κρήτη.

Σημειώνω ότι το όλο νόημα του κ. Δ.Τ. συμπυκνώνεται τρόποντινα στις δυο τελευταίες παραγράφους του κειμένου του. Αποδεικνύουν αυτό ακριβώς που πιστώνω στο άρθρο μου, τον πατριωτισμό του κλάδου» (fahpartiotismus) των Βυζαντινολόγων (όχι βέβαια τον πατριωτισμό τους σκέτο, αν κι αυτός κάποτε τυφλώνει) που τους ωθεί να αντίζουν όσο γίνεται πιο ευσταθικά στον Δ.Θ. για να τον κρατήσουν δέσμιό μέσα στην μεταβυζαντινή ζωγραφική. Πράγματι, στα «δυο θεμελιακά προβλήματα» (ερωτήματα άλλων) που θέτει ο κ. Δ.Τ. πρώτον: *τι θα γινόταν ο Γκρέκο, αν έμενε στην Κρήτη;* και δεύτερο: *«τι πραγματικά θα ήταν Γκρέκο δίχως τις πατρογονικές του καταβολές;»* ομολογείται καθαρά η έντονη νοσταλγία που να δει τον Γκρέκο ενσωματωμένο στη μεταβυζαντινή ζωγραφική και μάλιστα ως «μεγάλο αναμορφωτή της». Αλλά ο ίδιος με αποπλιστική ειλικρίνεια χαρακτηρίζει το πρώτο ερώτημά του «έτσι ή αλλιώς ουτοπικό» και ότι «ανήκει στην εριοχή των αναπάντητων υποθέσεων». Τότε γιατί άραγε το θέτει; Προφανώς δεν θέλει ο κ. Δ.Τ. να το πάρει απόφαση πως ο «μετα(Βυζάντιο) δίχως τον

Γκρέκο» είναι γεγονός ιστορικό και καλλιτεχνικό, που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση.

Ο κ. Δ.Τ. εκστρατεύει ακόμα υπέρ «των πατρογονικών καταβολών» του Δ.Θ. (θα τις έλεγα καλύτερα παιδευσιακές ρίζες) στο κενό, γιατί εγώ τουλάχιστον όχι μόνο ουδέποτε τις αμφισβήτησα, αλλά τις υπογραμμίζω τόσο στην τυπωμένη περίληψη της ανακοίνωσής μου, όπως μπορεί να βεβαιωθεί ο κ. Δ.Τ., όσο και στην ίδια την ανακοίνωσή μου, όπως και όταν δημοσιευθεί στα Πρακτικά του «Συμποσίου», αφού φαίνεται να μην την πρόσεξε ή να μην την άκουσε στο Ηράκλειο.

Μια παρατήρηση ακόμα: χωρίς να έχω ελέγξει πρόσφατα τα κείμενά τους, αμφιβάλω αν ο αρχαιολόγος Γιάννης Μηλιάδης, ο Βυζαντινολόγος —ιστορικός της τέχνης Μαρίνος Καλλιγιάς, που είχαν εκτός από τη γνώση και βαθιά αίσθηση της τέχνης (και της σύγχρονης), αλλά που δεν ζουν πια για να απαντήσουν οι ίδιοι, και ο Βυζαντινολόγος Μανόλης Χατζηδάκης, αμφισβήτησαν τις σχέσεις του Δ.Θ. με τη μεταβυζαντινή τέχνη.

Τελειώνοντας προσθέτω μόνο ότι στις ίδιες παραγράφους προβαίνει ο κ. Δ.Τ. σε ένα ακόμα ακατανόητο ιστορικό - χρονολογικό αμάλγαμα, παραλληλίζοντας μίαν υποθετική «αφομοίωση (από τον ΔΘ) και υπέρβαση της σύγχρονης του δυτικής τέχνης» όπως έγιναν «απόπειρες... και στο Βυζάντιο» δυο και τρεις αιώνες (!) νωρίτερα (Σοπότσανι 1258-1264) Καχριέ Τζαμί περ. 1315-1321), Ρουμπλιώφ (περ. 1370-1430).

Συμπερασματικά δε βλέπω σε τι ακριβώς αποβλέπει ο κ. Δ.Τ. με το κείμενό του. Μήπως η μόνη του χρησιμότητα έγκειται στο ότι έμμεσα υπογραμμίζει την παντελή έλλειψη μελετών γύρω από το φαινόμενο της καθ' αυτό μεταβυζαντινής τέχνης, σαν κατηγορίας που ακολουθεί τη βυζαντινή μετά τον 15ο αιώνα, την ανάγκη μονογραφιών για τους κυριότερους φορείς της, και επιστημονικής ανίχνευσης και παρακολούθησης της τροχιάς της. Προσωπικά μου φαίνεται αυτή μάλλον κατιούσα όσο προχωρούν οι αιώνες, όπου να φτάσει στους τελευταίους ταλαντούχους καλλιτέχνες που την ανανέωσαν, στον Παγώνη, στον Π. Ζωγράφο και τέλος στον Θεόφιλο. Ιδού μια ενδιαφέρουσα και πολύτιμη δουλειά όχι για αρχαιολόγους και βυζαντινολόγους, αλλά για νέους ιστορικούς της τέχνης.

Φιλικά δικός σου

Αλέξανδρος Ξύδης

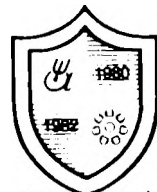
16.Χ.90

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΕΙΣ»

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ
Τακτικό Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ινστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (E.G.A.T.I.N.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ 1990 - 1991

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΟΜΑΔΙΚΗ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ: Εισαγωγή στην Ομαδική Ψυχοθεραπεία
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ: Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχιατρική
ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ: Εισαγωγή στην Δυναμική Ψυχιατρική
ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ: Εισαγωγή στις Αξιολογήσεις
ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ-ΖΕΥΓΑΡΙΩΝ: Εισαγωγικές Διαλέξεις

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΩΝ ΟΜΑΔΑΣ (Group Analysts)
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΥΤΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΕΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ-ΖΕΥΓΑΡΙΩΝ

Σ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 9-11 & ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ 644 7533-643 5980
Σ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ 644 7533-643 5980

ΜΕΣΟ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕ ΡΩΣΗ

● Μια από τις πρώτες φωνές της ελεύθερης ραδιοφωνίας δεν υπάρχει πια. Καθ' οδόν προς το τυπογραφείο μάθαμε για το κλείσιμο του «Καναλιού 15» (104,5 FM).

Η Τετάρτη 31 Οκτωβρίου, ήταν η τελευταία μέρα ζωντανών εκπομπών λόγου, το «Κανάλι 15» θα εκπέμπει στο εξής μόνο μουσική και είναι άγνωστο αν θα πουληθεί η συχνότητα ή θα κρατηθεί ως μουσικό κανάλι.

Από τους πρωτοπόρους της ελεύθερης ραδιοφωνίας, το «Κανάλι», του οποίου ο εμπνευστής Ρούσσος Κούνδουρος είχε αποχωρήσει μαζί με πλειάδα επώνυμων στελεχών τον Αύγουστο του 1989, κατάφερε να κρατηθεί μέχρι σήμερα παρά τις, εδώ και μήνες, διαδόσεις περί κλεισίματος.

Ο διευθυντής κ. Χ. Μακρικώστας είχε κάνει σοβαρές προσπάθειες και τον τελευταίο καιρό περικόπηκαν αρκετά οι λειτουργικές δαπάνες. Παράλληλα, το «Κανάλι», παρά τη χαμηλή ακροατικότητα (1-2%, Αύγ. '90), είχε κάποια μη ευκαταφρόνητα έσοδα από τη διαφήμιση (περίπου έβδομος ή όγδοος σταθμός σε έσοδα).

Παρ' όλα αυτά, παραμένει το πραγματικό γεγονός, ότι η οικογένεια Κυριακόπουλοι, βασικοί μέτοχοι του σταθμού, αποφάσισε να κλείσει μια από τις πρώτες ελεύθερες φωνές των ερτζιανών.

● Τρίτη και 13 Νοεμβρίου θα επιχειρήσει το νέο του εγχείρημα στο χώρο των MEDIA ο Σπ. Καρατζαφέρης. Το νέο έντυπο θα έχει τον τίτλο «48 ώρες», θα κυκλοφορεί κάθε Τρίτη - Πέμπτη και Σάββατο και θα είναι σατυρικού περιεχομένου. Ο χρηματοδότης προς το παρόν παραμένει άγνωστος. 2 x «24 ώρες» = «48 ώρες»;

● Μέσα στο Νοέμβριο κατά πάσα πιθανότητα αναμένεται και ο καθημερινός «Δημοσιογράφος» ως πρωινό φύλλο στην αρχή. Αν όλα πάνε κατ' ευχήν τότε τα σχέδια προβλέπουν μετατροπή του σε απογευματινό.

Η είδηση βέβαια βρίσκεται στην εξομολόγηση του Αλ. Φιλιππόπουλου σε φιλικό του περιβάλλον: «Ο καθένας έχει το δικαίωμα να αποτύχει μια φορά». Τώρα το γιατί ο κ. Φιλιππόπουλος δίνει καθημερινή περιοδικότητα στην αποτυχία του, αποτελεί αντικείμενο πολλαπλών ερευνών.

● Τη σκυτάλη στη σοβαρή προσπάθεια για την κάλυψη των οικονομικών θεμάτων με τα ροζ ένθετα στην «Καθημερινή» και το «Βήμα», παρέλαβε πρόσφατα και το «Έθνος». Έτσι, κάθε Πέμπτη η εφημερίδα δημοσιεύει ένα οκτασέλιδο ένθετο υπό τον τίτλο «Μπιζνες για επιχειρηματίες και καταναλωτές». Άλλωστε τα οικονομικά θέματα είναι πολύ επίκαιρα τελευταίως.

● Κυριολεκτικώς, «αεριτζιδικά» έκαναν την εμφάνισή τους στα περίπτερα οι «Βραδυνοί Καιροί». Εννοούμε το «αεριτζιδικό» υποκατάστατο του τίτλου της «Βραδυλής», αλλά και την έλλειψη μεγάλων θεμάτων και την έκδηλη αμηχανία της πρώτης σελίδας.

● Δόθηκε λύση τελικά από το Π.Γ. του ΚΚΕ στο οικονομικό πρόβλημα που φάνηκε προς στιγμήν να αντιμετωπίζει ο «902 Αριστερά στα FM». Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι «τέλος καλό, όλα καλά». Πόσο μάλλον όταν τα συμβιβαστικά ανοίγματα των «ανανεωτικών» προς τους «γερόντους» του Περισσού δεν οδηγούν σε μια νέα σύνθεση πραγμάτων, αλλά απλώς συντηρούν τις εύθραυστες ισορροπίες. Σύντροφοι, του 902, ανοιχτείτε...

● Αρκετό ενδιαφέρον παρουσιάζει η προσπάθεια της μηνιαίας επαγγελματικής έκδοσης «MEDIA» να καλύψει τα «μικρά» και τα «μεγάλα» στο χώρο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Στο τεύχος του Σεπτεμβρίου δημοσιεύει Αφιέρωμα για την Διαφήμιση.

ENGLISH LESSONS Μαθήματα Αγγλικής για προχωρημένους

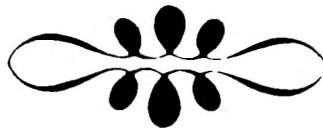
Πληροφορίες στο
τηλέφωνο 701.24.49
(Περιοχή Παγκρατίου)

ΤΟΥΡΚΙΚΑ

Εξαετής εμπειρία στη διδασκαλία της τουρκικής σε Έλληνες.

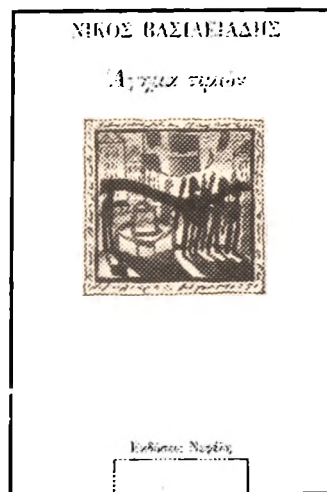
Έναρξη μαθημάτων αρχές Νοεμβρίου, από πεπειραμένους δασκάλους της ανεξαρτητής Ελληνοτουρκικής Ένωσης. Διδασκαλία σε γκρουπ και ιδιαίτερα μαθήματα.

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
Σολωμού 25α, 5ος όροφος
τηλ.: 36.25.821 και 36.01.551

Ν. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

"Αγχημα τιμών

Μετά τόν έξαιρετικό ΑΓΑΘΟ κυκλοφορεί τό δεύτερο βιβλίο του Νίκου Βασιλειάδη. Καί στό βιβλίο του αυτό ο συγγραφέας ξαφνιάζει μέ τή γλωσσική του πληρότητα, τό λιτό καί σφριγηλό του ύφος, μά προπάντων μέ τό έκπληκτικό του χιούμορ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα 106 79
Τηλ. 360.77.44 — 36.47.93

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.49.300
72.32.819 — 72.48.240
FAX: 72.26.107
TELEX: 214179 ANTI

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Διαφημίσεις:
ΠΟΛΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
- Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300
- Εκτύπωση:
«ΕΜΕΣ ΠΡΕΣ ΕΠΕ»
ΝΙΚΟΣ ΣΜΥΡΝΗΣ
ΔΡΑΚΟΝΤΟΣ 88
Τηλ. 51.48.983-51.23.290

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις απόψεις του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 2.200 δρχ. -
Ετήσια 4.400
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 15.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 3.800

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 25
ετήσια: δολ. 50
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 28
ετήσια: δολ. 56

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 200
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 300

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

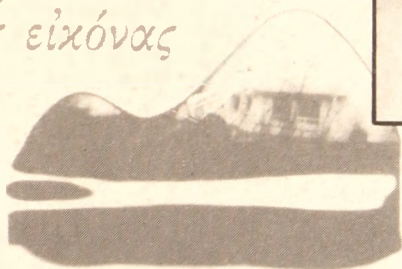
- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ANTI»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλouκτσή και Σια Ε.Ε.
Λαοσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

εκδόσεις
ΚΕΔΡΟΣ
Γ. Γενναδίου 3 – τηλ. 36.02.007

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

Εἰς τόν πάτο
τῆς εἰκόνας

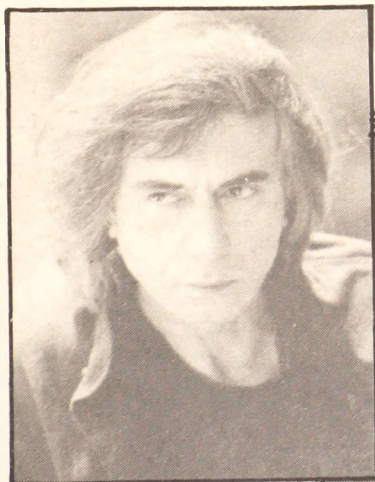

ΚΕΔΡΟΣ

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ
Εἰς τον πάτο της εικόνας

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ
Ο Εχθρός του ποιητή

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ

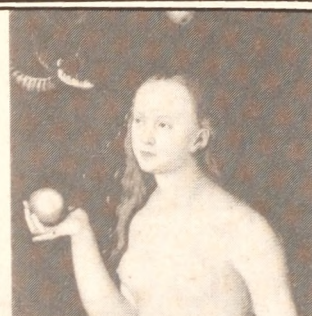
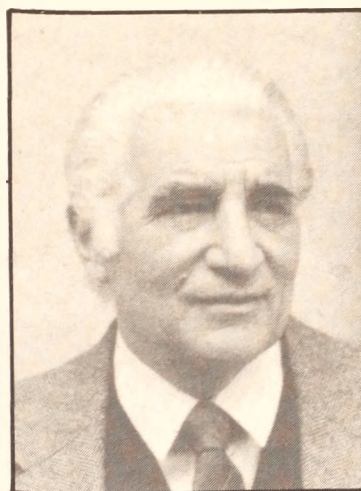
Ο ΕΧΘΡΟΣ

ΤΟΥ

ΠΟΙΗΤΗ

ΚΕΔΡΟΣ

ΝΙΚΟΣ
ΜΠΑΚΟΛΑΣ

ΚΑΤΑΠΑΤΗΣΗ

Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΩΝ ΝΕΟΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Μυθιστόρημα

ΚΕΔΡΟΣ

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ
Καταπάτηση

καλό σας ταξίδι

ΟΛΥΜΠΙΑΚ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ